

כיצד סדר משנה

עיונים בסדרם

של ששה סדרי משנה

חובר ע"י הערשל רובינסון
שכונת עזרת תורה
ירושלים עה"ק
02.580.4877
R025804877@gmail.com
מהדורה א'
חשון תשפ"א

כל הזכויות שמורות

©

Copyright 2020

כ"ק אדמו"ר מטאלנא שליט"א

בעזהשי"ת, יום ראשון י"ד רס חשון תשפ"א

כבוד היגע בתורה בשקידה ובשמחה רבה כמהרה"ג ר' הערשל
רובינסון שליט"א

שלו' וברכה

ראיתי את דברי הקונטרס "כיצד סדר משנה" אשר כתבת בטוב
טעם ודעת ונהניתי מאד ובאמת ענין לימוד המשנה בכלל וענין
סדר המשניות בפרט הוא נושא שאינו מבואר ואינו מטופל כל
צרכו ואתה בדרכך הטובה מאיר את לימוד המשנה באופן של
במקום שאין אנשים השתדל להיות איש ואשריך ואשרי חלקך בזה
לפי שאתה מקיים בחיבורך זה את הנאמר במס' ב"מ לג. לעולם
הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא ובעזהשי"ת ע"י חיבורך זה יפתחו
עיני הלומדים בהבנת המשנה וסדרה וכבר אמרו חז"ל אין כל
הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות [ויקרא רבה ז' ג']

הכו"ח בהערכה מופלגה ובברכת הצלחה

יצחק מנחם נכד אדמו"ר מטאלנא זלה"ה זיע"א

כ"ק אדמו"ר מביאלא שליט"א

בן ציון רבינוביץ

בלאאמו"ר זצוקללה"ה

מביאלא

עיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד, פעה"ק ירושלים תובב"א כ' מנ"א תש"פ

לכבוד

הרה"ח ר' הערשל רובינסון

שיחי' בטוב ובנעימות עכב"ב

אחדשה"ט באה"ר,

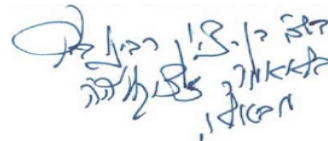
ראיתי עלים לתרופה מחיבורך החשוב כיצד סדר משנה ערוך ומסודר בשני חלקים, קושיות וביאורים על ששה סדרי משנה ותמצית הנושאים לפי סדר המשניות, ובוודאי יהי' לתועלת גדולה ללומדים ולפלפולא דאורייתא.

ומעלת וחשיבות לימוד משניות נתבארו בספה"ק ובמיוחד שלימוד משניות הוא תיקון לנשמה, וכן כתב זקני הרה"ק מביאלא זצוקללה"ה זיעוכי"א [דברי בינה מועדים רכז], וזל"ק: העלית מן שאול נפשי [תהילים ל ד], ראשי תיבות מזה השמ"ן וגם אותיות משנה, בזה תבין מנהגן של ישראל שנהגו להדליק את הנר על יאהר צייט וגם נהו ללמוד משניות, עכל"ק. ובוודאי גם לחיים הוא תיקון גדול.

ומאד נהנתי לשמוע שחלק גדול מספר זה נתחבר ביני עמודי דבית מדרשנו בעיה"ק ירושת"ו, שביסודו מיועד שכל אחד ואחד יוכל ללמוד שם כחפצו, ויעזור השי"ת שתוכלו להוציא לאור עוד ספרים אחרים ותצליחו בכל מעשי ידיכם ברו"ג.

ואסיים בברכות מלונ"ח שזנכה לכתובה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים וזנכה לגאולה השלימה במהרה דידן, אכ"ר.

כ"ד הכו"ח ברחשי ברכה והצלחה,

הרה"ג שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א

חבר הבד"ץ דקהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא בא"י

בס"ד

חודש תמוז תש"פ

הובא לפני ספר בשם כיצד סדר משנה שחיברו הרב הערשל רובינסון שליט"א מחשובי לומדי ירושלים עיה"ק. הספר מיוסד על לימוד משניות בעיון עם דברי חז"ל ראשונים ואחרונים וכולל חידושים ופילפולים בסדר המשנה וגם בלשון המשנה. וראיתי בפנים דברים טובים וניכר מתוך הספר ידיעיתו בששה סדרי משנה ובעוד חדרי תורה.

לימוד משנה מיסודי תורתנו הקדושה ובשינון ועיון המשנה רבו תועלת לכל לומד ודבר גדול הוא זה להעמיק בדברי רבותינו כמו שהזהירנו ז"ל הפוך בה והפוך בה. ספר זה יכול לחזק ולעורר לומדים לחשיבות הלימוד בעיון ובעומק ובפרט בדברי חכמה המשנה.

והשי"ת יזכהו להמשיך לשקוד בדלתי אהלי תורה ולחבר עוד חיבורים בעוד מקצועות התורה להגדיל תורה ולהדירה.

למאן קהת גרוס
ה"פ

הרה"ג נפתלי נוסבוים שליט"א

אב"ד בביד"צ שע"י ישיבת אהבת שלום

וראש ישיבת חיי-משה

הרב נפתלי נוסבוים

אב"ד בביד"צ ישיבת אהבת שלום

וראש ישיבת חיי-משה

ירושלים

בס"ד, תאריך: א"ז ח' אלול

כס"ז

הנני כזה בטוח המגיע לכתבים אודות
הספר המדוע, כיצד ספר המלכה" עז
זה ספרו המלכה" אזה אסף ואיך הרק
הערסל ודבירסון מי-מ, והספר עזזה
עז מנחם מלכים, מאן מלכ רבתי, וכו'
הענין וקטילת המלכות עז מנחם, וכו'
ממקום מדעל ונוסח לוסים, וגז הרק
הנני עירק סטמי המלכות והדיונים הענינים
מהם, אלו מסייע מאד לחצו ולטח את
תיאור המלכות, ונכר האיות הספחך בתיאור
תיאור מלכה אולתה, נלמה, וקוראן להספר
הנני יהיה תעלה מורה כלומדי המלכות,
והנני כזה תעלה מקרב זבי, מוכנה עקוב
עז המלכות, ויפול מעינינו מורה, להגדיל
תורה להאדירה נשאינות הסורה אטר
הנני תכף תורה
נפלאי עיני

הרה"ג נפתלי נוסבוים שליט"א

אב"ד בביד"צ שע"י ישיבת אהבת שלום

וראש ישיבת חיי-משה

אב תש"פ

בס"ד

הנני בזה בשבח המגיע לכתבים אודות הספר החשוב "כיצד סדר משנה" על ששה סדרי משנה, אשר אסף וחיבר הרב ר' הערשל רובינסון מי-ם, והספר עולה על שולחן מלכים, מאן מלכי רבנן. ובו הערות וקושיות במשניות עם תירוצים מתוקים מדבש ונופת צופים. וגם הרב הנ"ל ערך סכומי המשניות והדינים העולים מהם, אשר מסייע מאד לחזור ולשנן את לימוד המשניות, וכבר האריכו הספה"ק בחשיבות לימוד משנה אותיות "נשמה". ובודאי שהספר הנ"ל יהיה תועלת מרובה ללומדי המשניות. והנני בזה לברכו מקרב לב, שיזכה לברך על המוגמר, ויפוצו מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה כשאיפותו הטהורה אכי"ר.

הכ"ד לכב' התורה

נפתלי נוסבוים

תוכן הספר

ספר זה מחולק לשני חלקים. בחלק ראשון קושיות על ששה סדרי משנה ורובן בענין סדר של משנה ועל הרבה מהן יש תשובות. החלק השני הוא תמצית הנושאים של ששה סדרי משנה.

כיצד סדר משנה

מבוא ... ה • גילוי דעת ... יא • תפילת התפארת ישראל ... יב

עיונים בסדרם של ששה סדרי משנה

סדר זרעים

ברכות ... טו • פאה ... כא • דמאי ... כב • כלאים ... כג
שביעית ... כה • תרומות ... כט • מעשרות ... לב
מעשר שני ... לב • חלה ... לד • ערלה ... לו • בכורים ... לח

סדר מועד

שבת ... מ • עירובין ... סב • פסחים ... סד • שקלים ... סז
יומא ... עא • סוכה ... עב • ראש השנה ... עז • תענית ... עט
מגילה ... פ • מועד קטן ... פז • חגיגה ... צ

סדר נשים

יבמות ... צד • כתובות ... ק • נדרים ... קא • נזיר ... קח
סוטה ... קיא • גיטין ... קיח • קידושין ... קכ

סדר נזיקין

בבא קמא ... קכג • בבא מציעא ... קכה • בבא בתרא ... קלד
סנהדרין ... קלו • מכות ... קלז • עדיות ... קלח
עבודה זרה ... קמב • אבות ... קמד

סדר קדשים

זבחים ... קנא • מנחות ... קנט • חולין ... קסד
בכורות ... קסז • ערכין ... קסח • תמורה ... קסח
כריתות ... קסט • תמיד ... קעא

סדר טהרות

כלים ... קעד • אהלות ... קפז • נגעים ... קצ • פרה ... קצא
טהרות ... קצו • מקואות ... קצח • נדה ... קצט
מכשירין ... רא • זבים ... רג

ענינים שונים

הלכות למשה מסיני ... רד • רש"י על התנ"ך ... רז
בעל התי"ט ... רי
סיום ... רכג

נושאים של ששה סדרי משנה

סדר זרעים ... רכה

סדר מועד ... רמב

סדר נשים ... רנח

סדר נזיקין ... רעג

סדר קדשים ... רצא

סדר טהרות ... שח

מבוא

שפוני טמוני חול בדברי הירושלמי מעשר שני כח.:

ר' זעירא מקבל לסביא דהוון ביומוי דר' יצחק רובא דלא בחנון
כל מתנייתא מיניה.

ומפרש הפני משה:

כלומר היה קובל על אלו הזקנים שהיו בימי ר' יצחק רבה שלא
ביחנו ממנו לכל משנה ולידע טעם הסדר שלו שסידר בפקודת
רבי.

למדנו מכאן שש"ס משניות מסודרים על הסדר ופירוש סדרם היה ידוע
לר' יצחק הגדול אבל פירוש זה לא נמסר ממנו לדורות. ולכן בכמה וכמה

מקומות חז"ל^א הראשונים^ב והאחרונים^ג פירשו סדר למסכתות ומשניות דהיינו למה מסכת א' סדורה לפני מסכת ב' ולמה משנה א' לפני משנה ב' ולמה בבא א' לפני בבא ב' ולמה משנה פלונית נמצאת בפרק פלוני אם היא לא מענינו ולמה התנא מפסיק באמצע ענין עם ענין אחר ולמה משנה פלונית נמצאת יותר מפעם אחת בש"ס^ה וגם למה לפעמים התנא מפריד ענינים דומים לשתי בבות^ו.

א. כגון ברכות ב. ופסחים טו. וסוכה לז: וביצה ח. ותענית ב. ויבמות ב. וג. ונדרים ב. וסוטה ב. ונזיר ב. ומכות ב. ובבא מציעא ד: ושבועות ב: ומ: ומעילה יא. וזבחים מח. ובירושלמי פאה כג. וחז"ל שאלו תנינא חדא זמנא ב"ז מקומות בש"ס ושאלו הא נמי תנינא בכ"ד מקומות ואף אנן נמי תנינא בק"ד מקומות ויש עוד לשונות כמו ואיכפל תנא.

ב. כגון רש"י סוכה לג: ד"ה בעל ושבת קל. ד"ה רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי ושבת קה. ד"ה רבי אליעזר ובבא מציעא ד: ד"ה הכא עיקר ואגב גררא נסבה ויבמות נ. ד"ה רבן גמליאל אומר וסנהדרין מב: מוציאין אוהו לסקלו וסנהדרין צ. ד"ה כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ושבועות מט. ד"ה נושא שכר והשוכר כו'.

תוספות ברכות יז: ד"ה מי שמתו מוטל לפניו ושבת ב. ד"ה יציאות השבת שתיים שהן ארבע ושבת קב: ד"ה העושה נקב בלול ועירובין ב. מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט ועירובין צה. ד"ה המוצא תפילין ופסחים מא. ד"ה אין מבשלים את הפסח לא במשקים וכו' וסוכה מא. ד"ה ושיהא יום הנף כולו אסור וסוכה נ. ד"ה ואי מייתי להו במקודשת איפסלו בלינה וחגיגה יז: ד"ה בית שמאי אומרים מביאין שלמים ויבמות פד. ד"ה יש מותרות ויבמות צז: ד"ה נושאים על האנוסה וכתובות סה: ד"ה מציאת האשה ונזיר ל: ד"ה בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש וסוטה ג. ד"ה רבי ישמעאל אומר רשות וסוטה יד. ד"ה מביא את מנחתה וסוטה לא. ד"ה מי שקינא לה וסוטה מב. ד"ה משוח מלחמה וב"מ ב. ד"ה שנים אוחזין בטלית וב"מ סט. ד"ה כרם רבעי ושבועות ב. ד"ה שבועות ושבועות מט. ד"ה ארבעה שומרין הן שומר שכר חנם והשואל ושבועות מט. ד"ה ארבעה שומרין הן שומר חנם והשואל וע"ז ומנחות סז: ד"ה יצק וצו: ד"ה כלל א"ר עקיבא וכו' וזבחים נז: ד"ה ואיבעית אימא כי התם וחולין קיז: ד"ה העור והרוטב ונדה מט: ד"ה תנינא חדא זימנא.

רמב"ם חגיגה פ"ב מ"א ויבמות פ"ג מ"ו ומקואות פ"י מ"ד וטבול יום פ"ד מ"ו.

ר"ש כלאים פ"ד מ"ג וכלים פ"ה מ"א ונגעים פ"י מ"ד וטהרות פ"א מ"א ומקואות פ"י מ"ז וזבים פ"ב מ"ב ועוקצין פ"ג מ"י ובעדיות פ"ג מ"ח המלאכ"ש מביא דבריו אבל אני לא מצאתי את זה בר"ש.

ר"ב שביעית פ"ה מ"ט ושבת פ"א מ"ב ופסחים פ"א מ"ו וסוכה פ"ג מ"ט וביצה פ"א מ"א וראש השנה תענית פ"ב מ"ז וחגיגה פ"ב מ"ה ויבמות פ"ז מ"ד ונדרים פ"ג מ"ה ונזיר פ"ז מ"ג ופ"ט מ"ג וסוטה פ"ב מ"ב ואבות פ"ב מ"ז וזבחים פ"ה מ"א ופי"ג מ"ב וחולין פ"ט מ"א וערכין פ"ב מ"א וקנים פ"ג מ"ו וכלים פ"א מ"ו ופי"א מ"ד ופ"ט מ"א ופ"ז מ"ג וזבים פ"ז מ"ז וטבול יום פ"ד מ"ו ידים פ"ד מ"א ועוקצין פ"ג מ"ב.

ועוד כמו הרי"ף בב"ב עט: בדפיו והראב"ד לעדיות פ"ח מ"ג והרא"ש לחלה פ"א מ"ט ולנדרים י. ד"ה נדר במוהי והריטב"א לכתובות פ"א מ"ב והטור באו"ח פ"א מ"א לגבי אבות פ"ה מ"כ וע' בנושא כלים שם והרי"ן לסוכה יט: בדפי הרי"ף ולמועד קטן פ"א מ"א ולנדרים י"ג: ד"ה ואלו מותרין והנימוקי יוסף לב"ק פ"א מ"א.

יש גם נפק"מ לדינא בענין הזה לפי מה שתוס' כותבים^כ והתי"ט גם כותב^כ דאיכא למסמך טפי על משנה שבמקומה ממשנה שנויה אגב גררא ויש עוד נפק"מ לדינא ע' בהערה^כ.

גם נמצא באחרונים^{טו} הפלגות בענין סדר למשניות. התי"ט^{טז} כותב נפלאתי על חוסר סדר במשנה והמהרש"ם^{יז} כותב לגבי ברייתא עם שני נושאים שונים וז"ל ושני המאמרים האלה קשה לזווגם כקריעת ים סוף ע"כ וא"כ לגבי ברייתא כ"ש לגבי משנה והתפ' ישראל כותב^{יח} הרבה נצטערתי להבין

ג. כגון **מלאכת שלמה** ברכות פ"ג מ"א ופ"ט מ"ה פאה פ"ו מ"א ופ"ז מ"ח ושבת פ"י מ"ו ועירובין פ"ב מ"א וערלה פ"ב מ"י ופסחים פ"ג מ"ב וחגיגה פ"ב מ"א וכתובות פ"א מ"א ופ"ו מ"א ופ"י מ"א ופ"י מ"ה וסוטה פ"א מ"א ועוקצין פ"ג מ"י.

תוספות יום טוב ברכות פ"א מ"ד ופ"ח מ"ח ופ"ט מ"ה ופאה פ"ח מ"ח ודמאי פ"א מ"א ושביעית פ"ו מ"ב ותרומות פ"א מ"ו ומעשר שני פ"ה מ"א ובכורים פ"ב מ"י ופ"ג מ"י ושבת פ"א מ"ג פ"ב מ"א ופי"ב מ"ב ופי"ד מ"ג ופ"ט מ"ג ויומא פ"ב מ"ב ומגילה פ"ג מ"א ופ"ד מ"א וחגיגה פ"ב מ"א וסוטה פ"ו מ"א ופ"ח מ"א וגיטין פ"ב מ"ו וסנהדרין פ"י מ"א ואבות פ"ה מ"ז ומנחות פ"ו מ"ג ובכורות פ"ה מ"ו וטבול יום פ"ד מ"ו.

הון עשיר פאה פ"ח מ"ג ושביעית פ"ד מ"י ומעשרות פ"א מ"ב וסוטה פ"ד מ"ה ובעוד הרבה מקומות וזה מעיקרי ספרו כמו שהוא כותב בהקדמה שניה וז"ל באותם המקומות ובמקומות אחרים הדומים להם דלכאורה נראה כאלו אין סדר למשנה ולא העיר שום מפרש עליהם יגעי ומצאתי טוב טעם ודעת בעזרת החונן לאדם דעת ע"כ וע' פירושו לשבת פ"א מ"א שהוא חולק על התי"ט בענין חשיבות סדר במשנה וע' פירושיהם לפס' פ"ו מ"ג וליומא פ"א מ"א והה"ע שם משיג על התי"ט אבל אני הקטן לא הבנתי כי עיקר דברי התי"ט הם מתוס' והה"ע לכאורה תולה בתי"ט וע' גם פירושיהם לאהלות פ"ט מ"ב ומ"מ ברוב המקומות שהה"ע מסביר סדר הוא מסביר סדר ענינים בתוך משנה אחת ולא כל כך מפרש סדר המשניות עצמם ומיקומם בש"ס.

משנה ראשונה שביעית פ"ג מ"ט ופ"ט מ"א וערלה פ"ב מ"י **ומשנה אחרונה** כלים פ"א מ"ד ונגעים פ"ט מ"א ופי"ד מ"ב ועוקצין פ"ב מ"ו ופ"ג מ"י.

תפארת ישראל ברכות פ"ז סימן כ"ח ביכין וסימן ה' בבוץ פאה פ"א מ"א ופ"ח מ"ט ושביעית פ"ה מ"ט ופרק ו' סימן י"ד וחלה פ"ג מ"ד ושבת בפתחה ופ"ז מ"ג ופי"ג מ"א ופ"ט מ"ג ושקלים פ"ח מ"ח וחגיגה פ"ב מ"א וסוטה פ"ח מ"א ונדריים פ"א מ"ב ונזיר פ"ה מ"א ופ"ו מ"ג ופ"ו מ"ה ופ"ט מ"ה ושבעות פ"ג מ"א וזבחים פ"ג מ"ג ותמורה פ"א מ"ה וכלים פ"א מ"א ופי"א מ"ד ופי"א מ"ה בבוץ ופי"ב מ"ז ופ"ט מ"ו ופי"ז מ"ג ופכ"ג מ"א ואהלות פ"ב סימן ה' בבוץ וטהרות פ"ד סימן ז' בבוץ.

רש"ש מעשרות פ"ה מ"ח ובכורים פ"ב מ"א ושבת פ"י מ"ו וכתובות פ"ג מ"י וסוטה לא. וקידושין מט: וב"ק פ"ב מ"א וסנהדרין פ"ז מ"ד וכריתות פ"א מ"א ופ"ב מ"ו וזבחים פ"ב מ"א ומנחות פ"י מ"א ותמיד פ"ג מ"ח ואהלות פ"ג מ"א ופ"ה מ"ז.

אהבת איתן מעשר שני פ"ה מ"א וחולין פ"ט מ"א בשם הרמ"ז ואבות פ"ב מ"ח ובמנחות פ"ג מ"ה וכריתות פ"א מ"א.

ועוד כמו **המפרש** לריש מסכת תמיד ומהר"ם לב"ק פ"א מ"א ושיטה **מקובצת** בכתובות פ"א מ"ב ובתמורה ב. ומהר"ל בדרך חיים לאבות פ"ה מ"ג וזרע **יצחק** לקידושין פ"ד מ"ד ומהרש"א לב"ק פ"א מ"א וקול **הרמ"ז** לברכות פ"ד מ"ב ופ"ו מ"א ולפאה פ"א מ"א ופ"ה מ"ד ולכלאים פ"ט מ"א ומגילה פ"ד מ"ג ושארי **יוסף** מרבי יוסף וירגא בנתיב המשנה כלל י"ו וחזון **נחום**

לגבי סדר משניות וגם כותב^ט שסדר המשניות הוא מסתרי אור תורתו ואיתא מכ"ק אדמו"ר שמחה בונם מפשיסחא זצוק"ל^כ שכל תיבה שבש"ס מסודר כמו כוכבים כמו שאומרים ומסדר את הכוכבים.

אולם אם כל זה מצאתי כמה מקומות שלכאורה דורשים פירוש לסדרם אבל המפרשים לא פירשו וההון עשיר כותב בסוף מס' ברכות וז"ל:

מכיון שהאיש אחד ומיוחד רבינו הקדוש סידרה אינו משנה בדבורו במקרה כי אם בכוונה מכוונת ולכן בטוח אני דמצוה קא

לתמיד פ"ז מ"ד **ופני יהושע** לברכות נד. ולשבת ב' מז: וזו. **ויין הרקח** לתרומות פ"י מ"ח וטורי **אבן** למגילה פ"ב מ"ו ופ"ד מ"ט **וזרע שמשון** בפר' בא אות י"ג לגבי פס' פ"י מ"ה **ומראה הפנים** לירושלמי מעשר שני כח: **ושושנים לדוד** לפאה פ"ה מ"ג ולכתובות פ"ד מ"ב וזבחים פ"ו מ"ה וכריתות פ"א מ"ז ומעילה פ"א מ"ב וצל"ח בפתחה וברכות ב. ד"ה מאימתי וכו' ופסחים מב. ד"ה ואלו עוברין וקטז: על המשנה שם **והגר"א** בחידושו לקידושין פ"ב מ"ג (דף מט:) ותמיד פ"ו מ"א וכלים פ"ח מ"י ופרה פ"ב מ"ה וטהרות פ"ה מ"א ובחידושו לש"ע או"ח תפ"ו לגבי כלים פ"ז מ"א **וראשון לציון** לכתובות פ"א מ"ב ולאבות פ"ה מ"ה **ותוספות חדשים** לברכות פ"ח מ"ו וכריתות פ"ב מ"ו **והפלאה** בפתחא זעירא לכתובות אות ז' לגבי אבות פ"ב מ"א **ונפש החיים** שער א' פרק י"ג לגבי אבות פ"ד מכ"ב **ורעק"א** לשבת פ"ג מ"ד **וחידושי מהרי"ח** לשביעית פ"ו מ"ב ולנזיר פ"ה מ"ב לאבות פ"ה מט"ו ולמנחות פ"ט מ"ג **וח' רצ"ה קאלישער** למכות פ"ג מ"א **וחידושי ר"א מגריידיץ** לע"ז פ"ה מ"ד ולאהלות פט"ו מ"י **וחידושי הרי"ם** על הש"ס לשבת פ"א מ"א **ומי השילוח** בליקוטים על הש"ס בסוף מס' ברכות ובסוף מס' סוכה ובריש מס' ביצה **ובית שאול** לכלים פ"ח מ"ה **ומסגרת זהב** לברכות פ"ו מ"א **וחשק שלמה** לעוקצין פ"ג מ"ב **ואגלי טל** בסוף ההקדמה לגבי ברכות פ"א מ"א **ושפת אמת** על הש"ס לשבת פ"ב מ"א ומנחות פ"י מ"ט וספר **מטעמי שולחן** שבת פר' בחוקתי כ"ו מ"ב בשם ספר ציצים ופריהם לגבי אבות פ"א מ"ח **וזכר לחגיגה** לחגיגה פ"ב מ"א **ותוספות אנשי שם** לברכות פ"ח מ"ו (שמה לומד רמז מסדר המשנה) ולדמאי פ"א מ"א ולנדה פ"ו מ"ב **וחידושי רא"ש טרויב** לטבול יום פ"ד מ"ו **ומסכנות נפתלי** לעוקצין פ"ג מ"ג **ותפארת יעקב** לב"ק פ"י מ"י **ורמתיים צופים** פ"א אות א' לגבי גיטין פ"א מ"ד **והערות רבינו הגרי"ש אלישיב על הש"ס** ריש מס' ברכות וריש מס' סוכה.

ד. הרמב"ם והמאירי מסבירים סדר מסכתות בהקדמות שלהם.

ה. לדוגמא מנחות סג: תד"ה רבי ישמעאל.

ו. לדוגמא התי"ט כותב לב"ק פ"ז מ"ז תמיהני דזה היה לו לשנות בריש פ"ו ע"כ וע' תפ' ישראל לסוף כלים פ"י מ"ח וגם להיפך המלאכ"ש בגיטין פ"ג מ"ד כותב תימא בעיני שלא הובאה משנה זו בעדיות ע"כ.

ז. לדוגמא ב"מ קי"ז: תד"ה וכן בית הבד וחולין קי"ז: תד"ה העור והרוטב וקול הרמ"ז לשביעית פ"ה מ"ד וע' טורי אבן למגילה פ"ד מ"ט ותפ' ישראל ליבמות פ"ג מ"ח.

ח. לדוגמא רש"י בקידושין עד: ד"ה שבודקין את אמו ונאמנת כמאן כרבן גמליאל ורש"י בשבועות מט. ד"ה נושא שכר והשוכר כו' וע' תוס' בבכורות מח: ד"ה אם נתנו עד שלו חלקו כו' וע"ע מעשר שני פ"ג מ"א שתי"ט מסביר למה הבבא נמצאת פעמים ותפ' ישראל כותב שזה תמוה שהבבא נמצאת פעמים והמראה הפנים לירושלמי מע"ש פ"א ה"א כותב שזה קשה מאוד ע"כ דהיינו לפרש שבבא אחת נמצאת פעמים בלי חידוש והתי"ט לשביעית פ"ז מ"ז ד"ה שביעית אוסרת בכל שהוא מסביר שחז"ל למדו הלכה ממשנה יתירה במס' נדרים וע"ע תי"ט ליבחים פ"ג מ"ג שכותב צ"ע דהא תנינא לה חדא זימנא בס"פ דלעיל.

עבידנא כל היכא דקא טרחנא למצוא טעם לסדר דבורו ולשינוי לשונו אף כי לכאורה לא נפקא מינה כלל לענין דינא כי סוף סוף כל דבריו שקולים בשקל הקדש וגבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם ואני הצעיר עד מקום שידי מגעת מחוייב אני לבדוק כי תועיל בדקתי לפחות להרגיש הענין לבני אדם הראוים למלאות חסרוני.

- ט. כמו הקול הרמ"ז לפאה פ"ז מ"ו ומעשרות פ"ב מ"ח ושבת פ"ג מ"ה וגם מצאנו שהמפרשים הסבירו צריכותא של ריבוי דוגמאות בתוך משנה כמו הרמב"ם לנדרים פ"ט מ"ח והתי"ט לב"ק פ"ה מ"ב ולניזיר פ"ה מ"ב והקול הרמ"ז לדמאי פ"ו מ"ח והתפ' ישראל לנדרים פ"ג מ"ב וגם הבאתי עוד מקורות כאלו מחז"ל ותוס' בפנים בשבת פ"ז מ"ב.
- י. רש"י בסוכה לג: ד"ה בעל וביבמות יט. ד"ה רב פפא כותב בבי ותוס' פסחים כג. ד"ה נטוע לרבים וב"מ מג: ד"ה בית שמאי כותבים בבי וגם הר"ב לבכורות פ"ב מ"ב ובעוד כמה דוכתי כותב בבי אבל בטהרות פ"א מ"ו כותב בבות והרא"ש בביצה פרק ה' סימן א' וגם באהלות פ"ט מט"ו כותב בבי ובשימ"ק לזבחים כט: איתא תרי בבי בדפוסים חדשים אבל בדפוסים ישנים קצת איתא תרי בבא וגם הקול הרמ"ז לפאה פ"ד מ"ז כותב תרי בבא וגם שם בפ"ז מ"א כותב בבי והכ"מ בסוף פ"ט מה' טומאת מת כותב בבי וההון עשיר ביבמות פ"ו מ"א כותב בבי ושם בפ"ז מ"ב כותב בבות ובמלאכ"ש לשבת פ"י מ"ו ועדיות פ"א מ"ד איתא באבי והפני יהושע לשבת לד. כותב בבי והצל"ח לריש ברכות וגם לב"ק עא. כותב בבי והחידושי מהרי"ח ביבמות פ"י מ"ט כותב גם בבי וגם בבות והחזון נחום לזבים פ"ג מ"ה כותב בבות והשפת אמת על הש"ס לחגיגה יח: ד"ה נטמא ידיו נטמא גופו כותב בבי וגם התפ' ישראל לכלים י"ז סימן י"ב כותב בבי אבל לערכין פרק ד' בבוץ סימן א' ובאהלות פרק ט"ו סימן ז' כותב בבות ולכאורה משמע במעשר שני פ"ג בבוץ סימן י"ג שבבות לשון הקודש ובבי ארמית וגם משמע מהקול הרמ"ז בברכות פ"ב מ"א שבבי ארמית וגם איתא ביבמות ט: וכח: בבי בחז"ל והתי"ט לשבועות פ"ה מ"ה כותב בבות והרש"ש לב"מ צה: כותב בבות והגר"א לקנים פ"ב מ"ג כותב בבות ואני כתבתי בפנים בבות כדרכם של אלו האחרונים.
- יא. לדוגמא ע' ר"ב לכלאים פ"ה מ"ה ולזבים פ"ד מ"ג ולטבול יום פ"א מ"א וע' תי"ט לתרומות פ"ב מ"ג ושניהם לטבול יום פ"א מ"א לציור הפוך דהיינו ענינים שונים בבבא אחת ובסוטה כג: תד"ה אלמנה תוס' מסבירים למה ב' בבות ע' שם תמיהתם וע' בבא מציעא נה. תד"ה טלית זו בחמש סלעים הקדשו פדוי שמדייקים בענין הזה גם בברייתא והר"ן בשלהי דף יג. בדפי הרי"ף דמגילה והשפת אמת הוזכר בהערה הקודמת והתפ' ישראל בב"מ פ"ז בסוף בועז סימן ז' שאול למה ג' בבות ולא אחד ושיש נפ"מ והצל"ח לב"ב יז. כותב למה פלגינהו לכמה בבות.
- יב. קידושין סו: ד"ה כל מקום שיש קידושין כו'.
- יג. כריתות פ"ב מ"ג ד"ה רבי יהודה אומר עד שיביא את אשמו.
- יד. בביצה ב: תד"ה גבי שבת תוס' כותבים שלענין הלכה משנה יותר מאוחרת במסכת עדיפא וע' ר"ב ותי"ט לזבים פ"א מ"א וע' ע"ז יד: תד"ה ובן בתירא מתיר בסוס שתוס' מכריחים מהי שיטת רבנן מהסדר של המשנה והתפ' ישראל במנ' פ"ג בבוץ אות א' מכריח שיטת תוס' מהסדר במשנה וגם בכלים פ"ז מט"ז מוכיח פשט במשנה בגלל סדר הדברים.
- טו. גם תוס' בפסחים מא. ד"ה אין מבשלין את הפסח לא במשקין כותבים תימה למה שנאו כאן ובערכין יז. ד"ה השג יד בנדר כותבים תימה אמאי לא ערבינהו בהדי הדדי

וגם מצאתי קצת קושיות על המפרשים שפירשו סדר המשנה וכוונתי בספר זה היא להעלות על הכתב ענינים אלו ולנסות ליישב אותם וגם נכנס זעיר פה זעיר שם עוד קושיות ותשובות על לשון המשנה.

וסמכתי על מה שהתי"ט כותב^{כא} וז"ל:

הואיל לענין דינא לא נפקא מינה ולא מידי הרשות נתונה לפרש שאין אני רואה הפרש בין פירוש המשנה לפירוש המקרא שהרשות נתונה לפרש במקראות כאשר עינינו הרואות חבורי הפירושים שמימות הגמרא אלא שצריך שלא יכריע ויפרש שום דין שיהא סותר דעת בעלי הגמרא.

טז. זבחים פי"ד מ"ג ד"ה והקומץ ובב"מ פ"ד ריש מ"ט הוא כותב יש לתמוה על הסדר השנוי במשנתנו ע"כ ובמכות פ"ג מ"א ד"ה ועל אחות אשתו כותב ותמהני על הסדר שם וגם הרש"ש לנדה פ"י מ"ח כותב לכאורה יפלא לגבי הסדר שם.

יז. שו"ת מהרש"ם חלק ו' סימן נ"א.

יח. פתיחה לפ"ג דר"ה.

יט. שקלים פרק ח' סימן מ"א.

כ. רמתים צופים במערכת הרה"ק מפרשיסחא אות צז וקול שמחה בסוף הליקוטים.

כא. נזיר פ"ה מ"ה.

גילוי דעת

השגת ידי בתורה אינה מקפת כלל וכלל כל הספרים המוזכרים בפנים. חלק גדול מהמקורות המובאות מצאתי בעזרת ספרי ליקוט למיניהם וגם ע"י חיפוש ממוחשב^{כב}.

ובכל חידושיי בספר זה אם יש חידושים בכלל אומר אני שהכל בגדר אפשר ואולי כי אני עני ורש בתורה ואינני ראוי לפרש כוונת התנאים הקדושים ואני כמעט בגדר מתעסק בקדשים וגם לא הספקתי לעיין ולעמיק כל צרכי בכל הסוגיות ובכל המפרשים ובכל הסברות תמיד ויודע אני שמסתבר שרוב הקושיות בפנים אינן קושיות אליבא דאמת וכש"כ התירוצים^{כג} ואעפ"כ לא נמנעתי^{כד} באמרי שאולי הספר הזה^{כה} יחזק איזה אנשים ללימוד משניות יותר^{כו} ולימודם יהיה לי זכות ליום הדין.

וכמובן אשמח לקבל הארות והערות ולתקן ספר זה בעוד מהדורה.

כב. אבל ראוי לציין שאף פעם לא הבאתי מחשב לבית המדרש מפאת קדושת המקום והלימוד אלא רק עט ונייר וע' ב"ב י: במהרש"א ד"ה שהיו אומרים שעיקר הלימוד הוא כתיבת יד ולכאורה לא מקיימים את זה בכתיבת מחשב.

כג. ע' בני יששכר מאמר חדשי כסלו וטבת מאמר ג' אות י"א שהשתדלות בתורה אפילו לא כיוון את ההלכה נחשבת למצוה אבל ע' גם בפתח דבר של ספר ארץ צבי מהרב מקוז'יגלוב שיש גם חשש איסור לפעמים.

כד. ע' גם בפני דוד ריש פר' האזינו וז"ל אפשר במשז"ל שכל א' מחויב להוציא לאור חלקו בתורה אשר קבל בהר סיני ובעון העגל נטמעו חלקי התורה בעוה"ר במצולות הקליפות וצריך לטרוח מאד להוציא לאור כל אשר קבל כפי שרש נשמתו.

כה. כאן אולי המקום גם לציין שלא הספקתי להביא ספר זה לא להגהה עריכה או עימוד ואם חסרון זה ניכר אני מבקש מחילה.

כו. ע' באדיר במוסר בח"א (דף עא בדפוסים ישנים) וז"ל ואודיעך בכאן סוד גדול. כי הנה ודאי כל אחד נוטל חלקו בתורה. ונמצא שסיני אינו נשלם אלא כשכל אחד בא לעולם וגילה את חלקו. וא"כ מי שבא לעולם ולא נשתדל בתורה לגלות חלקו איך התורה נשלמת ע"כ.

תפילת התפארת ישראל

אולי כדת כראוי וכנכון להעתיק כאן תפילת התפארת ישראל זצ"ל ממס' מקואות פ"ב סימן מד:

ורבותינו נשמתם עדן נותני לחמנו טמנו לשדן מלפנינו. קצרו בדבריהם המזוקקים. וצמצמו רוח קדשם בין בית בדי הארון. ולכן כאן הבעה"ב עומד בפנים והעני בחוץ ושואל מה טעם יש בזה או בזה. ואין אומר השב. ולכן דלו עיני ולבי למרום. כי משם רואה אבן ישראל. ומשם יבקיע לי אורה. ומעוז צור ישועתי יהי נא למשען לי. דאפתח אנא פתחא לנפשאי העלובה. ויהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל חבובה. למעלה חנן ולמטה חן דבובה. ותהלת ד' ידבר פי ליוצר המאורות לרוחי עבובה.

עיונים בסדרם של ששה סדרי משנה

נראה אם פרחו הגפן אלו בעלי מקרא פתח הסמדר
אלו בעלי משנה.

עירובין כא:

הנה חכמים ז"ל בששה סדרי משנה חלקו כל המציאות
ואף אם נראה לאדם שהם דברים קלים מאד אין
הדבר כך.

תפארת ישראל מהמהר"ל פרק עשירי

סדר זרעים

אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתך חוסן
ישועות חכמת ודעת אמונת זה סדר זרעים עתך זה
סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין
חכמת זה סדר קדשים דעת זה סדר טהרות.

שבת לא:

אמר אמונת זה סדר זרעים וידוע כי סדר זרעים הם
סדר צמחי הארץ וכל אשר שייך להם וזהו המדרגה
הראשונה וקרא זה אמונת מפני שאין משנים פעלם
וכאשר זרע הארץ חטה מגדלת מה שראוי לה לגדל
ואינה משנה מה שנפקד בתוך הארץ כמו האדם שהוא
נאמן ומה שמפקידים הבריות אליו הוא מחזיר לבעליו.

תפארת ישראל מהמהר"ל פרק עשירי

מסכת ברכות

פרק א' משנה א'

מאימתי

איתא בפתח עינים בזה"ל ראשונים שאלו דהול"ל אימתי קורין ע"כ והוא עונה ע"פ דרש אבל אני עוד לא מצאתי שאלה זאת בשום ספר^א ולא ברור לי כוונתו כי יש עוד י"ב משניות בש"ס שמתחילות עם מאימתי וגם לי הקטן נראה שמאימתי יותר נכון מאימתי וש"ר שהשנות אליהו כותב שנשנה מאימתי דוקא ולא אימתי ע"פ פשט אבל הערוך בערך מתי מביא גירסה של מתי וכותב שתרגום מתי אימתי וש"ר שהר"ש לירושלמי ברכות מביא בשם הגאון ר' מצליח ז"ל שמ"ס הראשון אינו עיקר אבל הר"ש כותב ולי נראה דשפיר גרסינן מאימתי ע"ש וע' גם המלאכ"ש והפלאה שבערכין בערך מתי שמביאים עוד בשם ר' מצליח.

אפשר גם לציין שחז"ל^ב וספרים^ג דרשו האות מ' ממאימתי ולפי השיטה שהמשנה מתחילה עם אימתי כל אלו דרשות אינן.

קושיה של קורין

התפ' ישראל כותב וז"ל נקט לשון רבים דאין אחד מוציא חבירו יד"ח^ד משא"כ לענין ברכה במ"ד ע"כ^ה וגם כתוב במנחת יצחק על המשנה בשם שארית חכמים בזה"ל נקט קורין לשון רבים (משא"כ לקמן במ"ד לענין ברכה כ' מברך לשון יחיד) לרמז למש"כ במדרש שיר השירים שק"ש יאמרו כל ישראל ביחד ע"כ ולפי שיטתם לכאורה יש לשאול מה לשון רבים בפ"ו מ"א כיצד מברכין.

-
- א. זולת ספר בן יהודע אבל רבי יוסף חיים מבגדאד חי אחרי החיד"א ומביא פתח עינים לפעמים ויתכן שהוא מביא את זה גם מהפתח עינים.
- ב. במדבר י"ג ט"ו.
- ג. הון עשיר ומגיד תעלומה והחידושי הרי"ם על הש"ס כאן וגם בליקוטי הרי"ם לשבת קית. ומחשבות חרוץ מר' צדוק הכהן מלובלין עמוד צז וספר הערות רבינו הגר"ש אלישיב על הש"ס.
- ד. ראוי לציין שהמ"ב בס' ס"א סק"מ כותב שרוב האחרונים סוברים שאחד כן מוציא את חבירו בק"ש.
- ה. השנות אליהו קדמו בזה גם כאן וגם הריטב"א בריש מגילה כותב דיוק זה לגבי המשנה שם.

תירוץ

חשבתי לומר שאפשר לדייק בין ל"ר לל"י דוקא כאן בפ"א שיש ק"ש וגם ברכות ויסודם שונים משא"כ בפ"ו שכולו ברכות וכולם שווים אבל ש"ר שהמסג"ז שם במ"א מסביר למה יש ל"ר ול"י באותה משנה והוא כותב של"ר מורה על מצב שהוא לא יכול להוציא חבירו ול"י איפה שאוה כן יכול להוציא חבירו ולפי זה מתורץ קושיתו.

פרק א' משנה ב'**קושיה**

כאן נשנה שזמן ק"ש מתחיל ממה שנקרא מי שיכיר ואיתא בש"ע או"ח סנ"ח ס"ג שמי שהוא אנוס יכול לקרוא ק"ש משעלה עמוד השחר ולכאורה צ"ל רמז לזה בש"ס משנה.

תירוץ

במס' מגילה פ"ב מ"ד איתא שעשו משעלה עמוד ר"ת שמע וא"ת הרי גם יש שעשו משעלה עמוד בפרה בי"ב מי"א וי"ל שזאת המשנה אחרונה של מס' פרה והלשון נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן שמקורה בספר יצירה פ"א הובאה בספרים לגבי תורה שבכתב וגם תשבע"פ ואולי י"ל שגם כאן בפרה המשנה אחרונה מתיחסת למשנה ראשונה ואולי יש בזה רמז למה דאיתא במדרשים ר' אחא בשם ר' יוסי בר' חנינה בשעה שעלה משה למרום שמע קולו של הקב"ה יושב ועוסק בפרשת פרה ואומר הלכה משם אומרה ר' אליעזר אומר עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים ע"כ ובמילה משעלה יש אותיות משה על או מ' שעלה.

פרק א' משנה ג'**קושיה**

הזרע שמשון בפר' בראשית אות כ"א מביא מהזה"ק ששינה אחד מששים במיתה וכותב דליכא מידי דלא רמיזה באורייתא ומביא רמז מפר' בראשית מאות סמ"ך הראשון בחומש ע"ש ולכאורה צריך להיות שיש לזה

ו. גם המגיד תעלומה כותב דומה למסג"ז.

ז. כמו הנמוקי הגרי"ב בסוף ברכות.

ח. במדבר רבה פר' חוקת פי"ט ס"ז פסיקתא דרב כהנא ד' ז' ועוד.

גם רמז במשנה הרי הלחם שמים בפד' פ"א מ"א כותב דליכא מילתא דלא רמזה רבי במתני' ע"כ.^ט

תירוץ

אולי י"ל שמשנתנו היא הראשונה בש"ס שמדוברת בשינה ויש לה ס"ד מילים ואם נפריד ד' אותיות של שינה יוצא שינה ס' ובסיפא תני כדי היית ומפרש הר"ב ראוי היית ליהרג וא"כ מצאנו רמז בשינה אחד מששים במיתה.

פרק ד' משנה ב'

קושיה

פ"ד עסוק עם תפילת ש"ע חוץ ממ"ב שמדוברת בלימוד התורה וא"כ היא לא במקומה וש"ר שההון עשיר הרגיש בזה וכותב בזה"ל לרמוז דחובה לממרינהו כמ"ש הרב שנא משנה באמצע תפלות חובה ע"כ אבל הוא לא פירש למה קרוב תחילת הפרק ולא באמצע או בסוף.

תירוץ

אולי י"ל שזה בא לרמז על לימוד מיד אחרי תפילה כמו דאיתא בש"ע סימן קנה וש"ר שתירוץ זה כבר נמצא בתפ' ישראל כאן אבל אולי אפשר להוסיף על תירוצו שמשנתנו נמצאת גם לפני רוב הלכות תפילה ואולי זה בא לרמז על הענין של לימוד לפני התפילה^י תדע דבסיפא דמשנתנו כתוב בכניסתו וביציאתו ולא כתוב לבית המדרש כמו ברישא וניתן לפרש שבא לרמז על כניסה ויציאה לבית הכנסת להתפלל וגם תדע שבמ"א נשנה רק זמני תפילה אבל כל ההלכות של התפילה עצמה הן רק אחרי משנתנו.

ט. ובזבח' פ"ה מ"י הוא כותב דליכא מילתא בברייתא דלא רמזה רבי במתניתין ע"כ ע' גם בהערה לקמן בב"מ פ"ה מ"ב שששה סדרה משנה קדמו לעולם.

י. גם ש"ר שהקול הרמ"ז גם הרגיש בזה ופירש פירוש אחר.

יא. אפשר לדייק מהמהרש"א בחידושי אגדות לברכות ג. ד"ה משמרה ראשונה חמור כו' בכתבו שאחרי השינה שכל האדם זך אז לתורה ולתפילה ע"כ שיש ענין של לימוד לפני התפילה וענין זה מוזכר ביסוד ושורש העבודה שער השני פרק ששי ואמרי שפר מהרה"ג שמעון דויטש לברכות כ: ד"ה ומשיזכינו בשם רבו החת"ס וגם בשו"ת ארץ צבי ח"ב בסוף ליקוטים - תורה וענין זה גם מוזכר בעוד הרבה ספרים.

פרק ד' משנה ג'

קושיה

לכאורה יש לשאול למה איתא במשנה מתפלל אדם הרי בפ"א מאימתי קורין וגם בשחרית מברך שתים ובעוד מקומות לא נשנה אדם.

תירוץ

אולי י"ל שיש כאן רמז למה דאיתא בברכות י: א"ר יוסי בר' חנינא משום ראב"י מאי דכתיב לא תאכלו על הדם לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם ע"כ.

פרק ה' משנה א'

הרמב"ם בפירושו למשנה כאן כותב בכוונה וביראה והר"ב כותב הכנעה ומורא ותוס' א"ש מביאים דביקות המחשבה והבנת המילים והנה כולם מביאין שתי לשונות כדי לפרש משנתנו והר"ן על משנתנו בד"ה כדי שיכוונו לבם למקום כותב שיש שתי כוונות בתפילה^י ואולי גם חז"ל רמזו לזה כשהביאו^י הפסוק עם ב' לשונות יראה ורעדה וגם לכאורה נפסק להלכה בש"ע או"ח סצ"ה וצ"ח ובמשנתנו לגבי המילה להתפלל איתא עומדין וגם עם כובד ראש ואפשר לשאול אם זה מכוון לשתי הכוונות בתפילה.

ובחידושי רבינו חיים הלוי להלכות תפילה פ"ד ה"א מבואר להדיא שיש שתי גווני כוונות בתפילה וז"ל האחת כוונה של פירוש הדברים ויסודה הוא דין כוונה ע"כ דהיינו כובד ראש כלומר להכביד על הראש והמח להתכוון והמשך לשונו הוא ושנית שיכוון שהוא עומד בתפילה לפני ה' ע"כ דהיינו פירוש של עומדין וא"כ מצאנו שהשתי כוונות של תפילה מכוונים לשתי לשונות של משנתנו.

ובעומק יותר נראה שיש שלש לשונות במשנתנו דהיינו עומדין להתפלל וכובד ראש ובהמשך דבריו רבינו חיים הלוי כותב בזה"ל ובאמת דגם בדין כוונה תרי דינים יש בזה ע"כ דהיינו שיש שלש כוונות בתפילה^י והשתים אחרונות של רבינו חיים הלוי מפורשות בזה הלשון חדא דין כוונה שמכוון

יב. הפני יהושע כאן גם מסביר שיש ב' כוונות של תפילה דהיינו שישעבד המוח שהוא בראש לה' לבדו והשני שיכוון בפירוש המילות ע"ש.

יג. ברכות ל:

לעשות המצווה ע"כ והשני בזה הלשון כוונת פירוש הדברים דהוא דין מסויים רק בתפילה ע"כ ואפשר לכוון את אלו ללשון המשנה^ט כי להתפלל מכוון לכוונה אחרונה שהיא דין רק בתפילה וכובד ראש מכוון לכוונה שמכוין לעשות את המצווה שזה שייך לכל מצוה וגם מכוון למה שהובא למעלה שזה חלק מיסודה של דין כוונה.

ויוצא שכל השלש כוונות של רבינו חיים הלוי מונחות בלשון משנתינו.

פרק ו' משנה ח'

קושיה

לכאורה הסיפא לא שייכת כאן אלא לעיל עם דיני שהכל.

תירוץ

איתא בספר דרכי החסידות דף כב בשם ספר השיחות שסיפא דמשנתינו מרמזת על לימוד התורה בהתמדה ואיתא בספרים^{טז} שצריך אחדות כדי לקבל את התורה ואולי י"ל שהרמז ללימוד התורה בהתמדה נמצאת כאן לפני פרק שלם על זימון שהוא סימן של אחדות המסובין כלומר מי שרוצה ליגיע ללימוד באמת העצה היא לעבוד על האחדות.

פרק ז' משנה ה'

כאן בראשונה כתבתי שהסיפא לכאורה לא שייכת לפירקין ואולי יש כאן רמז שבהמ"ז טעונה כוס ואז מחקתי כי דין זה מפורש בפ"ח מ"ח ומה צורך ברמז אבל ש"ר שההון עשיר כאן כותב וז"ל לא תנא דין זה בכיצד מברכין אלא הכא אחר דיני ברכת המזון לרמוז דטעון כוס כל היכא

יד. המאירי כאן גם מבאר שלש כוונות וז"ל איך האדם צריך לכוין בתפלתו ושלא יפנה לבו לזולת התפלה ושיתבונן בעצמו לפני מי הוא עומד ע"כ וגם בשבת י. הוא כותב המתפלל ראוי לעמוד באימה וביראה ובהכנעת לב ע"כ ולכאורה אפשר גם לדייק מלשון הנפש החיים ש"ב פ"א שיש שלש כוונות בתפילה באמרו פשוט ומבואר כוונת הכתוב לב' ענינים ע"כ ובהמשך בכתבו שיכוונו את לבם למקום ע"כ ע"ש.

טו. הגם שא' מהלשונות הוא לפשוטו ולכאורה לא נשאר אלא שתים לדרשה מצאתי בספר תנועת המוסר ח"ג דף 248 שמסביר בשם הסבא מסלבודקה שהלשון סבר פנים יפות באבות פ"א מט"ו נחשב לשלש דרגות.

טז. ע' אור החיים לשמ' י"ט ב' ובספר אמרות טהורות מבית אמשנינוב חלק ג' מכתב הראשון כתוב שזה בחינת תתן אמת ליעקב על ידי חסד לאברהם ע"כ וזה סדר הענינים שכתבתי בפנים ויש מקור לרעין זה בדרך ארץ זוטא פרק השלום ה"ז וגם במכילתא דרשב"י פי"ט פסוק ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני.

דאפשר ע"כ ודפח"ח אבל עדיין לכאורה מאי קמ"ל וע' מה שכתבתי לעדיות פ"א מ"א.

פרק ח' משנה ח'

לכאורה הסיפא לא שייכת כאן ואולי בא לרמז על השלמת ברכה עם ענית אמן.

פרק ט'

קושיה

הברכות בפרק הזה לכאורה חסרי סדר. בקיצור הם נס עקירת ע"ז כחו וגבורתו מעשה בראשית ים הגדול בית חדש כלים חדשים רעה מאין הטובה ותפילת שוא. לכאורה הוה ליה להתחיל עם מעשה בראשית כי זה ההתחלה של העולם ואז כחו וגבורתו שזה גם שבח שמתחס ישיר להי"ת ואז נס תדע שהרמב"ם בפ"י מהלכות ברכות והטור ושו"ע או"ח סרי"ח והלאה שניהם כותבים סדר אחר ושניהם לא כמו סדר המשניות וצ"ב.

תירוץ

אולי י"ל דרך דרוש שיש כאן סדר קירוב למי שרחוק מהכרת הי"ת דהיינו הכרת נס יכול להתעורר יהודי למצאיות ה' ואז הוא יכול לעזוב את הע"ז שלו וזה יביא אותו להכיר שבאמת אין שום כח בעולם חוץ מהי"ת ושהוא ברא את השמים ואת הארץ וכל אשר בס. עם הכרה כזאת הוא יכול לכנס מחדש לבית הכנסת ולבית המדרש ולקנות לנשמתו כלים רוחניים חדשים ואז ואולי הוא יזכה לראות שירידה שהיה לו גם זו לטובה כי בסוף התברר שהיה לצורך עליה.

אבל אפילו אם יש בדרוש זה ממש עדיין קשה מאי קמ"ל ואולי אפשר להגיד שיש כאן הדרכה למי שהתרחק מהכרת הי"ת והוא שיתבונן שכל מה שיש בעולם הטבע הוא גם נס ואז להמשיך כנ"ל אבל כל זה נ"ל דוחק ולכאורה יש מצוה ליישב.

מסכת פאה

פרק א'

קושיה

מ"ג וו' כאן הן איך נותנים פאה וביניהן מ"ד וה' הן מאיזה מינים נותנים פאה וצ"ל למה התנא מפסיק וגם לכאורה מ"ג וו' יותר שייכות לפ"ד שמדובר שם על איך נותנים פאה ובפרט מ"ו כאן בסוף מביא המקדיש פודה ובמ"ז דפ"ד גם מדובר בהמקדיש ופודה.

תירוץ

אולי י"ל שפ"א הוא כמו מבוא למס' ואולי אפשר להביא סיוע מתוס' יבמות פד. ד"ה יש מותרות שכותבים סברא כעין זה אבל לגבי למה התנא מפסיק אין לי הסבר.

פרק ד' משנה ט'

קושיה

רישא דמשנתינו היא הלכה של קנית פאה דהיינו הלכה של הלוקט פאה וכל שאר הפרק מדובר בהלכות של בעל השדה איך ומתי לתת פאה חוץ מ"ג וד' שהן הלכות של העני המלקט וא"כ רישא דמשנתינו צריכה להיות צמודה למ"ג וד' וסיפא דמשנתינו מדוברת בנכרי בעל השדה וענין זה מוזכר במ"ו ולכאורה סיפא דמשנתינו צריכה להיות צמודה למ"ו.

ואולי אפשר להגיד עוד שממ"א עד מ"ה יש הלכות שייכות לעני המלקט ואז מ"ו מדוברת בנכרי בעל השדה וא"כ משנתינו היא כעין גשר בין הנושאים כי הרישא עני המלקט וסיפא נכרי ואז בדיוק מתאים להיות בין מ"ה לו'.

תירוץ

לולא דמסתפינא הייתי חושב להגיד שאולי יש מקום לומר שבשיעור בבית המדרש התנא שכח את משנתינו במקום ובסוף חזר ולמד אותה כי

משנתינו אכן סוף הסוגיא ומ"י מתחילה נושא אחר אבל זה לכאורה אי אפשר להגיד כי למה נקבע סדר בטעות לדורות" ולכאורה יש מצוה ליישב.

פרק ה' משנה ד'

קושית הקול הרמ"ז

הקול הרמ"ז כאן כותב לכאורה היה נראה דמשנה זו מקומה בסוף מכילתין גבי מי שמותר לו ליקח לקט שכחה ופאה ע"כ והוא מתרץ אבל אולי אפשר לתרץ באופן אחר.

תירוץ

במ"ג כאן התפ' ישראל כותב בטופיח גרס' וכ"ה בירושלמי והוא לפע"ד כלי חרס ע"כ ואיתא שאדם משול כחרס"י ולפי זה בדרך דרוש אולי י"ל מגלגלים בטופיח כלומר אנשים מגלגלים בעולם ובמה עני היה באותה שעה כלומר עשירות ועניות הם גלגל החוזר בעולם כמו שאחז"ל"ט ומכאן רמז למימרא זאת.

מסכת דמאי

פרק א' משנה א'

לכאורה הל"ל ג' סוגי תאנים בהדי הדדי ואינני יודע למה לא.

פרק ב' משנה א'

קושיה

משנתינו לכאורה שייכת לפ"א מ"א או לפי הרמב"ם ור"ש והמלאכ"ש היא המשך של פ"א מ"ג וא"כ צ"ב למה מפסיק התנא עם מ"ד.

יז. אבל ע' חולין קד: רש"י ד"ה כל האומר דבר בשם אומרו שכותב והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחילה וחזר והזכיר שמו ע"כ והובא דבריו בר"ב שם פ"ח מ"א.

יח. בישעיהו ס"ד ז' ובפיוט לי"כ איתא דומה לזה כחומר ביד היוצר ובבראשית ב' ז' איתא שיצירת אדם היה עפר מן האדמה דומה לכלי חרס ואיתא בענין דרוש גם דמיון זה כמו בשערי תשובה שער א' ועוד ספרים.

יט. שבת קנא:

תירוץ

י"ל שכל פ"א קולות שבדמאי ומ"ד סיום של נושא זה אי נמי מכיון שמוזכר שמן במ"ג שנה מ"ד שיש בסופה שמן אבל עדיין לכאורה יש לשאול למה מ"ג לפני מ"ד כי מ"ג שייכת למשנתנו ומ"ד שייכת לפ"א מ"ב כי בשניהן יש היתרים בדמאי כמו פטור מחומש והיתר זימון ואין לי הסבר.

פרק ד'**קושיה**

מ"ג וד' באמצע סוגיה של נאמנות של דיבור של ע"ה ולכאורה אינן במקום.

תירוץ

י"ל שבמ"ג יש מחלוקת אם עה"א נאמן על מעשר שני והמפרשים² מזכירים כאן גניבת דעת ולכן אפשר לומר שמ"ד קשור לסוגיה של נאמנות כי גניבת דעת גם ענין של חוסר אמונה אבל עדיין לכאורה יותר נעים היה לסדר מ"ה אחרי מ"א וב' כי שלשתן נאמנות של דיבור של יחיד.

מסכת כלאים**פרק ב' משנה א'**

הרמב"ם בהל' כלאים פ"ב ה"א כותב שהציור שמשנתנו הוא איסור דאורייתא ולוקין עליו והאחרונים^{כא} תמו על זה ואני באתי כאן רק לציין שתוס' בסוכה ב. ד"ה דאורייתא תני פסולה גם חולקים עליו בכתבם בשתי התירוצים שהמילה ימעט מורה על איסור דרבנן וא"כ לדבריהם דשנתנו שכתוב בה ימעט גם איסור דרבנן אבל גם יש לציין שבתוס' הנ"ל לא מוזכר משנתנו וגם בב"ב צד. תד"ה סאה שיש בה רובע ימעט תוס' מביאים משמעות מגמרא בחולין לגבי דין שהוא מפורש במשנה בכלאים ולכן יתכן שאי אפשר לדייק מדבריהם בסוכה לכאן.

כ. שנות אליהו הארוך ורש"ש ובוועז.

כא. הגר"א ורעק"א שם.

פרק ה' משנה א'

קושיה

לכאורה משנתינו שייכת לפ"ד עם קרחת ומחול הכרם וצ"ב למה התנא מפסיק עם הלכות הנוטע.

תירוץ

י"ל שיש מחלוקת ראשונים^{כב} עם צריך ב' פעם צורת כרם או סגי בפ"א חמש גפנים בצורת כרם ועוד חמש גפנים מפוזרים ועכשיו משנתינו נמצאת בין משניות של כרם שלם ואולי זה מרמז על השיטה שמצריך ב' פעם כרם שלם.

פרק ט' משנה ה'

קושיה

משנתינו לכאורה קשורה למ"ב דפירקין כי שניהן ענין לבישת בגד רגיל באופן רגיל וצ"ב למה מ"ג וד' מפסיקות שאין ענינן כנ"ל.

תירוץ

אולי י"ל שמ"ב נשנה אין עראי לכלאים ואז הבבא של לא ילבש כלאים אפילו ע"ג עשרה מדובר בלבישה כזאת שהיא עראי כלומר לזמן מעוט וגם ע"ג עשרה וא"כ השובש לא נהנה ואולי אפילו קשה לו ללבוש י"א בגדים ולפי מה שכתוב בתפ' ישראל בבעוז סימן ג' במ"ג אצל מטפחות הספרים אין לו הנאת הגוף ובמ"ד אצל המרדעת על כתיפו הוא נהנה שבגדיו לא מתלכלכים ובמ"ה מדובר מפורש באופן שהשובש נהנה וא"כ אפשר להעמיד את סדר המשניות לפי דרגת ההנאה^{כג}.

כב. ע' תפ' ישראל ומלאכ"ש לביאורים על זה.

כג. ע' בתפ' ישראל סימו כ"ח שלכאורה סותר דברי אבל יש ליישב וק"ל

מסכת שביעית

פרק ו'

קושיה

הנושא של מ"א ב' ה' ו' דפירקין הוא חוץ לארץ בשנת השמיטה אבל הנושא של מ"ג וד' שייך רק לארץ ישראל ולכן לכאורה אין הפרק מסודר.

תירוץ

הר"ב במ"א לגבי המילה ולפנים כותב וטפי הוה ניחא אי הוה גרסינן ולחוץ עכ"ל וצ"ל למה אכן נשנה ולפנים ויכול להיות שמילה ולפנים מורה שיש כאן ענין של פנימיות ובמ"ג הר"ב כותב שהמשנה:

מיירי בבצלים של ששית שעקרן בששית וחזר ונטען בשביעית ולאחר שגדלו מעט בשביעית עקרן וחזר ונטען בשמינית.

והציור הזה רחוק מהמציאות כי לא שמעתי ולא ראיתי מי שמחזיק בצלים יותר משנה ונוטע אותם שלש פעם אבל יש כאן ציור של שתי שני חול ובאמצע שנת קודש וא"כ הציור גם מראה לענין של פנימיות. ואם נסתכלים על כל הפרק רואים שההתחלה וסוף הם חול דהיינו חוץ לארץ והפנים הוא ארץ הקודש.

והתי"ט מקשה על העבודות השנויות במ"ב שאינן לפי הסדר אבל איך שהן כן במשנה הגמטריה של הראשי תיבות של דשין וזורין ודורכין ומעמרין היא כ"ב ואולי יש בזה רמז לכ"ב אותיות ואולי זה מורה על ענין האותיות כאן. והר"ת של המשניות דפירקין הם שעבמאא^{כז} ואפשר לסדר אותם ש'

כד. אין לי עסק בנסתרות אבל בספרים יש ענין לדרוש ראשי תיבות וגמטריות של משניות וגם בגמרא לדוגמא:

- בספר בעל שם טוב על התורה פר' משפטים אות ה' יש דרשה של מילה מהגמרא שהיא ראשי תיבות של פסוק.
- הזרע שמשון בסוף פר' וירא דורש גמ' של מילה מהגמ'.
- במראית עין מהחיד"א לשבת עז: יש דרשה של ר"ת של מילה מהגמ'.
- הבת עין בפר' ויחי ד"ה או יאמר על דרך זה דורש גמ' של מילה מהגמ' וגם בפר' אמור ד"ה ובשבת דורש גמ' של מילה מהגמ'.
- החתם סופר על הש"ס פסחים מט: ד"ה מותר לקורעו כדג דורש גמ' של מילה מהגמ'.
- בספר כוכב מיעקב מרבי חיים יעקב ברעזניטץ באות נ"ח יש דרשה של ר"ת וגם גמטריה של מילה מהגמ'.

ע"ב מ"ב (א"א גמטריה ב') ואולי יש להבין שיש כאן שמות ע"ב ומ"ב^כ ואם ננתח את הראשי תיבות של המשניות דפירקין לחוץ ופנים דהיינו מ"ג וד' הן הפנים של הפרק אז יוצא בחוץ שעאא דהיינו שם ע"ב^כ ובפנים מ"ב.

ורבינו בחיי לבראשית כ"ד ט"ז כותב שקריעת הים ומים מן הצור ע"י מטה משה היה שבו היה חקוק שם ע"ב אותיות עכ"ל ואולי זה ענין של קליפות מסביב ארץ הקודש^כ והמהרש"א לסוכה מה. כותב שהענין המוזכר שם לגבי ע"ב הוא הגנה מאויבים מסביב וזה מראה גם ענין של חיצוניות

-
- ואם יש ענין הזה בגמרא כ"ש במשנה וכן איתא בספרים לדוגמא.
 - חז"ל במ"ר במדבר י"ג ט"ו דורשים גמטריה של ראשי תיבות של ששה סדרי משנה
 - רש"י בסנהדרין נו. דורש גמטריה של מילה מהמשנה.
 - תוס' בסוכה מה. ד"ה אני והו דורשים גמ' של מילה מהמשנה וגם בגיטין ב: ד"ה המביא גט.
 - ספר הערוך בערך כן דורש גמ' של מילה מהמשנה.
 - הר"ב ביומא פ"ו מ"ד דורש גמ' של מילה מהמשנה ובאבות פ"א מ"ד מביא ראשי תיבות של מילה מהמשנה.
 - בשו"ת רדב"ז ח"ח' סימן קכה דורש גמ' של מילה מהמשנה.
 - התורת משה לשמות פ"ב מ"ו כותב שר"ת מהפסוק הם מילה בעדיות פ"ה מ"ו.
 - האר"י ז"ל בטעמי המצות ריש פר' משפטים דורש גמ' של מילים מב"ק פ"א מ"א.
 - הזרע יצחק לאבות פ"ה מ"ז דורש גמ' של מילה מהמשנה.
 - הרמ"ע מפאנו בתשובה ע"ג דורש ר"ת של מילה מהמשנה.
 - התי"ט בסוכה פ"ה מ"ב דורש גמ' של מילה מהמשנה.
 - המגלה עמוקות בסוף פר' ויחי דורש גמ' של מילה מהמשנה.
 - במעשה רוקח על המשניות מרבי אלעזר רוקח יש דרשות על ראשי תיבות וסופי תיבות של משנה ופרקי משנה וגם גמטריות.
 - ההון עשיר בברכות פ"א מ"ה דורש גמ' ובמעשר שני פ"ה מ"ב ראשי תיבות ובסוף מס' ערובין ראשי תיבות ובסוטה פ"ט מט"ו גמ' ובב"ק פ"א מ"א ראשי תיבות ובב"ק פ"ה מ"ה גמ' ובע"ז פ"ה מ"ח דורש גמ' של ראשי תיבות מהמשנה ובכל מסכת דורש האות ראשון ואחרון של המסכת.
 - בספר אור פני משה לערובין פ"ח מ"ז יש דרשה של ר"ת של מילה מהמשנה.
 - החיד"א בפתח עינים ריש מס' ברכות דורש ר"ת וגמ' של מילה מהמשנה.
 - המאור ושמש ברמזי יום א' של סוכות ד"ה ויאמר אברהם דורש גמ' של מילה מהמשנה וגם מהגמ'.
 - באור לשמים בליקוטים בסוף הספר לגבי הינומא דורש גמ' של מילה מהמשנה.
 - בספר זרע קודש בדרוש לט"ו באב שחל להיות בשבת יש דרשה של גמ' של מילה מהמשנה וגם בדרשות לסוכה ליום ד'.
 - החידושי הרי"ם בליקוטי הרי"ם לשבת ק"ח. דורש ר"ת של מילה מהמשנה
 - בספר דברי מאיר בליקוטים על הש"ס יש דרשה של גמ' ממילה במשנה מהרה"ק מאיר מפרמישלאן.

ופנימיות ורבינו בחיי לדברים י"ח ה' כותב שהכהן גדול מזכיר ביום הכיפורים שם מ"ב אותיות^{כח} ולכאורה כונתו לפני ולפנים דהיינו המקום הכי פנימי והכי קדוש שיש^{כט}.

ולכן אולי יש בפירקין רמזים לשמות הנ"ל וענין של איך הקדושה בפנים^ל מגין עלינו^{לא} מסכנות מבחוץ ואולי בפרט מצות שמירת קרקעות^{לב}.

-
- בספר מהר"ש מבעלזא בסוף ערך יום הכיפורים בשם זכות ישראל יש דרשה של גמ' ממילה מהמשנה.
 - בבני יששכר מאמרי חודש תשרי מאמר ב' אות א' יש דרשה של גמ' של מילים מהמשנה וגם באגרא דפרקא רמז רד.
 - בספר עצי עדן מעשה ארג לפני זקן מאדמו"ר יצחק אייזיק ספרין מקומרנא במקואות פ"ז יש דרשה של ראשי תיבות של משניות.
 - בבן יהוידע ריש מס' ברכות יש דרשה של ר"ת וגמ' של מילה מהמשנה.
 - בישמח ישראל מאמר חמשה עשר בטבת יש דרשה של גמ' של מילים מהמשנה.
 - בספר מטעמי שולחן שבת פרשת אמור כ"ג ט"ו בשם הרה"ק מבאיאן למברג.
 - בקונטרס היחיאלי בית עולמים פט"ו סימן כ"ג יש דרשה של גמ' של מילה מהמשנה
 - בפירוש למשניות מנחת יצחק לשקלים פ"א מ"א יש דרשה על גמ' של מילה מהמשנה בשם סמיכת חכמים ושם בפ"ה מ"א הובא דרשה של אותיות ממילה שבמשנה בשם חסד לאברהם וגם ביומא פ"ג מ"א יש דרשה של גמ' של מילה מהמשנה ובר"ה פ"ב מ"ד יש דרשה בגמ' של מילה מהמשנה בשם כסא דוד.
 - ראיתי בספר ואינני זוכר איפה שבשבת פ"ג מ"ז יש שם הויה בר"ת ישב השני ומלאהו השני.

כה. אין לי עסק בנסתרות ושם ע"ב מוזכר להדיא בחז"ל בקידושין עא. וגם ברש"י בסנהדרין קא: ד"ה ובלשון עגה וברש"י בע"ז יח. ד"ה הוגה השם ובתוס' בחגיגה י"א: ד"ה אין דורשים וברש"י ותוס' בסוכה מה. יש רמז לשם זה והר"ב לסוכה כותב מפורש שהכונה היא שם ע"ב ומוזכר שם זה גם בשל"ה תולדות אדם בית ישראל תניינא אות ג' ורבינו בחיי לבמדבר ל"ג ג' מזכיר ע"ב שמות ובראשית פ"א מ"ב בסוף כותב ששם מ"ב מיחס למידת הדין והאר"י ז"ל בטעמי המצות ריש פר' משפטים מביא שם מ"ב וע"ב לגבי ב"ק פ"א מ"א וההון עשיר מזכיר שם מ"ב בסוף מס' תמוד ובתורת החיד"א פר' מסעי אות ב' מוזכר שם מ"ב בשם נחל קדומים ובאות ג' מוזכר שם ע"ב שמות בשם ספר פני דוד ושם ע"ב מוזכר בזרע שמשון בפר' בראשית אות י"א ובפ' חיי שרה אות ג' ובפ' וישלח אות י' ובסוף פר' בא ובמלאכ"ש לסנהדרין פ"ז מ"ה הובא שם מ"ב אותיות בשם חז"ל (אבל לא מצאתי את זה בחז"ל) ובש"ך עה"ת מוזכר שם ע"ב בפר' לך לך ד"ה אני קל שקי ומוזכר שם מ"ב בפר' מסעי וביסוד ושורש העבודה שער העליון בפרק ב' מוזכר שם מ"ב ושם ע"ב ובאוהב ישראל ליקוטים חדשים לסוכות מוזכר שם ע"ב ובסידורו של שבת שורש ד' ענף א' עלה א' ושם ע"ב במאור ושמש פר' חיי שרה ד"ה ויקח העבד ובבת עין לפר' ויחי וגם פר' שמות הובא שם מ"ב בשם חז"ל (נ"ל שכוונתו הזה"ק) ובעבודת ישראל לפר' אמור מוזכר שם מ"ב ובמשך חכמה בסוף פר' וזאת הברכה מוזכר שם מ"ב ובשולחן ערוך או"ח סימן נ"א סוף א' שם ע"ב וגם מ"ב מוזכרים בעטרת זקנים ובאר היטב והמשנה ברורה קכ"ח ס"ק כ"א מביא שם מ"ב בשם ספר צרור המור וש"ר בדברי יעקב פרשיות התורה פרשת שמות בעניני שמות הקודש ענין ג'

אבל למעשה כל זה הוא מעל ומעבר להבנתי הקלושה בענינים נשגבים אלו וקשה להגיד שזה כוונת התנאים וכתבתי את זה בספר אך ורק כחומר למחשבה.

פרק ז' משנה ג'

הסדר במשנתנו הוא פירות שביעית בכורות תרומות ואז השאר בעלי חי וצ"ב למה תרומות באמצע בעלי חי ואין לי הסבר.

פרק ח' משנה ה'

קושיה

צ"ל סדר ארבע האמנויות דמשנתנו.

תירוץ

י"ל שבייר הכוונה מספק מים לכל תשמישו ולא רק זה אלא שאפילו בלן וספר שהם רק הנאת הגוף^ל ולא רק אלו אלא אפילו ספן וע' תי"ט טעמא אבל לפי זה לכאורה יש לשאול מה רבותא דספר ואולי י"ל ששמע בריבמ"ץ שהחידוש הוא שלפי רבי יוסי בירושלמי ספר כבלן דמי ואסור כלומר ולא דמי לבייר שמותר^{לד}.

שמביא עוד ראשונים ואחרונים בענין שם מ"ב.

- כו. ענין דומה לזה מוזכר בברכות ג. בתוס' ד"ה ועונין יהא שמיה הגדול מבורך.
- כז. וזה לשון הסדר היום של משה בן יהודה אבן מכיר בכוונת הלולב ואגודתו רמז לשם בן ע"ב י"ו שכחו גדול ישפיע ברכה ותהלה נגד כל הגוים עכ"ל.
- כח. שירי קרבן לירושלמי יומא יח: כותב גם את זה בשם הרא"ש והכד הקמח בערך כפורים (ב) כותב שזה שיטה אחד בראשונים.
- כט. ובפרי הארץ פא' מטות מסעי מאמר א' כתוב שם של מ"ב הידוע ומכוון לעלות מעלה מעלה ע"כ.
- ל. והבת עין בפר' וארא ד"ה או יאמר עז"ה כותב ששמירת הפה בקדושה מרומז בשם מ"ב ובבחינה זו נגאלו כ"י ממצרים.
- לא. ש"ר שביסוד ושורש העבודה שער הבכורות פי"ב הובא מז"ח ששם מ"ב מסוגל לכסות הנשמה ולהגן עליה ממזיקין.
- לב. ש"ר שהבת עין לפר' שמות כותב ששם מ"ב ירד עם יעקב למצרים ובשם זה יצאו ממצרים ע"כ דהיינו שיצאו מגלות לגאולה לשבת בארץ ישראל ואיתא באבות פ"ה מ"ט שגלות באה לעולם על השמטת הארץ.
- לג. ש"ר שכן משמע בר"ש רא"ש ומלאכ"ש ד"ה ולא לבלן.
- לד. ש"ר שההון עשיר כבר עמד על הסדר כאן והתכוונתי לחלק מפירושו.

פרק ט'**קושיה**

פרק ט' עסוק בביעור חוץ ממ"א וט' ובשלמא מ"ט אין לה מקום יותר מתאים במסכת ולכן נמצאת בסוף הלכות שמיטת קרקעות אבל משנה א' לכאורה שייכת להלכות קדושת פירות שביעית או דמי פירות שביעית של פירקי ז' וח'.

תירוץ

אולי זה לא קושיא כלל ומ"א כאן באמת המשך של פ"ח.

פרק ט' משנה ז'**קושיה**

במשנתינו יש ד' הלכות של עד רביעה שניה ולכאורה אינן לפי סדר הש"ס.

תירוץ

אולי י"ל שהאחרונה נשנה סמוך למשנה שלאחריה כי שניהן ענין ביעור והג' ראשונות אולי י"ל ששכירות לא קל ולא חמור כי מה שטוב לשוכר לא טוב למשכיר וכן להיפך אבל בנדר יש איסור דלא יחל ואעפ"כ רק עד רביעה שניה ובעניינים נכסנים יש חשש נזק לבעל הפרדס וזה יותר חמור ואעפ"כ רק עד רביעה שניה.

מסכת תרומות**פרק ב' משנה ו'****קושיה**

לכאורה יש לשאול מה החידוש של הסיפא דמשנתינו כי כבר שנויה מחלוקת ר"י ורבנן בכלאים פ"א מ"ב ומבואר בירושלמי כלאים ב. שר"י סובר שמלפפון לבד עיקרו כלאים כי הוא נוצר מגרעין א' של אבטיח וגרעין א' של תפוח ומקשים שם שר"י בכלאים פ"א מ"ז מתיר ירק באילן

ומתרצים שירק באילן לא מתאחדים משא"כ מלפפון ששתי מיני גרעינים מתאחדים.

תירוצ

אולי יש לומר שבבא זו נמצא כאן פעם שניה לרמז לשיטתו דהיינו הבבא שנויה פעמים אבל למעשה יוצא מזה רק הלכה אחת דהיינו כמו המלפפון שמשתי מינים יוצא מין אחד אי נימא שבא לרמז שהוא סובר שלא רק מלפפון כלאים עם קשוא אלא הוא בעצמו כלאים.

וגם אולי יש לומר שזה ראייה לגרסת הרידב"ז בירושלמי שגם חכמים סוברים שמלפפון נוצר משתי מינים.

פרק ט' משנה ו'

במעשר שני פ"ג מ"ו הר"ב פוסק שטבל שנכנס לירושלים קלטו מחיצות למ"ש כי מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ויש להקשות שבפ"ד מ"ג שם הר"ב כותב שקיימא לן כמאן דאמר ממון גבוה הוא ואינו ניתן במתנה ע"כ ובמשנה שם מותר לתת טבל במתנה וק"ל אם מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין איך אפשר ליתן טבל במתנה ושוב מצאתי שמהר"י קורקוס כבר הקשה כן להרמב"ם בה' מעשר שני פ"ז הי"ז^ה וכותב שבעלמא קי"ל שמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וכותב שתי תירוצים למה שאני הכא אצל נתנית טבל במתנה.

אבל לכאורה יש להקשות עוד שכאן בתרומות פ"ט מ"ו איתא שבדבר שאין זרעו כלה גידולי טבל אסורין והר"ב כותב אסורים באכילת עראי ע"כ אבל עם מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין כל השדה צריל להיות אסור לזרים בגלל התרומה שבטבל וגם הר"ן בנדרים נט: כותב שגידולי טבל אסורים באכילת עראי מפני הטבל המעורב בהן ולפי שניהם קשה ושוב מצאתי שהרמב"ם בפיה"ס ובה' מ"ש פ"ו ה"ו וגם תוס' בנדרים ס. מפרשים שגידולי טבל אסורים בגלל התרומה שיש בו והרא"ש בנד' ס. גורס במשנה הטבל גידוליו תרומה כו' אבל לפי גרסה דידן ופירוש הר"ן והר"ב צ"ב ולכאורה י"ל שסבירה להו שגזרו שגידולי תרומה תרומה רק בתרומה שכבר הופרש וא"כ זו היא המחלוקת הראשונים כאן.

אבל לכאורה יש להקשות עוד שבה' מאכלות אסורות פ"י הי"א איתא שהאוכל טבל חייב מיתה בידי שמים ומפורש בה"כ שזה בגלל התרומה שבו ומיתה באכילת תרומה נלמד מהפסוק^ל ומתו בו כי יחללוהו וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש ומיתה באכילת טבל נלמד מהפסוק^ל ולא יחללו את קדשי בני ישראל ועלה בדעתי לשאול אם מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין למה צריך לימוד אחר ולא אחר לאכילת טבל כי האוכל טבל אוכל את התרומה שבו וא"ת שמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין נאמר רק לענינים דרבנן זה אינו כי בהל' מעשר פ"ו הכ"א הישראל קונה מעשר מכח דין זה ולכאורה בקנין גמור דאורייתא ולא אומרים שיש כאן גזל השבט וגם בהל' נחלות פ"ג ה"ג משמע שמכח דין זה חל קנין גמור על התרומה שם ובכל אופן שוב מצאתי שהערוך לנר^ל כותב שהלאו של טבל נאמר גם לכהנים ולכן שונה מאיסור אכילת תרומה לזרים.

אבל לכאורה עדיין יש להקשות שאם מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין אז האוכל טבל שוגג צריך לשלם חומש של התרומה שבו כמו דאיתא אצל תרומה^ט ולא מצאתי דין זה לא במשנה ולא ברמב"ם ולא בספר החינוך ושוב ראיתי שהצפנת פענח על הרמב"ם בהל' מאכלות אסורות פ"י ה"כ כותב שיש בתרומה דין קדושה וגם דין איסור ויש בטבל גם דין קדושה וגם דין איסור ושאיסור טבל הוא איסור עצמי ואם כוונתו לומר שאיסור תרומה לא עצמי ולא חל עד ההפרשה אז אתי שפיר וע"ש דבריו באריכות.

פרק י"א משנה ג'

קושיה

יש לשאול שתרומה ערלה בכורים וטומאה הם לפי סדר הש"ס אבל מזבח לא.

תירוץ

אולי י"ל שתרומה ערלה ובכורים שייכים בפרי וכאן יש חידוש שגם ישנם במשקה אבל רק היוצא מזיתים וענבים ולכולם דין אחד ואחר כך טומאה

לו. ויקרא כ"ב ט' הובא בספר חינוך מצוה רפ ורפד.

לז. שם ט"ו הובא בה' מאכלות אסורות פ"י הי"ט.

לח. יבמות פו. בתד"ה מה.

לט. תרומות פ"ו מ"א ורמב"ם ה' תרומות פ"ו ה"ו.

כי מכיון שטומאה בכל ז' משקים יש כאן חידוש שאינה נוהגת בשאר מי פירות אפילו מדרבנן אבל לגבי מזבח שייך רק ג' מהז' משקים ולכן אין כאן חידוש כל כך ולכן היא הבבא אחרונה וה"ל זו ואצ"ל זו אבל ע' מה שכתבתי לקמן בפרה פ"ב מ"ג.

מסכת מעשרות

פרק א' משנה ד'

קושיה

לכאורה יש לשאול מה סדר הירקות במשנתנו ובפרט שמלפפונות נמצא בין אבטיחים ותפוחים וזה נוטה לשיטת ר"י בירושלמי (הובא למעלה בתרומות פ"ב מ"ו) שהוא סובר שמלפפון נוצר מאבטיח ותפוח ולכאורה הוה ניחא טפי אם קשוא היה צמוד למלפפון שחכמים סוברים שמלפפון נוצר מקשוא או מאבטיח או משניהם.

תירוץ

אולי י"ל שקשואים ודלעים ואבטיחים^מ ראשונים אגב גררא דסדרם במ"ה ואז המלפפונות הוא האחרון שבירקות ואז מתחיל פירות האילן.

מסכת מעשר שני

פרק ג' משנה א'

קושיה

ממ"ב דפ"ב עד מ"ד דפ"ג כולן הלכות מעות מ"ש ואם כן מ"א דפ"ג שענינה פירות מ"ש אינה במקומה.

מ. דרך אגב לכאורה גם יש לשאול למה במשנה ד' אבטיחים ובמשנה ה' אבטיח.

תירוץ

י"ל דעיקר חידוש של משנתנו הוא שהציור של הרישא נחשב כפריעת חוב ולא כחליפין כמו שמוסבר ברידב"ז על הירושלמי כאן ולכן יש לפירות האלו דין של שוה כסף שהם ככסף.

פרק ד' משנה י"א

קושיה

צ"ב סדר האותיות קמדת"ת במשנה וגם צ"ב למה התפ' ישראל שינה סדר זה בהלכתא גבירתא דיליה.

תירוץ

אולי י"ל שבמשנה קרבן ראשון כי ענינו קדשים ולא זרעים ומכיון שקצר ענינו התנא פוטר אותו ראשון ואז ממשיך עם זרעים^{מא} ומתחיל במעשר כי מע"ש מותר באכילה לכתחילה לכל בני אדם ודמאי מותר לקצת ב"א דהיינו עניים ואכסנאי ואפילו לעשיר ע"י מיגו וטבל יש היתר לכל אדם ע"י אכילת עראי אבל תרומה מותר רק לכהנים טהורים בלבד^{מב} ולגבי הסדר דהלכתא גבירתא לכאורה זרעים לפני קדשים כי זה ענין דהכא ובתוך הזרעים הוא מחליף טבל ותרומה ואולי כוונתו לומר באכילה רגילה יש היתר בתרומה לכהנים טהורים אבל טבל לא מותר לאף אחד חוץ מאכילת עראי שאינה מצוי כל כך.

פרק ה'

במשניות פ"א מ"ב וג' נשנה כרם רבעי ובמשניות פ"ד מ"ה וי' נשנה נטע רבעי וצ"ל למה וש"ר שזו קושית התי"ט במ"ב ותירוצו הוא שאין כאן סדר אבל המראה פנים^{מג} מסביר למה התנא שינה את הלשון. עם כל זה אולי יש מקום ללמוד שיש כאן ציור כעין מחלוקת כי במשניות ב' וג' יש

מא. יסוד זה נמצא בחז"ל בשבועות ג. באמרם אידי דזוטרין מילייהו פסיק שרי להו ע"כ וסברא זו הובאה בר"ב בשבת פ"א מ"ב ובהתחלת מס' בכורות ושבועות והרש"ש כותב דומה לזה בזבחים פ"ו מ"א וגם בלשון אולי והש"ל מסביר שפשוט קודם במשנה במנחות פ"א מ"א וגם ההון עשיר מפרש משום דזוטרי מילייהו הקדימם בדמאי פ"א מ"ב בשביעית פ"ט מ"ב בביצה פ"א מ"א בטהרות פ"ה מ"א ובנדה פ"ה מ"ג.

מב. ש"ר שההון עשיר גם מסביר סדר האותיות כאן באופן אחר.

מג. ירושלמי מעשר שני כח:

מחלוקת ואח"כ סתם כי במשניות ד' ו' ו' כולם סתם ואין בהם מחלוקת ואז הלכה כסתם משנה.

פרק ה' משנה י"א

קושיה

הלשון מלברכך ומלהזכיר שמך עליו תרתי משמע דהיינו ברכה ואין ברכה בלי שם ואחרי זה עוד הזכרת שם ולכאורה צ"ב איך דרשים תרתי ממילה אחת והמזרחי על הפסוק (דברים כ"ו י"ג) כותב גם שתי פעולות מלשבחך ומלברכך.

תירוץ

אולי י"ל שיש בזה רמז למה דאיתא במשנה ראשונה כאן שכותב דדריש שכחתי מלשון שבחתי וא"כ י"ל שמשכחתי דרשים מלברכך ומשבחתי דרשים מלהזכיר שמך עליו כמ"ד ישתבח שמך לעד מלכנו.

מסכת חלה

פרק א' משנה ח'

קושיה

בסדר ההלכות כאן מובן שחלה ראשונה כי היא נושא המסכת אבל לכאורה הל"ל שאר ההלכות לפי סדר הש"ס.

תירוץ

אולי י"ל שסדרם לפי הזמן חלה ועירוב ואז אכילה ומרמז דרך אגב שיש מצוה לאכול את העירוב^{מד}.

פרק א' משנה ט'

קושיה

ק"ל למה החלה והתרומה הרי תרומה נוהגת לפני חלה וא"ת חלה הנושא של המסכת הרי בבכורים פ"ב מ"א תנן התרומה והבכורים. וע"ק אין כאן שום חידוש לגבי תרומה כי הכל שנוי במס' תרומות ומס' בכורים פ"א מ"ב.

תירוץ

אולי י"ל שכאן תרומה כדי נסבה ואגב רהיטא דההיא מתניתין תניא נמי הכי כמו שהרא"ש כותב כאן לגבי ואסורים לזרים.

פרק ד' משנה ט'

קושיה

צ"ב סדר הענינים כאן.

תירוץ

אולי י"ל שחרמים הם נדבות ואינך חיובים והקדים התנא הנדיבות לב ובכור מתנה חשובה של בהמה שלמה ופדיון הבן כאילו במקום נתינת הבן בעצמו ופדיון פ"ח בהמה שלמה אבל אין בה קדושה ואחרי אלו הזרוע והלחיים והקיבה וראשית הגז שהם רק חלק מהבהמה וסדרם לפי סדר הש"ס ואחרי אלו שמן שריפה מתנת צומח ולא בע"ח ובסוף קדשי המקדש והביכורים ביחד כי הם דומים כמו שפירש הר"ב והם בסוף עקב המחלוקת ואחרון כרשיני תרומה שהם בעצם מאכל בהמה ופחות חשובים.

פרק ד' משנה י"א

הערה על קול הרמ"ז

כאן הקול הרמ"ז כותב שבמס' פסחים נשנה התנא פסח שני אבל בשאר המקומות קרי ליה פסח קטן כמו משנתינו אבל לא ברור לי הקטן כוונתו כי בערכין פ"ב מ"ג איתא פסח שני ולכאורה אין לומר ששם מוזכר פסח ראשון ולכן נשנה פסח שני כי בר"ה פ"א מ"ג גם מוזכר שניהם ושם נשנה פסח קטן ומ"מ לא מוזכר לא פסח שני ולא פסח קטן במשנה חוץ ממס' פס' והשלש מקומות הנ"ל.

קושיה

המפרשים^{מה} מקשים על הרמב"ם למה הוא לא מפרש הבבא של יוסף הכהן כמו הירושלמי וע' ישוב ברדב"ז ואולי אפשר לתרץ באופן אחר.

תירוץ

אולי י"ל עוד שאיתא בחגיגה פ"ב מ"ז שתי דוגמאות של מדרס וכותב התפ' ישראל להכי נקט הנך דאפילו חסידים היו מטפחתם מדרס ע"כ ולכאורה דוגמה אחת היה מספיק ואם נגיד שיוסף בן יועזר שם הוא יוסף הכהן כאן אז קמ"ל שאין לומר שחסיד שבכהונה היה מביא ביכורי יין ושמן שלא דרכם לכך. ואם יש ממש בדברי אולי אפשר לתרץ עוד קושיא שבמקואות פ"י מ"א איתא שקלמרין של יוסף הכהן היתה נקובה בצדה ומאי קמ"ל בבא זו שהוא היה חסיד וזהיר גם על עניני טהרה ואולי קמ"ל שהוא חסיד שבכהונה.

מסכת ערלה**פרק א' משנה ב'****קושית ההון עשיר**

הקשה ההון עשיר והעכו"ם שנטע והגזלן שנטע קשה דלערבינהו ולתנינהו.

תירוץ

אולי י"ל שלפי פירה"מ להרמב"ם אין דינם שוה כי הנכרי שנטע לעצמו פטור מערלה משא"כ גזלן אבל זה לא לפי חיבורו שפסק שבכל אופן נכרי חייב אבל ש"ר שבתוס' א"ש הובאו דברי הש"ל שמביא קושית הה"ע ומתרץ להיפך דהיינו לפי חיבור הרמב"ם והוא לא מזכיר פירושו ע"ש.

פרק א' משנה ז'**קושיה**

בנזיר לד: חז"ל הסבירו שמחלוקת ת"ק ורבי אליעזר שם היא האם לדרוש כלל ופרט או ריבוי ומיעוט אבל מסתימת הגמ' ורש"י ותוס' שם וגם בפסח'

מה. כסף משנה תי"ט ולשון של זהב.

מא: משמע שלכ"ע עלין ראוין לאכילה והמחלוקת תנאים היא אם הם נכללים באיסור נזיר אבל במשנתנו כאן בערלה תני שעלים מותרים לנזיר והר"ב כותב דבנזיר כתיב לא יאכל והני לאו בני אכילה נינהו ע"כ ולכאורה שיטתו צ"ע ולא הבנתי למה המפרשים כאן לא העירו בזה ובפרט כי בשביעית פ"ט מ"ו הוא כותב שעלי גפנים ראוין לאכילה וסותר את עצמו.

תירוץ

כתוב בשיטמ"ק^מ שיש שתי סוגים של עלים יש רכים ראויים לאכילה ויש קשים שאינם ראויים לאכילה ושר"א מרבה רק רכים ראויים לאכילה והמלאכ"ש כאן בערלה כותב שתנא דמתני' כרבנן דפליגי אדר' אליעזר ע"כ. א"כ אולי י"ל שמשמע מהר"ב שרבנן חולקים אדר"א אפילו בעלים שאינם ראויים לאכילה ור"א אוסר אותם בנזיר לא כמו השיטמ"ק הנ"ל וא"כ אולי מצאנו סמך לחזו"א^מ שחדש שר"א מרבה גם עלים שאינם ראויים לאכילה אמנם לכאורה משמע יותר מהר"ב שעלים שהם ראויים לאכילה אסורים בנזיר לתנא דידן וזה שיטת ר"א לפי השיטמ"ק ולכאורה צ"ע.

פרק ב' משנה י'

קושיה

משניות ח' עד י"ד דפירקין מדברות על שאור (ומי"ג נמצאת כאן כי היא קשורה למי"ב) אבל משנתנו שענינה תבלין לכאורה לא במקום וש"ר שהמשנה ראשונה שואל קושיה זאת ומפרש למה תבלין ולא שאור אבל לכאורה לא מתרץ סדר המשניות ומט"ו מדוברת בתבלין וצירוף ולכאורה מ"י אמורה להיות אחריה ועוד האהבת איתן כאן כותב צריכותא דמשניות י' וט"ו ובד"כ משניות של צריכותא צמודות.

תירוץ

אוילי י"ל שדין צירוף תבלין נמצא כאן בב' מקומות וזה בא לרמז לשיטת ר"ת בתוס' בשבת פט: ד"ה אסורין ומצטרפין שמצטרפין בלח וגם יבש.

מו. בנזיר ד"ה ומאי וד"ה וזה לשון הר' עזראיל ז"ל.

מז. מועד ס' קכד על מס' פסח' כד:

מסכת בכורים

פרק א' משנה ג'

קושיה

כאן התנא חוזר על מעשה א' מתוך ז' דשלהי פ"ד דחלה ואפילו עוד מעשה של בכורים לא הובא כאן וצ"ב.

תירוץ

אולי י"ל שכפל המעשה מורה על חשיבותו ומכאן רמז למה שכתוב במפרשים שמדובר באנשים הרבה^{מח} או אנשים חשובים^{מט}.

פרק ב' משנה א'

קושיה

למה התרומה והבכורים הרי בכורים נוהג לפני תרומה וגם במ"ב למה במעשר ובכורים.

תירוץ

אולי י"ל שהכוונה כמו שנשנה במ"ה תרומת מעשר שוה לבכורים.

פרק ב' משנה ח'

כאן מקדים חיה לבהמה כמו לקמן במי"א ובנזיר פ"ה מ"ז אבל בשאר כל הש"ס מקדים בהמה לחיה ואיננו יודע למה כאן ובנזיר נקט סדר אחר.

סדר מועד

מח. תוס' א"ש חלה פ"ד מ"י.

מט. תפ' ישראל כאן.

נ. כלאים פ"ח מ"ב וביצה פ"א מ"ט וזבחים פ"ח מ"ו וחולין פ"ב מ"ה ופ"ח מ"ז ופ"ט מ"ג ובכורות פ"ח מ"א וכריתות פ"א מ"ג ופ"ה מ"א ואהלות פ"א מ"ו ופ"ח מ"ג ופרה פ"ט מ"ג ונדה פ"ג מ"ב ופ"ח מ"ב ומכשירין פ"ו מ"ה וז' זבחים פ"ב מ"ב ועוקצין פ"ג מ"ב.

אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתך חוסן
ישועות חכמת ודעת אמונת זה סדר זרעים עתך זה
סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין
חכמת זה סדר קדשים דעת זה סדר טהרות.

שבת לא:

החלק השני סדר מועד שהוא בשמים שהרי השמש
והירח שעל ידיהם אנו מונים המועדים שהם צבא
השמים וזהו החלק השני וידוע כי הארץ וכל אשר בה
יותר חמרית ממה שנחשב השמים ודבר זה אין צריך
ביאור.

תפארת ישראל מהמהר"ל פרק עשירי

מסכת שבת

פרק א' משנה א'

קושיה

איתא בליקוטי הרי"ס^א וז"ל לך והודיעם הוא לשון עתיד היינו שבכל ערב שבת קודש סמוך לשבת הולך משה רבינו ע"ה בעצמו לכל איש ישראל להודיעו שבת היום ע"כ ולכאורה צ"ל רמז לזה בשמנה.

תירוץ

במשנתינו שהיא ראש וראשון למס' שבת במילים שתיים שהן יש אותיות משה.

פרק א' משנה ב'

קושיה

איתא ביושר דברי אמת^ב בזה"ל צריך להזהר בתפלת שבת מאד מאד כי זהו עקר השבת ע"כ וא"כ קשה למה לא מוזכר תפילה במכילתין חוץ ממנשתינו וכאן מדובר בתפילת יום חול ולא של שבת.

תירוץ

אולי י"ל שמכאן רמז למה דאיתא בבני יששכר^ג שבעצם אין צורך להתפלל בשבת כלל אלא לקיים בפועל מה שהכינו ערב שבת כי הכל תלוי בהכנה שעשו ערב שבת ומסיים שם בזה"ל והבן מאד כי הדברים עמוקים בחכמה ע"כ וע"ש כל קצרתי מאד ואולי יותר מדי ומ"מ יוצא משם שעיקר תפילות שבת הוא ההכנה של ע"ש ואולי כאן מרמז לענין זה כי מנשתינו מביאה תפילה של ע"ש בין ענינים של הכנה כמו לא יצא החיט.

אולי אפשר להוסיף שקתני במ"ג אבל הוא לא יקרא ומפרש הר"ב כל הפרשה ע"כ ומכיון שכל אחד חייב לקרוא את כל הפרשה שנים מקרא

א. פר' כי תשא ד"ה אך את שבתותי.

ב. קונטרס שני אות מ"ח.

ג. למאמרי השבתות מאמר ד' קידוש שבת אות ב'.

ואחד תרגום^ד קצת משמע שבשת הוא לא יקרא כל הפרשה אבל ערב שבת הוא כן יקרא כל הפרשה ואם זה המשך של ענין של תפילות שבת אולי יש כאן רמז למה דאיתא בבת עין^ה:

סגולה ועצה שיוכל אדם לקשר מחשתבו אל הדיבור בתפילות שבת הוא לראות לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ביום וא"ו ערב שבת קודש.

ע"ש כל דבריו.

פרק א' משנה ג'

קושיא של לבלר

בב' מקומות במשנה (כאן ובגיטין פ"ג מ"א) מצאנו המילה לבלר במקום סופר^ו וצריך להבין למה כי גם מצאנו בד' מקומות^ז במשנה המילה סופר והכוונה מי שכותב שטרות וגם המילה סופר נמצאת עוד פעם אחת בנדרים פ"ט מ"ב ושם יש מפרשים שהכוונה תלמיד חכם^ח וצ"ל גם למה קתני סופר ולא ת"ח.

תירוץ

באבות דרבי נתן ל"ו מ"ה גרסינן:

שבעה אין להם חלק לעולם הבא ואלו הן לבלר וסופר וטוב שברופאין ודיין לעירו וקוסם חזן וטבח.

ומשמע להדיא שלבלר וסופר שני ענינים נפרדים והמפרשים שם^ט כותבים שלבלר הוא כותב סת"ם וסופר הוא או מלמד תינוקות^י או כותב שטרות.

ד. ש"ע או"ח סרפ"ה.

ה. סוף לקוטים.

ו. בפאה פ"ב מ"ו גם נמצא נחום הלבלר אבל אין מקום לשאול למה קראו לו בשם זה כי אולי הסיבה לא קשורה למשנה.

ז. גיטין פ"ז מ"ב ופ"ח מ"ח ופ"ט מ"ח ובבא מציעא פ"ה מ"א.

ח. נדרים סד. רש"י מביא זה ועוד פירוש אבל הרא"ש שם והר"ב כותבים רק תלמיד חכם.

ט. בנין יהושע וכסא רחמים בשם שאלת יעביץ והגהות גדליה ליפשיץ.

י. בסוכה כט. רש"י כותב שסופר הכוונה מלמד תינוקות ובסוטה ל: משמע בגמרא שסופר הוא חזן אבל רש"י כותב שם מלמד תינוקות והוא תדיר בבית הכנסת ופורס על שמע לעשרה הנועדים ע"כ וגם בב"ב כא: בגמרא משמע שסופר מלמד תינוקות ובסוף סוטה יש ספריא

וחשבתי לומר שלבלר הפירוש תמיד כותב סת"ם דהיינו מלאכת שמים כלומר מעמד מכובד וסופר הפירוש כותב שטרי הדיוט שחז"ל אומרים (עירובין יג. וסוטה כ.) שמלאכת לבלר זה מלאכת שמים ומוזכר לבלר אומן בסוגיא של התנאה לפניו במצות^{יא} ומאידך מצאנו בענינים פחות מכובדים שמוזכר סופר כמו טעות סופר^{יב} וכתב סופר וטעה^{יג} ולגבי העובר על איסור ריבית^{יד} וכסופא דסופר^{טו} וכל זה מורה על הבדל במשמעות המילות אבל במשנה בגיטין פ"ג מ"א איתא לבלר והכוונה כותב גט שהוא שטר חול ולא קודש וזה סותר דברי.

ברם ש"ר שהרא"ג^{טז} בגיטין כותב בזה"ל:

משמע דספר הוא בכל מיני ספרים ולבלר מיוחד יותר לספרי תורה וגם גט בכלל שצריך השגחה בכתיבה מיוחדת להיות תמה ... וכן אני כותב כעת ואין החילוק עדיין ברור אצלי.

ולכאורה יש קושיות לשיטתו כי במועד קטן יג. איתא לבלר והכוונה כותב שטרי קידושי נשים וא"כ צריך להוסיף על שיטתו ולהגיד שעקב חומר אשת איש יש בחינה שכל שטרי אישות יש להם חשיבות כמו כתבי קודש וזה חידוש גדול אבל עדיין יש עוד קושיה כי בגיטין סז. איתא שהשבח של ר' מאיר שהוא חכם וסופר ורש"י מציין הגמרא בסוטה כ. שהבאתי לעיל וא"כ משמע ברש"י שאין הפרש בין סופר לבלר. וגם מצאנו בחז"ל סופר שהכוונה תלמיד חכם כמו במשנה בנדרים הנ"ל ובחולין קו. ובחגיגה טו: ובכל מקום שהזכירו דברי סופרים.

ואחרי העיון והיסוד של הרא"ג לכאורה י"ל שסופר כולל כמה פירושים דהיינו מלמד תינוקות ת"ח וכותב שטרות למיניהם ולבלר הכוונה כותב שטרות חשובים דהיינו כתבי קודש ושטרי אישות.

אבל עדיין עלי לתרץ עצם קושייתי למה שינו את הלשון בשתי מקומות במשנה ואולי י"ל שברוב המקומות נמצא סופר כי זאת המילה כוללת

ושם הפירוש מלמד תינוקות.

יא. שבת קלג:

יב. כתובות נא. ועוד.

יג. גיטין פ:

יד. ב"מ עה:

טו. גיטין סז.

טז. מודפס בסוף משניות בהגהות וחידושים לגיטין פ"ג מ"א.

ופשוטה יותר ובגיטין פ"ג מ"א הרא"ג כותב שנמצא לבלר להדגיש ההבדל בין סופר לבלר ובמשנתנו כאן בשבת אולי י"ל שאע"פ שבפ"א מ"א נקטו בה"ב ועני ללמד דמצוה הבאה בעבירה אסור וחייבין עליה" עדיין יש ה"א שחומר אשת איש והטלת שלום בין איש לאשתו ומניעת עגונות כחס גדול להתיר כתיבת שטרי אישות בשבת" (ע"י שינוי שנמצא איסור רק דרבנן) תדע שלכאורה אפשר לפרש ששמא ישכח ויצא קאי על החייט במחטו ולא על הבלר"י והחשש של לבלר הוא שמא יכתוב וא"כ קמ"ל משנתנו שאעפ"כ אין היתר לכתוב שטרי אישות בשבת אבל נ"ל שזה דוחק אלא אולי י"ל שקמ"ל שלבלר דהיינו סופר חשוב לא יאמר הריני ת"ח ויכול לזהר כמו המעשה של ר' ישמעאל בן אלישע בשבת יב:

קושיא של חזן זב וזבה

לפי הרמב"ם בפירושו למשניות ותוס"כ והריטב"א^א הבבא של לא יאכל הזב עם זבה היא אחת מי"ח דבר שגזרו בו ביום ולכן המצאה במשנתנו אתי שפיר אבל לפי רש"י^ב והר"ב שחולקים על זה צריך להבין הקשר של זב וזבה לכאן וגם יש לשאול מה הלשון חזן ולא מלמד.

תירוץ

יש להקדים שכתוב בספרים שהטפה של הריון יוצאת מהמח ויורדת למעטה עד היציאה מהגוף^ג ושלבושי הנשמה^ד והיצר הרע של האדם^ה נקבעים ע"י המחשבות של האב^ו בשעת יציאת הטפה. וגם שזמן של הזיווג

יז. ר"ב ותפ' ישראל שם.

יח. ש"ר שהתפ' יעקב בריש פירקין כותב והו"א דמשום מצות צדקה מני מותר לחלל שבת ע"כ וזה לא רחוק ממה שכתבתי בפנים.

יט. ש"ר שהמלאכ"ש ורעק"א עמדו על דיוק זה ותירצו באופן אחר.

כ. שבת יז: ד"ה הניחא לר' מאיר אלא לרבי יוסי שבסרי הויין.

כא. שתב יז: ד"ה הניחא לר"צ איכא תמני שרי.

כב. שבת יג: ד"ה ת"ש.

כג. פרי עץ חיים שער חג המצות פ"ז ושער הגלגולים הקדמה ל"א.

כד. ספר טעמי המצות למרח"ו נדפס בלקוטי תורה פרשת בראשית במצות פריה ורביה דף טו:

כה. באיור הגר"א לתקו"ז דף מו. בשם מדרש נעלם.

כו. ע' גם של"ה שער האותיות קדושת הזיווג אות פ"ט.

משפיע על הנשמה של הולד^{כז}. וגם שמחשבות לא ראויות בשעה זאת גורמות לפגם בנפש הולד^{כח}.

גם יש להקדים שהמילה חזן מורה על הבטה על עינינים רוחניים^{כט} וגם על העתיד^ל.

ויש גורסים כאן מהיכן התינוקות קורין והגירסה קורין יש לו משמעות קרי וגם נוטה לגזרת מקרה. משנתינו מדברת בליל שבת^{לא} והוא ליל עונה^{לב} וא"כ אולי יש מקום לפרש מהיכן התינוקות קורין כלומר מהיכן התינוקות מתהווים פירוש מהזמן והמהחשבות במח האב בשעת הזיווג. ולכן על האדם להשגיח על אלו כמו שכותב הראב"ד בשער הקדושה^{לג}:

ועתה יש עלינו לדעת ולהבחין אי זה היא המחשבה הנכונה במעשה הזה ואי זה היא המחשבה המקלקלת את שכרו והמביאה עליו רעה תחת טובה.

וא"כ ניתן לפרש החזן רואה מהיכן התינוקות קורין כלומר החכם שענינו בראשו צריך לראות מה יוצא ממעשיו ומחשבותיו ולא לקלקל ח"ו את ילדיו ע"י זה.

הפנ"י מקשה למה לא כתוב במשנה טעמא דלא יקרא והאהב"א מתרץ בשם הגר"א על מה דאיתא בגמ' דף יב: כמה גדולים ד"ח שאמרו לא יקרא

כז. תומר דבורה פ"ט וכתבי האריז"ל שער הגלגולים הקדמה כ"ט ושל"ה שער האותיות קדושת הזיווג אות פ"ח ומשנת חסידים מפתח הכוונות סדר מועד מסכת השכיבה פי"א אות ד' ופקודת אלעזר סימן ר"מ (דף סט.).

כח. ברוב הבני תשע מידות בנדרים כ: הגורם הוא מחשבותיו של האב כגון בני שנואה בני תמורה ובני גרושת הלב וע"ע במס' כלה פ"א ובמנורת המאור נר ג' כלל ו' חלק ה' פרק ג ובאור החיים לויקרא כ"ב י"ב וביסוד ושורש העבודה שער העליון פרק ששי וספר דגל מחנה אפרים פר' תרומה ד"ה ועשיתה וספר התניא מאדמו"ר הזקן פרק ב' ובספר אוהב ישראל פר' נח ובני יששכר מאמרי חדש ניסן מאמר ה' אות כ"ה ובליקוטי הרי"ם על התורה פר' תולדות ופר' קדושים ופירוש מנחת יצחק על משניות לפסחים פ"א מ"א.

כט. זה לשון המלבי"ם להושע פרק ט' פסוק ז' ויש הבדל בין רואה חוזה צופה הרואה מביט בעיניו הגשמיים על עניני העם להישירם בדברים שבין אדם לחברו והחוזה יביט בעין לבו ועיניו הרוחניים בעניני האלהות כמ"ש בפ' (ישעיה ס' ל') והצופה יביט את העתיד לבא מהפורעניות ע"כ.

ל. ע' מלבי"ם לישעיה פרק ל' פסוק י'.

לא. תפ' ישראל סל"ט.

לב. רמב"ם הלכות שבת פ"ל הי"ד וש"ע א"ח סר"מ ס"א.

לג. ספר בעלי הנפש עמוד קל"א.

פירוש שלא גילו הטעם ע"כ ולפי דברי אולי אפשר להוסיף שלא גילו כי זה ענין נסתר דהיינו המחשבה.

הבבא של זב וזבה מתיחס גם לאיש ואישתו נדה^{לד} וגזרו על זה מחשש שמא יבא על אישתו זבה או נדה. וקיי"ל דבן נדה נקרא פגום^{לה} והאור החיים בתחילת פר' תזריע מסביר שענין מחשבה הנ"ל גם שייך לאשה ואולי זה גם מרומז בסמיכות כאן וא"כ הבבא של החזן והבבא של זב ובה יש בשניהם בדרך רמז ענין של זהירות בקיום מצוות פריה ורביה.

פרק א' משנה ו'

קושיה

יש לשאול למה חיה לשון יחיד ועופות ודגים לשון רבים^{לו} ולשון זה גם נמצא בשביעית פ"ז מ"ד ובגיטין פ"ה מ"ח^{לז}.

תירוץ

אולי י"ל שמצודה אחת תופסת חיה אחת או עופות ודגים הרבה וק"ל אבל ש"ר שתוס' בדף יז: ד"ה אלא בכדי שיצודו כותבים ומיירי בענין זה שלא יוכל ללכוד במצודה אלא א' או ב' ע"כ ואולי משנתנו מרמזת לזה דהיינו חיה אחת או עופות שתיים ואולי נשנה בשביעית ובגיטין אטו הכא תדע שמצאנו הלשון חיה ועוף במשנה^{לח} אבל לא חיה ועוף ודג אמנם גם מצאנו בהמה חיה ועופות במשנה^{לט} אבל אלו לענין להאכיל אותם ואולי אורחיה הכי אמנם ש"ר שההון עשיר לכריתות פ"ה מ"א לגבי הלשון בבהמה בחיה ובעופות שם כותב ובעופות נקט לשון רבים משום דדרך לשחוט מהם הרבה בפעם אחת ע"כ.

לד. שנות אליהו כאן וע' מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פ"א ה"ח ובית יוסף יו"ד סקצ"ה ס"ג.

לה. בעל הטורים לדברים ה' ט"ז וש"ע אה"ע ס"ד ס"ג.

לו. בשינויי נוסחאות יש גירסה של חיה ועוף ומשם לא ברור עם גורסים דגים או דג אבל באבני נזר או"ח ס' קצא איתא מצודות חיה ועוף אלא כדי שיצודו מבעוד יום ע"כ ומשמע שלא גורסים דגים בכלל ומ"מ לכאורה גירסה דידן במשניות ובגמרא צריכה ביאור.

לז. בגיטין המלאכ"ש מביא גירסה מצודות חיה ועוף ובהמשך כותב מצודת דג אבל אני לא מצאתי את זה בהגהות על הרי"ף וגם לא מצאתי עוד מי שגורס כמוהו.

לח. כמו מכילתין פ"ד מ"א ועוד הרבה.

לט. פאה פ"א מ"ו ופסחים פ"ב מ"א.

פרק א' משנה י'

קושיה

התי"ט שואל למה יש שינוי לשון בין עם השמש לעם חשכה^מ ונשאר בקושיא באומרו ואכתי לא ידענא טעמא במשנה ע"כ ומצאנו הלשונות האלו ד' פעמים במכילתין:

א. פ"א מ"ח ובכולן בית הלל מתירין עם השמש.

ב. פ"א מ"י אין נותנין פת לתנור עם חשכה.

ג. פ"א מ"א משלשלין את הפסח בתנור עם חשכה.

ד. פ"ב מ"ז שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה.

ויש עוד קושיות על המשניות הנ"ל:

א. התי"ט שואל למה לא קתני עם חשכה פעמים במ"י דהיינו גם ברישא גבי אין צולין.

ב. למה קתני משלשלין במ"א אם הפירוש מורידין^{מא}.

ג. בפ"ב מ"ז למה קתני בתוך ביתו ולא לבני ביתו^{מב}.

תירוץ

לולי דמסתפינא הייתי אומר שאולי יש כאן רמז למ"ש בשער א' מספר נפש החיים שיש ד' חלקים לנשמה^{מג}.

מ. עלה בדעתי לשאול כך וש"ר שזו שאלת התי"ט וגם ש"ר שההון עשיר כותב שעם השמש ועם חשיכה הם זמנים שונים ויש עוד זמנים הסמוכים לשבת ע"ש.

מא. כך פירשו הר"ב והתפ' ישראל.

מב. עלה בדעתי לשאול כך וש"ר שזו שאלת התפ' ישראל.

מג. הרמב"ן והכלי יקר לבראשית פ"ב מ"ז מסבירים שלש חלקי הנשמה ובביאור הגר"א לאיכה פ"א מ"א כתוב ידוע שג' חלקי הנשמה הן ובדרשות חתם סופר דרשות שבת הגדול דרוש ח' כתוב ידוע כי חלקי הנפש שלשה ובעוד ספרים מוזכר ד' וה' חלקים כמו בראשית רבה יד ט' ושער הגלגולים הקדמה א' ועץ חיים שער מא פרק א' ושערי קדושה שער ג' פ"א ועוד וזרע שמשון פר' וארא אות ג' ודרך השם פ"ג מ"א ד' ושל"ה תולדות אדם בית ישראל אות ג' וספר מעלות התורה לרבינו אברהם אחי הגר"א אות ב' ונה"ח ש"ב פי"ז וסידור של שבת בשורש ב' ענף ב' עלה א' ודרשות חתם סופר דרוש ט"ז תקפ"ו קנ"ז ד"ה ואת פרשת הכסף

הבחינה העליונה היא שורש הנשמה וז"ל הנה"ח בשער א' פרק י"ז סוד כנסת ישראל שהיא שורש הכנסיה של כל נשמות כלל ישראל יחד וכן עז"ה גם בחי' שרש הנשמה ג"כ מתקשרת למעלה מעלה ממדרגה למדרגה עד עצמות א"ס ב"ה ע"כ והדרגה הזאת לכאורה כולה אור ולכן בפ"א מ"ח קתני עם השמש ושאר הדרגות ביחס לזאת הדרגה הם חושך.

הבחינה השניה היא נשמה ומהותו כשנשימת ההבל הוא עדיין תוך פיו כ"כ הנה"ח בפט"ו ואולי פת בתנור מכוון להבל בפה.

הבחינה השלישית היא רוח ושם בפט"ו איתא ומשתלשלת ונכנסת גם בתוך גוף ע"כ וכאן התנא נקט משלשלין את הפסח.

הבחינה הרביעית הנפש ושם כתוב הנפש היא הבחי' התחתונה שהיא כולה בתוך גוף האדם ע"כ וכאן התנא נקט בתוך ביתו וביתו זו אשתו כדאיתא ביומא פ"א מ"א ואשתו כגופו כדאיתא בחז"ל^{למדמה}.

ואפשר להוסיף ולשאול למה יש לרמז לנשמה בהתחלת מס' שבת וי"ל דפירקי א' וב' דשבת עסוקים בעיקר בהלכות ערב שבת וזה מכוון למחז"ל ביצה טז.

דאמר ר' שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת.

ואם תאמר לפי האמת יש ה' חלקי הנשמה^מ י"ל שמצאנו את המילים מבעוד יום ה' פעמים בפ"א ואולי זה מרמז על הבחינה הזאת.

פרק ב' משנה ו'

רש"י לבראשית כ"ד ס"ז כותב כל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האוהל ע"כ וזה הפוך מסדר דמשנתינו נדה חלה הדלקת הנר ובילקוט שמעוני ק"ט יש ד' סימנים והם ענן קשור על האהל ברכה משולחת בעיסה דלתותיה פתוחות לרוחה

ואולי רמזו חז"ל לענין זה בברכות י. באמרם הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד לא אמרן אלא כנגד הקב"ה וכנגד נשמה ע"כ.

מד. ברכות כד: יבמות סב: סנהדרין עו: ובכורות לה:

מה. שוב מצאתי בפירוש מנחת יצחק למשניות לשבת פ"ב מ"ו בשם כסא דוה וז"ל בתוך ביתו היינו הגוף וגם בספר אור פני משה מרבי משה הלוי מפשוורסק לגבי סוכה פ"א מ"י וגם פ"ב מ"ט איתא גוף נקרא בית.

מו. ע' הערה למעלה.

והיה נר דלוק מלילי שבת ללילי שבת וחוף מדלתותיה פתוחות זה מכוון למשנתנו דהיינו נדה חלה הדלקת הנר וע' ש"ך עה"ת פר' חיי שרה ד"ה ויביאה יצחק האהלה שרה אמו שמסביר סדר הענינים שרש"י מביא.

פרק ז' משנה ב'

מצאנו שמבואר במשנה הלכתו ושיעורו שכמה אבות מלאכות ואפילו פרקים שלמים כגון פ"ה ופ"ו עסוקים בשיעורו אב מלאכה אמנם יש אבות שלא מתפרש שיעורו או הלכתו ויש עוד שלא מצאתי שום פירוש עליהם במשנה. איתא בגמ' דף עג: היינו זורה היינו בורר היינו מרקד ולכן מובן שזורה ומרקד לא נמצאים במשנה אבל עוד מלאכות יש להם שיעור כמו הטוחן והאופה^{מז} ושיעוריהם לא נמצא במשנה.

הנה כולם ומקומות שנמצאים פירושם במס' שבת לפי הבנתי ויש שמבואר האב של המשנה ברמב"ם ובר"ב ויש שמבואר בתי"ט ותפ' ישראל:

- הזורע: שיעורו בפ"ב מ"ב וגם משמע שיעורו בפ"י מ"א.
- החורש: שיעורו בפ"ב מ"ב וחשש אשוויי גומות נשנה בכמה מקומות^{מח}.
- הקוצר: הלכתו בפ"י מ"ו ע' בקופת הרוכלים מלאכת הקוצר שתולש. הוא תולדה דקוצר.
- המעמר: שיעורו בפ"ב מ"ב.
- הדש: הלכתו בפ"ד מ"א ובפכ"א מ"ג ובפכ"ב מ"א וה'.
- הזורה.
- הבורר: הלכתו בפ"כ מ"א.
- הטוחן: הלכתו בפ"ד מ"ג ובפ"כ מ"ג ועוד.
- המרקד.
- הלש.

מז. ע' קופת הרוכלים שלשניהם יש שיעור ואינם חייבים בכל שהוא.

מח. פ"ח מ"א ופ"כ מ"ד ובפכ"ב מ"ד.

- האופה: שיעור הפעולה אבל לא שיעור החפץ בפ"א מ"י וגם בפ"ג מ"ג ובפכ"ב מ"ב.
- הגוזז את הצמר: הלכתו בפ"י מ"ו.
- המלבנו: שיעורו בפ"ג מ"ד והלכתו בפכ"א מ"ב.
- המנפצו: שיעורו בפ"ג מ"ד.
- הצובעו: שיעורו בפ"ג מ"ד והלכתו בפ"י מ"ו.
- הטווה: שיעורו בפ"ג מ"ד.
- המיסך.
- העושה שני בתי נירין: הלכתו בפ"ג מ"ב.
- האורג שני חוטין: שיעורו בפ"ג מ"א וד'.
- הפוצע שני חוטין.
- הקושר: הלכותיו בפט"ו מ"א וב' ופכ"ד מ"ה.
- המתיר: הלכותיו בפט"ו מ"א.
- התופר שתי תפירות: שיעורו בפ"ג מ"ב.
- הקורע על מנת לתפור שתי תפירות: שיעורו בפ"ג מ"ב.
- הצד צבי: שיעור הפעולה אבל לא שיעור החפץ בפ"ג מ"ה ו' וז' והלכתו בפט"ז מ"ז.
- השוחטו: הלכתו בפ"ד מ"א.
- המפשיטו.
- המולחו: הלכתו בפ"ד מ"ב.
- המעבד את עורו: הר"ב כותב בגמרא מקשה דהיינו מולח היינו מעבד אלא אפיק חד מינייהו ועייל שרטוט במקומו שמשרטט מאבות מלאכות הוא ע"כ.
- המוחקו: הלכתו בפכ"ב מ"ג ופכ"ג מ"ב.

- המחתכו^{מט}.
- הכותב שתי אותיות: שיעורו בפ"ב מ"ג והלכתו בפ"י מ"ו.
- המוחק על מנת לכתוב שתי אותיות.
- הבונה: שיעורו בפ"ב מ"א והלכתו בפ"י מ"ו ובפכ"ג מ"ה ועוד.
- הסותר: הלכתו בפ"כ מ"ה.
- המכבה: הלכתו בפ"ב מ"ה ומשמע שיעורו בפ"ג מ"ו.
- המבעיר: הלכתו בפ"א מ"ג ו' ועוד.
- המכה בפטיש: שיעורו פי"ב מ"א והלכתו בפט"ו מ"ג וע' בקופת הרוכלים מלאכת המכה בפטיש שתיקון כלי תולדה דמכה בפטיש והלכתו בפכ"ב מ"ג שרמב"ם כותב בהל' שתב פ"י הט"ז שעשיית פתח משום מכה בפטיש^{נא}.
- המוציא מרשות לרשות: הלכתו בפ"א מ"א ועוד ושיעורו בפ"ז מ"ג ועוד.

ואינני יודע למה יש אבות מלאכות שלא נתפרשו במשנה.

קושיה של המכבה

יש לשאול למה המכבה לפני המבעיר הרי הקושר והמתיר והתופר והקוצר והכותב והמוחק והבונה והסותר כולם לפי הסדר פעולה והפכו והל"ל המבעיר והמכבה^{נב}.

מט. בקופת הרוכלים במלאכת המחתיך כתוב בסוגרים ע' ביצה פ"ד מ"ה אבל זה לכאורה טעות סופר כי שם בתפ' ישראל בעצמו כותב שהאיסור הוא משום מתקן מנה וזה גם דעת הרמב"ם בה' שבת פכ"ג ה"ו אבל שם במ"ו איתא נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו והרמב"ם כותב בה' שבת פי"א ה"ז שזה תולדה דמחתיך כלומר עם הקיסם לא מאבוס של בהמה כמו שכתוב בר"ב שם.

ג. גם בפכ"ב מ"ג יש שיטות הובאו בתי"ט שכאן המשנה מבארת מה לא נקרא סותר.

נא. ויש עוד כמו פ"ב מ"ז ופט"ו מ"ג וע' בקופת הרוכלים במלאכת המכה בפטיש כלים וקיפול בגדים והצעת המיטה כולם מכה בפטיש.

נב. ושוב נשאלתי שאלה זו ע"י בני החרף והבקי משה שמעון שלום נ"י בשנת העשירי שלו וש"ר שהתי"ט כותב שזה לא קשיא בשם תוס' אבל אני הקטן לא מצאתי זה תוס' והתי"ט ממשיך וכותב ולי אכתי קשה ע"כ ומתרחץ וגם ש"ר שהקול הרמ"ז גם מתרחץ שאלה זו וא"כ לכאורה יש מקום לי הקטן גם לתרץ.

תירוצ

אולי י"ל שבשאר המלאכות הנ"ל הקריעה והסתירה וכו' רק מחזירים את החפץ לכמות שהיה לפני התפירה ובניה וכו' אבל לפי ר' יוסי בפ"ב מ"ה המכבה חייב מפני שהוא עושה פחם דהיינו הכיבוי יוצר חפץ חדש שלא היה בעולם עד עכשיו^נ והשינוי כאן אולי מרמז על זה כלומר המכבה הוא מעשה בפני עצמו ולא רק סתירה של מלאכת מבעיר^נ אי נמי אולי י"ל שהמכבה והמבעיר הם לפי הסדר של שבת כי נוהגים שהבעל מתקן את הנרות^נ ומחרך אותם^נ כדי שהאשה יכולה להדליק יפה אחר כך.

פרק ט' משנה א'

קושיה

זה לשון רש"י:

אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה כו' - משום דבעי למיתני בהדיהו מניין שמרחיצין את המילה כייל להו להנך דדמיין לה.

צריך להבין למה דוקא פה התנא רצה לכלול הנך דדמיין לה ולא במס' ע"ז פ"ג מ"ו וגם כל המשניות בין המשנה דידן עד שמרחיצין את המילה כולם ישנם במקומות אחרים בש"ס ולמה פה הם נמצאים פעם נוספת. וא"ת שיש סיבה וסדר בין המשנה דידן עד שמרחיצין את המילה למה התנא ממשיך אחר כך עם עוד משניות של יה"כ.

ואם המשניות הובאו בגלל הדמיון אז גם צריך ביאור למה יש לראשון והאחרון לשון אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר וכל השאר בלשון שנאמר.

זה לשון תוס' כאן:

אמר רבי עקיבא מניין לע"ז כו' - פי' בקונטרס דנקט לה הכא משום דבעי למיתני מנין שמרחיצין את הקטן ואין נראה דא"כ בההוא הוה ליה להתחיל ועוד דהוה ליה למתנייה בפרק רבי אליעזר דמילה אלא נראה אגב דתנא לעיל בסוף המוציא קראי

נג. ש"ר בתוס' דף לא. סברא דומה לזה.

נד. ש"ר שהלחם שמים גם עמד על קושיה זו ומה שכתבתי לא כ"כ רחוק מתירוצו ע"ש.

נה. ש"ל לשבת פ"ב מ"ו בשם תיקוני זוהר ומ"ב רס"ג סקי"ב.

נו. ש"ע או"ח רס"ד.

דאסמכתא גבי חרס נקט נמי הני קראי דאסמכתא וקרא דתזרם
כו' הוא סמוך לההיא קראי דאייתי לעיל לא ימצא במכיתתו חרש
וגו'.

לפי פירושם גם צריך להבין הסדר של שאר האסמכתות כי לכאורה אין
סדר אחרי שתי הראשונות:

בבא		פסוק
א'	חרס	ישעיה ל'
ב'	אמר רבי עקיבא	ישעיה ל'
ג'	מנין לספינה	משלי ל'
ד'	מנין לערוגה	ישעיה ס"א
ה'	מנין לפולטת	שמות י"ט
ו'	מנין שמרחיצין	בראשית ל"ד
ז'	מנין שקושרין	ישעיה א'
ח'	מנין לסיכה	תהלים ק"ט

תירוץ

אולי י"ל בבא ג' מדוברת על טומאה וטהרה ולכן קשורה לשתי הראשונות
שענינן גם טומאה וטהרה ואז בבא ד' המשך של ספר ישעיה וא"כ יש
סדר לד' הראשונות.

אחרי זה ה' וו' שניהן יום השלישי וז' וח' שניהן יה"כ ואז יש כאן שתי זוגות
ולגבי הסדר של הזוגות אולי י"ל שמילה של בבא ו' קשור ליה"כ כי כתוב

בספרים^{נז} שיש מחילת עונות אצל ברית מילה ואולי הסמיכות של מילה ויה"כ כאן מרמז לזה ובפרט הסמיכות לעבודת השעיר המשתלח שנושא עבירות^{נחנט}.

פרק ט' משנה ד'

יש לשאול למה קתני ביום הכיפורים במשנה כי בילקוט שמעוני תהילים רמז תתס"ח על הפסוק הזה איתא מכאן לסיכה שהיא כשתיה ולא מוזכר יה"כ ואיתא ביומא עז. תד"ה דתנן וז"ל דלא אשכחן דאתסר סיכה כשתיה אלא ביה"כ ובתרומה ובאיסורי הנאה ע"כ הרי להדיא שסיכה כשתיה לא רק ביה"כ וגם הר"ב מביא אותו פסוק בתרומות פ"ו מ"א לגבי סיכה של תרומה ובמע"ש פ"ב מ"א לגבי מע"ש.

פרק ט' משנה ו'

קושיה

כאן מסתיים רשימה של שיעורים של הוצאה שהתחילה בפ"ז מ"ד ולכאורה אין סדר לענינים והינם לפי הבנתי:

נז. רבינו בחיי לבראשית י"ז ז' ובני יששכר מאמרי חדש תשרי מאמר ד' דרוש ב' אות ז' ואגרא דפרקא סימן קמ"ו.

נח. יומא פרק ו'.

נט. ש"ר בספר אוצרות דברי יציב על הש"ס שהוא גם עמד על סדר האסמכתאות כאן.

פ"ז מ"ד	תבן ואוכלים וכדומה	מלא פי פרה וכגרוגרת וכו'
פ"ח מ"א	יין ומשקים וכדומה	כדי מזיגת הכוס ורביעית כו'
פ"ח מ"ב	חבל וגמי וכו'	כדי לעשות אוזן לקופה וכדי לכתוב וכו'
פ"ח מ"ג	עור וקלף וכו'	כדי לעשות קמיע וכדי לכתוב וכו'
פ"ח מ"ד	דבק וזפת וכו'	כדי לעשות נקב וכדי לסוד וכו'
פ"ח מ"ה	אדמה וזבל וכו'	כחותם המרצופים וכדי לעשות קולמוס וכו'
פ"ח מ"ו	עצם וזכוכית וכו'	כדי לעשות תרוד וכדי לזרוק בעוף וכו'
פ"ח מ"ז	חרס	כדי ליתן בין פצים לחברו וכו'
כאן אסמכתות שאינן הוצאה		
פ"ט מ"ה	פלפלת ועטרן וכו'	כל שהוא

תירוצ

שתי הראשונות הם אוכלים דבהמה ואוכלים ומשקים דאדם ואוכלים מתחיל עם אוכלים דבהמה אולי כי זה דבר ההוא ורגיל כמו שר"ת כותב בריש מכילתין והתנא ממשיך עם חבל וכו' אולי כי קופה ונפה וכו' הם כלים השמשמים את האוכלים והתנא ממשיך עם עור וקלף וכו' ולפי הנ"ל שהרגיל קודם אולי אחרי אוכלים אין רגילים להוציא שום דבר ואז מתחיל סדרה של הפחות רגילים עם עור וקלף לרמז למה שהתו"ח כותבים לפ"ח מ"ג ע"ש.

אחרי זה לא עוד לא מצאתי סדר לענינים.

פרק י' משנה ו'

קושיה

פ"י הלכות הוצאה ופי"א גם הלכות הוצאה והבערה ומשנתינו באמצע ולכאורה לא במקום הנכון.

תירוץ

אולי י"ל שבמ"ה איתא פעמים רבי שמעון פוטר ובמשנתינו גם איתא פעמים ר"ש פוטר בזה ובזה. גם יש רבי שמעון פוטר בפי"ג מ"ו אבל כאן איתא פעמים.

פרק י"ב משנה א'

עלה בדעתי לשאול למה הבונה אחרי הוצאה וחשבתי לתרץ שסוף הלכות הוצאה רובם בשיעור כל שהוא והבונה נמי חייב בכל שהוא וש"ר שזו שאלת תוס' ושהתי"ט כבר ענה בתירוץ הרבה יותר מושלם ע"ש.

פרק י"ג משנה א'

עלה בדעתי לשאול למה האורג אחרי הבונה וחשבתי לתרץ שבפרק הבונה איתא כל שהוא ואז שתי אותיות ואז משנתינו ההמשך עם שלש חוטים וש"ר שזה לא רחוק ממה שהתי"ט כותב כאן.

פרק ט"ז משנה ב'

קושיה

יש לשאול למה נקט משנתינו מצילין מזון שלש סעודות ולא מזון שלש סעודות מצילין אותן כמו מ"א או בקיצור יותר וכן מזון שלש סעודות וגם יש לשאול למה לשון רבים בלילי שבת תדע שבפס' פ"י מ"א המפרשים מסבירים הלשון רבים ערבי פסחים אבל כאן אינם מסבירים אבל ע' תי"ט שמסביר באופן כללי.

תירוץ

איתה בשבת קיח.:

א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג.

אולי מצילין מזון שלש סעודות מרמז על זה שהמזון מציל משלש פורעניות ולשון רבים כלומר כל שבת ושבת שבן אדם שומר ומקיים בו שלש סעודות מציל אותו יותר ויותר מהפורעניות.

ואולי אפשר לכוון הסעודות לפורעניות כי ליל שבת היא בחינה של שבת מלכתא כמו שאומרים בלך דודי וחבלי לידה ענין של נשים ושבת בבוקר בחינה של תורה כמש"א בתפילת שחרית ישמח משה במתנת חלקו וכו' בעמדו לפניך על הר סיני וכו' ולימוד התורה מציל מגיהנם^ס וסעודת שלישית בחינה של לעתיד לבוא כמש"א אתה אחד ושמך אתה וזה מוכן למלחמת גוג ומגוג^{סא}.

פרק י"ז משנה ב'

קושיה

לכאורה צ"ב למה הריבוי דוגמאות במשנתנו^{סב} וכעין זה איתא בפס' פ"י מ"ה שתוס' ותי"ט מפרשים הז' או ט' לשונות כנגד ז' או ט' רקעים^{סג} וחז"ל מסבירים בהרבה מקומות בש"ס צריכותא של ריבוי דוגמאות^{סד} וגם המפרשים פירשו ריבוי דוגמאות^{סה} אבל כאן לא מצאתי שפירשו.

ס. איתא בשמות רבה נ"א ז' אמר האלקים בזכות התורה ובזכות הקרבנות אני מציל אתכם מגיהנם.

סא. איתא ברמב"ם בהל' מלכים ומלחמות פרק י"ב ה"ג יראה מפשוטן של דברי הנביאים שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג.

סב. ש"ר בספר אוצרות דברי יציב על הש"ס שגם הקשה למה כל הכלים הללו ומסביר רבותא של כל או"א.

סג. ועוד אחרונים שם פירשו בעוד אופנים.

סד. רק במכילתין יש לדוגמא בדף כט: והובא דבריהם בר"ב בפ"ב מ"ד וגם בדף קכת. והובא דבריהם בר"ב בפט"ז מ"ח.

סה. רק במכילתין יש לדוגמא בדף מג. תד"ה ושני ליה בצריך למקומו ובדף קמב: תד"ה לא שנו אלא בשכח ויש עוד דוגמאות שהבאתי בהערה לעיל במבוא ע"ש.

תירוץ

אולי י"ל שהי' דוגמאות מכוונות לי' ספירות וע' תי"ט לאבות פ"ה מ"ו שמסביר העשרה דברים שם בכיוון זה ומביא שגם הדרך חיים פירוש כן בסמוך שם ואחריהם גם הש"ל^ס אבל אם כן כאן צ"ב למה כאן המקום לרמז לי' ספירות ואולי י"ל שהתי"ט שם באבות כותב בי' ספירות בלימה נברא העולם ע"כ וא"כ כאן יש רמז למה דאיתא בשבת קיט: כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית ע"כ.

ושם באבות המפרשים מכוונים הי' דברים כל דבר לספירה שלו ואולי כאן גם אפשר אבל אין לי חכמה כזאת.

ובנוסף בפאה פ"א מ"ד יש ב' דוגמאות ובמ"ה שם עוד ח' דוגמאות ולכאורה גם אפשר לשאול למה עשר דוגמאות ואם אפשר לכוון גם לי' ספירות אולי יש בזה רמז למה דאיתא בתהלים פ"ט ג' עולם חסד יבנה כלומר בריאת העולם מיוסד על צדקה וחסד כמו פאה.

ובנוסף בקידושין פ"ד מ"א איתא עשרה יוחסין והשם משמואל בפר' אחרי מות שנת תרע"ג מכוון אותן לי' ספירות וכעין זה כותב המהרש"א שם.

ובנוסף באהלות פי"ח מ"י איתא עשרה מקומות אין בהם משום מדור גוים ולכאורה גם אפשר לשאול למה המשנה מפרטת י' מקומות אלו^ס ואולי י"ל ע"פ מה שמבואר בדרך ה' בח"א שתכלית הבריאה היא עה"ב ואיתא שם בח"ב פ"ד בזה"ל לעולם הבא לא תמצאנה אמות זולת ישראל ע"כ ואולי ע"פ דרש הכי קאמר המשנה עשרה מקומות דהיינו מקומות שנבראו בי' ספירות לפי תכליתם דהיינו עה"ב אין בהם מדור גוים כלומר אין להם מקום בעה"ב^ס אי נמי אולי י"ל שאיתא בקדושת לוי פר' ויגש ד"ה עוד יוסף בני חי בזה"ל והכלל שעיקר השפע שיצא מן העולמות העיקר הוא בשביל ישראל והחיות של האומות היא המותריות כידוע ע"כ ולפי זה הכי קאמר המשנה העשרה מקומות שמרמזים על עולמות עליונים כדלקמן בסמוך אין בהם שפע עיקרי שיוצא לגוים.

סו. גם שם במ"א התפ' ישראל מכוון העשרה מאמרות לי' ספירות.

סז. המפרשים שם שואלים למה דוקא עשרה מקומות ע' תפ' ישראל וש"ל ותדע שיש באמת אחד עשרה עם האצטווניות של מ"י שם.

סח. הר"ב כותב בסנ' פ"י מ"ב דקיימא לן חסידי אומות העולם יש להם חלק לעוה"ב ע"כ והרמח"ל הנ"ל בפנים גם כותב ולנפש חסידי אומות העולם ינתן מציאות ע"כ אבל זה לכאורה לא סותר מה שכתבתי בפנים.

ובנוסף בכלים פ"א מ"ו איתא עשר קדושות הן והנפש החיים בשער ג' פ"ד כותב שיש בזה רמז לעולמות עליונים והבני יששכר במאמרי השבתות מאמר ב' מכוון עשר קדושות ל' ספירות וי' עולמות^{סט} והמהרש"א קדמם בזה בחידושי אגדות דיליה למס' כלים שם".

אולם בכלים פט"ז מ"ז בסופה יש י"ח דוגמאות ואין לי הסבר למה וגם בנגעים פי"ג מ"א איתא עשרה בתים הן אבל עוד לא מצאתי מי שמכוונם לי' ספירות.

פרק כ"א

רוב פי"ז וי"ח הם הל' מוקצה והתנא מפסיק בפי"ט לשנות הל' מילה ופ"כ נושאים שונים ובפכ"א התנא חוזר להל' מוקצה וצ"ב למה פ"כ באמצע הל' מוקצה וגם צ"ב סדר כל ההל' מוקצה משניות ואין לי פירוש.

פרק כ"ב משנה ב'

קושיה

במ"א כאן יש חבית וגם סחיטה במ"ג יש חבית ובמ"ד יש סחיטה ואז מובן שהם אחר מ"א אבל במ"ב אין לו חבית ולא סחיטה וצ"ב למה היא כאן ובפרט שבישול לכאורה לא הנושא דפירקין.

תירוץ

אולי י"ל שבסיפא דמ"א יש מחלוקת אם גזרו על חלות דבש דהיינו דבר המוכן מע"ש ובמ"ב סתם משנה מתרת שריה בשבת של דבר המוכן לכך מע"ש ואולי השסמיכות בא לרמז שהלכה כר' אליעזר.

פרק כ"ג משנה ג'

קושיה

לכאורה המילה בידו במשנתנו מיותרת ואין לי הסבר וש"ר שזו קושית השבט מיהודה והוא גם לא תרץ.

סט. והמאור ושמש בהפטרת שבת נחמו כותב העשר קדושות הן הן עשרת הבדרות.
ע. ע' חידושי אגדות שלו ליומא לט: ובפס' קיז. בחד"א הוא כותב והקדושות בכ"מ עשרה הן למעלה וגם למטה כמפורש בריש מסכת כלים בחידושינו ע"כ.

קושיה

ש"ר שההון עשיר כן מתרץ קושיה זו וכותב בידו דווקא שמחזקת דבר מועט אבל פירות מרובים לא ע"כ ע"ש עוד.

פרק כ"ג משנה ה'

קושיה

לכאורה יש מקום לשאול למה הבבא של קורה נמצאת במשנתנו עם אינה לענין מת.

תירוץ

מצאנו את הלשון לא שיעלה אלא שלא יוסיף גם בשביעית פ"ד מ"ו בענין אילן וא"כ לכאורה יש קשר בין הענינים.

איתא בדברים כ' י"ט האדם עץ השדה והמרפשים מסבירים שכוונת הפסוק הוא לשון שאלה^{עא} או שהעץ הוא אוכל אדם^{עב} ולפי כולם האדם הוא לא דומה לעץ השדה אבל חז"ל דרשים^{עג} שהאדם כן דומה לעץ ואולי י"ל שמשנתנו בא לרמז על ענין זה והסמיכות למת אולי מרמז על מה דאיתא בחז"ל^{עד} שבעון דלא תכרות הנמלד המפסוק הנ"ל יש לפעמים עונש מיתה בידי שמים.

פרק כ"ד

איתא בשער הכוונות דרושי שבת דרוש י"ד לגבי הסדר של סעודת ליל שבת:

אחר הפזמון יקרא כמה פרקי משנה ממסכת שבת ואם תרצה תקרא ח' פרקים הראשונים בליל שבת וח' אמצעיים בסעודת שחרית וח' אחרונים בסעודת מנחה ותכוין כי הם כ"ד פרקים כנגד כ"ד קישוטי כלה כנודע אצלינו^{עה}.

עא. רש"י.

עב. אבן עזרא.

עג. תענית ז. וע' רש"י לבמבדר י"ג כ'.

עד. ב"ק שלהי צא: וב"ב כו.

עה. ע' גם מלאכ"ש לריש מס' שבת שמביא ענין זה.

ואולי אפשר לכוון את הכ"ד פרקים כנגד כ"ד קישוטי כלה והינם לפי סדרם בפסוקים בישעיהו ג' י"ח עם פירושם ונסיתי לכוון כל אחד לפרק שלה אשה אל אחותה^ו:

- א. העכסים פירוש נעלים וזה מכוון ליציאות השבת וגם לא יצא דמ"ג.
- ב. והשביסים פירוש תכשיט הראש ואולי שמכוון להדלקת הנר דמ"ו כי אשה מקבלת על עמצה שבת בהדלקת הנרות ונאמר כתר בתפילות וגם בזמירות שבת.
- ג. והשהרנים פירוש כלי בצורת ירח וכלי בישול של פ"ג עגולים דומים לירח ואולי גם י"ל שאם נחליף ה' עם ח' בכירה יוצא כירח כלומר פירקין דומה לירח.
- ד. הנטיפות פירוש ענק על מרגליות או אבני הבדולח ואולי הכדורים הקטנים האלו מכוונים לחול או פירות דמ"ד.
- ה. והשירות פירוש צמידי הזרוע וזה קרוב לענין של נמשכים בשיר בשם ובפעולה דהיינו נמשכים ע"ג היד והזרוע וגם אולי קרוב לענין של ובלבד שלא יכרוך דמ"ג.
- ו. והרעלות הצניף או צעיף הזה מוזכר להדיא כאן במ"ו ורש"י על המשנה בדף סה. מציין את הפסוק הזה ורש"י על הפסוק מציין את המשנה ולכאורה יש לשאול מאי קמ"ל בבא זו במשנה תדע שבגמ' לא מדברים על זה ועוד לא מצאתי במפרשי המשנה מאי קמ"ל^ז ואולי י"ל שהמילה בהווה במשנתנו בגמ' כ"ד וערביות יוצאות רעולות כאן מרמז שכאן דברו חכמים בכ"ד קישוטי כלה וגם איתא בזוהר חלק ג' כט. ונפש דתלמיד חכם אתקריאת שבת מלכתא ע"כ.
- ז. הפארים יונתן תרגם כליליא ואולי זה מכוון לכליל תפארת נתת לו וכל שמירת שבת שבעשרת הדברות נכלל בל"ט מלאכות דפירקין.

עו. איתא בשפת אמת שבת תשובה תר"מ עיקר התשובה בשבת ע"כ וכעין זה בעוד הרבה ספרים כמו התפארת שלמה לשבת תשובה והנה הרמב"ם בהל' תשובה ריש פ"ד כותב כ"ד דברים מעכבים את התשובה ע"כ ואולי גם אשפר לכוון אלו לכ"ד פרקים כלומר שמירת שבת אם כל פרטיו תעזור להשמר מכ"ד דברים אלו.

עז. על הלכה זו המ"ב בסש"ג סקע"א כותב קמ"ל דגם זה דרך מלבוש ולכאורה כוונתו קמ"ל המחבר ובזמנו כי הר"ב כותב שזה דרך הערביות וכוונתו בזמן המשנה וא"כ לכאורה ברור שאז היה דרך מלבוש.

- ח. והצעדות הר"ב במ"ד כותב כלכול הצדעין ומילה זו דומה להצעדות ופירושה אצודה של שוקים ואולי מכוון לענין של המוציא דהיינו ברגלים.
- ט. והקשרים פירוש חוטים והרד"ק כותב יתרי משי ואולי זה מכוון ללשון של זהורית.
- י. ובתי הנפש פירוש כלי תלוי כנגד הלב ובפירקין במ"א וד' יש הלכות תלויות בכוונת הלב.
- יא. והלחשים פירוש נזמי האוזן ואולי מכוון ללשון דבלה שמנה ונדבקה בכותל למעלה ע"כ הובא בר"ב במ"ג דהיינו דבר מודבק בצד הכותל כמו האוזן בצד הראש.
- יב. הטבעות בפ"ו מ"א איתא טבעת מיד אחרי נזמים דהיינו הסדר כאן ושם במ"ז יש את הענין של טבעת שיש עליה חותם ומלאכתו לעשות סימן כעין כתיבה ובפירקין יש הל' כתיבה.
- יג. ונזמי האף אולי שתי בתי נירין מכוונים לנחירי האף וגם אף מורה על כעס (כגון בראשית ל' ב') וזה מכוון להקורע בחמתו דמ"ג.
- יד. המחלצות פירוש מין לבוש וההבדל בין שמונה שרצים לשאר שרצים הוא אם יש להם עור אם לאו ועור דומה ללבוש.
- טו. והמעטפות פירוש כסות שמתעטפת בו ובפירקין יש חלוק אשה במ"ב.
- טז. והמטפחות פירוש צעיף ואולי מכוון לתיק ספר דמ"א ולפירוש שמטפחת מפה על השלחן יש כאן מצילין מזון שלש סעודות במ"ב וגם פורסין עור של גדי על גבי שידה תיבה ומגדל במ"ה .
- יז. והחריטים לפירוש הגר"א שהוא חגורה אולי מכוון לקשור ותלוי דמ"ז ולפירוש כיסים אולי מכוון לכסוי כלים דמ"ח.
- יח. והגלינים יש שפירשו מראה או גלגילון או גליון גדול או שפת העור ולפירוש מראה אולי המילדין דמ"ג מורה על מראה כמו שאיתא ברש"י^ע לגבי מראות הצובאת ולפירוש גלגילון ע' בתפ' ישראל לנגעים פי"א מי"א שפירשו חגורה וזה מכוון לוקושרין את הטבור דמ"ג ולפירוש גליון גדול אולי אפשר לכוון את זה לחבילי קש

- דמ"ב דהיינו דבר מגולגל ועגול ולפירוש שפת העור אולי אפשר לכוון את זה לאף חותכין דמ"ג .
- יט. והסדינים אולי מכוון לחלוק דמ"ב.
- כ. והצניפות דומה לסודר דמ"ב.
- כא. והרדידים אולי מכוון לטבלה דמ"ג דהיינו שניהם דק ומרודד.
- כב. חגורה במ"ה כאן שי אלונטיאות והר"ב לכלאים פ"ט מ"ג לגבי מטפחות הספג כותב פעמים שרואה את רבו ומתעטף בה ע"כ דהיינו דומה לחגורה.
- כג. מקשה פירוש תכשיט של השער והרד"ק כותב מעשה שוה וכוונתו שמשווה את השער ואולי אפשר לכוון את זה לומפיס עם בניו דמ"ב והר"ב מסביר דוקא עם בני ביתו אבל עם אחר לא שמקפידים ומהקפיד על זה בעצם טוען שחלקו לא שוה לחלק חבירו.
- כד. פתיגיל הרד"ק כותב חגורה משי רחבה ובמ"א כאן יש נותן כיסו לנכרי והר"ב במכילתין פ"י מ"ג מפרש שאפונדתו הוא אזור חלול ובברכות פ"ט מ"ה כותב אזור חלול שנותנים בו מעות דהיינו כעין חגורה שיש לו כיס.
- ורש"י לשמות ל"א י"ח מביא את המדרש^ט מה כלה מתקשטת בכ"ד קשוטין הן האמורים בספר ישעיהו אף ת"ח צריך להיות בקי בכ"ד ספרים ע"כ וא"כ ת"ח גם מכוון לכ"ד קישוטי כלה וא"כ לכאורה מצאנו עוד רמז למה דאיתא בזוהר חלק ג' כט. ונפש דתלמיד חכם אתקריאת שבת מלכתא ע"כ.

מסכת עירובין

פרק א' משנה י'

קושיה

הד' דברים דמשנתינו אינם לפי סדר הש"ס.

עט. ילקוט שמעוני שיר השירים פרק ד' רמז תתקפח.

תירוץ

התי"ט מביא את הר"ש שמסביר הסמיכות של דמאי ועירוב ואולי סדר כולם הוא סדר הזמן שראשון צריכים עצים לבשל ולאפות ואז נוטלים ידים לאכול הדמאי בתוך סעודה ואז לפני שבת צריך לערב.

פרק ה' משנה ד'**קושיה**

כאן הר"ב כותב שחבל פחות או יותר מחמישים אמה לא ראוי למדידה כי הוא לא מודד מדויק ומשמע שחבל של חמישים אמה כן מודד מדויק אבל בכלים פי"ד מ"ג הר"ב כותב שבמדידת חבל יש עָוֶל פעמים שמותח לזה יותר מזה ע"כ ולכן מדדו בשלשלת ומשמע להדיא ששום חבל לא ראוי למדידה ואם דברי הר"ב הם פשוט הפשוט במשניות אז יש סתירה בין המשניות.

תירוץ

אולי י"ל שיש בזה רמז למה דאיתא במכילתין נח. שאיל לך שיפה למדידה יותר משלשלת של ברזל אבל מה נעשה שהרי אמרה תורה ובידו חבל מדה ע"כ כלומר שחבל למדידת התחום הוא גזירת הכתוב.

פרק ה' משנה ז'

בגמרא מפרשא שחוץ לתחום הכוונה חוץ לעבודה של עיר וא"כ צ"ב למה התנא שינה את הלשון ואין לי הסבר אבל ש"ר שההון עשיר מסביר את זה ע"ש.

פרק ז' וח'

לכאורה פ"ז וח' הם עירבוב של ענינים של עירובי חצירות ותחומין וגם שיתופי מבואות בלי סדר ואין לי הסבר.

פרק ח' משנה ד'

ע' מה שכתבתי לסוטה פ"ח מ"ב.

מסכת פסחים

פרק א' משנה א'

קושיה

לכאורה הל"ל בודקים את הבית ולא בודקים את החמץ.

תירוץ

אולי י"ל שיש כאן רמז לעבודת המידות כי חמץ מרמז לגאווה^פ וכתוב בספרים שיש שני סוגי גאווה^{פא} וא"כ אולי מרמז כאן בדיקת החמץ בעצמו כלומר שצריך לבדוק את הגאווה לראות אם היא מהסוג הטוב או להפך.

פרק ב' משנה ה'

קושיה

פרקים א' ב' ו' ג' בעיקר עסוקים בהל' ביעור ומשנתינו לגבי מצה של מצוה לכאורה לא במקום.

תירוץ

אולי י"ל אחרי שהתנא הזכיר חמץ של תרומה רצה להזכיר מצה של תרומה ואגב מצה תני אלו ירקות אבל ע"ק מ"ז וח' לגבי איסור חמץ גם לכאורה אינן במקום ואולי י"ל אגב שהזכיר בין לחין בין יבשים רצה להזכיר מורסן וכדומה שאסורין בלחין.

פרק ב'

קושיה

מ"ה וו' מדברות על הלכות ליל הסדר וצ"ב למה הן בפ"ב שענינו ביעור חמץ ואיסור אכילת חמץ.

פ. נפש החיים בפרקים אחרי שער ג' בפרק א' ודרך פקודיך מצוה ל"א חלק המחשבה אות ב' ועוד ספרים.

פא. חובות הלבבות שער הכניעה פרק ט' ואורחות צדיקים שער הגאווה ויושר דברי אמת אות כ"ז ול"ב.

תירוצ

לגבי מ"ה וו' אולי י"ל שמוזכר בשניהן הפרשת תרומה וזה המשך של מ"ד שענינה האוכל תרומת חמץ בפסח וש"ר שהמלאכ"ש כותב הפוך שמ"ד נשנה כאן בגלל מ"ה וו' ונ"ל שלפי תירוצו קושייתי במקומה עומדת דהיינו מה קשר הלכות ליל הסדר לכאן.

פרק ג' משנה א'

ארבע גליות

איתא בספרים^{פב} שיש כאן רמז לד' גליות וצ"ב מה סדרם כי במשנה אינן לפי סדר הגליות אבל ש"ר בחקל יצחק פר' ויגש על הפסוק אנכי ארד עמך שמרוז בפסוק זה ד' גליות ואינן לפי הסדר וא"כ לכאורה אין בזה קפידא.

נושא משנתינו

לפי רש"י משנתינו מדברת על ביעור חמץ אבל לפי ר"ת^{פג} הנושא הוא איסור אכילה בפסח והצל"ח^{פד} מקשה שלשון ואלו משמע שמשנתינו המשך מהפרק הקודם וזה נוטה לפרש"י ולכאורה אפשר גם כן להקשות על המשך המשניות כי מ"ב לכ"ע מתחילה עם ביעור חמץ אבל גם י"ל שמ"ב קשורה לא' אגב הסיפא שענינה איסור אכילה בפסח שהוא ענינה של מ"א לפי ר"ת.

פרק ג'

קושיה

פרקים א' וב' עסוקים בבדיקת וביעור חמץ ששניהם לפני פסח ובפ"ג (לפי רש"י) ממ"א עד מ"ה מדובר בביעור חמץ ואז באיסור חמץ בפסח אבל במ"ו עד מ"ח התנא חוזר לביעור חמץ לפני פסח וא"כ לכאורב צ"ב למה התנא מפסיק.

פב. תפארת שלמה לשבת הגדול ד"ה במשנה ושם משמואל פר' צו ושבת הגדול שנת תרע"ה.

פג. פסחים מב. ד"ה ואלו עוברין בפסח.

פד. כאן ד"ה ואלו עוברין.

תירוצ

י"ל שמ"ג המשך של מ"ב ששניהן נושא של בצק וזה הנושא של מ"ד וה' גם. ואחרי שדברו בענין בצק התנא חוזר לנושא של הפרק דהיינו ביעור חמץ.

פרק ד' משנה א'**קושיה**

בפ"ד יש שבעה בבות של מקום שנהגו ולכאורה אין להן סדר:

- א. מלאכה בערבי פסחים.
- ב. המוליך פרות שביעית.
- ג. למכור בהמה דקה לגוים.
- ד. לאכול צלי בלילי פסחים.
- ה. להדליק את הנר בלילי יום הכפורים.
- ו. מלאכה בתשעה באב.
- ז. מלאכה בערבי פסחים עד חצות.

ברור שבבא ב' קשורה לבבא א' בענין חומרי מקום שבשניהן והמלאכה ש מסביר שבבא ו' קשורה לבבא ז' וגם למה בבא ז' נמצאת בסוף אבל לגבי בבות ג' עד ה' צ"ב הסדר.

תירוצ

וי"ל שבבא ג' מדוברת בגדר שבת וא"כ מכיון שבבא ד' מהלכות פסח ובבא ה' מהלכות יה"כ אז בבות ג' עד ה' וגם ו' הן לפי סדר הש"ס.

ואולי גם י"ל שהסמיכות של ט' באב לעניני פסח מרמז על מה דאיתא בש"ע או"ח סתכ"ח ביום ראשון של פסח יהיה לעולם תשעה באב וסימן על מצות ומרורים יאכלוהו.

פרק ז' משנה ה'

קושיה

משנתינו שמדברת בהלכות זריקה לכאורה אמור להיות בפ"ו עם שאר משניות של עבודה.

תירוץ

י"ל שסיבת ההלכה שנטמא הבשר אינו זורק את הדם היא שעיקר פסח לאכילה אתי ולכן היא כעין הלכות אכילה.

פרק י'

צ"ב למה לא מוזכר בפירוש אכילת מצה מרור ופסח שהרי הם בין העיקרים של ליל הסדר.

מסכת שקלים

פרק ב' משנה ג'

קושית ההון עשיר

על מילה מהן כותב ההון עשיר לא ידעתי אמאי לא קתני אלו לנוכח דומיא דרישא ע"כ.

תירוץ

אולי אפשר לתרץ דהנה חולק התפ' יעקב על התפ' ישראל אם מדובר כאן במי שהקדיש שקלו או עדיין לא הקדיש ואם נאמר שהוא עוד לא הקדיש אתי שפיר קושית הה"ע כי הכל חולין ומ"ש רישא ומ"ש סיפא אבל אם נאמר שהוא כבר הקדיש אז באלו לשקלי הוא התכוון שאלו המעות הם שקלו לא פחות ולא יותר וא"כ שקלו קמן אבל במהן לשקלי שקלו לא קמן ולא נוכח אלא טמון ונסתר בתוך השאר ולכאורה מכאן רמז לשיטת התפ' יעקב שהוא הקדיש כבר את שקלו.

פרק ב' משנה ה'

קושיה

צ"ב למה מנחה בין עולה לשלמים וכמו"כ בפ"ז מ"א למה עצים ולבונה בין קרבנות בהמה ועופות.

תירוץ

לגבי פ"ז אולי היה אפשר לומר שעצים ולבונה בין הקרבנות לרמז שלבונה חמור כי היא עצמה קרבן ועצים מכשירי קרבן אבל לא נ"ל כי אפשר לפרש הכי גם עם עצים ולבונה אחרי הקרבנות ולגבי משנתינו כאן גם אין לי תשובה כי אין לומר שר"ת עולה מנחה ושלמים הם ר"ת עול מלכות שמים כי מה ענין זה לכאן אבל אם זה היה תירוץ אולי היה אפשר לכוון את זה למה דאיתא בחז"ל^פ אמר רב יהודה אמר רב רוב בגזל ע"כ שאם נפרש את זה גזל המעות של הקדש דהיינו מה שהוא הפריש לקרבן ונתותר לכאורה צריך קבלת עול כי מי יראני הלא בחדרי חדרים הוא ומ"מ ש"ר סדר אחר לבבות כאן בשינוי נוסחאות.

פרק ה' משנה ב'

קושיה

המפרשים^פ כאן מביאים שכתוב בתוספתא והירושלמי שיש עוד סוג א' של שררה שאינו מוזכר במשנה ולכן יש ה' מיני שררה בבהמ"ק וב' מוזכרים במשנתינו וכהן גדול וסגן מוזכרים בעוד מקומות במשנה ואחד לא מוזכר במשנה וצ"ב למה וגם למה לא מוזכר כאן כ"ג וסגן.

פה. בב"ב קסה.

פו. הרמב"ם והר"ב.

תירוץ

אולי י"ל שהבהמ"ק הוא כמו הנשמה של כלל ישראל^{פז} וא"כ אולי יש כאן רמז לד' וה' חלקי הנשמה^{פח} דהיינו ד' מפורשים ובחינה א' נעלמת ואולי אפשר לכוון הדרגות כי הגמ' של גזבר רי"ב ובתוספת ב' עבור ב' אותיות י"ן הנוספים הגמ' רי"ד וזה הגמ' של רוח והר"ב כותב שלשון אמרכל אמר על כל ודיבור לכאורה מכוון לנפש חיה בבראשית פ"א מ"ז שתרגומו רוח ממללא והמספר קטן של קתילוק הוא ט"ז ועם הכולל י"ז וזה המספר קטן של נשמה ואם יש ממש בדברי אז יש להוסיף שהבעל הטורים לבראשית הנ"ל כותב שיופח באפיו נשמת חיים ס"ת חותם ולכאורה לא בחינם חז"ל אומרים בירושלמי למשנתינו שענין הה' מיני שררה הוא ענין של חותם ע"ש.

פרק ו' משנה ג'

קושיה של דרום צפון

במשנתינו מתואר היכן היו משתחווים בכל ד' צדי הבהמ"ק ובמעשר שני פ"ה מ"ב מתואר גבולות עלית רבעי לירושלים ובמידות פ"א מ"ג מתואר שערי הר הבית ושם פ"ג מ"א מתואר יסוד המזבח ובכל אחד מהנ"ל הסדר של ד' רוחות העולם שונה דהיינו:

מעשר שני פ"ה מ"ב	דרום צפון מערב מזרח
שקלים פ"ו מ"ג	צפון דרום מזרח מערב
מידות פ"א מ"ג	דרום מערב צפון מזרח
מידות פ"ג מ"א	צפון מערב דרום מזרח

פז. שוב מצאתי רעיון זה כתוב בספרים כמו בערבי נחל פר' תרומה תקס"ב איתא נצטרף שם קדושת כלל ישראל ביחד ע"כ וגם בנפש החיים שער א' פרק ד' איתא בית קדשי קדשים כולל כל שרשי מקור הקדושות ויותר מפורש בבת עין בדרוש לפר' בהר ובחקתי ובשפת שמת עה"ת פר' ראה תרס"ב וע' בליקוטי הלכות אורח חיים הלכות בית הכנסת הלכה א' ובגנזי המלך פירוש למגילת אסתר וגם ע' בר"ב לבכורים פ"ג מ"ב שכותב שכשהגיעו לעזרה אמרו כל הנשמה תהלל י-ה.

פח. ע' מה שכתבתי בהערות לשבת פ"א מ"י.

ולכאורה יש מקום לשאול למה כולם אינם בסדר אחד^פ וכמו"כ יש לשאול עוד שבגיטין פ"א מ"ב מתואר גבולות א"י לגיטין ובמידות פ"א מ"ד מתואר שערי העזרה ובפ"ד מ"ג שם מתואר התאים של הבהמ"ק ובכל א' מאלו מוזכר שלש רוחות וכולם בסדר שונה דהיינו:

גיטין פ"א מ"ב	מזרח דרום צפון
מידות פ"א מ"ד	צפון דרום מזרח
מידות פ"ד מ"ג	צפון דרום מערב

וצ"ב סדרם של כולם.

תירוץ

אולי י"ל שבמעשר שני פ"ה מ"ב התנא התחיל בדרום כי זה מתאים לענין של עליה לרושלים כי מדרום לצפון נקרא עליה^ז ובמידות פ"א מ"ג מתחיל בדרום כי שם היה שתי שערים ותפ' ישראל כותב שהיה רוב הכניסה והיציאה שם^צ ושם פ"ג מ"א מובן למה צפון ומערב ראשונים כי הם דומים שרק להם יש יסוד על כל האורך אבל שאר השינויים אינני יודע למה.

לגבי הטבלה השניה במידות מובן למה צפון ודרום צמודים כי הם דומים במספר התאים ובגיטין פ"א מ"ב י"ל שצפון אחרון כי בזה פליג רבי מאיר.

קושיה של י"ג פרצות

במידות פ"ב מ"ג מפשטות לשון המשנה יוצא שהי"ג פרצות שפרצו מלכי יון היו בסורג וגם המשך המשנה שם לכאורה מוכח כן וגם התי"ט מביא בשם

פ.ט. וא"ת שזאת שאלה של מה בכך ע' מלאכ"ש לסוטה פ"ז מ"ו שמביא שאלה דומה לשאלתי וגם ע' חידושי מהרי"ח למנ' פ"ט מ"ג וגם ש"ר שההון עשיר שאל ומסביר את הסדר ברוב המקומות שציינת בפנים.

צ. רש"י לדברים ג' א' ולבמדבר ל"ד ט"י.

צא. ש"ר שכן כתב החידושי מהחרי"ח והוא גם מסביר שאר הסדר כאן.

הראב"ה וגם איתא בעוד ספרים^{כב} שהיו בסורג דוקא אבל כאן בשקלים הרמב"ם כותב שהי"ג פרצות היו בעזרה והתפ' ישראל כאן בסימן כ"ב כותב שהיו בחומת העזרה^{כג} ואיתא כן בעוד ספרים^{כד} ואינני יודע איך לכוון שיטתם יפה.

מסכת יומא

פרק א' משנה ה'

קושיה

במ"ג כאן איתא מסרו לו זקנים דהיינו שזקנים נמסרו לכ"ג ובמשנתינו איתא מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה דהיינו הכ"ג נמסר מזקני ב"ד לזקני כהונה ולכאורה קשה כי לא למדנו שהוא נמסר לזקני ב"ד^{כה} ואם זאת הכוונה במ"ג למה השינוי לשון^{כו} והתו"ח כותב שהרמב"ם בחבורו לא העתיק זה שמסרוהו לזקני כהונה ונשאר בקושיה^{כז}.

תירוץ

אולי אפשר לתרץ שני הקושיות ולומר שדין כ"ג הוא שיהא גדול מאחיו בנוי בעושר בכח בחכמה ובמראה^{כח} ואינו בדין שהוא יהא נמסר כמו חפץ והרמב"ם בפ"א דה' עיה"כ כותב שהשבעוהו רק בבית שני כי צץ המינים בישראל וחשדוהו לצדוקי ולכאורה הלשון כאן במשנה מסרוהו מורה על פחיתותו ולא על גדלותו ומרמז שמדובר רק בבית שני שהיו מעמידין הכ"ג

כב. שו"ת הרמ"ע מפאנו ס' צ"ח והגר"א שם במידות ושפת אמת עה"ת לחנוכה תרמ"ב ד"ה מה שתקנו ושם משמאל לחנוכה תרע"ד ליל ב'.

כג. וע' גם בהלכתא גבירתא כאן שכותב שהי"ג פרצות היו בסורג ולכאורה סותר את עצמו אבל במאמר המוסגר שם משמע שהלכתא גבירתא זה נכתב ע"י בנו של התפ' ישראל וכן כתוב להדיא בשבת פ"ב בהלכתא גבירתא שהתפ' ישראל נפטר ומכאן ואילך לשון בנו ותלמידו ובידים פ"א כתוב מכאן ועד סוף הסדר הוא מתפ' ישראל ומשמע שעד כאן לא מהתפ' ישראל וע' בהקדמה לחזון נחום ריש מס' מכשירין שהתפ' ישראל לא כתב הלכתא גבירתא לשלשה מסכתות שם.

כד. המאור עינים בריש פר' מקץ דרוש לחנוכה כותב היכל והאוהב ישראל לחנוכה כותב חומת העזרה.

כה. ש"ר שההון עשיר גורס מסרוהו בשניהם אבל עוד לא מצאתי גירסתו בעוד ספרים.

כו. ש"ר שהקול הרמ"ז כבר עמד על דיוק זה ותירץ בא"א.

כז. והבית דוד על המשניות גם תמה על הרמב"ם וע' לחם משנה בה' עיה"כ פ"א ה"ז ישוב על זה.

כח. ספרא פר' אמור פרשה ב' הובא ברב כאן פ"א מ"ג.

ע"פ המלכות ובמקום רמז זה הרמב"ם כותב בפירוש שמדובר בבית שני ובכ"ג חשוד אמנם ענין זה גם מרומז במ"ג כשאמרו שמא שכחת או שמא לא למדת לכ"ג ומוכח מזה שמדובר בבית שני וכ"ג ע"ה אבל הרמב"ם שם מוסיף על לשון המשנה וכותב שמא שכחת או שמא לא למדת דבר זה ע"כ ואולי אפשר להבין מזה שמדובר בכ"ג חדש שיודע הל' עבודה חוץ מדבר אחד ולא מוכרח מזה שהוא ע"ה.

מסכת סוכה

פרק א' משנה ח'

בתשעה מקומות בפ"א התנא נקט הסוכה פסולה. במ"ב התנא נקט כאלו עשאה בתוך הבית וחז"ל מסבירים למה הוא שינה^ט. במ"ח התנא נקט אינה סוכה וצ"ב למה שינה וש"ר שההון עשיר כבר שאל שאלה זו וענה ע"ש.

פרק ב' משנה א'

קושיה

כל פ"א ופ"ב עד מ"ד מדברים בהכשר סוכה שאר פ"ב מדובר בקיום מצות סוכה ולכן מ"א דפ"ב שמדוברת בקיום מצות סוכה לכאורה לא במקום.

תירוץ

י"ל שעיקר חידוש המשנה הוא שאוהל עראי מבטל אוהל קבע וזה מעניני הכשר סוכה.

עוד קושיות

יש לכאורה גם מקום לשאול עוד ב' קושיות על משנתינו האחת למה תחת המטה כי מדובר במטה גבוה י' טפחים ובעירובין פ"ז מ"א המפרשים^ק אומרים שחלון מעל י' טפחים לא ניחא תשמישתיה וא"כ סתם מטה נמוכה

צט. סוכה ט:

ק. המאירי ורבינו יהונתן על הרי"ף והר"ב ותפ' ישראל.

מ' טפחים^{קא} והשני הלשון לא יצא ידי חובתו משמע שקיום מצוה ליכא וגם עבירה ליכא^{קב} אבל קי"ל שינה אפילו עראי חוץ לסוכה אסורה^{קיג}.

תירוץ

לתרץ יש מטה במשנה^{קד} שהכוונה מטה של מת ואולי מכאן רמז למה ששמעתיה^{קה} למה המצטער פטור מן הסוכה כי זה שהוא מצטער סימן שיש לו ישות ומצות סוכה ענינה ביטול ולכן מי שיש לו ישות לא יכול לקיים מצות סוכה וממילא הוא פטור ובדרך זה פירוש המשנה הוא כך הישן תחת המטה בסוכה כלומר מי שישן שם בגלל פחד עונש יום הדין אין בו איסור כי הוא מצווה לישון בסוכה אמנם לא יצא ידי חובתו^{קי} בשלמות כי הוא עוד לא הגיע לביטול מוחלט.

פרק ג' משנה ט'

קושיה של היו מנענעין

לכאורה יש מקום לשאול למה נשנה והיכן היו מנענעין בלשון עבר הרי מצות לולב נוהגת בכל מקום ובכל זמן^{קה} וגם בגמ' דף לז: איתא היכן מנענעין כלומר לשון הווה והובא גם לשון המשנה שתי הלחם ושני כבשי עצרת כיצד הוא עושה ע"כ הרי אפילו עבודת המקדש שלא קיים היום נשנה בלשון הווה והגם שיש גורסים^{קי} והיכן הוא מנענע מ"מ גרסתינו במשנה וגמ' וגם בר"ב הוא לשון עבר ולכאורה צ"ב.

קא. יש גם מטה עם דרגש בנדרים פ"ז מ"ה ומקואות פ"ט מ"ה ושם בנדרים הר"ב מפרש מטה קטנה שנותנין אותה לפני מטה גדולה וממנה עולין למטה הגדולה ע"כ ומשמע שמטה לבד יכול להיות גבוהה יותר אמנם ע' זבים פ"ג מ"א שסתם מטה ראוי לשיבה ובכלים פ"ט מ"ט הר"ב כותב שתיבה כשגבוהה עשרה לא חזיא לשיבה כולי האי.

קב. ש"ר שהמלאכ"ש גם עמד על חילוק זה אבל באופן אחר.

קג. משנה ברורה סימן תרל"ט סעיף קטן י"א.

קד. כגון ברכות פ"ג מ"א ושבת פ"י מ"ה.

קה. בשם אדם גדול שאמר בשם הרבי מקאצק זצ"ל ורעיון דומה לזה כתוב בשיח שרפי קודש ח"א אות קמ"ח בשם החידושי הרי"ם והובא בליקוטי הרי"ם בערך מצות סוכה.

קו. ש"ר שהצל"ח בפס' קטז: על מ"י דפ"י שם מדייק מהמילים המיותרים ידי חובתו ומרבה מזה רמז לעוד חיוב ומה שכתבתי בפנים לכאורה מכוון לדרכו.

קי. ספר החינוך מצוה שכ"ד.

קיז. הרש"א והרי"ף אבל הר"ן שם כותב כגרסתינו.

תירוצ

איתא במדרש^{קט} שבראש השנה באין לדין ואין יודעין אם יצאו זכאי נתן הקב"ה מצוה זו לישראל שיהיו שמחים בלולביהם כאדם היוצא מלפני השופט זכאי שהוא שמח ע"כ ולפי זה שמחה זו תוצאה של הדין זכאי של ר"ה ואולי יש מקום לפרש משנתנו כמין חומר והכי קאמר והיכן היו בר"ה בדין ויצאו זכאי ולכן שמחים ומנענעים^{קיא} תדע שלכאורה היה אפשר לקצר ולשנות והיכן נענעו.

אי נמי יש להקדים שיש מחלוקת ראשונים מה עיקר הנענוע יש שסוברים שעיקר הנענוע הוא בשעת הברכה^{קיב} ויש שסוברים שהעיקר הוא בשעת ההלל^{קיד} ומ"ח מתחילה בלשון הווה והסיפא של סיפור באנשי ירושלים נשנה בלשון עבר כי זה מעשה שהיה ואולי י"ל שמ"ט ממשיכה בלשון עבר וקצת משמע שקאי על הסיפא דמ"ח ולא על הרישא כלומר השאלה היא מה היה מנהג אנשי ירושלים בנענועים ורש"י והר"ב כותבים שהגימוניות של זהב היו לנוי בעלמא והתי"ט כותב ולא להכשיר מצוה ואם הנענועים כאן המשך של גימוניות של זהב אז משמע שהם גם בגדר של זה א-לי ואנוהו ולא עצם קיום המצוה ומכאן רמז לשיטה זאת בראשונים.

קושיה של ביתו

במשנתנו כתוב לכשיכנס לביתו ולכאורה צ"ל לכשיכנס לסוכתו. בפ"ד מ"ד גם כתוב ביתו אבל שם מובן שהלולב נמצא בבית כי אין ענין לאחסן את הלולב בסוכה והרמב"ם בפירוש המשניות מפרש מביתו כלומר ממקום איחסון אבל במשנתנו מדובר בשולחן ובאמצע סעודה כש"כ רש"י והר"ב וא"כ בודאי השולחן בתוך הסוכה ובנוסף המלאכ"ש כותב וז"ל וק"ק לע"ד דטפי הוה שפיר למיתני מי שבא מל הדרך ע"כ.

קט. הובא כאן ברא"ש ובתי"ט ובעוד ספרים.

קי. ש"ר שהמאירי כותב בתוך ההלל היו מנענים להתעוררות שמחה ע"כ.

קיא. החתם סופר על הש"ס גם מביא מדרש בשם הרא"ש וז"ל שהלולב אות ניצוח שנלחמנו עם הס"מ ביה"כ ע"כ ולפי זה גם איכא למימר היכן היו ביה"כ וכו'.

קיב. שיטת הראב"ה הובא ברא"ש וגם הרא"ש בעצמו סובר כן וגם המאירי והריטב"א.

קיג. העיטור בהל' לולב ושבלי הלקט סוף ס' שס"ז.

תירוץ

י"ל שהבאתי לעיל בשבת פ"א מ"י שגוף נקרא בית ואיתא^{קיד} שהנשמה לא מתפשטת בגוף בבוקר רק ע"י התפילה ואיתא שלולב בגמ' חיים^{קטו} ותורה נקראת דרך שנאמר את הדרך ילכו בה^{קטז} ואולי יש מקום לדרוש משנתינו כמין חומר והכי קאמר מי שבא בדרך התורה ומצות ולא היה בידו לולב דהיינו חיים כלומר אין לו חיות לכשיכנס לביתו הדרך היא להתפלל כדי שנשמתו תכנס לגופו ואחרי התפילה יטול על שלחנו עכשיו הוא יכול ליטול את ידיו ולאכול כי המזון עכשיו יעזור גם לגוף וגם לנשמה.

אי נמי אולי י"ל שלא קתני מפורש במשנה שיש כאן סעודה אלא שבא בדרך ואולי עכשיו רוצה לקיים מצות סוכה ואולי מכאן רמז למה דאיתא בשפת אמת על התורה לסוכות תרל"ט שזוכין לכנוס לסוכה רק ע"י הד' מינים ומשמע שצריך לקיים מצות לולב לפני שנכנסים לסוכה.

פרק ג' משנה י"א

קושיה

סיפא דמשנתינו מדוברת בקנין ד' מינים וא"כ לכאורה אמור להיות עם מ"ה ולא כאן בהלכות נענועים והלל.

תירוץ

האתרוג כאן נמצא בין הלוקח לולב ובראשונה היה לולב נטל ואולי י"ל שזה מרמז למה שאמר רב הונא^{קיז} מבליע לו דמי אתרוג בלולב^{קיח}.

פרק ד' משנה א'

קושיה

בסוכה מח. איתא שאין מצות שמחה של שלמים נוהגת ליל י"ט הראשון ובפסחים עא. איתא מחלוקת אמוראים בזה אבל לכ"ע ניתן לקיים את

קיד. מאמר אין עומדין להתפלל מרבי מנחם מענדל אדמו"ר הצמח צדק זצ"ל נמצא בקובץ שלשלת האור י"ג אייר תשע"ז.

קטו. דרשות חתם סופר דרשות לסוכות דרוש כ"ב

קטז. שמות י"ח כ'.

קיז. סוכה לט.

קיח. ש"ר שהמלאכ"ש כותב שיש רמז במשנתינו בדרך אחרת ע"ש.

המצוה בכסות נקיה ויין ישן והכי נפסק להלכה^{ק"ט} וכתוב^{קכ} בשם הגר"ח הלוי שאף לפי הדעות שהתמעט הלילה הראשון ממצות שמחה דאורייתא המיעוט הוא רק מחיוב השמחה של שלמי שמחה אבל יש בו חיוב דאורייתא של שמחה ביין ונשים בבגדי צבעונים וקטנים בקליות ואגוזים.

לפי זה יוצא שיש חיוב של שמחה ליל י"ט הראשון לפני לולב ערבה והלל שכולם בבוקר ולכן ניתן לשאול למה שמחה נמצאת אחרי שלש אלו במשנה.

תירוץ

לכאורה גם יש לשאול למה התנא מתחיל את הפרק עם כל המספרים ואולי י"ש שהמספרים עולים למספר ל"ט ואולי התנא נקט לולב ראשון לרמז שלולב דוחה שבת שיש בה ל"ט מלאכות^{קכא} אבל זה לא נראה כי מיבעיא רמז למה שמפורש בפירקין וגם בפ"ג^{קכב} ואולי לולב ראשון לרמז למה דאיתא בתוספתא דמכילתין פ"ג ה"א לולב דוחה את השבת בתחילתו ע"כ וגם אולי יש כאן רמז למה שאיתא בכתובות מז. תד"ה דמסר לה שאיסור מלאכה מתחיל בתוספת יו"ט ושמחה לא מתחילה עד לאחר יזה.

ואולי גם י"ל שמצאנו הפלגות בדברי חז"ל וספרים בענין לולב כמו בסוכה מה. כל הנוטל לולב באגודו והדס בעבותו מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן ע"כ ואיתא שלולב בגמ' חיים^{קכג} וזה מרומז לכאורה לחיי האדם בעצמו ואולי על הכל מה שכתוב בכד הקמח בערך לולב שהלולב מרמז למציאות השם ושכל הנמצאים הוא המציא אותם ושהכל תלוי בו והוא יתברך לא תלוי בשום דבר ע' שם כל הענין וידיעה זאת היא מיסוד היסודות כש"כ הרמב"ם בהל' יסודי התורה פ"א וא"כ ראוי להקדים לולב בראש משנתנו.

ק"ט. ברמב"ם הל' י"ט פרק ו' ה"ז וי"ח ובש"ע א"ח סתק"ט ס"ב.

קכ. בספר חדושי הגר"ח הלוי בסימן צח שמחה בשמיני עצרת וגם בסימן צט בדין שמחה בחג ובעמק ברכה מהרב אריה פומרנצ'יק שמחת י"ט אות א'.

קכא. ש"ר בברית כהונת עולם במאמר הסתר אסתר פרק א' (דף קצ"ב בדפוס ווייס שנת תש"י) דרשות על הגימטריה של המספרים המוזכרים במגילה פ"א מ"א וש"ר אותם דרשות בפירוש מנחת יצחק למשנה הנ"ל בשם יסוד התורה והגם שאין בזה שם ראיה לדברי מ"מ מצאנו שיש ענין לדרוש גימטריות של המספרים במשניות.

קכב. אמנם ע' מה שכתבתי לעדיות פ"א מ"א.

קכג. דרשות חתם סופר דרשות לסוכות דרוש כ"ב וע' פע"ח שער לולב פ"א שגם הדס גמ' חיים.

פרק ה' משנה ד'

קושיה

מצאנו את השם י-ה כמה פעמים במכילתין^{קכד} וגם פה לגבי ניסוך המים וצ"ב למה שם זה ולא שם אחר. אפשר לתרץ שהשם הזה ומצות סוכה רמזים לעה"ז ועה"ב^{קכה} אבל אולי יש עוד תירוץ.

תירוץ

חז"ל דורשים^{קכי} מיום שני ששי ושביעי שיש רמז לניסוך המים מן התורה והתנאים דנים שם למה דוקא יום שני או יום ששי ואולי נוכל לומר שיש בזה רמז שהחשבון של ב' ו' וז' עולה ט"ו דהיינו גימטריה י-ה^{קכז}.

מסכת ראש השנה

פרק א' משנה ב'

קושיה של הפסוק

המפרשים^{קכח} כותבים שאע"פ שהמשנה מביאה פסוק ט"ו אקרא דלעיל מיניה קא מהדר דהיינו פסוק י"ד והוא עיקר ראייתו וא"כ לכאורה יש לשאול למה להביא פסוק ט"ו ולא י"ד וש"ר שהמלאכ"ש שואל ועונה זאת אבל אולי אפשר לתרץ בדרך אחרת.

קכד. המפרשים כותבים ששם זה מרומז בעוד כמה מקומות בש"ס משניות כגון התפ' ישראל בפס' פ"ט מ"י ובספר הצבי והצדק סוף פורים לגבי שקלים פ"ה מ"א ובקדושת לוי שבת נחמו לגבי סוף תענית ובמנחת יצחק על המשנה בשם טור ברקת לגבי מגילה פ"א מ"ה אבל לא מצאנו שם זה מפורש במשנה אלא במכילתין אבל כן מצאנו הללוי-ה כאן בפ"ג מ"י וגם בפס' פ"י מ"ה.

קכה. מנחות כט:

קכו. בתענית ב: והובא ברש"י בפר' פנחס.

קכז. ש"ר שההון עשיר כותב רמז אחר לשם זה במכילתין פ"ד מ"ה וגם ש"ר שכאן הוא כבר כתב את החשבון שכתבתי וז"ל שם זה הוא בג' בוי"ז והם הימים שבהם נרמז ניסוך המים בחג ע"כ וע"ש עוד וש"ר כתוב בשם אדם גדול שהג' אושפיזין של ימי בוי"ז יש בכחם להשפיע פרנסה וזה מכוון לניסוך המים וגם ש"ר ענין דומה לזה באור דוד מהרב דוד יונגרייז זצ"ל חדש תשרי אות נ' וגם בקיצור אוצר החיים מקומרנא מהרב יהודה שיינפלד בסימן שיט (עמוד קלח).

קכח. רש"י בדף יח: ותי"ט ומלאכ"ש ותפ' ישראל.

תירוץ

יש להקדים שהצל"ח^{קכט} כותב שאם חל ר"ה ביום חול אז דנים בית דין של מעלה אבל אם חל ר"ה בשבת אז הקב"ה בעצמו דן יחידי ע"ש ואולי י"ל שפסוק י"ד מתחיל עם ממכון שבתו ופסוק זה נעלם במשנה לרמז שבשבת העיקר הנעלם שהוא הקב"ה הוא בעצמו דן יחידי.

קושיה של נידונים

לכאורה מילת נידונים בסיפא מיותרת.

תירוץ

אולי י"ל שמכיון שהאריך בר"ה התנא חוזר ונקט נידונים שלא נטעה לומר עוברין לפניו על המים וש"ר שהמלאכ"ש כבר עמד על שאלה זו ותירץ והוא גם מדייק על לשון רבים נידונים ולפי זה אולי גם אפשר לומר שקצת משמע שבחג אין העולם נידון אלא באי עולם נידונים ומה הם באי עולם בני אדם ומכאן רמז למה שהתפ' ישראל כותב שהמים כאן לא מי שדות אלא מים לשתייה.

פרק ד' משנה א'**קושיה**

במ"ג וגם במ"ד כאן קתני בראשונה ולכאורה צ"ב למה לא קתני בראשונה במשנתנו.

תירוץ

אולי י"ל שזה מרמז למה שהשפת אמת כאן כותב שריב"ז לא התקין כלום אלא הוא רק פירש את התקנה הקדומה שכך היה אז ע"ש.

פרק ד' משנה ג'

במ"א כאן כתוב היו תוקעים ובמ"ד היו מקבלין עדות ובמשנתנו היה הלולב נטל ולכאורה צ"ל היו נוטלין כמו ששנינו בסוכה פ"ג מ"ט היו מנענעין ואולי אפשר להביא מכאן ראייה לתרץ הראשון של תוס' כאן כט: ד"ה אבל לא במדינה (וגם בסוכה מג. ד"ה אינהו דידעי בקביעא דירחא

קכט. מכילתין לב.

אין הכי נמי דשאני לולב (משופר) שאינו אלא טילטול בעלמא ע"כ
שהלשון היו תוקעים והיו מקבלין מורה על מעשה הגברא והלשון היה נטל
מתיחס לחפצא כלומר שאין כאן מעשה חשוב.

מסכת תענית

הקדמה

בין מס' ר"ה למגילה יש מס' תענית בעלת ד' פרקים ובין ר"ה לפורים יש
ד' תעניות ציבור והגם שלא נראה לי שלזה מתכוון התנא מ"מ יצא הדבר
מכוון קל.

פרק ד' משנה ז'

קושיה

הפירוש של רשב"ג אומר ישנה הוא ימעט כמו שכותב התפ' ישראל
ולכאורה יש לשאול למה לא תני ימעט או יפחות קלא.

תירוץ

אולי י"ל שהש"ך עה"ת בפר' כי תצא ד"ה ודע כותב וז"ל יש שס"ה ימים
ויש שס"ה גידים וכל יום יש לו מלאך ויום תשעה באב כנגד גיד הנשה קלב
ע"כ ובמילה ישנה יש אותיות גיד נשה מלבד ג' וד' וברישא מדובר בשבוע
שחל בו ואולי ז' ימי השבוע מכוון לג' וד'.

קל. ש"ר שההון עשיר בהקדמה למכילתין כותב וז"ל תענית יש לה ד' פרקים ע"ש הכתוב (זכריה
ח' י"ט) כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית
יהודה לששון ולשמחה וכו'.

קלא. שאלה זו לא לפי הרש"ש בדף ל. ד"ה אר"י כי לפי דבריו הלשון ישנה מדויק.
קלב. במכות כג: ובילקוט שמעוני משלי רמז תתקלז איתא שס"ה מצות לא תעשה כמנין ימות
החמה ועוד ספרים הסבירו איזה יום כנגד איזה מצוה כמו החידושי הרי"ם עה"ת בראש
השנה שער"ה כנגד מצות לא תשחית ע"ש.

פרק ד' משנה ח'

קושיה

לכאורה להגיד לבחור ירא שמים שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך אינו מובן ואפילו שבהמשך אומרות לו אל תתן עיניך בנוי האם מכשילין בחור כדי להגיד לו אח"כ לשמור את עיניו^{קלג}.

תירוץ

אולי אפשר לכוון את מילים שא נא למה דאיתא בספרים^{קלד} ששא נא ר"ת שור אדם נשר אריה כלומר הד' פנים בכסא הכבוד^{קלה} דהיינו שאומרים לבחור לשא עיניו למרום ולבחור זיווג על בסיס שכל ורוחניות ולא גשמיות ח"ו.

מסכת מגילה

פרק א' משנה ד'

קושיה

מתחיל כאן סדר של י"ג בבות של אין בין וצריך לדעת סדרן והינן:

- א. אין בין אדר הראשון לאדר השני.
- ב. אין בין יום טוב לשבת.
- ג. אין בין שבת ליום הכיפורים.
- ד. אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל.
- ה. אין בין נדרים לנדבות.

קלג. ש"ר דאיתא בספר אמרות טהורות מכ"ק אדמו"ר רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע שזמן מקודש שאני והובא שם גם מהריטב"א שבט"ו באב יצר הרע מסולק מהם ומ"מ לכאורה עדיין יש מקום לקושית.

קלד. מצאתי זה כתוב בטהרת יום טוב מהרה"ג חנניה יום טוב ליפא דייטש ח' ט"ו דף רכ"ד בשם גבורת ארי ותפארת שלמה מהרה"ג שלמה אהרן בן נחמן זאב אוירבך מטשערנאוויץ פר' תולדות ועוד ספרים.

קלה. יחזקאל א' י'.

- ו. אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש.
- ז. אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט.
- ח. אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט.
- ט. אין בין ספרים לתפילין ומזוזות.
- י. אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים.
- יא. אין בין כהן משמש לכהן שעבר.
- יב. אין בין במה גדולה לבמה קטנה.
- יג. אין בין שילה לירושלים.

ואיתא בתוס' הראש^{קלז} שרבי סתם מ"ט דפירקין כדי לאשכוחי טובא אין בין ולכאורה צ"ע מאיפה יש ענין להרבות משניות כי אדרבה קיימא לן לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה^{קלז}.

תירוץ

אולי י"ל שרבי הוסיף כאן משניות כדי להגיע ל"ג אין בין כנגד הי"ג מידות הרחמים^{קלח} ואולי אפשר לכוון כל אין בין למידתו^{קלט}. השלש בבות הראשונות ענינן שבת וי"ט שהם ימים קדושים והשלש מידות הראשונות (לפי רבינו תם^{קמ}) הם ה' ה' קל דהיינו שמות הקדושים.

ואולי אפשר לכוון את השאר גם.

-
- קלו. הוריות י"ב: ד"ה ר"י אמר רבי הוא ונסב לה אליבא דתנאי.
- קלז. פסח' ג: ורש"י סוכה ב. ד"ה סוכה דנפיש מילתה אמנם התי"ט בב"מ פ"ח מ"ב מביא מה שהנ"י בב"מ דף נו: בדפי רי"ף כותב וז"ל הוא דסתם לן תנא כסומכוס אע"ג דלית הלכתא כוותיה משום דהאי תנא בעי למיתני כולהו דיני חייב ופטור וישבע ויחלוקו ולא משכח בה חלוקה אלא אליבא דסומכוס ע"כ וטעמא מאי התנא רצה בכך לא איתפרש לי אא"כ נאמר שצורה זאת עוזרת לזיכרון.
- קלח. ש"ר שבנדרים פ"ג מ"א התי"ט והתפ' ישראל וההון עשיר מכוונים הי"ג בריתות של מילה כנגד הי"ג מידות הרחמים והגם שאין בזה שום ראיה למה שאני כתבתי מ"מ שמחתי לראות שיש ענין דומה למה שכתבתי בפנים.
- קלט. ש"ר שהברכה משולשת כותב לשקלים פ"ו מ"ג שהי"ג שערים בבהמ"ק המוזכרים שם מכוונים כנגד י"ג מדות של רחמים והוא גם מסביר ששער העליון כנגד המדה הראשונה והגם שאין בדבריו שום ראיה לכאן לפחות מצאנו סיוע לענין שכתבתי.
- קמ. לר"ה י"ז: תד"ה שלש עשרה מדות.

וא"כ צריך להבין למה דוקא כאן המקום לרמז במשנה לי"ג מידות הרחמים וי"ל שחז"ל אומרים^{קמא} הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר ע"כ וגם^{קמב}:

ואין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מהר סיני מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגילה מנין ת"ל קימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר.

היינו שקבלתם היתה על תורה שבעל פה ואיתא^{קמג} שי"ג מידות הרחמים מכוונים לי"ג מידות שהתורה נדרשת בהן והם יסוד תשבע"פ^{קמד} וא"כ הי"ג אין בין רמזים לענין של קימו וקבלו של תשבע"פ^{קמה}.

אי נמי אולי י"ל שהי"ג בבית כאן מתחילות עם מתנות לאביונים והתפ' ישראל בנדרים פ"ג סימן ס"ב כותב שי"ג במנין אחד ומרמז על אחדות וא"כ מכאן רמז למה דאיתא בספרים שתכלית מצות מתנות לאביונים אחדות.

פרק ב' משנה ו'

על משנתינו איתא בחז"ל^{קמו} שזה הכלל של הלילה לאתויי אכילת פסחים שכשר כל הלילה.

המפרשים כותבים למה לא מוזכר במשנתינו עוד מצות שזמנן בלילה כמו תרומת הדשן^{קמז} טבילת נדה ויולדת ק"ש קריאת מגילה תפילת מעריב^{קמח}

קמא. שבת פח.

קמב. שבועות לט:

קמג. קדושת לוי בפר' כי תשא ואגרא דכלה בפר' ויקרא ופר' נשא.

קמד. כך כותב הראב"ד בפירושו לברייתא דרבי ישמאל בהתחלת ספרא וברמתים צופים פ"א אות א' כתוב שי"ג מדות של רחמים כלליות התורה.

קמה. ש"ר בנועם אלימלך פר' תצוה שהוא כותב על פ"א מ"א דמכילתין בזה"ל בשלשה עשר רמז על לימוד התורה הקדושה באופן לעורר השלש עשרה מידות ע"כ.

קמו. סוכה כא.

קמז. בזבחים פו: סד"ה אלא אמר ר' יוחנן תוס' שואלים למה הרמה לא במשנתינו וביומא כ: ד"ה אלא א"ר יוחנן ממשמע שנאמר כו' תוס' עונים והטו"א כאן שהקשה למה לא מוזכר תרומת הדשן לכאורה התעלם ממנו תוס' אלו.

קמח. התפ' ישראל כאן בסימן מ"ט מסביר כל הנ"ל והצל"ח ושו"ת התעוררות תשובה בח"א ס' קי"ט גם מסבירים זה לגבי ק"ש והטו"א מסביר לגבי קריאת מגילה וק"ש והחידושי הרי"ם על הש"ס לברכות ב. מסביר לגבי ק"ש

ספירת העומר^{קמט} ונרות חנוכה^{קנ} אבל לא מצאתי מי שמפרש למה לא מוזכר קידוש הבדלה סעודת שבת וי"ט ד' כוסות הלל מצה ומרור והגדה ליל הסדר וסדר המערכה^{קנא} קידוש לבנה ברכת המפיל תיקון חצות וכל הנאכלים ליום אחד ושמירת המקדש וש"ר שהטו"א שואל גם על הזכרת יציאת מצרים ולא מתרץ.

לפי הטו"א לגבי חלק מהענינים אין כאן שאלה כי הוא כותב שבדרבנן לא מיירי ומסביר למה תפילת המוספין והלל מוזכרים ומ"מ יש עוד מפרשים דלא ס"ל הכי ולכן יש לתרץ.

לגבי קידוש הבדלה וסעודת שבת וי"ט י"ל שאלו נוהגים לפני הלילה^{קנב} ובדיעבד גם ביום^{קנג} אבל ברכת נר ובשמים אין להם תשלומין ביום^{קנד} ואינני יודע למה אינם מוזכרים במשנה ואולי שאין הדרך להזכירם בלא הבדלה.

לגבי כל הנאכלים ליום אחד ש"ר שהצל"ח בריש ברכות שואל ומסביר זה בטוב טעם בין לרש"י ובין להרמב"ם והשטמ"ק לריש ברכות והטו"א והשפת אמת כאן גם מסבירים את זה.

לגבי קידוש לבנה לפי השיטות שאפשר לקדש אחרי עלות השחר^{קנה} אתי שפיר ולפי השיטות שאי אפשר^{קנו} אולי נוכל להקשות מכאן אבל יש להעיר שקידוש לבנה וגם קידוש החמה לא מוזכרים במשנה כלל ואולי א"כ יש סיבה אחרת ואין כאן קושיה.

לגבי ברכת המפיל אין לי פירוש אבל אולי כנ"ל לגבי קידוש לבנה.

קמט. מלאכ"ש כאן.

קנ. שו"ת התעוררות תשובה הנ"ל.

קנא. בתוס' יומא כז: ד"ה איכא דאמרי כתוב שסדר מערכה רק בלילה אבל בתוס' שם לג. ד"ה אבבי מסדר מערכה כו' כתוב שיש רשות לעשות ביום.

קנב. קידוש לפני לילה איתא במ"ב רסז ס"ק ה' ולגבי סעודה שם הוא מביא מחלוקת אחרונים אם חייב כזית בלילה או לא.

קנג. קידוש יש לו תשלומין ביום כדאיתא בש"ע או"ח ס' רעא ס' ח' והבדלה כנ"ל ס' רצט ס' ו' וסעודת שבת כנ"ל ס' רצא ס' א' וש"ר שזו סברת הצל"ח הטו"א והתעוררות תשובה לגבי ק"ש וא"כ ישר הוא.

קנד. ש"ע או"ח ס' רצט ס"ו.

קנה. שו"ת התעוררות תשובה הנ"ל וע' חוט שני יו"ט וחול המועד קובץ ענינים עניני או"ח אות יב.

קנו. שו"ת ישכיל עבדי ח"ח סי' כ' סקנ"ג.

תיקון חצות לא מוזכר כי הוא רשות כמו מעריב^{קנז} או שזמנו גם ביום^{קנח} אי נמו ש"ר בספר עבודת בנימין^{קנט} שתיקון חצות לא דאורייתא ולא דרבנן וגם שיש ענין להסתיר תיקון חצות.

לגבי מצה ומרור ליל הסדר אולי הם איתקשו לפסח^{קס} אבל סיפור יצי"מ לא איתקש לפסח וד' כוסות גם לא איתקשו לפסח והם גם לא שייכי בתוספת יו"ט^{קסא} ואין לי הסבר וגם לא לגבי הלל ליל הסדר.

לגבי שמירת המקדש יש ראשונים^{קסב} שכותבים שנוהגת רק בלילה ולפי זה אין לי פירוש למה לא מוזכר במשנתנו אבל יש גם ראשונים^{קסג} שכותבים שמצוה זאת נוהגת גם ביום ואולי אפשר להביא ראיה לדבריהם מכאן.

פרק ד' משנה ג'

השפת אמת על הש"ס דף כג: כותב בזה"ל:

במשנה ואין נושאים את כפיהם כו' בפחות מעשרה בס' קול הרמ"ז הקשה דבלא"ה ברכת כהנים רק בעמידה ע"ש ואיני מבין קושיתו דמ"מ אי ה' נ"כ בפחות מעשרה כל כהן יחיד כשמתפלל יכול לברך העם תוך תפלתו.

לכאורה קושית הרמ"ז היא שמשמע בברכות פ"ה מ"ד שנשיאת כפיים היא רק בחזרת הש"ץ ונ"ל שקמ"ל משניתנו שאם התחילו חזרת הש"ץ בעשרה ויצאו מקצתם לא ישאו כהנים כפיהם כמו שנפסק להכלה במ"ב^{קסד} ושוב השגתי ספר קול הרמ"ז וראיתי שזה בדיוק תירוצו ומ"מ לכאורה קושיתו ברורה ולהסביר שיטת השפת אמת אולי י"ל שבברכות לא כתוב בהדיא שנשיאת כפיים היא בחזרת הש"ץ ולכן קמ"ל משניתנו שאין נושאים את כפיהם פחות מעשרה.

קנז. לפי התפ' ישראל זאת הסיבה שלא מוזכר מעריב.

קנח. ש"ע או"ח ס"א אות ו' בשערי תשובה וכף החיים תקנ"א רכ"ב ופתחי תשובות (רבינוביץ) סימן א' אות י'.

קנט. חלק א' בשונות בסוף הספר.

קס. פסחים צט: תד"ה עד שתחשך וע' שעה"ר ס' תעב ס"ב שמביא עוד מקורות לזה.

קסא. ליקוטי הגר"ז דף י"ט בענין ספיור יצ"מ מבעוד יום.

קסב. הרמב"ם בהלכות בית הבחירה פ"ח ה"ב והרמב"ן בפירושו לבמדבר א' נ"ג וספר החינוך במצוה שפ"ח.

קסג. המפרש והרא"ש לריש מס' תמיד ופירוש הראב"ד שם דף כז: ד"ה לצפונה ליום.

קסד. סימן נה ס"ק י' ובבאור הלכה קנח ד"ה בפחות מעשרה.

פרק ד' משנה ג'

קושיה

יש לשאול למה אבילות לפני ברכת חתנים.

תירוץ

י"ל על סמך הפסוק טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה^{קס"ה} ולמה זימון בסוף י"ל שבין אחרי קבורה ובין אחרי חופה נוהגים לעשות סעודה.

פרק ד' משנה ט'

קושיה

במשנתינו יש ה' ענינים של משתקין אותו ובמס' ברכות פ"ה מ"ג הובא רק ג' מהם וצ"ל למה.

תירוץ

י"ל שהג' במס' ברכות ענינם תפילה וזה פשוט אבל לא ברור למה הובאו כאן פעם נוספת ואולי יש כאן סיוע לטו"א שבגמרא יש ב' שיטות למה משתקין אותו והטו"א כותב שהשיטה שניה לא חולק לגמרי על השיטה הא' אלא מוסיף ומצריך ב' טעמים^{קס"ו} ואולי כפל המשנה בא לרמז שיש ב' טעמים אי נמי אפשר לדייק מסיפא דמשנה בברכות שאם הסיפא מדוברת בתפילה בציבור גם הרישא מדוברת בתפילה בציבור ואולי זה בא לרמז למה דאיתא בתוס'^{קס"ז} והובא בר"ב שם ומקורם בירושלמי^{קס"ח} הדא דתימא בצבור אבל ביחיד תחנונים הם ובזה ניחא שבברכות מודים מודים האחרון לפני הסיפא.

קס"ה. קהלת ז' ב' וש"ר שפירוש זה כבר כתוב בקול הרמ"ז.

קס"ו. ובזה הטו"א חולק על המהרש"א בחידושי אגדות לברכות לג: ד"ה שמטיל קנאה וכו'.

קס"ז. ברכות לד. ד"ה אמר מודים מודים משתקין אותו.

קס"ח. בברכות מ. הגירסה לפנינו הוא הדא דאמר בציבורא אבל ביחיד תחנונים הן ובמגילה לג. הדא דאת אמר בציבור אבל ביחיד תחנונים הן.

פורים ושבת וי"כ

קושיה

איתא בתורה אור^{קסט} בזה"ל פורים הוא בחי' יוה"כ כי יוה"כ פירושו כמו פורים ע"כ וגם איתא בספר אמרות קודש^{קע} בערך פורים בזה"ל שפורים הוא בסוד שבת דיום המנוח ונוח בארבעה עשור בו ונוח בחמשה עשר בו ע"כ ולכאורה צ"ל רמזים לענינים אלו במשנה.

תירוץ

קצת משמע מאמרות קודש הנ"ל שפורים מכוון לי"ד וט"ו בו דהיינו בשבת דהיינו פרקי י"ד וט"ו דמס' שבת וא"כ אפשר להוסיף גם פרקי י"א י"ב וי"ג כדאיתא בריש מכילתין ואולי אפשר למצוא כמה רמזים בפרקים אלו בשבת דהיינו:

- א. בפ"א מ"ב איתא מהן אותיות המן.
- ב. במ"ד יש שלא גורסים מילת הוא אלא גורסים וכמה רקק מים פחות ועם היו"ד של מים יש כאן ר"ת פורים.
- ג. במ"ה יש ס"ת המן ארבע פעמים.
- ד. בפ"ב במ"ג דניאל בגמ' המן.
- ה. במ"ד איתא בסס בסיקרא בקומוס ובקנקנתוס ובמגילה פ"ב מ"ב איתא בסס ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתוס.
- ו. בפ"ג מ"א איתא אומרים בין בתחילה ס"ת המן.
- ז. במ"ג איתא בחמתו ובמ"ה ולחצר ובמגילת אסתר בז' ז' איתא והמלך קם בחמתו ממשטה היין אל גנת הביתן ע"כ.
- ח. במ"ד המפרשים שואלים למה התנא נקט המלבן ולא הגוזז^{קעא} ואולי י"ל שבהמלבן יש אותיות המן ונשאר אותיות לב כלומר המן היה בלב מלכות אחשורוש או יאמר אותיות בל כלומר המן נהרג ואיננו.

קסט. תורה אור על מגילת אסתר מאדמו"ר הזקן שניאור זלמן מליאדי זצלה"ה.

קע. מבית אמשינוב בשם אדמו"ר הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זצלה"ה.

קעא. מלאכ"ש והרש"ש.

ט. במ"ז ישב השני ומלאהו השני ר"ת שם הויה וידוע שבמגילת אסתר אין שום שם חוץ מר"ת וס"ת^{קעב}.

י. בפי"ד מ"ב מלח המותרין נותן ר"ת המן.

יא. במ"ג איתא שהן לירוקה ואיתא במגילה יג. אסתר ירקרוקת היתה.

יב. בפט"ו מ"ב איתא יין ושמן וקדירה של בשר ואולי זה מרמז על הסעודה דשושן פורים.

יג. במ"ג יש שבת וי"כ.

ובמס' מגילה איתא בהדיא שבת וי"כ בכל פרק חוץ מפ"ב שלא מוזכר בו שבת אבל בסוף הפרק הר"ב מביא מחז"ל שזה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום לאתויי סדור שתי ביזכי לבונה.

גם יש כמה נושאים נמצאים במס' מגילה וגם בפרקים אלו של שבת דהיינו הקטר חלבים חצר טבילה כלים (בשבת פט"ו מ"ג לא קתני בגדים אלא כלים) כתיבה סנדל עשבים וצפור.

מסכת מועד קטן

פרק א' משנה ט'

קושיה

הנושא של מ"ח וי' הוא מעשה אומן וצ"ב למה מ"ט ביניהן כי אין ענינה מעשה אומן.

תירוץ

מצאתי כתוב בשם שיטה לתלמיד ר"י מפאריש שכבישת ריחים חדשים צריכה אומנות.

קעב. כמו פסוק ה' ד' וה' י"ג וז' ז' דמגילה.

פרק ב'

לכאורה פ"ב חסר סדר התנא מתחיל עם דבר האבד וממשיך עם קנינים לצורך המועד ואז טרחה ומראית העין ואז חוזר לדבר האבד וגם לקנינים לצורך המועד ואין לי פרישו אבל הנה הפרק כדי לעיין בו:

משנה	בבא	ענין
א'	מי שהפך את זיתיו	דבר האבד
	מי שהיה יינו בתוך הבור	
	מכניס אדם פרותיו מפני הגנבים	
ד'	אין לוקחין בתים עבדים ובהמה אלא לצרך המועד	צורך המועד
	אין מפנין מבית לבית	טרחה
	אין מביאין כלים מבית האמן	מראית העין ^{קעג}
ה'	מחפין את הקציעות בקש	דבר האבד ^{קעד}
	מוכרי פרות כסות וכלים מוכרים בצנעה לצרך המועד	צורך המועד
	הצידין והדשושות והגרוסות עושין בצנעה לצרך המועד	

קעג. תי"ט בשם הר"ן.

קעד. רש"י כת"י ד"ה מחפין את הקציעות.

פרק ג' משנה א'

קושיה

לכאורה יש לשאול למה שינה התנא ואומר היוצא מבית האסורים ולא הבא כמו ברישא.

תירוץ

י"ל שרמז בזה שאפילו הוה בבית האסורים של ישראל בעירו ויצא וחזר לביתו ומכאן אולי למד רש"י כת"י בד"ה מבית והמאירי בד"ה ומבית ששניהם כותבים אפילו בעירו^{קעה}.

פרק ג' משנה ג'

קושיה

לכאורה צ"ב למה שטרי חליצה ומאונים אינם ביחד עם השטרי אישות ברישא.

תירוץ

י"ל שטר חליצה מעשה בית דין ושטר מאונים אולי אטו ב"מ פ"א מ"ח ושם איתא בנפש חיה^{קעי} בזה"ל דרק בדיעבד סגי בשנים ולכתחילה בע' ג' ובלא"ה הכא ע"כ במצא שטר מיאונין מייר בהוא מעב"ד דבהו לא חיישי' לנמלך ע"כ ע"ש.

קעה. ש"ר שהשושנים לדוד כבר שאל ותירץ זה וב"ה שכונתי לאמת.
קעו. מרבי משה בצלאל לוריא דף כ.

מסכת חגיגה

פרק א' משנה ז'

קושיה א'

לכאורה צ"ב למה רבי שמעון בן יוחאי חולק על פירוש מעות פה ולא בסוכה פ"ב מ"ו קע"ז.

תירוץ

אולי י"ל שכאן יש שלש שיטות איך לדרוש את הפסוק דהיינו קרבן חג עריות ותלמיד חכם הפורש מן התורה ואפשר לכוון אותם למה שכתוב במשנה באבות פ"א מ"ב שהעולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים שההיפך של עריות היא מצות עונה שנחשב לחסד קט"ח. וא"ת אם זה משנה מפורשת באבות מה קמ"ל הכא וי"ל שקמ"ל שמצות עונה נחשב לחסד.

קושיה ב'

הרמב"ם כותב^{קעט} רבי שמעון הנזכר במשנה סתם הוא רבי שמעון בן יוחאי תלמיד רבי עקיבא ע"כ ולכאורה צ"ב למה מוזכר שמו המלא פעם אחת בש"ס כאן כי באבות פ"ו מ"ח גם מוזכר אבל שם זה ברייתא קפ"פ.

תירוץ

לפנינו יש ל"ז מסכתות של גמרא בש"ס אבל י"א קפ"א שהג' בבות ניזיקן הן מס' אחת ולפי זה יש ל"ה מסכתות וגמ' של יוחאי היא ל"ה ואולי י"ל שזה

קע"ז. ולפי התפ' ישארל בסוכה סימן ל"ב שבסוכה דורשים סיפא דקרא וכאן דורשים רישא דקרא אין כאן שאלה אבל לפי התי"ט כאן במ"ו דורשים סיפא דקרא ובמ"ז דורשים רישא דקרא והוא לא מפרש את הדרשה בסוכה ואם בסוכה דורשים סיפא דקרא אז חוזר תמיהת התפ' ישארל למקומה ואם בסוכה דורשים רישא דקרא אז יש מקום לקושייתקושיית ולכאורה גם יש להעיר בתמיהת התפ' ישארל כי בחגיגה יש ג' שיטות במשנה מה היא כוונת הפסוק ומה בכך אם יש שיטה ד' בסוכה ולכאורה כוונתו שהכא והתם סתם משנה ואם סתם משנה ר' מאיר אז יש סתירה וק"ל.

קעח. ע' ספר מצוות הבית ערך סוג המצוה.

קעט. הקדמה לסדר זרעים פרק הששי והובאה בר"ב לשבועות פ"א מ"ה.

קפ. ושוב נשאלתי שאלה זו ע"י בני החרף והבקי משה שמעון שלום נ"י בשנת העשירי שלו.

קפא. ב"ק קב. וע"ז ז. והובא ברמב"ם בהקדמה לסדר זרעים ובעוד ספרים ועייין בית שאול לשבועות פ"א מ"א.

מרמז למה דאיתא בגמ' י. זה הפורש מתלמוד למשנה ע"כ כלומר הפורש מלימוד ל"ה מסכתות למשנה שהיא דרגה יותר קטנה כמו בן לגבי אב.

בנוסף הרמב"ם גם שם כותב שרבי אלעזר סתם הוא רבי אלעזר בן שמוע הכהן שהיה בדורו של רבן גמליאל ולכאורה צ"ב למה מוזכר שמו המלא פעמים בש"ס בגיטין פ"ג מ"ח ובאבות פ"ד מ"ב. אמנם בשניהן איתא בשינוי נוסחאות ובמלאכ"ש שיש שלא גורסים בן שמוע וש"ר בספר תולדות תנאים ואמוראים בערך ר' אלעזר בן שמוע הכהן איתא וז"ל:

ר"א נזכר תמיד במשנה בשם סתם ר' אלעזר זולת בגיטין פ"ג מ"ח במשנה שבמשניות נזכר בשם ר"א בן שמוע אבל במשנה שבגמרא ובירושלמי ובמתניתא דבני מערבא איתא סתם ר"א ובאבות פ"ב מ"ב איתא ר"א בן שמוע והטעם נראה יען שבאבות נזכרו כמה תנאים ששמותיהן ר' אלעזר וגם ר"א בן ערך נזכר שם פ"ב מ"ד בשם סתם ר"א ולכן כדי להבדילו נזכר בשם אביו.

אמנם דבריו אינם ברורים לי כי באבות פ"ד מ"ג איתא רבי שמעון דהיינו רבי שמעון סתם ובמ"ח איתא רבי שמעון בן אלעזר וא"כ אפשר לשנות רבי אלעזר סתם אפילו שנשנה עוד רבי אלעזר בפירקין כמו במ"א רבי אליעזר בן יעקב ובמכ"א רבי אלעזר הקפר.

פרק ב' משנה ה'

הר"ב בסוף משנתינו כותב והאי דנקט להו הכא גבי הלכות חגיגה לפי שיש בסופן הלכות הרגל שעמי הארץ חשובים טהורים ברגל ולא בשאר ימות השנה בסוף חומר בקודש ע"כ והם דברי רש"י יח: ד"ה נטמא הגוף וא"כ במס' זו יש י"א משניות מהלכות הרגל וי"ג שאינן קשורות לרגל. באתי כאן רק לציין שרוב מס' חגיגה לא קשור לרגל כלל ואולי ראוי להוסיף שמס' כריתות רובה מדובר בקרבן חטאת ולא בכריתות.

פרק ב' משנה ז'

קושיה

איתא בגמרא דף כ. נפלה מעפרתו והמאירי כותב סודרו או איזה בגד ובמשנה הוא לא כותב את זה ואולי אפשר לדייק שבמשנה מטפחת דוקא וא"כ צ"ל למה.

תירוץ

אולי י"ל שאע"פ שהיא ראויה למדרס^{קפב} היא לא מיועדת לשיבה^{קפג} וא"כ כ"ש שאר בגדים שלובשים אותם שהם מיועדים למדרס.

קפב. ע' כלים פכ"ו מ"ט ופכ"ח מ"ה.

קפג. התפ' ישראל כאן כותב שהיא לניגוב ידים ובעוד מקומות בחז"ל היא לא בגד כלל כמו בחולין פ"ח מ"ב בשבת צ. יומא עח. ב"מ קה: וסנהדרין ק.

סדר נשים

אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתך חוסן
ישועות חכמת ודעת אמונת זה סדר זרעים עתך זה
סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין
חכמת זה סדר קדשים דעת זה סדר טהרות.

שבת לא:

והחלק השלישי הוא סדר נשים כבר ידוע דבר זה כי
האדם הוא גשמי מצד גופו ובלתי גשמי מצד הנשמה
האלקית וידוע כי האשה היא יותר חמרית מן הזכר
ולפיכך אמר חוסן זה סדר נשים.

תפארת ישראל מהמהר"ל פרק עשירי

מסכת יבמות

פרק א' משנה א'

קושיה

צריך ביאור למה המס' מתחילה עם ט"ו נשים.

תירוץ

אולי י"ל כי אין בהן לא חליצה ולא יבוס וענינן קצר ולכן התנא פוטר אותם ראשון ואז ממשיך עם יבוס ומאריך בו.

פרק ב' משנה ג'

חז"ל אומרים בדף ג. שמשנתנו אבא שאול מכיון שמוזכר חליצה לפני יבוס.

אבל בפ"א מ"ד ופ"ב מ"ג ופ"ג מ"ג ופ"ד משניות ה' ו' ז' ח' ט' י' וי"א ופ"ח מ"ה ופי"א מ"ב ופי"ד מ"ד בכולן מוזכר חליצה לפני יבוס ובפ"ד מ"א לגבי חליצה היא לפני מ"ב לגבי יבוס ופ"ד החולץ לפני פ"ו הבא על יבמתו וגם בביצה פ"ה מ"ב ובאהלות פ"א מ"ו וגם בנדה פ"ה מ"ט ופ"ו מ"א ופ"ו מי"א מוזכר חליצה לפני יבוס.

האם נימא שכל אלו הם אבא שאול בתמיה.

פרק ד' משנה ג'

קושיה

הראשונים^א כותבים על הפסוק במדבר ל"ד ב' שחלוקת ארץ ישראל נקראת נפילה על שם שנתחלקה בגורל או ע"פ המדרש שהקב"ה הפיל שריהם של שבעה אומות לפני משה אבל הנפלו במשנתנו ועוד מקומות^ב נאמר לגבי ירושת קרקע ולא שייד טעמים אלו וא"ת לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד עדיין צ"ב מה פירוש נפילה אצל נכסים דלא נייד.

א. רש"י רבינו בחיי והספורנו.

ב. כתובות פ"ה מ"ז פ"ח מ"א וג' וה' ו' וב"ב פ"ח מ"ו.

תירוץ

אולי י"ל שאחרי שנמצאת נפילה בפסוק אצל נחלת הארץ כנ"ל חז"ל המשיכו להשתמש במילה לכל נחלת קרקע וגם עבדים ועצים כמו בכתובות פ"ח מ"ה וגם פירות כגון בשביעית פ"ט מ"ט אבל התי"ט בכתובות פ"ח מ"א כותב:

האשה שנפלו לה נכסים כלומר בירושה ולא דוקא אלא הוא הדין אפילו נתנו לה במתנה או שמצאה מציאה כל ששייך הבעל שיזכה בהן מדין נכסי מלוג כן מבואר מתשובת רשב"א בב"י ס"ס פ"ה וצ"ו וכ"כ הרמב"ם בפרק כ"ב מהלכות אישות בדין מתניתין ג' והוא הדין בכל מקום ששונה שנפלו.

ולכן לכאורה צ"ל שעיקר הענין הוא ירושה ולכן נשנה נפלו כנ"ל.

פרק ד' משנה י"א**קושיה**

לכאורה משנתינו שייכת לפ"ג ארבעה אחים ובפרט למ"ט שם שלשה אחים נשואין שלש נכריות וצ"ב למה היא כאן ששאר הפרק מדובר באשה אחת.

תירוץ

חז"ל אומרים שמשנתינו קמ"ל עצה טובה לגבי עונה והרמב"ם בהל' אישות בפ"ד ה"ד כותב וז"ל וכן אם היה מלח ויש לו ארבע נשים תהיה עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שנים ע"כ ואם נקח מהמשנה הקודמת רק מילים אלו חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד גרושות ואחד אלמנות אחד נשואות ואחד ארוסות ע"כ יוצא חדשים ושש פעם אחד כלומר דינה דמשנתינו הכי אפילו אם היה מלח שעונתו אחת לששה חדשים אבל זה קצת רחוק ואולי י"ל שבמשנה הקודמת איתא שלשה חדשים ולפי ת"ק יש שש נשים שצריכות להמתין שלשה חדשים ולפי רבי יהודה אחת דהיינו הארוסות שביהודה ולפי רבי יוסי אחת דהיינו האלמנה ובין כולם שמונה נשים ושמונה פעם שלשה חדשים יוצא שתי שנים וזה מרמז על הרמב"ם הנ"ל אבל זה גם קצת רחוק.

ולכן אולי י"ל שמדובר בפירקין בכמה משניות על ענין של נכסים וירושה ואחרי הדיני ממונות באה משנתינו וכאן רמז למה שרש"י מסביר שמדובר רק בעשיר ויכול לזונן.

פרק ו' משנה א'

קושיה

ההון עשיר כאן כותב:

אחד המערה ואחד הגומר. לא קתני בין עירה וכו' כשאר בבי דמתנינן משום דזה תלוי במעשה מש"אכ שאר בבי דתלוי במחשבה.

ואני הקטן לא זכיתי להבין כי ההבדל בין מעשה למחשבה ברור מאליו ומאי קמ"ל.

תירוץ

אולי אפשר לומר שהבין ברישא מתפרש בין שוגג בין מזיד וגם בין האיש בין האשה ובין שניהם אבל בסיפא המערה והגומר תלוי באיש לבד והיינו דקתני אחד.

פרק י' משנה ג'

קושיה

התי"ט כותב יש לפרש דאו בנה קאמר ע"כ וא"כ ניחא לשון יחיד שהלך אבל בפט"ו מ"א ו' וח' ובפט"ז מ"א אי אפשר לומר כן וא"כ קצת קשה לשון יחיד באלו אבל מכיון שעוד לא מצאתי במפרשים את השאלה הזאת אולי אינה שאלה.

תירוץ

מ"מ אם זאת היתה באמת קושיא הייתי מתרץ שבשלש מקומות בפט"ו עיקר סיבת ההלכה היא הליכת האשה כי אפילו אם היא הלכה לבד למדי בלי בעלה ושם אמרה שמת בעלה גם דינא הכי ולכן הלשון הלכה מורה על הליכתה. זה לא מתרץ פט"ז מ"א אבל אולי י"ל שאגב הקודמות נגררא.

פרק י"א משנה א'

קושיה

תוס' מסבירים שמשנתינו היא המשך מפ"י מ"ד וה' ולכאורה קשה למה מפסיק בד' משניות של בן ט' שנים ועוד לכאורה שאר משניות דפי"א אינן קשורות למשנתינו כי משנתינו מדברת בהיתר נשואין ומ"ב ביבוס דבני גיורת ושאר הפרק נושא חדש של יבוס דבני תערובת.

תירוץ

י"ל דענין בני תערובת הוא פגם ביחוס כי לא ידוע למי הבן מתיחס וגם בן גיורת הוא מפגמי יחוס¹ וא"כ אולי התנא כלל מ"א בהאי פירקא לרמז שבן אנוסה גם מפגמי היחוס כי ממ"נ אם היא אשת איש אז הבן ממזר ואם היא פנויה אז קמ"ל שהנולד מהפנייה הוא מפגמי היחוס².

פרק י"ב משנה ד'

קושיה

לכאורה צריך ביאור למה השינוי לשון החרש שנחלץ והחולצת לקטן.

תירוץ

י"ל פשוט שזה מרמז לשיטת חכמים הובא בר"ב שהחולצת לקטן כלום ולא פסלה מלהתיבם.

פרק ט"ו משנה ב'

עלה בדעתי לשאול האם קציר זית בציר לפי סדר הטבע וגם למה סדר זה שונה מעוד מקומות בש"ס וגם למה זיתים ולא מסיק³ וש"ר שתוס' והתי"ט והחישודי מהרי"ח כבר שאלו ותרצו הסדר לגבי ב"ב פ"ג מ"א וברור ששם מוכרח שהסדר הוא סדר הטבע אבל יש עוד מקומות בש"ס שמינים שונים מוזכרים ביחד ואם אין סיבה אחרת לכאורה הוה ליה לתנא לנקוט אותו סדר אבל למעשה זה לא כן כמו שיתבאר.

ג. ע' הנשואין כהלכתם פרק ב' סוף אות ל"ה.

ד. גיטין ע"ט: רש"י ד"ה גיטה קודם לבנה.

ה. כמו בשביעית פ"ו מ"ב ונדרים פ"ח מ"ג וש"ר שההון עשיר שואל שני קושיות הנ"ל בפנים ולא מתרץ.

מצאנו בכמה מקומות בש"ס^י שגפן מוזכר לפני זית לענין לקיטה^ו ולעומת זה מצאנו עוד כמה מקומות^ח שמוזכר זיתים לפני ענבים לענין תרומות ומעשרות וגם בפסוק כתוב לכרמך לזיתך לגבי שביעית^ט וגם מוזכר לענין לקיטה זית לפני תאנה^ו ולענין תרו"מ מוזכר תאנה לפני זית^א וא"כ נראה שהתנאים נקטו סדר אחד לענין לקיטה וסדר אחר לענין תרו"מ (אבל לגבי תבואה וזית הסדר תבואה לפני זית גם בלקיטה^ב וגם בתרו"מ^י) אולם משנתינו סותרת תרוץ זה כי היא לא לפי סדר זה ויש גירסה הובא בשינויי נוסחאות דלא גרסינן כאן ואחת הבא מן הבציר וזה אכן הגרסה בעדיות פ"א מ"ב ואם מה שכתבתי לעיל נכון אולי נוכל להביא מכאן ראיה שלא גורסים כאן בציר וא"כ גם אפשר לתרוץ מה ששאלתי למה זיתים ולא מסיק ולומר שלא מדובר כאן במסיק אלא בעבודת זיתים עצמם דהיינו דריכה בבית הבד^י.

אם כל זה עדיין תנא הבדדין והבוצרין בטהרות פ"י פ"ב הרי דריכה בבית הבד שהיא אחרי המסיקה נשנה לפי בצירת ענבים אבל שם אולי הבדדין קודם בסיפא אטו הרישא וגם במ"ק פ"ב מ"א וב' זית לפני ענבים לענין בית הבד.

מוזכר כמה פעמים בש"ס כדי יין וכדי שמן^ט בסדר זה ופעם א' הגיתות והבדים^ט ואלו לא מדוברים בלקיטה וא"כ זה לא סותר דברי לעיל.

-
- ו. פאה פ"א מ"ה ופ"ח מ"א שביעית פ"ד מ"י וגם בפ"ד מ"ח וט' ופ"ו מ"ב נדרים פ"ח מ"ג ב"מ פ"ה מ"ז וב"ב פ"ג מ"א.
 - ז. בב"מ פט: רש"י כותב עודדין מוסקין בוצרין גודרין כולם לשון לקיטה הן לכל מין ומין.
 - ח. תרומות פ"א מ"ד וח' ופ"א מ"ט ופ"א מ"ג מעשר שני פ"א מ"ד חלה פ"ג מ"ט עדיות פ"ה מ"ב ועוקצין פ"ג מ"ו וגם בכלים פ"ט מ"ו איתא הגפת והזגין אבל שם לא לענין לקיטה או תו"מ אלא לענין משקים.
 - ט. שמות כ"ג י"א.
 - י. ב"ב פ"ג מ"א וגם לכאורה כלאים פ"ו מ"ה שייכת ללקיטה.
 - יא. מעשרות פ"ג מ"ד ובבכורים פ"ג מ"א לכאורה גם שייכת לתרו"מ.
 - יב. יבמות פט"ו מ"ב ועדיות פ"א מ"ב.
 - יג. מעשרות פ"א מ"ג.
 - יד. שביעית פ"ד מ"ז ח' וט' הסדר תאנה גפן זית אבל לכאורה לא סותר מה שכתבתי.
 - טו. שביעית פ"ה מ"ז שבת פכ"ג מ"א ביצה פ"ה מ"א חגיגה פ"ג מ"ד ב"מ פ"ב מ"ב ב"ב פ"ט מ"ד וכלים פ"ב מ"ה.
 - טז. חגיגה פ"ג מ"ד.

מצאנו סלי זיתים וסלי וענבים^י וגם מצאנו סלי זיתים וענבים^י ואינני יודע למה השתי לשונות אמנם ש"ר שההון עשיר מסביר את הלשון במקואות פ"ז מ"ג.

גם מצאנו סלי תאנים וסלי ענבים^ט וגם מצאנו סלי ענבים וסלי תאנים^ט ואולי כאן שייך דברי תוס' בב"ב כח. וש"ר שתוס' א"ש במ"ש שם מסביר זאת.

לגבי מזבח קתני יינות שמנים וסלתות^{כא} ושלשתם תמיד בסדר הזה אבל לגבי מזבח גם קתני זיתים וענבים^{כב} וזה סדר הפוך ואולי י"ל שבזיתים הלקיטה לפני ענבים אבל לגבי יין יש חשיבות יותר כמו שאחז"ל שאני יין דגורם ברכה לעצמו^{כג} אבל לענין תרו"מ קתני זיתים וענבים וגם שמן ויין ולא הקדימו יין בגלל חשיבותו וא"כ נראה שהקדימו יין דוקא בענין קרבנות כי אז הוא בחשיבותו וגם בנדירים פ"ו מ"ז וט' יין לפני שמן לענין נדר דהיינו אכילה אבל במנחות פ"ח הסדר שם סלת שמן יין לענין קדשים ואולי שם מדובר על הגידול של המינים ולכן נקטו סדר לקיטה^{כד}.

לגבי חרוב מצאנו אותו לפני זית^{כה} וגם אחרי זית^{כו} ולפני תמר^{כז} וגם אחרי תמר^{כח} ואולי מכיון שחרוב אינו מז' המינים לא הקפידו על הסדר אבל עדיין לכאורה קשה למה לא הקדימו פרי מז' המינים לחרוב תמיד^{כט} וא"ת בפרה פ"ג מ"ח תאנה אחרונה של כל המינים י"ל שם מדובר בעצים ולא פרי וגם אולי השתמשו יותר בשאר המינים כי רק תאנה כרוכה בעבודה נוספת לשריפת הפרה כמו שכתוב בתפ' ישראל שם^ל.

יז. מעשר שני פ"א מ"ד ומקואות פ"ז מ"ג.

יח. מכשירין פ"ה מ"א ופ"ו מ"ח.

יט. דמאי פ"ב מ"ה.

כ. מעשר שני פ"ג מ"ו.

כא. שקלים פ"ד מ"ג ביצה פ"א מ"ט ע"ז פ"ד מ"ב תמורה פ"ו מ"ד.

כב. תרומות פ"א מ"ג.

כג. ברכות מא:

כד. ש"ר שהמשנת רבי יוחנן (יש סדר למשנה) ערך יין ושמן גם עמד על סוגיא זו.

כה. פאה פ"א מ"ה שביעית פ"ד מ"י ומעשרות פ"א מ"ג.

כו. מעשרות פ"ג מ"ד.

כז. פאה פ"א מ"ה.

כח. דמאי פ"ב מ"א ובכורים פ"א מ"י.

כט. בערלה פ"ג מ"ז אגוז לפני רימון אבל בתמיד פ"ב מ"ג תאנה לפני אגוז.

ל. ש"ר שברובם ככולם של המשניות שצינתי למעלה בדיבור הזה ההון עשיר מסביר כל אחד לבד אבל הוא לכאורה לא כלל אותם לכללים.

מסכת כתובות

פרק ז'

קושיה

במ"א וב' כאן יש מחלוקת חכמים ור' יהודה במ"ג לא מוזכר ר' יהודה ומ"ד כולה ר' יהודה בלי חכמים^{לא} ובמ"ה הוא לא חולק ולכאורה צ"ב למה לא מוזכר ר' יהודה במ"ג וה' ולמה לא חכמים במ"ד.

תירוץ

אולי י"ל בשלמא מ"ג הובא ר' יוסי כי קי"ל הכי^ב אבל אינני יודע למה לא הובא ר' יהודה ופברט לפי התפ' ישראל שר' יהודה חולק כאן על הרבנן ובשלמא מ"ה ר' יהודה מודה בגלל חומר הענין (תדע שכאן התפ' ישראל לא כותב שר' יהודה חולק) אבל לגבי מ"ד אדרבה קי"ל כחכמים^ב ואין לי הסבר ואפילו נימא שמ"ד כולה רבנן כפי האוקימתא דרבה צ"ב למ לא מוזכר רבנן.

פרק ז' משנה ו'

קושיה

לכאורה צ"ב מה סדר מעשר נדה חלה נדר וגם מה השינוי לשון בין מאכילתו שאניו מעשר ובין ולא קוצה לו חלה.

תירוץ

אפשר לפרש השינוי לשון שמעשר רגילים שהאיש מפריש אבל חלה מצוה של אשה^{לד} אבל לכאורה מעשר וחלה צ"ל בהדי הדדי וי"ל שנדה כאילו במקום חלה ואולי זה מרמז למה דאיתא ברש"י^{לה} על החומש שאישות מכונה לחס^{לו}.

לא. יש מחלוקת בזה בגמרא אבל הרמב"ם והר"ב פירשו כמו אביי שמ"ד כולה ר' יהודה.

לב. ר"ב ורמב"ם הל' אישות פי"ג ה"ח.

לג. ר"ב ורמב"ם שם פי"ב הכ"ג וכ"ד ופרק י"ג הי"ב.

לד. ש"ר שהמלאכ"ש והתפ' ישראל כבר כתבו כזה.

לה. בראשית ל"ט ו' ושמות ב' כ'.

לו. ש"ר שהמלאכ"ש כבר פירש הסדר כאן באופן אחר ע"ש.

פרק י"ג

קושיה

לכאורה מ"ה וז' דפירקין דומות כי הנידון הוא אם טענה של אני לא פושע מתקבלת ומ"ו וח' דומות כי הנידון הוא אם המעשה של התובע מוכיח שהנטבע לא חייב וא"כ מ"ו צ"ל אחרי מ"ז לא לפני ולמעשה במ"ג גם הטענה היא אני לא פושע ולכן תן לי מה שמגיע לי וא"כ היא דומה למ"ה וז' וצ"ל למה מ"ד מפסיק ואפילו אם תאמר שלפי תוס' דף קח: ד"ה הפוסק מעות לחתנו הדיון במ"ה האם מעמדה נחשב כאילו היא התנית וגם לפי מסקנת הגמרא המחלוקת במ"ז היא אם יש למוחזק הטענה שאחזיר שטרות למרייהו עדיין הבסיס של טענתו הוא שאני לא פשעתי כלל וש"ר שהמלאכ"ש גם הקשה שמ"ג וה' דמו טפי אהדדי והוא מתרץ למה מ"ג וד' ביחד ומ"ה אחריהם ובמכ"ת הוא לא תירץ למה מ"ג לפני מ"ד וא"כ הקושיה במקומה עומדת.

תירוץ

וי"ל שהשנים של חנן והראשון של אדמון הם הלכות אישות ולכן הם ביחד^ל אבל לגבי הסדר של מ"ו וז' אין לי תירוץ.

מסכת נדרים

פרק א' משנה א'

קושיה

מוזכר כאן נדרים שבועות ונזירות וזה לא לפי סדר הש"ס.

תירוץ

אולי י"ל שקבלת נזירות לא מושג בפני עצמו אלא סוג של נדר כדאיתא בפירקין אבל ק"ק שא"כ למה מוזכר ולמה ערכין לא מוזכר וש"ר שהתי"ט כבר עמד על הסדר כאן ולכאורה מה שכתבתי למעלה לא נכון וע' גם במלאכ"ש ד"ה ונזירות כנזירות שמביא לשון תוס'.

לז. ואולי זה שכ"כ פשוט שהמלאכ"ש לא חש לפרשו.

פרק ב' משנה ב'

קושיה

לכאורה אפשר לשאול אין מצוה בעשיית סוכה אלא בישיבה בה וגם הלשון סוכה שאני עושה משמע העשויה ע"י אחרים מותר וגם אפשר לשאול למה תפילין אחרון הרי תדיר קודם בכל מקום וקושיות אלו גם אפשר לשאול על שבועות פ"ג מ"ח.

תירוץ

אולי יש מקום לדרוש משנתינו הכי קונם סוכה שאני עושה כי לולב שאני נוטל וזה מרמז למה דאיתא בשפת אמת^ל שזוכין לכנוס לסוכה רק ע"י הד' מינים ומשמע שצריך לקיים מצות לולב לפני שנכנסים לסוכה.

אי נמי מצות סוכה היא אכילה ושתיה ושינה ואולי י"ל התנא לא רצה להאריך ונקט עשיה^ט כלומר לקיים מצות סוכה.

אי נמי המצוה היא תשבו כעין תדורו^מ כלומר לעשות את הסוכה כעין הבית ואולי זאת כוונתו איני עושה סוכה כמו בית ובמ"ט דפירקין איתא הלשון עושה סוכתו קבע וביתו עראי.

וש"ר שהרש"ש בשבועות שואל למה עשיה לא ישיבה אצל סוכה ולכאורה כוונת תירוצו לומר שאצל לולב יש מחלוקת עם יש את הדין תעשה ולא מין העשוי אבל אצל סוכה לכ"ע יש דין תעשה ולא מין העשוי ולכן שפיר נשנה עשיה אצל סוכה ולא אצל לולב אבל עם זאת כוונתו נשאר קושית איזה מצוה יש בעשיית סוכה הרי זה רק הכשר מצוה וש"ר שהתפ' יעקב כאן בנדרים שואל זאת ומציין ספר שלמי נדרים ושם בדף טז הוא כותב שימים רבים שאלה זאת היה קשה לו עד שהוא מצא שהש"ל בשבועות שואל ועונה ע"ש^{מא}.

לח. שפת אמת על התורה לסוכות תרל"ט ומוזכר לעיל בסוכה פ"ג מ"ט.

לט. כעין סברת הר"ב בזבח' פ"ה מ"א לגבי הא דלא תני הכא וקבול דמן בכלי שרת. בצפון וגם שם פ"ח מ"א לגבי למה רבי אליעזר לא פליג הכא.

מ. הכוס כח:

מא. ולתירוצו גם התכוון התפ' ישראל כאן בס' י"ט.

ושוב הראה לי ת"ח אחד^{מב} שבספר הערות^{מג} לריש מס' סוכה איתא דיש מצוה בעשיית סוכה ומביא ראיות מספרים ומחז"ל ומציין שו"ת אבני נזר^{מד} ושם הובאה גם ריאה מהמשנה בשבועות הנ"ל ולפי זה לא קשה מידי.

לגבי למה תפילין אחרון אולי י"ל דהוי כאילו סוכה דוחה תפילין ממקומם במשנה וזה מרמז לשיטה^{מה} שאין מניחין תפילין בחול המועד אי נמי האות שפוטר מתפילין בחוה"מ הוא ישיבת סוכה^{מו} וכאן מרמז שאם יהודי לא יושב בסוכה אז ממילא הוא כן חייב בתפילין בחוה"מ^{מז}.

פרק ג' משנה א'

כל פ"א וב' כאן הם לשונות של מודר הנאה או לפחות לשונות של נדרים ובפ"ג ממ"ו עד הבבא האחרונה הם גם לשונות של נדרים וא"כ צ"ל למה התנא מפסיק כאן עם ארבעה נדרים התירו חכמים שהם סוגים של נדרים ולא לשונות של נדרים ואין לי הסבר אבל ש"ר שהלחם שמים כותב שספ"ב וסיפא דמשנתנו דומים כי שניהם מותרים ומופרים לא ע"פ חכם.

פרק ג' משנה ב'

קושיה

תוס' בשבועות כט. ד"ה אם לא ראיתי גמל פורח שואלים למה קתני הכא כעולי מצרים^{מח} ובשבועות פ"ג מ"ח לא קתני כעולי מצרים והגם שהר"ן כבר תירץ וההון עשיר תירץ גם באופן אחר אולי יש מקום לעוד לתרץ.

תירוץ

פירוש אחד של כקורת בית הבד הוא מרובע כקורה^{מט} וכוונת המשנה היא שבאמת לא ראית לא כיוצאי מצרים ולא נחש כקורת בית הבד כי נחש הוא בצורה עגולה ואיתא בב"מ פד: שנחש מכניס זנב לפה ועושה עגול

מב. ידידי הרה"ג משה יהודה לייב קופלוביץ שליט"א.

מג. הערות רבינו הגרי"ש אלישיב על הש"ס.

מד. אבנ"ז או"ח ס' תנט אות י'.

מה. ש"ע או"ח סל"א.

מו. מ"ב שם סק"ו.

מז. אמנם יש עוד שיטה שהאות בסוכות הוא סוכה ולולב כמו סמ"ג סכ"ב.

מח. לפי גירסתם עולי מצרים ולא יוצאי מצרים.

מט. ע' תפ' ישראל בשבועות פ"ג מ"ח והון עשיר.

שלם וכאן יש דמיון בין יוצאי מצרים לצורת נחש ובשבועות אין את הדמיון הזה וא"כ יצ"מ דומה במקצת לנחש' דהיינו חצי עגול ומכאן רמז למה דאיתא בערכין טו. תד"ה כשם שאנו עולין מצד זה שבקי"ס לא עברו את הים ישר אלא הלכו כחצי גורן עגולה.

ואולי אפשר להוסיף שהמילה נחש נמצאת בש"ס משניות כ"ד פעם ולפי דברי שקי"ס היה בצורה חצי נחש דהיינו י"ב מכאן רמז למה דאיתא במדרש^{נא} שנגזר הים לשנים עשר גזרים כדי שיעברו כל שבט ושבט בדרך אחד לבדו.

אי נמי איתא בזרע שמשון פר' לך לך אות כ"ז שאאע"ה בקיום מצות מילה היה מחליש כח הנחש והס"א ולכאורה כוונתו לומר שהנחש הוא הקליפה כנגד מצות מילה ויש במצוה הזאת הכח לשבור קליפה זו כלומר לשבור אותו לשתיים ועם הנחש כ"ד פעם אז מילה שוברת אותו לי"ב ואולי מכאן רמז למה דאיתא^{נב} דבזכות מילה עברו ים סוף^{נג}.

פרק ד' משנה ו'

במ"ב ג' וד' כאן קתני מה אסור ומה מותר למודר הנאה מחבירו וביניהן מצות חיוביות כגון השבת אבידה וזן את אשתו. במ"ה יש עוד איסור והיתר כנ"ל שאינם מצות ובמ"ו יש איסור והיתר של הלואה והיא מצוה חיובית^{נד} וא"כ היא אמורה להיות עם מ"ב ג' וד' וגם במ"ו יש מקח וממכר ולכאורה מן הראוי לסדר את זה גם עם העניינים התלולים בממון במ"ב וג' וצ"ל למה התנא מפסיק ביניהן עם עניינים פיזיים כמו אמבטי.

ויותר מזה שיש שאלה במ"ו וגם במ"א דפירקין ואחרי זה יש הלואה ומכירה במ"ו ובמ"ב דפירקין יש פריעת חוב וא"כ לכאורה מקומה בדיוק בין מ"א לב' ועוד קושיה שבמ"ו הבבא של השאילני פרתך לא מדובר במודר הנאה כלל^{נה} וא"כ אין מקומה בפירקין כי כולו דיני מודר הנאה ואין לי הסבר.

-
- נ. ע' גם בזרע שמשון פר' קדושים אות ב' שמבאר מה ענין נחש עם יצ"מ.
 נא. שמות רבה כ"ד א' ופרקי דרבי אליעזר פרק מ"ב ורש"י תהלים קל"ו י"ג וכד הקמח ערך פסח ג' והובא גם בר"ב לאבות פ"ה מ"ד.
 נב. תורת החיד"א פר' דברים אות ג' בשם רבינו אפרים.
 נג. איתא גם בש"ך על התורה בפר' לך לך ד"ה אני קל שקי שכ"י יצאו ממצרים בזכות המילה.
 נד. ספר החינוך מצוה סו.
 נה. כדאיתא בתי"ט.

פרק ה' משנה ד'

קושיה

הבבא כאן של אנשי גליל לכאורה בעי הסבר וחז"ל לא דברו על בבא זו ואני הקטן עוד לא מצאתי פירוש במפרשים כי בפשטות י"ל שהנ"מ למעשה שייך רק למי שיודע שאבותיו גרו בגליל מאז ועד היום כי מי שהגיע אחרי המכירה חלקו לא נמכר וזה לא מצוי כ"כ.

תירוץ

ואולי יש לתת טעם קצת כי בפ"ב מ"ד התפ' ישראל כותב שלא היו כהנים בגליל ואולי עקב כך היו אנשי גליל קנטרנים וכועסים ומכאן רמז למה דאיתא^נ שהכהנים מביאים שלום.

פרק ה' משנה ה'

קושית ההון עשיר

ההון עשיר הקשה דלא ידע סדר הר הבית והעזרות והבור שבאמצע הדרך ונשאר בקושיה.

תירוץ

אולי י"ל שהם בסדר הזמן שנבנו^נ.

קושית סיפא

ברשימה של דבר של אותה העיר קתני הרחבה והמרחץ ביחד ובית הכנסת והתיבה והספרים ביחד ומשמע שהרחבה דומה למרחץ שאין בו קדושה.

תירוץ

אולי יש כאן רמז למה דאיתא במגילה כו. חכ"א הרחוב אין בו משום קדושה^נ.

נו. במדרש רבה בראשית ס"ו איתא אומה שהכהנים משימין לה שלום בכל יום.

נז. בפשטות הר הבית קדם העזרות והבור עשו יותר מאוחר עבור עולי רגלים.

נח. ש"ר שההון עשיר כבר כתב חידוש זה וב"ה שכונתי לאמת.

פרק ה' משנה ו'

קושיה

משנתינו מדוברת בענין המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ולכאורה ה"ל למתני זאת בסוף פ"ד עם שתי משניות שזה עינינם שם וע' ברא"ש דף מח. שמפרש שמשנתינו קמ"ל שאפילו בעיר יש היתר של מתנה וא"כ לכאורה אפשר לשאול ל"ל למתני היתר מתנה בדרך הרי זה קו"ח ממשנתינו^{נט}.

תירוץ

אולי י"ל שפ"ה כולו מדובר בשותפות כי גם התפיסת יד של מ"ג ענינה רשות משותפת במרחץ או בבית הבד וא"כ אולי קמ"ל משנתינו בדרך רמז שאע"פ שיהודי מודר הנאה מחבירו זה לא מפקיע החיוב של כל ישראל ערבים זה לזה^ס ויש לו עדיין כעין שותפות בחיים של חבירו ומחויב להאכילו.

ואולי ניתן להוסיף דמשנתינו קמ"ל שאם כוונתו בנתינת המתנה היא לשם שמים דהיינו לשם ערבות כנ"ל הרי זה טוב ואם לא הרי זה מתנת בית חורון ולא טוב וא"כ לא בחינם הגמטריה של חורון היא ר"ע.

פרק ז' משנה ד'

קושיה

איתא כאן בבית מטה ועיר ואינן לפי סדר גודל ויש סברא להקדים מטה ברישא ויסדר מקטן לגדול וגם לכלול הענינים של בגד דמ"ג בסדר הזה אי נימא יש סברא להקדים עיר ברישא ויסדר מגדול לקטן וגם אין מחלוקת לגבי עיר ולכן התנא פוטר אותה ראשון^{סא} וצ"ב למה סדרו אותן בית מטה ועיר.

נט. הגם שיש סברא הפוכה כדאיתא בת"ט דהכא מוכחא קצת הערמה אבל קושיתי לפי סברת הרא"ש.

ס. תורת כהנים פרשת בחוקותי ז' ה' וגם לשון כעין זה נמצא בסנהדרין כז:

סא. ע' מה שכתבתי בהערה ליבמות פ"א מ"א.

תירוץ

אולי יש כאן רמז למה דאיתא בתפ' ישראל כאן שמדובר במטה קטנה לקשט הבית ע"כ כלומר המטה שייכת לבית.

פרק י"א משנה ח'

לפי רבי ישמעאל כאן אין שום אשה ישראלית כעורה וע' היטב בתי"ט כאן שאולי אפשר לדייק מלשון הרמב"ם בהל' נדרים שהוא לא חולק על נקודה זאת ואולי אפשר להביא ראיה לזה מפ"ג דמס' ערכין כי במ"א שם לגבי גברים איתא הכעור שבישראל וגם במ"ג לגבי עבדים אבל במ"ד לגבי בנות ישראל נשנה הקטנה שבישראל^ב.

פרק י"א משנה ח'

קושיה

פירקין עסוק בהפרת אב ובעל חוץ ממ"ח שעסוקה במודר הנאה מחבירו וא"כ היא לא במקום ולכאורה אמורה להיות אצל מ"ג דפ"ד איפה שקתני וזן את אשתו ואת בניו^ג.

וגם יש קושיה מהפורת יוסף^ד שהרי לא ניחא לבעל לקבל ממון מחמיו באיסור כדאיתא בב"מ ולכן למה צריך תנאי ע"כ ואפשר להוסיף על קושינו מהירושלמי שביעית כז. שלפי ר"ש בן לקיש המקבל פירות שביעית במתנה קבל פירות באיסור שאסור לטפל ולגעת בהם והגמרא אומרת שלשיטתו הפירות נפלו לו על כרחו ולפי הפני משה ה"ה לגבי מתנה ויש לשאול למה הוא קנה אותם הרי לא ניחא ליה לקבל איסור.

תירוץ

אולי י"ל שעיקר הנושא בפ"ד הוא איסור דהיינו מה נאסר על המודר הנאה מדין נדרים ובנתינת מזונות לאשה דפ"ד אין לבעלה שום שייכות בהן בדיני ממונות^ה אבל במשנתנו יש שתי ענינים שהם איסור דהיינו

סב. וגם בכתובות פ"ג מ"ד נשנה שותה בעציצו ולא רצה התנא להזכיר מילה לא יפה לגבי אשה ישראלית וע' תי"ט שם.

סג. ש"ר שהרמב"ן בהלכותיו המודפס בסוף המס' מביא משנתנו בסוף פ"ד והיינו כקושיתי.

סד. מרבי יוסף ב"ר רפאל סקוביץ מודפס בסוף מס' נדרים בדף פח.

סה. כן כתוב בר"ן על משנתנו ומציין פ"ד מ"ג וגם בתוס' רי"ד אבל בתוס' לא משמע כן.

הלכות נדרים וגם דין דהיינו דיני ממונות^ס כי בנתינת ממון לאשה יש לבעלה שייכות וחז"ל דנים פה על איזה תנאים ולשונות מפקיעים זכותו וא"כ אולי משנתינו לא בפ"ד להראות שענינה שונה ממ"ג שם.

זה לגבי למה היא לא בפ"ד אבל עדיין צ"ב למה היא בפ"א.

לגבי קושית הפורת יוסף לכאורה כוונתו לומר שלפי זה כאן למה הבעל יקנה המעות אם חמיו לא התנה והנה בב"מ צו: תד"ה אמר רבא מאן נמעול בתירוץ השני מפרשים שהיכא שהבעל לא ידע שהמעות הם של הקדש הוא קנה אותם אבל ולא מעל עד שהוא מוציאם כלומר משתמש בהם וא"כ ואולי י"ל שלפי הגירסה במתניתין שהחותן הוא הנודר יתכן שהחתן לא יודע שהוא מודר הנאה ושיש איסור במעות הללו ואפילו אם גרסינן שהחתן הוא הנודר אפשר לפרש שהוא לא יודע שמעות הללו הם מחותנו ולכן אליבא דאמת הוא לא קנה אותם כי לא ניחא ליה אבל סבר הוא שהם שלו ולכן אם הוא משתמש בהם הוא נהנה תדע שהנידון במשנה הקודמת הוא ידיעת הבעל.

ואולי ניתן לתרץ באופן אחר הנה מצאתי בשו"ת מהרש"ם^ס מבואר שיש מחלוקת בין תוס' הר"ן וראב"ד לבין הרמב"ם אם זכיה בטעות זוכה או לא שרק הרמב"ם סובר שזוכה וא"כ אולי י"ל שמשנתינו נמצאת צמודה למשנה הקודמת להראות שבלי תנאי מפורש מהאב אז אם הבעל לא יודע שיש איסור בדבר הוא זוכה וזה סיוע לשיטת הרמב"ם^ס.

ולגבי הירושלמי בשביעית י"ל שלפי פירוש כמה אחרונים^{סט} חז"ל לא קנסו היורש ומקבל מתנה של פירות איסור כי הוא לא עביד איסורא ולכן לגבי דידיה היתר הוא קנה ולא איסור וא"ת א"כ למה נפלו על כרחו וי"ל שלכתחילה המקבל לא רצה להנות מאיסור.

מסכת נזיר

סו. כן כתוב בר"ן פח: ד"ה ולענין הלכה והובא דבריו בתי"ט וגם בנמוקי יוסף וע' קידושין כג. תד"ה ורבי אלעזר אומר כל כי האי גוונא כו'.

סז. ח"ד ס' כד ד"ה אך.

סח. וע"ע בחלקת יואב יו"ד ס' כג ד"ה ואגב.

סט. מלאכ"ש ומשנה ראשונה לשביעית פ"ט מ"ט וגם משמע מהפני משה.

פרק ה' משנה ב'

תוס' נשארו בצ"ע למה יש ג' דוגמאות במ"א וב' והאחרונים תירצו^א אבל אולי ניתן להוסיף שר"ת שור דינר חבית הן חדש ואולי זה מרמז על שיטת ב"ה דלא גמרינן תחילת הקדש מסוף הקדש כלומר הקדש חדש שונה.

פרק ט' משנה א'

פ"ח וט' כאן מדוברים בספקות חוץ מפ"ט מ"ה והמפרשים פרשו למה היא הובאה כאן אבל פ"ט מ"א לגבי גוים נשים ועבדים לכאורה לא במקום ולכאורה אמורה להיות בפ"ד עם הלכות בעל ואשה ואב ובנו בנזירות ואין לי הסבר.

פרק ט' משנה ב'

קושיה

זה לשון הר"ב ומשום רגלים לדבר תני כל הני משניות הכא עכ"ל ושלשתן גם נמצאות בעוד מקומות בש"ס ולכאורה צ"ב למה התנא חוזר על משניות אלו במקומן ובעוד מקומות הוא לא חוזר כמו פס' פ"ד מ"ד וה' ומגילה פ"א מ"ה וגם צ"ב הסדר של הג' בבות כי לפי מקורן הסדר כאן אהלות זבים סנהדרין וזה לא הסדר של ש"ס.

תירוץ

י"ל שמ"ג המשך של מ"ב שענינן מת והבבא של ז' דרכים נגרר אחריהן אולי כי מספר ז' המשך של שנים שלשה אי נמי כי ענינה טומא כמו הקודמות.

פרק ט' משנה ה'

מצאנו הלשון כדברי פלוני בכמה מקומות בש"ס משנה כלומר עם כ' דמיון ובי"א המקומות נשנה כדברי ב"ש בג' מקומות כדברי ב"ה ועוד תנאים כל

ע. מכילתין לג: ד"ה אלא.

עא. תי"ט תפ' ישראל ומלכא"ש.

א' פעם א' והם רבי נהוראי כאן רבי יהודה בן בתירא^{עב} רבי אליעזר בן יעקב^{עג} וחכמים^{עד}.

ההון עשיר כותב בכמה מקומות^{עה} שהפירוש הוא שלא שמעו בפירוש דבר זה ובאהלות פי"ג מ"א הוא כותב וז"ל דכל היכא דתנן בלשון זה צ"ל דלא שמע ר' דברי ר"ש באותו ענין בפירוש אלא מכלל דבריו שבמקום אחר למדו ע"כ וכאן הוא כותב שהוא לא מצא דברי רש"י כמו שהובאה בתי"ט אבל לפנינו איתא כמו התי"ט דהיינו המפרש (לא רש"י) כותב כך דברי רבי נהוראי ועל גירסה זאת כותב הה"ע וז"ל ואף אם יהיה שכן פירש עדיין לא יצאנו ידי ביאור לשון המשנה עם לא כמו שכתבתי ע"כ.

באהלות פ"ט מי"ב המשנה אחרונה כותב דומה לזה וז"ל והיינו נמי דתני כדברי חכמים דהלשון משמע דשמיע לן דברי חכמים בעלמא דס"ל הכי ולא אתפרש היכא ע"כ.

בעדיות פ"ד מ"ז איתא האשה מתקדשת בדינר ובשוה דינר כדברי בית שמאי והה"ע לא כותב על זה ופירושו באהלות הנ"ל דכל היכא דתנן בלשון זה אי אפשר לומר כאן כי למדנו בפירוש בקידושין פ"א מ"א בכסף בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר וש"ר שהמלאכ"ש כאן בעדיות כותב וז"ל שנויה ברפ"ק דקידושין וצ"ע לע"ד מאי כדברי ב"ש בכף דקתני הכא וגם בפירקין דלקמן בכמה דוכתי ע"כ.

אין לי תירוץ לקושית המלאכ"ש אבל מ"מ דברי הה"ע באהלות הנ"ל צ"ע כי קשה לשיטתו המפרש כאן והמשנה בעדיות הנ"ל אבל ש"ר שהמשחת אהרן^{עו} כאן כותב שבכל מקום בש"ס משנה או ברייתא הפירוש כמו הה"ע אבל כאן שונה ע"ש ועוד אחרונים גם פירוש הכ' דמיון כאן אבל עוד לא מצאתי מה שמפרש המשנה בעדיות.

עב. שבועות פ"ג מ"ו.

עג. מנחות פ"ה מ"ו.

עד. אהלות פ"ט מי"ב וי"ד.

עה. פאה פ"ו מ"ה ר"ה פ"א מ"א נזיר פ"ט מ"ה כלים פכ"ח מ"ד ואהלות פי"ג מ"א ובעוד כמה מקומות הוא לא מפרש ענין זה.

עו. מרבי אהרן פרץ.

מסכת סוטה

פרק א'

הרבה מפרשים^ע הקשו שהסדר במשנה כאן הוא לא הסדר שבפסוקים וגם שרהמב"ם נקט עוד סדר אחר בחיבורו ואין לי להרים ראש בין הגדולים אבל אולי יש תועלת להעלות על הכתב את שלשת הסדרים כדי להקל על הקורא להבין יותר ברור על מה מדובר:

עז. תוס' י"ד. ד"ה מביא את מנחתה וכסף משנה הלכות שוטה פ"ג ולחם משנה שם ותי"ט לפ"א מ"ה ועוד.

פסוקים ^{ע"ה}	משנה ^{ע"ט}	רמב"ם ^פ
קינא לה ונסתרה ומעלה אותה לבית דין הגדול בירושלים		
מביא מנחתה	מעמיד אותה בשער נקנור	מעמיד אותה בשער נקנור
כהן מביא פיילי ונותן בו מים ועפר	אוחז בבגדיה ^{פ"א} וסותר שעה	משביעה אותה ומתנה עמה
מעמיד אותה בשער נקנור	מביא מנחתה	כותב מגילתה
אוחז בבגדיה וסותר שעה	נותן מנחתה על ידיה	כהן מביא פיילי ונותן בו מים ועפר
נותן מנחתה על ידיה	כהן מביא פיילי ונותן בו מים ועפר	מוחק מגילתה
משביעה אותה ומתנה עמה		אוחז בבגדיה וסותר שעה
כותב מגילתה	מביא מנחתה	
מוחק מגילתה	נותן מנחתה על ידיה	
משקה	נותן מנחתה לכלי שרת	
נותן מנחתה לכלי שרת	משקה	
מניף מגיש קומץ ומקטיר		

עח. כמו שסוכם בתוס' בדף י"ד.

עט. כמו שסוכם בלחם משנה.

פ. הלכות שוטה פ"ג.

פא. משמע מהמשנה שכאן מתכסה בשחורים וזה לא מוזכר בפסוקים והרמב"ם כותב שמתכסה בשחורים לפני שמשיבין אותה.

פרק ב' משנה ד'

קושיה

מוזכר כאן סוגים של חומר של כתיבה כמו שמוזכר במגילה פ"ב מ"ב ובגיטין פ"ב מ"ג וצריך לדעת למה כאן לא מוזכר סם וסקרא^{פב}.

וש"ר שהתי"ט שואל זאת רק לגבי מגילה לגבי סקרא והוא לא מקשה לא על סם^{פג} ולא על גיטין^{פד} והוא מתרץ הכא כללינהו בולא כל דבר ובגיטין יט. איתא שכל דבר שהוא מתקיים לאתויי מי טריא ואפצא וא"כ צריך ביאור איך התי"ט כותב שכאן כל דבר לא כמו שחז"ל דרשים בגיטין וא"ת שם כתוב כל דבר של קיימא ושאני הכא שכתוב כל דבר שרושם זה אינו כי בגליון הש"ס הובא גירסה של רושם בגיטין^{פה} וגם בשבת פי"ב מ"ד קתני דיו סם סקרא קומוס וקנקתם ובכל דבר שרושם ובגמ' שם דף קד: איתא ובכל דבר שהוא רושם לאתויי מי טריא ואפצא וא"כ קשיה לי מנין לתי"ט שכאן שונה משבת וגיטין.

תירוץ

כאן הקנקנתם סוף הרשימה שפסולים מפורשים לפני דיו ואולי יש בזה רמז למה דאיתא כאן בדף כ. לכל מטילין קנקנתם לתוך הדיו חוץ מפרשת סוטה אבל לגבי התי"ט אין לי הסבר^{פו}.

פרק ג' משנה ח'

קושיה

צ"ל סדר הענינים במשנתנו כי לכאורה אין להם סדר.

-
- פב. ש"ר שהמלאכ"ש כאן כבר שאל זאת ולא מתרץ.
 פג. והקרבת עדה לירושלמי סוטה יא: ד"ה ה"ג יכול בקומוס ובקנקנתום מכשיר סיקרא ולפי דבריו הל"ל לתי"ט להקשות רק מסם ולא מסקרא.
 פד. אין להקשות משבת פי"ב מ"ד פרה פ"ט מ"א וידיים פ"א מ"ג כי אלו לא איירי בכתבי קודש אבל ש"ר שהמלאכ"ש כאן כן שואל לגבי שבת הנ"ל.
 פה. ובלשון הזהב בשבת פי"ב מ"ד הובא גירסה זאת גם.
 פו. וע"ע שירי קרבן לירושלמי סוטה יא: שמקשה על התי"ט הנ"ל קושיא אחרת ומתרץ.

תירוצ

אולי י"ל שהובאו כאן רק ענינים שיש להם צד עבירה וסידרו אותם לפי רמת הקושי דהיינו שהגם שנגעים באים על לשון הרע והוא עון פלילי המדובר כאן הוא פריע ופרימה שנוגע רק לשער ובגד ואין באלו קושי כל כף לבן אדם ואחריו אם הנודר נזירות בעצמו נקרא חוטא לכאורה כ"ש המדיר את בנו אבל הקושי של מניעת יין לא גדול ובפרט שהנזירות חל על בנו ולא עליו ונזירות אביו נגרר אחרי המדיר את בנו ואחריו המוכר את בתו שזה גם חוטא אבל גם הקושי של העבדות חל על בתו ולא עליו והמקדש את בתו נגרר אחריו ותדע שהמקדש אמור להיות לפני המוכר כפי סדר הש"ס ואם כדברי אתי שפיר ואחריו נסקל ונתלה והגם שהם עונש חמור על אבירות חמורות אבל אכ"ז לכאורה הקושי והסבל הוא רק לזמן קצר כי הנסקל מת מיד ובסוף המשנה המוכר את עצמו והוא סובל עול ובושה של עבדות כמה שנים וזה קשה מאוד^{פז}.

בתוס' כאן דף כג: ד"ה מה בין איש לאישה יש תימה למה לא הובא במשנה עוד כמה הבדלים ולפי דברי אולי אתי שפיר אבל לכאורה התימה של תוס' קאי גם על התוספתא וא"כ אין בדברי שום תירוצ.

ואולי ניתן לתרץ באופן אחר שמצורע ונזיר ביחד כי בשניהם יש קרבנות אי נמי הם יותר פנימיים כלומר הם ענינים בינו לבין עצמו ומצורע ראשון כי הוא לגריעותו ומעלין בקודש ואז קידושין אחרי נזיר כי שניהם ענין של זכות האב בילדיו והוא ליה בינו ולבין משפחתו ובסוף סקילה ומכירה והם בפרהסיא כלומר בינו לבין כלל ישראל.

פרק ה'

קושיה

לכאורה אין סדר לבו ביום דרשות דפירקין.

תירוצ

אולי י"ל שבמ"ב אין מחלוקת מפורש במשנה ולכן היא ראשונה ובמ"ג יש מחלוקת ואחר כך סודר מ"ד וה' שאין בהן נפ"מ להלכה וכמובן מ"ד לפני מ"ה כי היא ר"ע.

פז. ודאי שיש סברא הפוכה שמכירת בתו לשפחות הרבה יותר קשה ממכירת עצמו אבל אולי מדובר ברשעים שאין להם רגש כל כך בריא.

פרק ה' משנה א'

קושיה

במשנתינו יש דרשה בהלכות סוטה מר' עקיבא שהוא דרש בו ביום שהושיבו ראב"ע בישיבה ואז יש עוד ד' דרשות של ר"ע וא' של ריב"ה וצריך לדעת למה אלו הדרשות הובאו כאן ולא דרשות אחרות של בו ביום של ר"ע וש"ר שהרש"ש כאן שואל זאת באופן אחר קצת וז"ל:

וק"ל מדוע לא חשיב הכא כל הני דבפ"ד דידיים וי"ל דלא תני הכא אלא מה שדרשו מקראי א"נ מה שדרש ר"ע לבד.

וקושיתו היא לכאורה שרק בשני מקומות אלו יש משניות שמתחילות בבו ביום^{פח} ולכן ראוי לשנות כולם במקום אחד^{פט}.

תירוץ

אני חשבתי לתרץ קושיתי הנ"ל שכאן בסוטה שהיא מס' מבוססת על שלום בין איש לאישתו הובאו דרשות מקראי של בו ביום של ר"ע שחלקו עליו ובמ"ב לא מפורשת מי חולק עליו אבל המפרשים כבר כתבו שלא קי"ל הכי כלומר אלא כבר פלוגתו ואיתא שהכרעת הלכה מתוך מחלוקת מביא שלום אמיתי^י ולכן הובאו רק אלו כאן ומ"ה הובא כאן בגלל מי יגלה עפר כמו שהרש"ש כותב ואולי גם אפשר לומר שסוף מ"ה מרמז שכדי לעשות שלום בין איש לאשתו צריך לעשות מאהבה.

פרק ו' משנה א'

קושיה

הלשון מוזרות בלבנה אינו מדוקדק והל"ל באור לבנה או לאור הלבנה כמו בפס' פ"א מ"א וביבמות פט"ז מ"ו והלשון בלבנה לכאורה משמע שהנשים נמצאות בלבנה וא"כ צ"ב^{צא}.

פח. לאפוקי משבת פ"א מ"ד שזאת המקום השלישי בש"ס שנשנה בו ביום אבל שמה נשנה בסוף המשנה.

פט. וש"ר שהמשנה אחרונה לידיים פ"ד מ"א גם עמד על עצם קושית הרש"ש ומתרץ באופן אחר.
צ. ע' יבמות יד: לגבי החיבה וריעות בין בית שמאי לבית הלל וע' תוספתא שם פ"א מ"ג שהובא מפורש שלום ביניהם וע' ר"ה פ"ב מ"ט שרבן גמליאל אמר לרבי יהושע בוא בשלום.

צא. וא"ת זאת שאלה של מה בכך ע' בתי"ט לטהרות פ"ד מ"ד ד"ה הממלא בעשרה דליים שכותב דיוק דומה לדיוק דידי וגם ש"ר בספר אוצרות דברי יציב על הש"ס שעמד על אות ל' של

תירוץ

התי"ט כותב שהואיל וטוות בלילה הנה מפחד בלילות מתקבצות לטוות בקיבוץ ומשיחות ביחד ע"כ ואולי י"ל שאם לא היה לבנה לא היו יכולות לטוות בגלל הפחד ולכן הכי קאמר מוזרות בזכות הלבנה^{צב}.

פרק ז' משנה א'**קושיה**

צריך לדעת סדר מ"א וב' כי אינן לא לפי סדר הש"ס ולא לפי סדר הפסוקים^{צג}.

תירוץ

לגבי מ"א אין לי הסבר אבל לגבי מ"ב י"ל שבכורים וחליצה הם הלכה למעשה ולפי סדר הש"ס ואח"כ שלש בבות של ברכות והן לפי גודל מספר המברכים כי הברכות וקללות דהר גריזים והר עיבל נאמרו ע"י שבט לוי וברכת כהנים ע"י כל כהני ישראל וברכות כהן גדול נאמר ע"י יחיד.

אחרי אלו פרשת המלך דומה לברכות כהן כי גם זה יחיד ובסוף יש עגלה ערופה ומשוח מלחמה ושניהם היפך ברכה דהיינו מיתה ומלחמה ומשוח מלחמה אחרון כי היא נאמרה לכאורה להרבה אנשים לעומת פרשת עגלה ערופה^{צד}.

פרק ז' משנה ו'**קושיה**

ברכת כהנים נמצאת כאן ובתמיד פ"ז מ"ב ושם עיקר^{צה} וא"כ צ"ל למה כל הענין גם נשנה כאן ובפרט לאור תימת התי"ט שכאן לא פירש מנלן בלשון

לבין השמשות של מ"ה דפי"ט דשבת.

צב. אי נמי אולי שאפשר שיש מקום לומר שיש בחינה שנשים אכן נמצאות בלבנה כלומר לא באותו מקום של אנשים וזה מרמז על מה דאיתא בשבת סב. נשים עם בפני עצמן.

צג. ש"ר שהתי"ט כותב צריך עיון איזה סדר נקט התנא.

צד. ש"ר שתוס' כאן מב. ד"ה משוח מלחמה מפרשים למה עגלה ערופה לפני משוח מלחמה וגם ש"ר שההון עשיר מסביר כל סדר מ"א וב'.

צה. מלאכ"ש כאן.

הקודש שזה הנושא של הפרק וגם עלה בדעתי לשאול למה הסדר מדינה מקדש מקדש מדינה מדינה מקדש וש"ר שזו שאלת המלאכ"ש.

תירוץ

אולי י"ל שכפל המשנה בא לרמז למה שכתוב בסוף המלאכ"ש כאן וגם בתמיד וז"ל שהשם המפורש הוא שם בן י"ב אותיות ואותם שאין יודעין מזכירין שם הויה ע"כ דהיינו שהשם שכתבו במשנה מתפרש לשתי שמות ואולי זה גם סיוע למה שכתוב בתפ' ישראל כאן בסימן כ"ה שגם הכנוי מתפרש לשתי כוונות.

אי נמי כתוב בקונטרס נתיב מצותיך^{צו} וז"ל מצוה מישראל מהיות מקבלים מכהנים מברכותיהם ע"כ וענין זה גם כתוב בזוה"ק^{צו} בזה"ל:

בההיא שעתא דכהנא פריס ידוי צריכין עמא למיתב בדחילו באימתא ולינדע דההיא שעתא עידן רעותא אשתכח בכלהו עלמין.

דהיינו שבברכת כהנים יש גם מצוה לישראל לקבל את הברכות וע' בב"צ^ח שענין הסח הדעת שייך בין בעם ובין בכהנים וא"כ כפל המשנה בא לרמז על מצוה זאת ובזה גם ניחא הענין של מדינה מקדש מקדש מדינה כי לכאורה משמע מהזהר הנ"ל שברכות שמגיעים למדינה דהיינו העם חוזרות לכל העולמות וגם הכהנים במקדש מתברכים כמו שרש"י כותב לבמדבר ו' כ"ז.

פרק ח' משנה ב'

קושיה

צ"ל הסדר של בית התבן בית הבקר בית העצים בית האוצרות כי לכאורה ה"ל למסמך עצים לתבן ואפילו אם לא גורסים בית התבן כדאיתא בשינוי נוסחאות עדיין הוה ליה למסמך בקר לאוצרות ששניהם אוכל אבל סדרה

צו. מאהרן כ"ץ מודפס בסידור תפילה ישרה וכתר נהורא בפ"ד אות ח'.

צז. פר' נשא דף קמ"ז.

צח. או"ח סקכ"ח וז"ל שגם הכהנים לא יסתכלו בעם כדי שלא יסיחו את דעתם.

זאת גם נמצאת בעירובין פ"ח מ"ד ושם גרסינן לכולהו^{צט} ואולי כאן נגרר מהתם אבל עדיין צ"ב הסדר.

תירוץ

שם בעירובין איתא בגמרא דף פה: בתד"ה בית התבן לא בעי אלא דחזי לדירה ע"כ ואין לי שום הבנה של המציאות בזמנם אבל אולי י"ל שסדרם התם לפי דרגת ראוי לדירה.

פרק ט' משנה ט"ו

אינני יודע סדר התנאים במשנה זו כי אינם לפי סדר הדורות.

מסכת גיטין

פרק א' ופרק א'

צ"ב למה המס' מתחילה עם המביא גט ואין לי הסבר.

פרק ב' ופרק ג'

קושיה

לכאורה עין סדר לענינים כאן והתנא קופץ משליחות לכתובת הגט ואז עוד פעם שליחות ואז כתיבת הגט וגם בסוף פ"ג באמצע עניני חזקת קיימין יש שתי משניות של שליחות.

תירוץ

אולי י"ל שבפ"ב מ"א יש ענין של חצי דבר לגבי שליחות דהיינו בפני נחתם חציו ובמ"ב יש חצי דבר לגבי כתיבה דהיינו כתיבה ביום וחתימה בנפרד בלילה ואז התנא ממשיך עם הלכות כתיבה ובסוף מ"ה יש שליחות ולכן במ"ו התנא ממשיך עם הל' שליחות.

צט. ורש"י לשמות י"ב ז' כותב בבית התבן ובבית הבקר וגם הטור והש"ע באו"ח סימן שצ"ב אולם הטור בסימן ש"ע נקט בבית התבן בבית העצים בבית הבקר ובבית האוצרות.

לגבי פ"ג בסוף פ"ב איתא שהכתב מוכיח ופ"ג ממשיך לברר שחוץ מהכתב גם צריך כוונה לשמה וברור שבסוף מ"ג יש את הענין של חזקת קיימין ושאר הפרק עסוק בענין זה חוץ ממ"ה וו' ואולי י"ל שהתי"ט בסוף מ"ד מביא שבכה"ג עם היה שליח גט לכתחילה לא יתן אבל אם נתן מגורשת וה"ה במ"ה כדאיתא ברמב"ם הל' גירושין פ"ט הל"ה ומ"ו דומה למ"ה ואז התנא חוזר לחזקת קיימין.

פרק ג' משנה ה'

הנושא כאן של מ"ג ד' ז' וח' הוא חזקת קיימין וא"כ צ"ל למה מפסיק התנא עם מ"ה וו' שהן מדברות על שליחות ואין לי הסבר וש"ר שהמלאכ"ש כבר עמד על קושיה זו.

פרק ד' משנה ז'

קושיה

במ"ב דפירקין יש תיקון עולם של גיטין ולכאורה משנתינו שגם מדוברת בת"ע של גיטין צ"ל צמודה לה וגם אם משנתינו וגם מ"ח שהיא המשך היו שניהן נשנו אחרי מ"ב אז היתה מ"ט נמצאת מיד אחרי מ"ו וזה לכאורה נכון כי מ"ו המוכר את עבדו לגוי ומ"ט המוכר את עצמו לגוי והן דומות ומ"מ הסדר שיש בפירקין צ"ב.

תירוץ

אולי י"ל שבמשנתינו אחרי תיקוני עולם שונים התנא חוזר לענין ראשון דהיינו גיטין ומ"ט לא במקום וכאילו שכאן לומדים את הסוגיה של ת"ע פעם שנית וזה מרמז על מה דאיתא בגמ' מז: והובא במפרשים כאן אמר רב אשי שתי תקנות הוו.

מסכת קידושין

פרק א' משנה ז'

קושיה

צ"ל למה התנא מכניס כאן סוגיא של חיוב מצות באמצע הלכות קידושין וקנינים.

תירוץ

אולי י"ל שאחת מן המצות הבן על האב היא ללמדו תורה וגם בסוף הפרק התנא חוזר לענין של לימוד התורה בהזכירו מקרא ומשנה ואולי הובא זה הענין כאן אחרי הלכות קנינים לרמז שקנין תורה הוא גם קנין כי במ"י דפ"ו דאבות המכונה קנין תורה מוזכר שתורה היא קנינו של הקב"ה וכאן מרמז לקנין של לומדיה^ק וש"ר שתוס' רי"ד והריטב"א^{קא} והתפ' ישראל^{קב} כבר שאלו וענו את השאלה הזאת וכולם כותבים ענין אחר לגמרי ממה שאני כתבתי.

פרק ב' משנה ד'

קושיה

במ"ב ג' וה' כאו יש קידושין על תנאי וצ"ב למה מ"ד באמצע שענינה שליחות דקידושין. יש גם שליחות בפ"ד מ"ט והתם קשור לפ"ד כי ענינו יוחסין אבל בפ"ג מ"א יש גם שליחות ואחריה שוב קידושין על תנאי וצ"ל מה הסדר.

ק. וחשבתי לכתוב עוד שלפני משנתינו כתוב אמירתו לגבוה כמסירותו להדיט ואולי אפשר לדרוש ולומר שכדי ללמוד תורה הניתן מפי הגבורה צריך מסירות נפש אצלנו כי אנחנו הדיוטים ולא יודעים כלום ובקושי יכולים להשיג אמיתת כוונת התורה הקדושה אבל למעשה אין לי עסק בדרשנות.

קא. דף כט. ושניהם הובאו במלאכ"ש.

קב. בסוף דבריו בסוף הפרק.

תירוץ

י"ל שהתנאים של פ"ב הם על מציאות הקיים אבל בפ"ג הם ענינם של האיש לקיים בעתיד והשליח בפ"ג מ"א הלך ברמאות כמחז"ל ואולי כאן קמ"ל שמקדש על תנאי ולא מקיים תנאו בסוף הוא גם נחשב לרמאי.

פרק ד' משנה י"ד**קושיה**

הלשון בפאה פ"א מ"א הוא שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה גם לגבי תלמוד תורה וכאן הלשון הוא שאדם אוכל משכרה בעה"ז וצ"ב ההבדל.

תירוץ

אולי י"ל שמשכרה משמע מקצת שכרה ולא כל שכרה ופירותיהן משמע כל הפירות והרמב"ם מפרש בפאה שבעה"ז אוכלים פירות מצות בין אדם לחבירו ולא מצות בין אדם למקום ות"ת כנגד כולם כי התלמוד מביא לידי מעשה ואולי שכאן מרמז לזה כי אוכלים פירות רק של חלק מהמעשים דהיינו מצות בין אדם לחבירו.

סדר נזיקין

אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתך חוסן
ישועות חכמת ודעת אמונת זה סדר זרעים עתך זה
סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין
חכמת זה סדר קדשים דעת זה סדר טהרות.

שבת לא:

ואמר ישועות זה סדר נזיקין והנה הסדר שלפני זה הוא
סדר נשים לנקבה החמרית בלבד ואלו סדר נזיקין הוא
כולל האדם בכללו שהעיקר הוא הזכר וכמה דברים
שאינם שייכים לגמרי רק לזכרים כמו דיינים ועדות
וכלל אמרו האיש הוא בעל משא ומתן ולא האשה כך
אמרו רבותינו זכרונם לברכה ולכן צריך בפרק קמא
דבבא קמא (ט"ו.) רבוי שתהיה האשה חייבת בנזיקין
שאמרו איש דבר משא ומתן אין אשה דלאו בת משא
ומתן לא קמ"ל ואם האשה בעלת משא ומתן במקצת
הוא בטל אצל האיש שהוא בעל משא ומתן וידוע כי
הנקבה והזכר ב' מדרגות והם נחשבים כמו הארץ
והשמים למי שמבין את זה.

תפארת ישראל מהמהר"ל פרק עשירי

מסכת בבא קמא

פרק א' משנה א'

איתא בגמ' דף ו': אמר רב יהודה אמר רב האי תנא ירושלמי הוא ע"כ וצריך לדעת מאי נפ"מ והגם שחז"ל בדף יג': דרשים למה הסיפא דמשנתינו נשנה גם במ"ב אולי יש מקום לשאול למה מילת ארץ נשנה פעמים ולמה ארץ ולא קרקע ואולי אחד לפשוטו ואחד לדרשה ומרמז לארץ החיים המוזכר בסוף פ"ק דקידושין ואיתא ארץ החיים הוא עה"ב² ואולי יש כאן רמז שהירושלמי מכוון לעה"ב כמו שכתוב בשפתי צדיק פר' בראשית אות כ"ב בשם הרבי רש"ב מפרשיחא זצ"ל וז"ל שעל הו"א שבגמ' הוא קיום כל עוה"ז שהוא ג"כ רק הו"א ואמר שבתלמוד בבלי יש הו"א הרבה ובירושלמי אין הו"א הרבה ע"כ ומשמע שהירושלמי מכוון לעה"ב ע"כ³.

ואולי יש כאן עוד רמז לזה כי בערוגת הבשם בסוף פר' תצוה דרוש לז' אדר הובא שלעתיד לבא יתגלה אור בג' שמ"ג וגמטריה ראשי תיבות שור⁴ בור מבעה אש⁵ הוא שמ"ג וזה שהירושלמי מכוון לעה"ב ולא הבבלי אולי גם מרמז למה דאיתא בכתובות קיא. כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא ובשפ"א ריש מס' אבות איתא וי"ל כי הכל אחד עולם הבא וארץ ישראל ע"כ וע' גם באבות דרבי נתן פל"ד מי"א שארץ ישראל אחד מעשרה דברים שנקראו חיים כמו גן עדן.

א. זה לשון התי"ט שם פי' הר"ב ארץ החיים ומסיים הרמב"ם ר"ל העוה"ב וכן ל' רש"י חיי העוה"ב ע"כ גם הש"ל כותב לאבות פ"ה מ"ו שארץ שם מכוון לארץ החיים ומדת המלכות ואיתא גם בפרדס רמונים שער כ"ג פי"ג שארץ החיים יש בו בחינה של המלכות וזה לכאורה מכוון לעה"ב כמו שדרשים חז"ל בפס' נ. על זכריה י"ד ט' והיה ה' למלך על כל הארץ וגו' אבל ע' בגר"א לתמיד פ"ז מ"ד שמלוכה מכוון לאלף הששי ולא לעה"ב.

ב. כנ"ל והערה הקודמת וגם ע' בזוהר בראשית א. הובאה בפרדס רמונים שער כ"ג פ"א וגם בכד הקמח בסוף ערך פסח איתא שארץ החיים מכוון לעה"ב ואיתא בחדסד לאברהם מעין ג' נהר י"ט גם כעין זה.

ג. ע' גם תענית ה. ובבא בתרא עה: שחז"ל מזכירים ירושלים אצל עה"ב.

ד. ש"ר בש"ך עה"ת פר' כי תצא ד"ה עוד בשם מדרש ילקוט שביאת משיח נלמד מהפסוק משלחי רגל השור והחמור.

ה. התי"ט ותפ' ישראל מסבירים למה התנא נקט הבער ולא המעביר ולא אש ברישא אבל לפי הסברם לכאורה יש לשאול למה שינה בסיפא וכן נקט אש ולפי מה שכתבי ניחא וגם החשק שלמה מקשה שלפי שיטות שונות בגמרא למה נקט התנא שור ולא בהמה ולמה מבעה ולא שן ואם כדברי ניחא אבל אני לא הבנתי למה הוא ז"ל לא הקשה למה מבעה ולא אדם למאן דסבירה ליה הכי וענין זה מוזכר במהר"ם אל לא בלשון קושיא

ו. ובדגל מחנה אפרים ריש פר' חיי שרש איתא דחברון נקרא עלמא דאתי.

פרק ו' משנה ג'

קושיה

לכאורה משנתינו ראויה להיות עם מ"ב וג' דפ"ה וש"ר שתוס' כותבים שאיצריך למיתניא בגלל חידוש לגבי מ"ג דפ"ה' וזה לכאורה סיוע לקושיתי.

תירוץ

י"ל שיש מחלוקת כאן בפ"ו מ"ב לגבי משלמת מה שהזיקה וחז"ל אומרים שהלכה כר"ש ומשנתינו מדוברת במגדיש פירות גמורים וא"כ אולי י"ל שמשנתינו נשנה כאן שלא במקומה לרמז שהלכה כר"ש וש"ר שהמלאכ"ש כותב סברא דומה לזה.

פרק ז' משנה ז'

קושיה

התי"ט כותב תמיהני דזה היה לו לשנות בריש פ"ו ע"כ המלאכ"ש מתרץ זה אבל אולי יש מקום לעוד תירוץ.

תירוץ

שלוש משניות הראשונות של פ"ו הם נזקי שן ובהמה דבר שצריכה שמירה תמיד כי בקל יוצאות ובקלות האדם נכשל בזה ושאר הפרק נזקי אש ויותר קל לשמור על אש שלא תצא כי אין לו רוח חיים והנכשל בזה לכאורה יותר פושע וגם הנזק עצמו יותר חמור כי האש אוכלת לא רק פירות אלא גם בתים אדם ובהמה ופ"ז עד משנתינו הל' גנב שבשאט נפשו מתכוון לקחת מה שאינו שלו אפילו שור דקיימה למלאכה ובהמה יכול לירד לחיי הנגזל ומשפחתו ממש בלקחו ממנו פרנסתו ויש כאן סדר מקל לחמור וסיבת גזירת משנתינו שלא יפסידו ישוב א"י כלומר נזק יותר חמור שנוגע לכלל ולא רק ליחיד וסיבה זאת לא מפורש במשנה אבל אולי אפשר לומר שהסיפא אין פורשין נשבין ליונים מרמז לזה כי כנסת ישראל נמשלו ליונה"ו והכי קאמר אין מגדלין בהמה דקה בא"י שלא יפרוס נשב ללכוד ולהזיק כלל הישוב.

ז. תוס' בדף נט: וע' תי"ט שזאת כוונת תוס'.

ח. ברכות נג: ושבת מט. ושיר השירים רבה ד'.

ואולי יש מקום להוסיף ולומר שאם ח"ו מפסידים את הישוב הולכים בגלות ואולי הארבע גליות מרומזות בארבע בעלי חיים במשנתינו דהיינו בהמה דקה תרנגולים חזירים והכלב כי עז בהמה דקה ורש"י למשלי ל' ל"א כותב הנמלים עם לא עז זו בבל שנאמר הן ארץ כשדים זה העם לא היה ע"כ ואיתא בילקוט שמעוני על נ"ך רמז תתקס"ד זרזיר מתנים או תיש זה מדי כשם שהתרנגול קורא בלילה ונוער לבני אדם כך אחשורוש בלילה ההוא נדדה ע"כ ורבינו בחיי לויקרא י"א ד' כותב ואת החזיר זו מלכות גלות הרביעי ע"כ ואפשר לכוון כלב למצרים שנאמר (שמות י"א ז') לא יחרץ כלב לשונו וגם איתא בשבת פט: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל ע"כ וע' מה שכתבתי לפס' פ"ג מ"א שיתא בספרים שיש שמה רמז במשנה לארבע גליות^ט.

פרק י' משנה ג'

קושיה

הנושא של מ"ב וד' הוא הצלת ממון מאיבוד וא"כ מ"ג שמדוברת בגנבה לא במקום.

תירוץ

י"ל שברישא דמשנתינו הגנב גם בא להציל ממונו ואולי נשנה משנתינו בין נחיל של דבורים ובין כדו של דבש למרז על מתיקות הלימוד בספרים המוזכרים במשנתינו וש"ר שהלמאכ"ש מסביר סדרם של שלש' משניות אלו בטוב טעם ודעת ודפח"ח ומתוקים באמת.

מסכת בבא מציעא

ט. אבל לכאורה קצת רחוק להגיד שיש גם רמז כזה בחולין פ"ט מ"ב דהיינו ששם יש אדם חזיר גמל ועגל וכאן מילת אדם נמצאת רק עם גלות מצרים ועגל זה בהמה דקה וזה בבל ואיתא במדרשים (מדרשי אגדה בשם רשב"י וילקוט מדרשים בשם תפלת רשב"י ועוד) ורכב גמל מכיון שהוא יוצא מלכות ישמעאל שהיא תשועה לישראל כתשועת רוכב על חמור ע"כ והחזיר זו מלכות גלות הרביעי וגם איתא במדרש אגדה ויקרא י"א ד' הובאה ברבינו בחיי הנ"ל בפנים את הגמל זו מלכות בבל ע"כ.

י. בד"ה המכיר.

פרק ב' משנה י'

קושיה א'

כל פירקין עד מ"ח מדובר בדומם או בע"ח כפות שאין להם תנועה ובמ"ט וי' בבע"ח חפשי אבל הבבא דמשנתינו של בית הקברות שייכת גם לדומם ולכאורה הל"ל אותה לעיל עם מ"ג ששם מדובר במקום המציאה.

תירוץ

בגמ' לב. חז"ל דורשים מקרא שאין לשמוע לאביו אם אמר לא להשיב אבידה ושוב חז"ל שואלים למה צריך פסוק כי יש סברא ועונים שיש ה"א הואיל והוקש כיבוד אב ואם לכבודו של מקום צריך לשמוע לאב ולא להחזיר קמ"ל שאין לשמוע לו וא"כ אולי הבבא של בית הקברות ואביו נשנית בסוף הפרק להסמיך אותה למי"א שמודברת בכבוד רבו וחז"ל אומרים שהוקש מורא רבו למורא המקום"י ולכן יש רמז לתירוץ של הה"א הנ"ל"כ כלומר אם אמר לו אל תחזיר לא ישמע לו אע"פ שאבידת רבו קודמת לאבידת אביו.

קושיה ב'

סיפא דמשנתינו לגבי פריקה וטעינה לכאורה אין לה שייכות לפירקין שכולו הלכות מציאה אא"נ שנשנה אגב האפילו ארבעה וחמשה פעמים של מ"ט אבל א"כ הל"ל אותן בהדי הדדי וע"ק רישא דמשנתינו לגבי כיבוד אב ואם לכאורה קשורה למשנה י"א וא"כ גם הל"ל אותם צמודות ולכאורה ראוי להפוך רישא וסיפא דמשנתינו וצ"ב מה סדרן.

תירוץ

אולי י"ל שהרישא נשנה אחרי מ"ט כי שניהן הלכות מתי פטור מלהשיב אבידה ואז הסיפא נשנה כי היא הלכות מתי פטור מלטעון ושניהם ענין של בהמה ואז מי"א גם יש בה הלכה מתי פטור מלהשיב אבידת אביו.

יא. אבות פ"ד מ"ב ופס' כב: ועוד.

יב. וא"כ זה סיוע לרש"י שקושיית הגמ' קאי על השבת אבידה ולא כמו תוס' הרא"ש שקאי על טומאה.

פרק ד' משנה ז'

קושיה

במ"ז וח' דפיריקין לכאורה אין סדר לה' פרוטות וה' חומשין ולפי התי"ט שה' פרוטות נשנה בגלל חידוש דמציאה לכאורה ה"ל לשנות אותה או ראשון או אחרון.

תירוץ

אולי י"ש לפי פשטות הגמ' דף נה. שגזל ואבידה איצטריכא ליה אתי שפיר שהם האחרונים (כלומר בגללם נשנה כולם) והודאה נשנה ראשון כי היא המשך של הרישא ואז קידושין ומעילה הם לפי סדר הש"ס ולגבי אבידה וגזל גופא הפני יהושע כותב שגזל כאן כולל שאר דיני ממונות ואולי לכן נשנה אחרון א"נ י"ל שהאחרונים דנים אם פחות משהו פרוטה פעמיים מצטרף לזמן מרובה בגזל כמו במעילה או לא ולפי סברת המנ"ח שגזל כן דומה למעילה לכאורה ה"ה מציאה וא"כ אולי י"ל שהתנא סידר מציאה וגזילה אחרי מעילה לרמז שהם נגררים אחריה ונלמדים ממנה ואם יש ממש בדברי אתי שפיר גם מ"ח כי עד מעילה הכל לפי סדר הש"ס ואחרי מעילה גזילה.

פרק ד' משנה י'

קושיה

מדובר במשנתנו בבעל תשובה ובן גר והפסוק שהובא מדובר רק בגר עצמו וא"כ לכאורה אינו ראיה והגם שיש לתרץ שזכירת מעשה אבותיו הוא גופא מצער את הבן גר"י עדיין יש לשאול למה לא הובא הפסוק לא תונו איש את עמיתו שעליו דורשים חז"ל (ב"מ נח:): איסור אונאת דברים לגבי כל יהודי ומה רבותא שגר לא תונה.

תירוץ

אולי יש לומר שמשמע ממשנתנו שאפילו היכא שהגר מת והבן גר לא מצטער ואומר שמעשה אבותיו אינם באשמתו^{יג} אפילו הכי אסור ומכאן רמז לאיסור לשון הרע לאחר מיתה כדאיתא בחפץ חיים בכלל ח' סעיף ט'.

יג. מנחת חינוך מצוה ק"ל אות ד' ומצוה רנ"ח אות ו' ופני יהושע קידושין מו. (בקונטרס אחרון נח.) ועוד.

יד. כך כותב הרשב"ם על הפסוק הנ"ל וגם המהרש"א כאן בח"א ד"ה אם היה בדף נח.

פרק ה'

במ"א יש את הענין של פוסקין על הפירות הנשנה במ"ז^ט ולכאורה יש לשאול למה מ"ז לא נשנה מיד אחרי מ"א ולתוס"י שחולקים על רש"י וכותבים שגם ההלואה של חיטין היתה אסורה עדיין מדובר בענין של פוסקין כי אם הלואה היה נותן מעות עכשיו היה מותר מטעם פוסקין וכולם מודים שההיתר של יש לו הוא במ"א וג"כ במ"ז וט' וא"כ יש לשאול למה היתר זה נשנה בשלשה מקומות וע"ק לכאורה גם יש לשאול שהרישא של מ"ב דומה לסיפא דמ"ט ולמ"י שבכולם אם היו אוהבים אין איסור רבית^ט וא"כ הל"ל אותן ביחד ואין לי תירוץ.

פרק ה' משנה א'

קושיה

סדר דרישא כאן הוא הציור דהיינו הלואה סלע ואז התואר דהיינו מפני שהוא נושך והסיפא איפכא קודם התואר דהיינו המרבה בפירות ואז הציור דהיינו לקח הימנו חטין וצ"ב^ב.

תירוץ

אולי י"ל שיש כאן רמז לדברי רבינא בדף סא. ע"ש.

טו. וא"ת הא איתא בסנ' צד. עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה ע"כ ולכאורה הכוונה היא שיש שייכות לגר צדק לאומות העולם ומצטער בבזיונם וא"כ כ"ש מעשה אביו י"ל שהיערות דבש בח"א דרוש ט"ז מפרש מימרא זו באופן אחר ולפי הסברו אין כאן קושיה למה שכתבתי בפנים ע"ש.

טז. לפי רש"י והר"ב ושניהם מצינים מ"ז וגם חזל מביאים מ"ז בדף סב:

יז. לכאורה אפשר לחזק קושיתי במה שש"ר במלאכ"ש לב"ק פ"ז מ"ז ד"ה אין מגדלין וכו' שכותב שהתנא מסביר במ"ז איך אפשר להבין המשניות הקודמות הצמודות לה וגם כאן ניתן לשאול במ"א למה מותר לפסוק על הפירות ואז במ"ז מסביר התנא וא"כ מובן קושיתי.

יח. סב: ד"ה לקח הימנו חטין בדינר זהב הכור.

יט. ב"ק צז. תד"ה הלואה ודר בחצירו.

כ. וש"ר שההון עשיר שואל שאלה כזאת בבכורות פ"ו מ"א וגם הקול הרמ"ז בברכות פ"ב מ"ז.

פרק ה' משנה ב'

קושיה א'

איתא כאן במשנה המלוה את חבריו והמלאכ"ש כותב נלע"ד שיותר צחות לשון ה' להיות המלוה לחבירו עכ"ל ולכאורה כוונתו לומר שמילת את מורה על החפץ הנלוה מאחד לשני והלוה הוא הגברא המקבל את החפץ.

תירוץ

אולי אפשר לתרץ שהמשנה רומזת על מה שכתוב במשלי כ"ב ז' עבד לוח לאיש מלוה שיש בחינה שהלוה עצמו החפץ של קנין עבדות^{כא} ודומה להשוכר את הפועלים ובזה ניחא המקדש את האשה (קידושין פ"ב מ"ה) והחולץ ליבמתו (יבמות פ"ד מ"א) משא"כ הגוזל את חבריו (ב"מ פ"ד מ"ז) לפי סברת המלאכ"ש קשה אבל לפי מה שכתבתי אתי שפיר שבזה יש רמז למה דאיתא בדף קיב. כל הכובש שכר שכיר כאילו נוטל את נפשו אי נמי איתא מכ"ק אדמו"ר רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע^{כב} בזה"ל קניני האדם מקושרים בעצמותו כענין עשה את כל הכבוד הזה כי קנין ממונו של אדם שייך לקנין עצמיות ע"כ ואולי י"ל שהגוזל את חבריו מרמז לזה כלומר הגוזל גזל את עצם הבן אדם^{כג}.

כא. ואולי כאן המקום להעיר מה שהיה קשה לי שהר"ב כותב בפסח' פ"ה מ"ו והוא מחז"ל שם סד: וביומא פ"ב מ"ד וגם איתא בזבחים יד: וז"ל ומאי קמ"ל ברב עם הדרת מלך ע"כ כי לכאורה לא מובן איך קמ"ל פסוק הרי הפסוק עומד וצווח לבד ועוד לפני תקופת התנאים נתנבא הפסוק וגם הרמב"ם והר"ב בסוטה פ"ז מ"ז מביאים פסוק זה למקור של דינא דמשנה שמה ואולי י"ל שמשנתינו הכא והמשנה בפס' הנ"ל עולות בקנה אחד ובטוב טעם אם נקדים שחז"ל (אבות פ"א מ"א וברכות ה. ועוד) שמשנה ניתנה למשה מסיני ויותר מזה איתא בילקוט שמעוני בראשית רמז מ"ב שמתושלח היה שונה ט' מאות סדרי משנה (ובספר גלגולי נשמות לרמ"ע מפאנו באות פ"ט או מ"ט בעוד דפוסים כתוב שששה סדרי משנה שלנו כוללים הט' מאות של מתושלח) ובתיקוני זוהר תיקון ס"ז דף קכ. שששה סדרי משנה ניתנו לאדם הראשון ויותר מזה איתא בילקוט ראובני פר' בראשית בשם סודי רזיא שעם ששה סדרי משנה נתייעץ הקב"ה וברא עולמו ולפי זה המשנה קדמה לפסוקים אלו וע' רש"י לדברים י"ב כ"ח וז"ל כל שאינו בכלל משנה אינו בכלל מעשה ע"כ זה מרמז למעשה בראשית.

כב. בספר אמרות טהורות חלק ב' פר' בא.

כג. ואולי יש עוד רמז לזה בדברי חז"ל כי באבות פ"ו מ"י איתא שתורה וישראל הם קנינים של הקדוש ברוך הוא והרב יעקב עדס כותב בספרו דברי יעקב פרקי מחשבה בהתקרבות להשם פ"ב ענף א' וז"ל הרמח"ל בספר אדיר במרום וכן הנפש החיים בשער ד' פרק י"א ועוד הרבה ספרים הביאו מאמר מספר הזהר קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא דהיינו שהשם יתברך והתורה ועם ישראל הם דבר אחד [וכבר העירו שלא מצאו לשון זה ממש בספר הזהר וכנראה שכוונתם לפרש כך לשון דומה הכתוב בספר הזהר ..] ע"כ ולפי זה מצאנו שאלו השתי הענינים נחשבים לקנינים לעצמותו יתברך וראיתי הובא בשם ספר יצחק ירנן על מס' אבות (אבל עדיין לא השגתי ספר זה לראות בפנים) שמדייק שבכל הקנינים

קושיה ב'

לכאורה הבבא ולא ישכור ממנו בפחות לא קמ"ל מידי וה"ל זו ואצ"ל זו.

תירוץ

אולי י"ל לפי תהירוץ הראשון של תוס' סד: ד"ה אבל חצר קמ"ל דדוקא במילי דפרהסיא ואוושא טובא ואולי זה כוונת תוס' ע"ש ולפי התירוץ השני קמ"ל דדוקא מדעת הלוה וכן משמע מדברי תוס'.

ולפי תוס' ב"ק צז. ד"ה הלוהו ודר בחצירו אולי י"ל שלא ידור בחצרו חינם הפירוש חצר דלא קיימא לאגרא ושלא מדעת לזה ושלא ישכור ממנו בפחות הפירוש חצר דקיימא לאגרא ומדעת לזה וש"ר שהח' רצ"ה קאלישער כבר הקשה כנ"ל ותירץ בא"א ע"ש.

פרק ז' משנה ט'**קושיה**

באמצע רשימה של אונסים שכולם חיות נמצא לסטים ולכאורה הל"ל אותם אחרי כל החיות.

תירוץ

אולי י"ל שמכאן רמז למה דאיתא בפס' מט: עם הארץ מותר לקורעו כדג ותוס' שם בד"ה ויש אומרים מפרשים שהכוונה לסטים הרי מזה יוצא שע"ה בבחינת חיה ולא אדם ויותר מזה במשנתנו לסטים נשנה אחרי כלב ומכאן רמז למה שהחתם סופר כותב בחידושיו על הש"ס שם ד"ה מי יתן שע"ה בבחינת כלב.

פרק ח' משנה ד'**קושיה**

מצאנו בהרבה מקומות בש"ס שסדרו ענינים מחשוב לפשוט ע' מה שכתבתי בסוף מכילתין אבל במשנתנו פרה לפני שפחה ואין לי הסבר אבל ש"ר שהקול הרמ"ז כותב וז"ל נראה דהאי וכן רצה לומר שתהא

במשנה שם כתוב אחד ולא שתים שלש לרמז על חשיבות הענינים ולפי דרכי אולי אפשר לומר שדיוק זה מרמז על האחדות של כל אחד עם קונו.

ו. חולין פ"א מ"א השוחט בשבת וביום הכפורים אף על פי שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה.

ובברכות פ"א מ"ג הלשון לחוב בעצמך וכאן הלשון נדון בנפשך וצ"ב ההבדל בין הלשונות.

תירוץ

י"ל שר' טרפון בברכות בעצמו מודה שעשה לא כשורה ומחייב את עצמו ולכן הלשון לחוב בעצמך^{כד}.

לגבי השש משניות הנ"ל בב' מהן הלשון כאילו מתחייב בנפשו ואולי אפשר לכוון הד' לב' אלו דהיינו איסור עריות בכתובות ושחיטה בחולין נובעים מתאות משגל ואכילה ואיתא ששורש תאווה גאוה^{כה} וזה מכוון לשתי לשונות מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה והמדליק את הגדיש בשבת דב"ק והמפנה לבו לבטלה דאבות מ"ד אין בהם הנאה ולכאורה נובעים משכחת הרבש"ע וזה מכוון לכל השוכח דבר אחד ממשנתו ואולי י"ל שכוונת הלשון כאילו מתחייב בנפשו היא שגאוה ושכחה יכולים לגרום לעוד עבירות שבהן כן מתחייב בנפשו.

לגבי משנתנו אולי י"ל שהרמב"ם והר"ב כותבים שהחובל באביו ובאמו דמשנתנו חובל מתוך כעס משא"כ בשאר המשניות הנ"ל והלשון נדון בנפשו קצת משמע שהנדון הוא מה לעשות עם עצם נפשו משא"כ הלשון מתחייב בנפשו שמשמע שיש חיוב עונש ששיך לנפשו ואולי יש כאן רמז למה דאיתא ממהרח"ו ז"ל^{כו} בזה"ל כאשר יכעוס האדם יסתלק ממנו הנשמה אשר בו ותכנס בו נפש מצד החיצונים ע"כ כלומר כוונת משנתנו הכועס נדון בנפשו ועם חייב יפסיד את נפשו.

פרק ט' משנה י"א

קושיה

כל פ"ט עד משנתנו עסוק עם המקבל שדה מחבירו ומשנתנו שמדוברת בתשלום שכר שכיר לכאורה אינה במקום והל"ל אותה בפ"ח אחרי הלכות

כד. ש"ר שהתפ' ישראל מדייק מהלשון בעצמך באופן אחר.

כה. אורחות צדיקים שער הגאוה.

כו. שער מאמרי רז"ל לאבות פ"ב מי"ב וע' גם בשערי קדושה ח"ב שער ד'.

שכירות אדם ובהמה וגם יש לשאול שמי"ג דפירקין לגבי משכן לא מענין המקבל ולא מענין שכר שכיר.

תירוץ

יש להקדים שיש מחלוקת חז"ל וראשונים אם ביומו תתן שכרו ולא תלין נוהגים בשכר קרקע או לא^{כז} ואולי י"ל שמשנתינו נשנה בסוף המקבל לרמז שכר שכיר קשור לשכר קרקע ושאלו המצות נוהגות גם בשכר קרקע ומי"ב המשך של מי"א ולגבי משי"ג י"ל שכל הפסוקים של ג' משניות אלו כולם ביחד בפר' כי תצא.

פרק י' משנה א'

קושית ההון עשיר

ההון עשיר כותב לא ידעתי מאי קמ"לן בתיבה זו שניהם המיותרת ע"כ וע' ח' רצ"ה קאלישער שתירץ ואולי יש מקום לתרץ תירוץ אחר.

תירוץ

בגמ' איתא שאם האבנים ברשות של אחד השני בגדר המוציא מחבירו עליו הראיה לגבי השלמות ואולי י"ל שאם הן ברשות שלישי להוי שניהם המע"ה ואין אף אחד יזכה בשלמות וקמ"ל ששניהם חולקים ואין לשלישי חלק.

פרק ו' עד פרק י'

פ"ו מדובר באומנים דהיינו אנשים יותר מכובדים מפועלים שהם הנושא של פ"ז ופ"ח מדובר בשכירות בע"ח ופ"ט בשכירות שדה על מנת לטפל בצומח שם ופ"י בדיני בית דהיינו דומם גרידא והגם שיש קצת עירבוב ענינים באמצע הפרקים באופן ככלי לכאורה יש כאן סדר מחשוב לפשוט ומצאנו סדר זה בעוד מקומות בש"ס כמו כאן בב"מ סוף פ"ד אדם בהמה כלים.

כז. בטור ח"מ סימן של"ט ס"ב הובא דעת הרמ"ה שלא נוהג בשכר קרקע והגר"א על הש"ע הנ"ל כותב שמשמע מירושלמי ב"מ פ"ט הי"א כמו הרמ"ה ומאידך הסמ"ג בלאוין קפ"א כותב שכן נוהג בקרקע וגם בתורת כהנים פר' קדושים פרשתא ב' פיס' ט'.

וא"ת בסוף פ"ב דב"ק אדם המזיק מוזכר אחרי בהמה המזיקה אולי או כי הזיקו אינה מצוי כל כך או כי אדם המזיק הוא לגריעותיה ולא למעלותיה ובע"ז פ"א מ"ה בהמה אחרי צומח בגלל ששם ר"י פליג ובפרה פ"ט מש"ג וד' שתית בהמה לפני שתית אדם אבל לכאורה מ"ג שם המשך ממ"ב ולכן בהמה ראשון.

בשבת פ"ו אשה לפני איש אבל לכאורה פשוט שאשה רגילה בטכשיטים יותר^{כח}.

בב"ב פרקי ד' עד ו' הסדר המוכר את הבית ספינה ופירות ולכאורה זה מחשוב לפשוט.

בבכורות בכור בהמה לפני בכור אדם אבל זה מכוון לתורה עצמה כמו שאיתא^{כט} אמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר בהמה חיה ועוף כך תורתו אחר בהמה חיה ועוף ובבכורות מדובר בדרך הנולד תיכף אחרי יצירתו.

אמנם בב"ק פ"ה מ"ב וג' הסדר דומם וחי ובערכין פ"ח מ"ד בהמה לפני אדם.

מסכת בבא בתרא

פרק א' משנה ו'

קושיה

יש שלא גורסים טלית במשנתנו אבל לפי גירסתנו במשניות וגם בגמרא לכאורה יש לשאול למה טלית באמצע סוגי נכס כי הוא מטלטלין.

תירוץ

אולי י"ל שהג' ראשונות הם מקום מגורים בין לאדם בין לבהמה^ל ואז טלית וכל אלו נצרכים לאדם באופן תדיר כי כל אחד צריך בית ובגד כל יום

כח. ש"ר שהפני יהושע וגם ההון עשיר שם מסבירים למה אשה לפני איש בתכשיטין והקול הרמ"ז מסביר זאת בדרך אחר וגם מסביר למה פ"ה לגבי בהמה לפני פ"ו לגבי אשה.

כט. ויק"ר י"ד א' הובא ברש"י בתחילת פר' תזריע.

ל. לפי הר"ב.

ואולי יש ה"א שמרחץ ובית הבד שאינם נצרכים כל יום אפשר לחלק אותם לימים קמ"ל^א.

פרק ה' משנה ד'

קושיה

משנתינו עסוקה עם מכירת אילנות מחוברים לקרקע ומכירת קרקע והמחובר בו היא הנושא של פ"ד וגם שאר פ"ה עסוק במכירת מטלטלין וצ"ב למה משנתינו נמצאת בפירקין וא"ת משנתינו המשך של סוף מ"ג כי זיתים לקוץ גם מכירת מחובר לקרקע זה אינו כי בזיתים לקוץ ה"ה לא מחובר לקרקע כגון על זית בעציץ שאינו נקוב ולכאורה גם יש לשאול שממ"א דפ"ד עד מ"ח דפ"ה כולן המוכר מוץ ממשנתינו שהיא הקונה וגם לכאורה יש לשאול מה הלשון בתוך שדה חבירו אם לא מחבירו ממי הוא קנה ומילת חבירו לא נמצאת במשניות הקודמות אבל כן נמצאת בהרבה משניות בשאר פירקין וגם פ"ו וז'.

תירוץ

אולי י"ל שמפ"ד ועד משנתינו הכל מכירות של דברים שעושים פירות וגם המוכר יכול לחזור ולקנותם שוב אבל ממשנתינו הכל פירות גרידא בלי קרן הקיים וכולם נאכלים ואחרי זה אי אפשר שוב לקנותם ועד משנתינו מסובב על המוכר כי הוא גם יכול שוב לקנות וממשנתינו מסובב על הקונה שרק הוא קנה ואין המוכר יכול לקנות ועד משנתינו מדובר בקרקע או ספינה וחמור שהם נחשבים כלי אומנות וכדי חייו^ב והמוכר לא מכרם לחבירו כי אין לחבירו לקנות לא קרקע^ג ולא כלי אומנות ממנו כי יכול הוא לירד לחייו ואין אדם עשוי למכור אלו אם לא מדוחק ואולי יש לקונה להלותו במקום לקנות קרקעו ולקיים מצות עשה של לא תאמץ את לבבך^ד ואם כסף תלוה ועוד^ה משא"כ במכירת פירות אף חבירו יכול לקנות לכתחילה.

לא. ש"ר שההון עשיר עמד על שאלו זו וענה אחרת.

לב. ע' ערכין פ"ד מ"ג ופ"ו מ"ג.

לג. חוץ מהענין שקרקע עושה פירות אחז"ל בקידושין נט: שאינו סימן טוב למכור קרקע ראשונה שאדם רכש וביבמות סג: כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם וגם הובא בספר הבית סימן כד אות ד' שאינו ראוי לאדם למכור נחלת אבותיו והגם שקרקע שאינה ראשונה לו ולא נחלת אבותיו ויש לא עוד קרקע אין קפידא ציור כזה לא מצוי.

לד. ספר החינוך מצוה תעח.

לה. כמבואר באהבת חסד חלק א' פרק א'.

פרק י' משנה ה' וו'

קושיה

הבבא של מי שנמחק שטר חובו נמצאת בין ב' בבות של מי שפרע מקצת חובו ולכאורה הל"ל אותם בהדי הדדי ובש"ע חו"מ נפסק הג' בבות בסימנים נ"ה מ"א ונ"ד דהיינו כדברי שהשתי הלכות של מקצת פרעון צמודות בנ"ה ונ"ד וא"כ צ"ב מה סדרן בש"ס והרמב"ם סידר אותם כמו התנא אבל הפריד אותן לשתי מקומות שפסק מ"ה בהל' מכירה פ"א ה"ה ופסקים של מ"ו בהל' מלוה ולוה פכ"ג הי"ב וט"ו.

תירוץ

כאן חז"ל אומרים שיסוד ענין מ"ה אסמכתא ודנים המפרשים^{לו} אם האסמכתא כאן על חזרת השטר או על פרעון אותו מקצת שכבר פרע ואולי י"ל שהרמב"ם הפריד הלכות אלו להגיד שהאסמכתא של משנה ה' על המקצת פרעון ולכן הנידון הוא אם זה פרעון או מתנה ולא ענין של עצם ההלואה או השטר משא"כ במ"ו וא"כ אפשר לומר שהרישא של מ"ו מבדיל בין הב' בבות של מי שפרע מקצת חובו להגיד שיש הבדל ביסוד ענין שניהם.

מסכת סנהדרין

פרק א' משנה ג'

קושיה

הענינים המוזכרים במשנתנו אינם לפי סדר הש"ס.

תירוץ

אולי י"ל שסמיכת זקנים ועגלה ערופה באים ע"י עבירה^{לז} וחליצה לפי משנה ראשונה בדיעבד כי המצוה היא יבום וגם מיאון לא לכתחילה שהרי אמרו

לו. רבינו גרשום בדף קסח. כותב וילך לאיבוד מה שכבר נתתי כלומר האסמכתא על הכסף והרשב"א בנדרים כז: מביא שתי השיטות והרמב"ן כותב שהאסמכתא על החזרת השטר.

לז. פירוש הראשון שסמיכת זקנים הוא על פר העלם דבר של ציבור שבא ע"י עבירה ועגלה ערופה מגיע ע"י עבירה של הזקנים כמ"ש חז"ל בסוטה לח: וע' אהבת חסד חלק ב' פרק י'.

חז"ל לעולם יתרחק אדם מן מיאונים^{לח} ופדיון נטע רבעי מצוה^{לט} והקדש ודאי מצוה מעולה ונדיבות לב וא"כ משנתינו מונה מעבירה ובדיעבד למצוה ואם יש ממש בדברי אז לכאורה ניחא מה שהעירו תוס' כאן יד. ד"ה ועריפת עגלה שעריפה לאו דוקא דמדידה הוא דהויא בג' ונשאים תוס' בקושיה שא"כ למה מוזכר במשנה עריפה ולא מדידה ולפי מה שכתבתי ניחא כי סמוך לעריפה מזכירין את העבירה כמו שכתוב במקורות בהערה למעלה.

מסכת מכות

פרק ג' משנה ז'

קושיה

יש לשאול למה נשנה נזיר לפני כלאים לא לפי סדר הש"ס וגם בנזיר יש ג' בבות ובכלאים א' וע"פ היסוד של חז"ל^{למ} להקדים הקצר לכאורה ראוי להקדים כלאים וגם לכאורה יש לשאול על סדר הבבות שנזיר שאותם בבות שנוים במס' נזיר פ"ו מ"ד בסדר אחר והג' איסורים גם שנוים שם במ"א וה' שם בסדר אחר וגם בכריתות פ"ב מ"א בעוד סדר ונמצא ג' סדרים אבל אולי אפשר לכוונם לב' כי בנזיר פ"ו מ"ד ובכריתות הסדר יין תגלחת טומאה וכאן במכות יין טומאה תגלחת ואולי שינו את הסדר כאן להסמיך תגלחת לכלאים אחריו כי הם דומים בפעולה^{מא} וא"כ יש בעצם סדר אחד לג' מקומות האלו ואז בנזיר פ"ו מ"א וה' סדר אחר טומאה תגלחת יין דהיינו הפוך מהסדר השני.

תירוץ

אולי י"ל שבנזיר פ"ו מ"א היוצא מן הגפן אחרון כי בזה מאריך התנא ולא בטומאה ותגלחת^{מב} ואז במ"ד התנא פתח במאי דסליק דהיינו יין ולכן הסדר הפוך ושאר המקומות הם אטו מ"ד ולגבי למה כלאים לא לפני נזיר

לח. רשב"א ליבמות קז. בשם בר קפרא והובא דבריו בתי"ט שם פ"ג מ"א.

לט. ספר החינוך מצוה רמז.

מ. ע' מה שכתבתי בהערה למע"ש פ"ד מ"א.

מא. ש"ר שההון עשיר מסביר את השינוי כאן באופן אחר.

מב. ש"ר שההון עשיר כבר כותב את זה.

אולי יש מקום לומר שהתנא שהה מלהזכיר כלאים עד הסוף לרמז שחייב גם על שהיה כמש"כ הר"ב.

פרק ב' משנה ח'

קושיה

התי"ט תמה על הפסק של הר"ב.

תירוץ

אולי י"ל שהתנא שינה את סדר התנאים ונשנה ר"י ור"מ ברישא ור"מ ור"י בסיפא לרמז שכאן שונה מהכלל שר"מ ור"י הלכה כר"י ושר"ר שהאהבת איתן הרגיש בשינוי זה וכותב ויש לתת טעם על זה ע"כ ואם כדברי אתי שפיר.

מסכת עדיות

פרק א' משנה א'

קושיה

הסדר כאן בשלש משניות הוא נדה חלה מקוה וזה לא לפי סדר הש"ס ואם יש לכוון את זה לשבת פ"ב מ"ו נדה חלה הדלקת הנר^מ אולי יש כאן רמז שעונת תלמידי חכמים ליל שבת^מ כי דינא דמשנה בעל קרי חייב בטבילה^מ ובדרך אגב גם יש סדר נדה חלה נדר בכתובות פ"ז מ"ו ואולי י"ל שזה מכוון למה דאיתא בכתובות פ"ה מ"ו המדיר את אשתו מתשמיש המיטה בית שמאי אומרים שתי שבתות בית הלל אומרים שבת אחת דהיינו שנדר זה תלוי בשבת ולא שאר ימי השבוע.

אבל לכאורה מי בעי רמז שעונת תלמידי חכמים ליל שבת כי כבר רמזו לזה בכתובות פ"ה מ"ט באומרם ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת ושר"ר שההון עשיר בסנהדרין פ"ז מ"א כותב שדרך התנא לרמוז על מה דאיתא מפורש במ"א וכותב שיש רמז כזה במשנה שם ובשביעית פ"ט מ"א כותב

מג. ש"ר שההון עשיר מסביר שם בשבת שנר אחרון כי מצות נר דרבנן.
מד. רמב"ם הלכות שבת פ"ל הי"ד והלכות אישות פי"ד ה"א וע' כתובות סב:
מה. ברכות פ"ג ומקואות פ"ח.

שהמשנה מרמזת שתדיר קודם וזה מפורש בפרק כל התדיר ובדמאי פ"ז מ"ח כותב שיש רמז במשנה למה שמפורש באבות פ"א מט"ו ובכתובות פ"ז מ"א הוא כותב שיש רמז במשנה למה דאיתא בשבועות ל: דאשת חבר הרי היא כחבר ודין זה אפשר ללמוד בפשטות מטהרות פ"ז מ"ד כש"כ הר"ב שם ובנדרים פ"ג מ"ב ההון עשיר כותב שהמשנה מרמזת למה דאיתא מפורש בברכות פ"ט מ"ה ובשבת פ"ג מ"ד ובבכורות פ"א מ"ה כותב שיש שם רמז למה דאיתא מפורש בחולין פ"ג מ"א ובתמיד פ"ד מ"א כותב שיש רמז למה דאיתא מפורש בעוקצין פ"ג י"ב ובכלים פ"א מ"ז כותב שיש רמז למה דאיתא במנחות פ"י מ"ו.

והתי"ט בריש ברכות וגם יבמות מביא דברי תוס' דרגילות של משנה לאשמועין בקיצור אף למה שמפורש כבר ע"כ ואולי לזה התכוון ההון עשיר.

וגם בדמאי פ"א מ"ד יש רמז שסיכה כשתיה כדאיתא בהדיא בשבת פ"ט מ"ד ובנדרים פ"ט מ"ג יש רמז למה דאיתא בסנ' פ"א מ"ד כל הקודם להורגן זכה ובחולין פ"א מ"א הר"ב כותב שהוקש שבת לי"כ במשנה ללמד שהנשחט שם בשבת אסור באכילה ודין זה מפורש בתרומות פ"ג מ"ג ולכאורה צ"ב מאי קמ"ל כל זה ומה צורך יש ברמזים עם הנרמז כבר מפורש.

תירוץ

אולי י"ל שמזה הדרך יש רמז שבכל פרט בתורה נכלל הכלל כמו שאיתא בירושלמי^{מו} שהעשרת הדברות כלולין בג' פרשיות של ק"ש ואיתא גם שהעשרת הדברות הם כנגד תרי"ג מצות^{מז} ובמילת בראשית נכלל עשר ספירות^{מח} ואפילו רק אות ב' מרמז על התורה^{מט} ובמדרש אגדה פר' בראשית איתא בראשית שש אותיות הם כנגד ששה סדרי משנה ע"כ והאבודרהם^נ מביא בשם מדרש שכל המקיים מצות אתרוג עם שלשת המינים כאלו קיים כל המצות ע"כ ואיתא בשערי קדושה ח"ב שער ג' בשם

מו. ברכות ט. הובאה בתוס' ברכות סוף יב:

מז. במ"ר במדבר י"ג ט"ו איתא תרי"ג מצות בלולות בעשרת הדברות וגם שיש בעשרת הדברות תרי"ג אותיות ע"ש וע"ע י"ח כ"א שם ורש"י לשמות כ"ד י"ב כותב כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן.

מח. הרמב"ן שם בשמות.

מט. כלי יקר בבראשית.

נ. בסדר תפלות סכות בסוכות ושמיני עצרת ימים ראשונים של סוכות.

הזהר וז"ל וכל מאן דקיים פקודא חדא כדקא יאות כאילו מקיים רמ"ח פקודין דעשה דלא אית פקודא דלאו איהו כלילא מכלהו רמ"ח ע"כ^{נא}.

ומבואר בשערי קדושה ח"ג שער א' ושער ו' שכל ספירה מהעשר ספירות נחלקת לעוד עשר ספירות ובמאמר החכמה^{נב} כתוב וכל ספירה כוללת עשר וכן כל אחת מהעשר כוללת עוד עשר וכן עד אין תכלית ע"כ^{נג} ובשערי קדושה ח"ג שער ב' איתא העשר ספירות נחלקו לתרי"ג בחינות כמו שיתבאר ע"כ וכוונתו שזה מכוון לתרי"ג מצות ובאגרא דפרקא^{נד} כתוב שבכל ד' חלקי פרד"ס יש בכל אחד פרד"ס ע"כ ואיתא בשם הזהר קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא^{נה} וגם בחינה זו גם איתא לגבי הנמשה היהודי בתומר דבורה פ"א מידה הד' לשארית נחלתו וז"ל שהנשמות כלולות יחד יש בזה חלק זה ובזה חלק זה ע"כ ע"ש.

מכל זה רואים שבכל פרט נכלל הכלל וא"כ לכאורה בכל משנה נכלל כל ש"ס משניות וא"ת מה זה מלמדנו י"ל שבשערי קדושה ח"ג שער א' איתא וכל זה להורות כי הכל נברא מכח המאציל יתברך ואין זולתו ע"כ.

פרק א' משנה ז'

מכאן עד מי"א יש רבע עצמות כרשיני תרומה הפורט מעשר שני וכסא של כלה והג' אחרונות הן לפי סדר הש"ס אבל אינני יודע למה הקדים התנא רבע עצמות.

פרק ב' משנה א'

קושיה

לד' דברים של רבי חנינא סגן הכהנים לכאורה אין סדר וגם צ"ב במ"ג מה הלשון אף הוא העיד ומה זאת אומרת.

נא. כעין זה איתא בשם הזהר בש"ך עה"ת פר' ואתחנן בדבריו לגבי תפילין.

נב. מרבי משה חיים לוצאטו זצ"ל בענין הספירות בפרטיות.

נג. ענין זה גם איתא לגבי במידות בכוכבי אור מרבי אברהם חזן בפרק חכמה ובינה סימן מ"ו כתוב ועיקר המוחין גדלות דגדלות שזהו בחי' ענוה שבענוה ע"כ וענוה שבענוה גם מוזכר בבת עין על שיר השירין על הפסוק אל תראוני שאני שחרחרת.

נד. אות צא בשם הרמ"ז.

נה. ע' מה שהבאתי על זה בהערה לב"מ פ"ה מ"ב.

תירוצ

אולי י"ל שמ"א וב' שנויות בפס' וזבחים ולכן אינן חידושים כאן אם למדנו אותן במקומן אבל מ"ג וד' הכל חידושים וא"כ הב' ראשונות הם לפי סדר הש"ס וגם הב' אחרונות והכי קאמר ולא רק אלו שקבעו בש"ס במקום המקורי הוא העיד אלא אף עוד שתיים.

פרק ב' משנה ד'

הג' דברים במשנתינו לכאורה אין להם סדר והתי"ט כותב שמקומם בש"ס הם מס' טבול יום פאה וכלאים ואפילו אם נימא שהרישא שייכת גם למס' תרומות עדיין אין סדר ובדוחק אולי אפשר לומר שהרישא מדובר בפרי גמור והמציעא בפרי בסוף בישול והסיפא בזריע אבל א"כ לכאורה איפכא מסתברא.

פרק ג'

ההלכות של רבי דוסא בן הרכינס לכאורה אין להן סדר ואין לי הסבר.

פרק ג' משנה ז'

מ"ח כאן שנויה גם בכלים פי"ב מ"ה ושם המשנה אחרונה מסביר למה התנא כפל בסוף רבי צדוק מטמא וחכמים מטהרין וגם בשבת פ"ז מ"ב חז"ל בדף עה: גילו למה התנא כפל ארבעים חסר אחת בסוף המשנה שם וע' תוס' שם וגם התי"ט והתפ' ישראל שם מסבירים אבל כאן במ"ז וגם בטהרות שהיא שנויה שם פ"ו מ"ב עוד לא מצאתי מי שמקשה למה התנא כפל בסוף רבי יהושע מטמא וחכמים מטהרין ואין לי פירוש.

פרק ד'**קושיה**

משניות דפירקין לכאורה אין להן סדר.

תירוץ

אולי י"ל שממ"א עד מ"ו הכל עניני אוכל אבל סדרם אינני יודע ומ"ז עד מ"ט הם אישות והמדיר והמפלת דמ"י הם עניני אשה נשואה והד' בבות אחרונות הנשארות הן לפי סדר הש"ס.

אי נמי אולי י"ל שיש כאן סדר כעין חיים של בן אדם דהיינו פירקין מתחיל בלידת עוף ובהמה ובדרך משל מוזכר כזית ואיתא במפרשים לאהלות פ"ב מ"ה שתחלת יצירתו של אדם בכזית וממשיך הפרק עם שדה ופירות שהם ענינים שקטן יכול להבין ומוזכר גם אבן קטן ואז עניני אישות השייכים לצעירים ואז עניני בהע"ב שהם סדין בציצית וכלכלת שבת ובסוף נזיר ואולי פרישות יותר שייך לזקנים והסיפא אדם שהוא נתון תחת הסדק מדוברת בטומאת מת.

פרק ה'

משניות דפירקין לכאורה אין להן סדר ואין לי הסבר וש"ר שההון עשיר גם הקשה לו סדר קצת מפירקין.

פרק ז' משנה ז'**קושיה**

הענינים כאן אינם לפי סדר הש"ס.

תירוץ

אולי י"ל שהתנא מאריך בעיבור שנה ולכן שנה אחרון ולכן שנה עניני כלים הפוך ונמצא כל המשנה לפי סדר הש"ס הפוך.

מסכת עבודה זרה**פרק א' משנה ו'****קושיה**

במשנתינו יש שיטת בן בתירא שגם בבע"ח אומרים שהחי נושא את עצמו ובשבת פ"י מ"ה מוזכר רק הרבנן החולקים עליו ולכאורה אפשר לשאול

אם יסוד מחלוקתם היא בהלכות שבת למה לא מוזכר שיטתו במשניות דמס' שבת וכמו"כ יש לשאול בנדריים פ"י מ"ו יש שיטת ר' אליעזר שמאמר קונה יבמה דאורייתא ולא מוזכר שיטתו במשניות דמס' יבמות"י וכמו"כ בנזיר פ"ב מ"ד איתא שיטת ר' שמעון שארבעה נדרים שהתירו חכמים צריכים שאלה לחכם ושיטתו לא מוזכר במשניות דמס' נדרים וגם בסוטה פ"ב מ"ה הר"ב כותב ומתניתין רבי עקיבא היא דאמר שומרת יבם ערוה ואינה הלכה ע"כ ולא מצאתי שיטתו במשניות דמס' יבמות.

וגם יש לשאול למה משנתנו שנויה כאן פעם נוספת כי היא שנויה כבר בפס' פ"ד מ"ג.

תירוץ

י"ל כמו שהבאתי במבוא בשם תוס"י והתי"ט"י דאיכא למסמך טפי על משנה שבמקומה ממשנה שנויה אגב גררא ע"כ דהיינו שסדרו שיטות אלו אגב גררא במקום שאינו עיקר להגיד דלא קיימא לן הכי.

לגבי כפל משנתנו אולי י"ל שבפס' פ"ו מ"א הר"ב כותב שסתם משנה שם סובר שהחי נושא את עצמו נאמר גם בבע"ח ולכאורה יש כאן מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם^{נז} וא"כ קשה כי בפ"ד מ"ג כאן הר"ב כותב שאין הלכה כבין בתירא וש"ר שרעק"א העיר בפס' פ"ו מ"א ויכול להיות שזאת כוונתו וע' תי"ט לפס' פ"ד מ"ג לישוב למה אין הלכה כבן בתירא אבל עדיין אולי י"ל שאחרי שנשנה מס' פס' התנא חוזר על משנתנו לרמז שהמחלוקת כאן היא אחרי הסתם שם ולכן אין ללמוד שהלכה כסתם משנה תדע שמכל הבבות של מקום שנהגו שם בפס' שאינן קשורות למס' פס' רק משנתנו נשנית פעם נוספת בש"ס.

נז. בפ"ג מ"ט יש שיטת ר' שמעון שמספקא ליה אי מאמר קונה או לא ובפ"ג מ"ה יש שיטת ב"ש שמאמר ככנוסה אבל ב"ש במקום ב"ה אינה משנה אבל מאידך ר' אליעזר שמותי וא"כ זו אותה שיטה.

נז. קידושין סו: ד"ה כל מקום שיש קידושין כו'.

נח. כריתות פ"ב מ"ג ד"ה רבי יהודה אומר עד שיביא את אשמו.

נט. רש"י ביבמות מב: ד"ה מחלוקת ואחר כך סתם כותב שכלל זה נאמר במסכת אחרת באותו הסדר וכאן מדובר בשתי סדרים וע' ע"ז כב. תד"ה אין מעמידין שבתרי מסכתי לכולי עלמא אין סדר ע"כ וע' באחרונים שם ואכמ"ל.

פרק ג' משנה ז'

רש"י לדברים י"ב ז' מביא משנתינו וכותב אבן שחצבה מתחלתה לבימוס ובעוד דפוסים איתא מתחילתה אבל במשניות ובגמ' וברש"י על הגמ' הגירסה היא מתחלה ולא הבנתי למה גירסת רש"י על החומש לא הובאה בשינוי נוסחאות במשניות.

פרק ב' משנה ד'**קושית ההון עשיר**

ההון עשיר כותב לא ידענא אמאי לא קצר ואמר אלו דברים של עכו"ם אסורים בהנאה ע"כ.

תירוץ

לשון זה נמצא ראשון במ"ג כאן והאיסור הראשון הוא יין והרמ"א בי"ד סימן קכ"ג ס"א כותב שבזמן הזה י"א שסתם יינם אינו אסור בהנאה ע"כ והשתא אולי י"ל שכפל לשון המשנה כך פירושו סתם יינם אסור ודאי והיום גם אסור בהנאה אבל יתכן שיבוא הזמן שיש להתיר בהנאה.

פרק ה' משנה ט'

לא מצאתי סדר לענינים במשנה כאן וש"ר שההון עשיר מציין פ"ב דקידושין ושם במ"ט יש סדר קרוב לכאן ושם הוא מסביר.

מסכת אבות**פרק א' משנה א'**

בשתי מקומות באבות איתא הלשון הם אמרו^פ אבל לגבי יחיד איתא היה אומר וגם איתא אומר בכל המס' ואינני יודע ההבדל.

פרק א' משנה ב'

הסדר כאן הוא תורה עבודה וג"ח אבל בפסיקתא דרב כהנא י"ט ו' איתא ג"ח תורה ועבודה וגם תורה ג"ח ועבודה (וסדר זה גם איתא בירושלמי מגילה פ"ג ה"ו) וצ"ב השינויים ובפרט שבפסיקתא דרב כהנא דרשים מפסוקים לפי סדרם וגם משמע שעבודה אחרונה בדוקא ואין לי הסבר.

פרק א' משנה י"ח

קושיה

לכאורה הסדר דין אמת ושלוש לא לפי סדר הפסוק.

תירוץ

אולי י"ל שהמצודת דוד כותב וז"ל אמת ומשפט שלום וגו' שפטו בשעריכם משפט אמת או משפט שלום ע"כ ולפי זה סדרם התנא וש"ר שהתפ' ישראל מכוון ג' ענינים אלו למעשה דיבור ומחשבה.

פרק ד' משנה י"א

הזרע יצחק כאן מביא מזוהר חדש שבהיא שעתא דאכלו מעץ הדעת אתפרשו אתוון ו"ת מן ותק"ח ומ' מן מ"פריו ונעשה מות ע"ש כל דבריו הנפלאים ואולי אפשר להוסיף שאחרי שהפריד מות נשאר אותיות קח פרי^{סא} שהם בגמטריה דת וזה מכוון לתורה כש"כ בדברים ל"ג ב' וע' גם במלבים לישעיה כ"ד ה' וא"כ אולי זה מרמז למה דאיתא תורה מצלא ומגנא^{סב} דהיינו מצלא ממות.

פרק ד' משנה י"ח

לא מצאתי סדר לענינים במשנה כאן.

סא. בעץ חיים למרח"ו שער י"ח פרק א' יש דרשה ע"י הסרת אותיות וגם בתורת החיד"א פר' כי תשא אות א' וא"כ יש ענין לדרוש בדרך זה.

סב. סוטה כא.

פרק ה' משנה ו'

פירקין הולך לפי סדר הזמן עד מ"ו שלכאורה אמור להיות אחרי מ"א והתי"ט מסביר למה העניינים בתוך משנתינו אינם לפי סדר הזמן אבל המשנה גופא לכאורה לא במקום ואולי יש בזה רמז למה שהרמב"ם כותב כאן ששאר הניסים נבראו במשך ז' ימי בראשית וז"ל דרך משל שיום שני בהחלק המים הושם בטבע שיחלק ים סוף ע"כ והגר"א כאן מביא ענין דומה לזה ממ"ר ולפי זה נמצא שלפי שורש בריאת הדברים משנתינו בסוף מעשה בראשית והכל לפי סדר הזמן.

התי"ט כותב שכל הניסים לא נבראו אלא בשביל ישראל ואם זה תכלית בריאת הניסים אולי היות זה בסוף מעשה בראשית יש בזה רמז למה שרש"י מביא ממדרשים בבראשית פ"א מ"א כל מעשה בראשית הוא ברא בשביל ישראל שנקרא ראשית תבואתו.

פרק ה' משנה ח'

קושיה

בג' ראשונות דמשנתינו תני הסיבה מביא התוצאה ובד' אחרונות הסדר הפוך ותני התוצאה מגיע מהסיבה ולעיל בפ"ג מ"ג התי"ט מביא מפרשים שפירשו שינוי כזה אבל כאן לא מצאתי שהעירו.

תירוץ

חשבתי שבג' ראשונות התוצאה היא רעב ובדרך הטבע רעב לוקח זמן עד שמגיע לתקפו משא"כ בד' אחרונות שאלו הפרעניות יכולים לבא תיכף ומיד והגר"א מביא שהשבעה מיני פרעניות הם חמשה ולכאורה אם נמנה הג' של רעב לא' אז יש ה' והתי"ט בד"ה ושלא ליטול את החלה כותב כלומר או שלא ליטול את החלה^ס ולפי זה גם אתי שפיר שהג' ראשונות הם המשך וסדרה חד ובבבא ד' מתחילה סדר אחר.

פרק ה' משנה י"ג

קושיה

משנתינו מדוברת בנותני צדקה והמשנה לפניה ושתים אחריה מדוברות בלימוד התורה וש"ר שהתי"ט מביא שתי תירוצים לקושיא זו ולכאורה אפשר להקשות על הראשונה שהיא ממדרש שמואל שלכאורה גם מט"ו יש לו נפ"מ לענין סיפוק התלמידים ולפי סברת המד"ש הל"ל אותה מיד אחרי מי"ג^ט ולכאורה אפשר גם להקשות על התירוץ השניה שהיא מהדרך חיים שאחרי שמי"ב נשנית צמודה למי"א למה לא לשנות כל ג' משניות של לימוד ואחרי שלשתם נותני צדקה.

תירוץ

אולי י"ל שאיתא בקרן דוד עה"ת בפר' תרומה על הפסוק ויקחו לי תרומה בפירוש סיפא דמשנתינו לגבי זה שלא נותן צדקה וז"ל לפעמים ההכרח יאלצהו להתנדב ג"כ מחמת בושה כשרואה שחבירו שפחות ממנו מתנדב ככה ולולי חבירו שנתן לא היה נותן מאומה וזה לא יתן אם לא יתנו אחרים ע"כ^ט ואם נפרש שמי"ג לפני מי"ד לומר שפירושה גם הכי אז הסיפא דהיינו לא הולך אם לא עושה משמע שאם עושה אפילו לא לשמה הולך ואולי זה מרמז על מה דאיתא מתוך שלא לשמה בא לשמה^ט.

אי נמי אולי נותני צדקה באמצע לימוד התורה לרמז למה דאיתא באלשיך^ט שהכוונה של יתן ויתנו אחרים חסיד מי שמקדים ליתן ואחרים לומדים ממנו והוא דוקא נקרא חסיד וא"כ שייך שפיר ללימוד.

אי נמי אולי אפשר לתרץ שהר"ב כותב שמי"ב מדוברת בתכונה של האדם מעיקר בריאתו וצמוד לה נותני צדקה לרמז למה דגם איתא באלשיך שם שטבעו ושורשו של כל ישראל הוא תורה ועשות צדקה ע"כ ואפילו מי שלא הולך לבה"מ ולא נותן צדקה נכלל בכלל ישראל שיקרא הולכי בה"מ ונותני צדקה וא"כ מיקום משנתינו בין מי"ב דהיינו עיקר בריאתו לבין מי"ד דהיינו טבעו מרמז שגם כל יהודי נברא עם טבע ושורש של עשות צדקה.

סד. אמנם יש במד"ש עוד תירוצים לסדר כאן ע"ש.

סה. השפת אמת על אבות גם כותב כעין זה ומציין תוס' חולין ז:

סו. פס' נ: נזיר כג: סוטה כב: סנ' קה: הוריות י: ערכין טז:

סז. תורה משה פר' בהר כ"ה ל"ה.

קמח

סדר קדשים

אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתך חוסן
ישועות חכמת ודעת אמונת זה סדר זרעים עתך זה
סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין
חכמת זה סדר קדשים דעת זה סדר טהרות.

שבת לא:

ואחר כך אמר חכמת זה סדר קדשים ידוע כי הקדשים
היא העבודה אל השם יתברך וקרא זה חכמת מה שלא
קרא הראשונים כי אין ראוי שיקרא מי שהוא חכם וידע
בדברים הגשמיים כמו שאין נקרא חכם מי שהוא חכם
במלאכת הרצענות אף שהיא חכמה גם כן ולכך דוקא
החכם המעיין בענין הקדושה וזה נקרא חכמה וזה
שאמר חכמת סדר קדשים שכל סדר קדשים מדברים
בענין הקדושה וכל קדושה בלתי גשמית ודבר זה נקרא
חכמה וכן הוא האמת כי הדברים בקדשים הם דברי
חכמה וכמו שאמרו (ב"מ מ"ק"ט:) כי מטית לשחיטת
קדשים תא ואקשי.

תפארת ישראל מהמהר"ל פרק עשירי

מסכת זבחים

פרק ב' משנה א'

קושיה

מ"א דפ"א דמכילתין מתחילה אם כל הזבחים שנזבחו והפועל שנזבחו מתיחס לזבחים ומ"א דפ"ב מתחילה עם כל הזבחים שקבל והפועל שקבל מתיחס לעובד ויש לשאול ממנ"ש למה הפועל לא מתיחס לזבחים או למה המשנה לא מתחילה אם מילה של העובד כמו פ"ג מ"א כל הפסולים ששחטו וחולין פ"א מ"א הכל שוחטין.

תירוץ

אולי י"ל שיש כאן סמך למה שהאגרא דפרקא" כותב שמ"א דפ"א מרמז על עת פרידת הנפש מן הגוף ומדובר במשנה שהנפש זובח מצות ע"ש ואולי השינוי לשון מורה שהזבחים בפ"א מ"א אינם כזבחים דעלמא³.

עוד קושיה

כל פ"א מדובר בלשמה וכל פ"ב וג' מדוברים בחוץ לזמנו וחוץ למקומו¹ ויש כאן ג' פרקים של כוונת הלב חוץ ממשנתנו שמדוברת בפסולים ואין לי הסבר.

פרק ד' משנה ג'

קושיה

איירינן בפירקין בדם ולכן הל"ל במשנתנו דם תחילה ועוד דם קודם למנחות כדאיתא בפ"י מ"ג וד' וצ"ב למה דם אחרי מנחות כאן.

א. אות שא.

ב. הנועם אלימלך כותב שיש ענין של זביחת קליפות בסוף פר' דברים אבל לכאורה לא נראה כ"כ שזה מרומז כאן.

ג. חוץ מפ"ג מ"ב אבל היא לכאורה אגב מ"א שם.

תירוצ

אולי י"ל שנסכים אחרון עקב המחלוקת ודם ונסכים בהדי הדדי כמו בפ"ט מ"א אבל יותר נראה שאולי י"ל שכיון שסוף פירקין מיירי בזבחים סדרו כאן סדר הפוך דהיינו ממנחות לדם לגוף הקרבן תדע שסדר הקרבנות במ"ד עולה לפני פרים הנשרפים הפוך מסדרם בפ"ה.

עוד קושיה

צ"ב למה קטרת באמצע עניני מנחות וגם בפ"ג מ"ד ולא נ"ל שהם אגב פ"ד מ"ה דתני והלבונה והקטרת ואין לי פירוש.

פרק ד' משנה ד'**קושיה**

לכאורה יש לשאול למה פרים נשנה אחרי עולה ועוף.

תירוצ

י"ל מכיון שרבי שמעון חולק הניחו את זה בסוף וק"ל.

פרק ה'

איתא בשער הכוונות^ד בזה"ל:

עוד יש טעם אחר למה שנהגו לומר פרק איזהו מקומן לא זולתו מפני שאין שום פרק בכל המשניות בלתי מחלוקת לבד פרק זה ונקרא הלכה פסוקה והנה בעלית העולמות אנו צריכים אל השלום ולא אל המחלוקת ולכן בחרו פרק זה כנזכר.

אבל לכאורה יש מקום לעיין בזה כי בפ"א דמעשר שני ובפ"א דתמיד ובפ"א דקנים ובפכ"ד דכלים אין שום מחלוקת.

פרק ה' משנה ה'

קושיה

הסדר של חמש אשמות ודאות כאן לא לפי סדר הפסוקים ולא לפי סדר הש"ס.

תירוץ

המלאכ"ש כותב והשנים הראשונים דהיינו אשם גזילות אשם מעילות הם הנקראים אשם סתם בכל דוכתא ע"כ ואולי י"ל שלכן הם ראשונים והם לפי סדר הש"ס ואז הג' אחרונים שפחה חרופה נזיר מצורע אם נגיד שמקום של ש"ח בסדר נשים אז הם לפי סדר הש"ס אבל למעשה ש"ח מוזכר במשנה רק בסדר קדשים ואולי מכיון שיש גם בעון זה ענין של בין אדם לחבירו הקדימו אותו.

פרק ו' משנה ב'

קושיה

איתא בסיפא דמשנתינו חטאת העוף וההגשות ושירי הדם ולכאורה ה"ל לסדר הגשות או ראשון או אחרון כי עוף ובהמה חשיבי כי בעלי חיים חשיבי.

תירוץ

אולי י"ל שחטאת העוף ראשון כי היא ענינה דרישא ואז הגשה לרמז למה דאיתא בגמ"ל שחז"ל לומדים שחטאת העוף טעונה קרן צפונית דרומית מהגשת המנחה.

ה. ש"ר שהקול הרמ"ז ההון עשיר הש"ל והמשנת רבי יוחנן (ביש סדר למשנה ערך אשמות) עמדו על שאלה זו וענו אחרת.

ו. כעין מה שמודפס בהרבה מחזורים שהחפץ חיים ביקש להקדים מצות בין אדם לחבירו בתפילה זכה ואולי אפשר להביא סיועה לזה ממכילתא דרשב"י הובא ברש"י בפר' יתרו כ' כ"ב וז"ל רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלשה וכו' ושם הקדים אם כסף תלוה לואם תקריב מנחת בכורים וזה הפך סדר הפסוקים וגם סדר הש"ס ואולי הוא הקדים הלוח לבכורים כי יש בהלוח גם בין אדם לחבירו.

ז. רמב"ם ור"ב לזבחים פ"ח מ"א וע' פ"י מ"ג וד' ואיתא במכילתין צ. מיני דמים עדיפי

ח. דף סג: והובא כאן בר"ב.

פרק ז' משנה ה'

קושיה

סדר מומי אברים כאן הוא גף עין רגל ויש לשאול למה גף ורגל אינם ביחד כמו בחולין פ"ג מ"ד וגם בבכורות פ"ו וז' עין נשנה אצל מומי הראש ואחרי זה יד ורגל ביחד.

תירוץ

אולי י"ל שעין כאן מעורב בין גף לרגל לרמז שעין דומה להם דהיינו מחוסר אבר וננסמית היינו נחטטה כמו שפירש רש"י ותוס"ט וא"ת למה עין ולא אבר אחר כמו אוזן ואולי י"ל לדיוק של רש"י שננסמית עינה פסולה אבל יש מוס אחר בעין שכשר.

פרק ח' משנה א'

קושיא של מוקצה ונעבד

במשנתינו הסדר מוקצה ונעבד וגם סדר זה נמצא בפ"ט מ"ג ופי"ד מ"ב ובתמורה פ"ו מ"א אבל רש"י לויקרא א' ב' מביא שנעבד הוא לפני מוקצה ואין לי הסבר.

קושיא של טרפה

בגמ' בדף עד: יש ג' אוקימתאות לטרפה דמשנתינו' ולכאורה מיקום ובטרפה במשנה נוטה לאוקימתא השלישי דהיינו דאיערב בולד טרפה כי טרפה בין כלאים ליוצא דופן דהיינו בין עיבור ללידה ולכאורה צ"ב לפי האוקימתאות האחרות למה טרפה לא נמצא עם שאר פסולים שאירעו אחרי הלידה.

תירוץ

אולי י"ל שהפירכא לאוקימתא הג' היא הכי מסתבר דהיינו לא רצו להקים את המשנה כדעת יחיד אבל מאידך הסדר של המשנה כן לכאורה קשה

ט. ש"ר שההון עשיר עמד על שאלה זו ותירץ באופן אחר.

י. נמצאת משנה זו שלש פעם בש"ס פה בכורות פ"ט מ"ד ותמורה פ"ו מ"א אבל לא נ"ל שלכן יש שלש אוקימתאות.

לשאר האוקימתאות ואולי יש בזה סמך למה שהזרע יצחק כותב לתמורה פ"ו מ"א שמיירי בולד דרוסה שנדרסה אמה שאסור לכ"ע.

אמנם יש להקשות על תירוץ זה שאם סדר הענינים מורה על זמנים היה ראוי לשנות פסולי עיבור ולידה לפני שאר הפסולים כמו שמסודר בתמורה פ"ז מ"ד (כי פטר חמור שם חייב בקבורה רק עם לא פדה אותו ולא מהלידה).

פרק ט' משנה ב'

הסדר כאן הוא הלן והטמא והיוצא אבל רש"י לשמות כ"ט ל"ז כותב הלן והיוצא והטמא וזה גם לשון תוס' בדף פז. ד"ה כלי שרת מהו שיקדשו את הפסולין ולכאורה משניהם ראיה לגירסה זאת ההובא בשינויי נוסחאות שזה הנוסח האמיתי.

פרק ט' משנה ג'

הסדר כאן הוא הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד וגם בתמורה פ"ו מ"א אבל ברש"י לויקרא א' ב' הסדר הוא הרובע הנרבע והמוקצה וצ"ב.

פרק ט' משנה ד'

לגבי עקידת יצחק איתא במדרש^א שאמר הקב"ה לאאע"ה מוצא שפתי לא אשנה וכי אמרתי לך שחטו העלהו אמרתי לך אסיקתיה אחתתיה ע"כ והזרע שמשון בפר' וירא אות כ"א כותב על זה:

והוא תמוה מה רצה לומר אסיקתיה אחתתיה ומה תשובה היא זו של הקב"ה וי"ל דפרק ט' דזבחים אמרינן עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד ופירש שם הרע"ב דבעולה כשרה מיירי ודברי הכל היא וכו' ואמר לו הקב"ה מוצא שפתי לא אשנה כשאמרתי לך קח נא לא אמרתי לך שחטו אלא העלהו ומזה היה לך להבין שאין לך לשוחטו דכיון שעלה חי לראשו של מזבח ירד וזהו אסיקתיה אינך יכול לשוחטו שם אלא אחתתיה משום דאסיקתיה.

יא. ילקוט שמעוני פר' וירא רמז קא.

לפי זה דינא דמשנתינו שייד גם לעקידה אבל לכאורה יש לשאול כמה קושיות על שיטה זו:

א. האיסור לשחוט בראש המזבח הוא מדרבנן שמא תרביץ גללים^{יב} אבל אולי קים ליה לאאע"ה שאצל בנו יאע"ה אין שום חשש אי נמי ס"ל שחשש זה נאמר רק בקרבן בהמה ולא בקרבן בן אדם ומ"מ אפשר לתרץ דלא פלוג אי נמי רש"י כותב^{יג} על יאע"ה שנתקדש בהר המוריה להיות עולה תמימה ע"כ כלומר היה לא דין עולה וגם הקדושת לוי^{יד} כותב שאאע"ה אמר לבנו אתה חשוב אצלי בשביל אהבת הבורא כשה^{טו}.

ב. במכילתין פי"ד מ"ד איתא עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ולפי זה מזבח אאע"ה היה במה ולא מזבח של בית עולמים^{טז} וא"ת הוא בנה מזבחו על מקום המדקש ולכן היה לו דין מזבח הרי הרמב"ם בה' מעה"ק פי"ט הט"ו כותב שמותר להקריב אע"פ שאין בית שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ע"כ ומשמע שעד שקדשה אין שם קדושת הבית וא"כ מזבח אאע"ה היה לו דין במה ומי יימר שגזרו שחיטה בראש במה כמו שגזרו בראש המזבח ואולי היה הוראת שעה שבמת אאע"ה היה לו דין מזבח בית עולמים^{יז} וכן משמע במדרש רבה כאן נ"ה ז' שאיתא שאאע"ה שאל להקב"ה יש קרבן בלא כהן ובסוף מכילתין איתא שאין כהן בבמה וש"ר שמשמע בספר באר מים חיים פר' וירא על הפסוק ויקח בידו את האש שמזבח אאע"ה היה לו דין מזבח בית עולמים וגם ש"ר בספרים^{יח} שהקשו הרי קרבן עולה טעון סמיכה בבעלים ולא מצאנו שאאע"ה סמך על יאע"ה והם תירצו כפי דרכם

יב. ע' מכילתין פ"ו מ"א תי"ט ותפ' ישראל בשם תוס'.

יג. בראשית כ"ה כ"ו.

יד. פר' וירא בפסוק הנה האש והעצים ואיה השה לעולה.

טו. בספר זאת ליהודה באות פח איתא בשם הרמ"מ מווראקי אומרים אל אחר היינו שגם יצחק נחשב לא כאיל ע"כ

טז. ע' מכילתין קח: שהמילה מזבח בפסוק יכול להיות לאו דוקא.

יז. השל"ה בתורה שבכתב פר' וירא תורה אור (הובא בקול הרמ"ז לברכות פ"ד מ"א) כותב שאמר יצחק מה זה יש כאן עולה ולא מנחת סולת ע"כ ובסוף מכילתין איתא שאין מנחה בבמה אבל זה רק לפי ר' שמעון כי איתא בגמ' שלרבנן יש מנחה בבמה.

יח. במשנת חיים על התורה מחיים מאיר יחיאל שטינברג תשס"ה ושם כתוב שהוא מצא שאלה זו בדברי חנוך על ס' גן רוה סוף אות ו' וגם איתא בספרו משנת חיים על מועדים ג' סימן ע"ה וגם ראיתי בקול התורה חוברת נ"א תשרי ה' תשס"ב בערך עם היה אברהם אבינו ככהן גדול בעקידה.

והנה איתא שאין סמיכה בבמה^{יט} וא"כ מוכח מקושיתם שהם סוברים שבמת אאע"ה היה לו דין מזבח.

ג. סברת הז"ש היא שהיה לאאע"ה להבין שמכיון שיש איסור דרבנן לשחוט בראש המזבח הקב"ה לא רצה שהוא ישחוט את בנו אבל הרי רציחה איסור חמור דארייתא ואת זה הוא לא הבין אבל אולי י"ל שהיה הוראת שעה².

ד. אם כל הנ"ל היה הוראת שעה למה אאע"ה שאל האם יש קרבן בלא כהן ולמה לו לחשוב שיש איסור שחיטה בראש המזבח הרי כל הענין היה הוראת שעה וי"ל שרק מה שנאמר לו בפירוש היה הוראת שעה ולכן על כהן הוא שאל כי אולי כוונתו יתברך שאאע"ה לא יעבוד בעצמו אלא ע"י שליח כהן אבל על איסור שחיטה הוא לא שאל כי אין העלאה בלי שחיטה וחשב שכאילו נאמר לו גם לשחוט.

ה. איתא בפסוק וישם אתו על המזבח ממעל לעצים ושם רצה לשחוט אותו וק"ל אם היה ליאע"ה דין עולה אז צריך לזרוק אבריו על מערכה דלוקה^{כא} ומשמע שכאן אאע"ה רצה לשחוט מעל המערכה שאינה דלוקה ואולי כוונתו היתה לשוחטו ואז להורידו לנתחו ושוב לזרוק אבריו.

ו. א"ת שכל הנ"ל טעות כי האבות הקדושים היו צדיקים גדולים והיו כמו מלאכים ממש ובמנחות קיט: תוס' מביאים מדרש שמיכאל שר הגדול עומד בשמים ומקריב נשמותיהן של צדיקים ולבחינה זאת התכוון הקב"ה א"כ היתכן שיש חשש הרבצת גללים אמנם אולי יש לתרץ שאחרי שחז"ל גזרו כאן אז גם ככה נוהגים בשמים.

ז. מי יימר שאאע"ה לא הבין שאסור לו לשחוט בראש המזבח הרי איתא שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה^{כב} ואולי הוא חשב שכן היה הוראת שעה לשחוט בראש המזבח או שאפילו אם הוא לא

יט. משנה סוף מכילתין ורש"י לויקרא א' ג' וגם תוס' בדף לב. ד"ה מאי שנא סמיכה דבטהורים דכתיב לפני ה'.

כ. ש"ר במכילתין קיט: שחז"ל אומרים הוראת שעה לגבי הקרבת קרבן וגם שם דף נט: תד"ה הא אזקין להו שתוס' מתרצים שאלתם שם שהיה הוראת שעה לגבי הקרבת קרבן פסול וא"כ יש ענין לתרץ קושיות דזבחים בכי האי גוונא.

כא. רמב"ם הל' מעה"ק פ"ו ה"ד.

כב. יומא כח:

ישחוט אותו אולי מיכאל שר הגדול ישחוט אותו או הקב"ה ישחוט אותו^{כג}.

ח. שוב מצאתי כתוב^{כד} שהנסיון של אאע"ה היה שידו לא רצתה לקחת את המאכלת לשחוט כי אבריו היו מוכנים רק לעשות רצון ה' ואאע"ה הכריח בחוזק את ידו לקחת את המאכלת ולפי זה י"ל שאאע"ה ידע שאסור לשחוט בראש המזבח (כי ידו לא רצתה) אבל חשב שאעפ"כ הקב"ה צוה אותו כן לשחוט.

ט. רש"י על הפסוק וילכו שניהם יחדיו כותב אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ושמחה ע"כ ובפסוק יראה לו השה הוא כותב שיצחק הבין שהוא הולך להשחט וגם רש"י לשמות ל"ב י"ג כותב זכור ליצחק שפשט צוארו לעקידה ע"כ וגם מפורש במ"ר נ"ו ג' וד' ששניהם ידעו שהלכו זה לשחוט וזה לישחט וקשה להגיד שמשך ג' ימים שנסעו להר המוריה הם לא חזרו על מס' זבחים וגם כל הלכות מעשה הקרבנות ואולי הקב"ה לקח משניהם ידיעת משנתו עד לפני השחיטה כדי לנסותם.

י. אחרי כל הנ"ל אני לא זכיתי להבין דברי הז"ש באומרו אינך יכול לשוחטו שם הרי הרמב"ם בהל' פסח"מ פ"ג ה"ב כותב שעולה ששחטה בראש המזבח כשרה והגם שלכתחילה צריך להוריד עולה שעלתה חיה לראש המזבח בדיעבד שפיר דמי ואולי כוונתו לומר אינך יכול לשוחטו שם לכתחילה.

פרק י' משנה ח'

קושיה

לכאורה יש לשאול ברישא דמשנתנו למה ריקקי מנחות ישראל לפני שמן של מצורע הרי מצורע מביא גם קרבן בהמה וזה לפני מנחות כדאיתא בפירקין מ"ג וד' ובסיפא למה ריקקי מנחות כהנים לפני מנחת כהן המשיח הרי מנחת כהן המשיח תדיר ומקודש.

כג. ש"ר בילקוט פרשת תולדות רמז קי"ד שאכן היה להקב"ה ה"א להרוג את יאע"ה על המזבח מכיון שהוא הביט בשכינה ע"ש.

כד. באגרא דכלה פר' וירא ד"ה ויבן ובאוהב ישראל ליקוטים חדשים בסוף פר' לך לך ובעוד ספרים ובאגרא דפרקא אות רכ"ב איתא בשם הרב הקדוש מהרמ"מ (מרימינוב) זצוק"ל.

תירוץ

אולי י"ל ברישא מצורע שני כי בחטאו נצטרע^{כה} ובסיפא אולי י"ל שכהן גדול מביא חביתיו לחצאין והחצי השני נקרב אחרי נדבות היום^{כו}.

מסכת מנחות**פרק ג' משנה ו' וז'****קושיה**

לכאורה הענינים במשניות אלו חסרים סדר.

תירוץ

י"ל שהג' ראשונים יה"כ עצרת ושבת הם לפי סדר הפסוק הראשון שהובא לכל א' בגמרא ואחרי זה יש סדרה של ענינים של מינים לפי מספר ואולי הקדימו אותם למזוזה כי יש ביניהם חוקה בפסוקים כמו ברישא ובסדרה של ד' אולי תודה ראשון כי היא הוקשה לנזיר^{כז} ואז לולב ומצורע הם לפי סדר הפסוקים וגם סדר הש"ס ובסדרה של ז' פרה ויה"כ אינם לפי סדר הפסוקים אבל אולי סמכו על הפסוק לעשות לכפר כמו שדרשים חז"ל ביומא ב. הרי בזבחים פי"ד מ"א פרה גם לפני שער המשתלח של יה"כ.

ובסיפא מזוזה לפני תפילין כסדר המספר או כי מזוזה תדיר יותר וציצית המשך של תפילין כי הם קשורים יחד בכמה ענינים כמו ק"ש תפילה וקבלת עמ"ש^{כח} אי נמי יש בשניהם יציאת מצרים^{כט} ולמה אלו אינם ברישא עם שאר ענינים של ב' וד' נ"ל שברישא אחרי עניני מנחות כולם ענינים של מינים שונים משא"כ מזוזה תפילין וציצית וגם נ"ל שהתנא רצה להסמיך

כה. במגילה פ"ב מ"ה מצורע אחרי סוטה ועגלה ערופה והיינו כדברי וגם אולי יש שם רמז למה דאיתא בערכין טו: שלה"ר שקול כנגד עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים כלומר מצורע אחרון וכאילו נשנה כנגד כולם כמו בפאה פ"א מ"א.

כו. רמב"ם הל' מעה"ק פי"ג ה"ד.

כז. מכילתין כז.

כח. ע' רש"י לבמדבר כ"ג כ"ד.

כט. ע' רש"י לבמדבר ט"ו מ"א ענין יצ"מ בציצית.

תפילין וציצית^ל ואז גם מזוזה ותפילין בהדי הדדי כי שניהם כתיבה ולכן שנאם בבבא לבד ובזה אולי מתורץ קושית הרש"ש במ"ז^{לא}.

ומ"א דפ"ד המשך של ציצית ואז התנא חוזר ליד וראש כי זה דומה לתכלת ולכן דהיינו אחד שהוא שתים ואז חוזר שוב לעניני מנחות.

פרק י' משנה ד'

קושית תוס'

התי"ט בד"ה יצק ובלל מביא קושית תוס' בדף סז: שמלח לא מוזכר במשנתנו והוא מתרץ דלא קחשיב ותני אלא מילי דמנחות ולא ברור לי כוונתו כי תנופה והקטרה גם נוהגות בקרבנות ומ"מ אולי יש מקום לעוד תירוצ.

תירוצ

איתא שהעומר נקצר בעסק גדול (מכילתין פ"י מ"ג) ומסתברא ששאר העבודות גם כן בעסק גדול ומסתבר שעבודות אלו שהם פעם א' בשנה לא הניחו כהנים לזרים לעבדם^{לב} כמו הולכת שער למדבר (יומא פ"ו מ"ג) ואפילו אם כן הניחו זרים לעבוד העבודות עד הקמיצה אבל מקמיצה ואילך מצות כהונה. אמנם התפ' ישראל בזבחים פי"ד בסימן א' בבוועז כותב שאע"פ שמליחה אחרי קמיצה היא כשרה לכתחילה בזר אע"פ שחז"ל לא גילו את זה ע"ש.

לפי זה אולי י"ל התנא השמיט מליחה לרמז שהיא כשרה בזר לכתחילה כמו שמצאנו ביומא אצל שחיטה ששחיטה נדחה ממקומה כי היא כשרה בזר^{לג} וכאן מליחה נדחה לגמרי מהמשנה כי רק לשנות את הסדר לא היה

ל. אבל א"כ לכאורה יש לשאול על רש"י על דברים ד' ב' וז"ל לא תספו כגון חמש פרשיות בתפילין חמשת מינין בלולב וחמש ציציות וכן לא תגרעו ע"כ ובספרי פר' ראה איתא בזה"ל לא תוסף עליו מנין שאין מוסיפים לא על לולב ולא על הציצית ת"ל לא תוסף עליו ע"כ וק"ל למה רש"י הוסיף תפילין לפני לולב כי לכאורה יותר נעים לפי הסדר לשנות תפילין אחרי ציצית ואין לי תירוצ.

לא. ש"ר שהאהב"א למ"ה כאן כבר עמד על ענין הסדר כאן וגם ההון עשיר מסביר זה.

לב. ש"ר שהרש"ש לפ"ג מ"ב דמכילתין כותב שמשמע שיציקה כשרה בזר לכתחילה מ"מ אפשר אפ"ה היו נוהגים הכהנים ליצוק ע"כ וא"כ לגבי סתם מנחות כ"ש לגבי ב' הלחם וגם א"כ לגבי יציקה שהיא לפני קמיצה כ"ש מליחה שהיא אחרי קמיצה.

לג. ר"ב ליומא פ"ב מ"ג ותמיד פ"ג מ"א.

ניכר כי ממילא התנאים לא דקדקו בסדר עבודת המנחה^{לד} ולכן העלימו מליחה לגמרי מהמשנה^{לה}.

ש"ר שהריטב"א לקידושין לא. ד"ה וההזאות כותב על המשנה שם סברא דומה למה שכתבתי וז"ל והא דלא תני יציקות ובלילות פתיתות ומליחות מפני שכשרות בזר ע"כ ומשמע שכשרות לכתחילה אמנם לפי דבריו יש להקשות על מה שכתבתי שהרי כאן מוזכר יציקה ובלילה ואולי י"ל שמליחה חידוש יותר כי היא אחרי קמיצה.

ואולי ג"כ אפשר לתרץ מה שהקשה השפת אמת על התי"ט הנ"ל וז"ל דהא לא תני נמי ליקוט לבונה והנחת הקומץ בכלי שרת ע"כ וקושיתו גם יחול על מה שכתבתי לעיל והנה אם התפ' ישראל יודה שעבודות אלו גם הכשר עבודה ולא עבודה (כמו שהוא כותב לגבי מליחה בבועז הנ"ל) א"כ גם הן דינן כמו מליחה וכשרות בזר לכתחילה אע"פ שהן אחרי קמיצה ואולי לכן לא תני אותן במשנתנו בדיוק כמו מליחה.

קושיא של חלה ומעשרות

שמעתי מפי אדמו"ר מטלנא שליט"א בחשון תשע"ט שהקשה למה הוצרך לשנות ר"ע מחייב בחלה ובמעשרות הרי מספיק לומר ר"ע מחייב במעשרות ואמר שיש לו מהלך בזה אבל לא היה אז מקומו להסביר.

תירוץ

אולי י"ל שלר"ע אפילו אם הגזבר טמטם שאר השעורים חייב בחלה כי השאר אף פעם לא היה הקדש וגלגל הקדש שפוטר הכוונה רשות הקדש כלומר רכוש הקדש משא"כ לפי הת"ק ובזה ר"ע מוסיף על הת"ק וגם אולי מרמז למה שמוסבר בגמ' שלר"ע השאר לא היה אף פעם הקדש ומ"מ לכאורה יש גם לשאול למה חלה לפני מעשר ואולי י"ל שהלשון נגרר ממס' חלה פ"א מ"ג^{לו}.

לד. מנחות יח. תד"ה לא מלח ולא הניף ולא הגיש וגם שם סז: תד"ה יצק וגם תו"ח למנחות פ"י מ"ד וגם הקרן אורה כאן.

לה. הגם שלפי הבועז הנ"ל בפנים יש שם בזבחים רמז להלכה זו לכאורה סברתו עמוק מאוד ולא כל מוחין יכולין לחדש חידושים כאלו וכאן נ"ל הרמז פחות מסובך.

לו. ש"ר שהקול הרמ"ז כבר שאל קושית האדמו"ר מטלנא הנ"ל וגם קושייתי לגבי חלה לפני מעשר ועונה על שניהם.

פרק י' משנה ז'

במשנתינו סדר הדגנים הוא החטים והשעורים והכוסמין ושבולת שועל והשיפון והסדר הזה נמצא גם במס' חלה פ"א מ"א והג' ראשונים חיטה שעורה וכוסמין גם בסדר הזה בפסחים פ"ב מ"ה ובשבועות פ"ד מ"ה ופ"ה מ"ג אבל בכלאים פ"א מ"א הסדר שונה אולם שם מובן כי ענינו שונה מכאן אבל במשנה בפס' הנ"ל הב' אחרונים הם שיפון ושבולת שועל הפוך מכאן ואינני יודע למה.

פרק י' משנה ט'

קושיה

סיפא דמשנתינו מצות העומר לבוא מן הקמה לכאורה שייד למ"ב מצות העומר לבוא מן הקרוב וצ"ב למה התנא חוזר לקצירה בסוף פירקין.

תירוץ

להקדים הרמב"ם בה' תמידין ומוספין בפ"ז פוסק שקצירת העומר ביום כשר וגם שדוחה שבת נגד שיטת תוס' כ"ז וכמה אחרונים תמיהים עליו^ל אבל השפת אמת על הש"ס כאן בדף עב. כותב שהחידוש שנקצר ביום כשר הוא וז"ל ביום תנופת העומר דאי ביום הקודם כבר למדו דאפ' מן העומרים מביא עכ"ל^ט וגם מקשה על שאלת הגמרא ואי ס"ד נקצר ביום כשר אמאי דוחה את השבת כלומר אפשר לקצור ע"ש ואז אין צורך לדחות שבת וכותב הש"א בזה"ל מה בכך דכשר מ"מ מצות קצירה דוחה שבת ע"כ ומסיק שזה מחלוקת בחז"ל^מ ושהרמב"ם פוסק לא כמו הסוגיא דהכא^{מא} והגרי"ז הלוי בחידושו למנחות הולך באותו מהלך וכותב בזה"ל הא דאם קצר ביום כשר היינו משום דהוי מן העומרים ולא מתקיימת מצות קצירת העומר כלל ע"כ ולכאורה משמע מאחרונים אלו שאפילו אם קצרו ע"ש שוב קוצרים בשבת שהרי מצות קצירת העומר עוד לא קיימו כלל ומצוה זו דוחה שבת והתפ' ישראל כאן בבועז בסימן ג' כותב מפורש שכן הדין.

לז. סו. ד"ה זכר למקדש הוא.

לח. כמו הלח"מ שם והש"ך יו"ד ס' רס"ב סק"ב.

לט. הקרן אורה כאן גם מפרש כשיטה זו.

מ. הש"ל והצל"ח כאן גם כותבים שזה מחלוקת חז"ל.

מא. ועוד אחרונים כמו המראה פנים לירושלמי ר"ה פ"א ה"ח כותבים שהרמב"ם סומך על הירושלמי.

לפי זה אולי י"ל שיש רמז לזה במשנה שהרי אחרי עומרים ונקצר ביום תני ודוחה את השבת כלומר אע"פ שנקצר ביום כשר היינו מדין עומרים ועדיין לא קיימו מצות קצירת העומר ולכן אפילו קצרו ביום ע"ש מצוה זו דוחה שבת.

פרק י"א משנה א'

קושיה

כאן ובמ"ב שתי הלחם לפני לחם הפנים וגם הם בסדר זה בעוד כמה משניות^{מב} ולכאורה ה"ל להקדים לחה"פ כי הוא תדיר^{מג} ולא מצאנו כן במשנה חוץ מסוכה פ"ה מ"ז באומרו הילך מצה הילך חמץ וש"ר שהש"ל כאן מתרץ קושיא זו לגבי פירקין אבל תירוצו לא מסביר שאר המשניות אא"כ נאמר שהן אגב משנתינו^{מד}.

תירוץ

אולי י"ל ששתי הלחם משעורים מאכל בהמה ולחה"פ מחיטה מאכל אדם ולכן הקדים הגרוע^{מה} ובסוכה הגם שחז"ל דנים עם תדיר קודם או חובת היום קודם אולי יש מקום לתת עוד טעם ששם מדובר על המשעה חילוק ואולי הקדים מצה כי חששו שאם נותנים חמץ ביד כהן ואז מצה המצה יבלע פירורי חמץ ורצו להרחיק מהלאו שלא לעשות שיירי מנחות חמץ^{מי}.

מב. פסחים פ"ז מ"ד שקלים פ"א מ"ד ופ"ד מ"א אבות פ"ה מ"ה זבחים פ"ט מ"ה ופי"ד מ"ג ובמעילה פ"ב מ"ו וז'.

מג. הרי חז"ל דנים על זה בסוכה נו. וגם ש"ר שהראשון לציון לזבחים פ"ו מ"ב מישב גירסה שם על היסוד הזה שתדיר קודם במשנה ועוד אחרונים נקטו שתדיר קודם יסוד במשנה כמו הבית דוד למגילה פ"ב מ"ו.

מד. ש"ר שהקול הרמ"ז מסביר הסדר בפס' פ"ז מ"ד ובזבחים פ"ט מ"ה שהם לפי סדר הפסוק בפר' אמור ובשאר המקומות הוא לא מסביר ומ"מ לכאורה לפי זה צ"ב למה שינה הסדר בסוכה וגם ש"ר שההון עשיר אכן מסביר את כל המשניות הנ"ל חוץ מסוכה אבל אולי אין צ"ב כי חז"ל כבר ביארו וגם ש"ר שהראשון לציון מסביר אבות פ"ה מ"ה.

מה. כדאיתא בבראשית רבה ע"ח ח' אחרון אחרון חביב והובא ברש"י לבראשית ל"ג ב' וגם מפורש בחז"ל בברכות לט: שחיתין לפני השעורין.

מו. ספר החינוך מצוה קלה.

פרק י"ג משנה י"א

קושיה

סוף פי"ג מדובר בבית חוניו ובית המקדש ומשנתיהו לכאורה לא במקום וה"ל למתני אותה בהתחלת המס' ששם מדורב בכוונת הלב.

תירוץ

אולי י"ל שמרמז בזה שמי שרוצה בנין בהמ"ק שיכוון את דעתו לשמים דיקא כי משם תבא הבהמ"ק בנוי ומשוכלל כמו כדאיתא ברש"י בסוכה מא. ד"ה לא צריכא דאיבני בליליא.

מסכת חולין

פרק א' משנה א'

קושיה

לכאורה צ"ב למה המס' מתחילה עם שחיטה כי לפני ששוחטין צריך לבדוק סימני טריפות הנראים בחוץ וגם אם יש איסור של אותו ואת בנו וא"כ ה"ל להקדם אלו הפרקים.

תירוץ

אולי י"ל שרוב עניני כשרות הם לימוד גרידא כמו אותו ואת בנו או מעשה קטן כמו בדיקת סימני טריפות שעיקרו רק הסתכלות אבל שחיטה שהיא מעשה יותר גדול וקשה מוקדם לרמז למה דאיתא בקדושין מ: שמעשה גדול מתלמוד א"נ אולי י"ל שראשית המס' הכל שוחטין מרמז על חשיבות האחדות ובזה ניחא שגם מס' חגיגה מתחילה עם הכל חייבים בראיה^{מז} ואולי גם כאן בתחילת הלכות בשר תאווה לרמז למה דאיתא בפסוק לתאווה יבקש נפרד^{מח} ובזה ניחא למה מס' נגעים לא מתחילה עם פ"ג הכל מיטמאין בנגעים כי שמה הענין הפוך מאחדות.

מז. איתא גם בליקוטי הרי"ם בפורים שהחידושי הרי"ם אמר שהמשנה ראשונה במגילה מרמזת על אחדות.

מח. משלי י"ח א'.

פרק א' משנה ו'

קושיה

אחרי רשימה של כשר ופסול תני כלים ואז שקדים וצ"ב סדרם כי לכאורה ה"ל להקדים שקדים כי הם יותר פשוט מכלים והם שתי בבות וגם התו"מ של השקדים שייכים לכהנים שהם סוף הרשימה של כשר ופסול וגם זרעים לפני טהרות.

תירוץ

אולי י"ל שאחרי שקדים מתחיל סדרה חדשה^{מט} והיא מתחילה אם תמד וכסף מעשר ואולי התנא רצה להסמיך שקדים לתמד כי שניהם הלכות מעשר ואח"כ האחין השותפין שגם נוגע למעשר בהמה ובסוף למה הל' אישות לפני הל' שבת וי"ט ואולי י"ל שהתנא רצה לסיים עם הבדלה.

פרק ב' משנה ח'

קושית ההון עשיר

ההון עשיר כאן כותב וז"ל לשם מדברות ק"ק דה"ל לשנותו קודם ימים ונהרות ע"כ ואולי אפשר לשאול עוד שאלה כי השוחט לע"ז לא רק שחיטתו פסולה אלא גם יענש והראשי תיבות של הרים גבעות וכו' הם הגינם ואם התנא היה מקדים גבעות להרים הר"ת הם גהינם ואז היה מובן הסדר.

תירוץ

אולי הסדר כאן אטו הסדר הרים גבעות ימים נהרות ומדברות דברכות פ"ט מ"ב ושם ההון עשיר מסביר את הסדר.

פרק ב' משנה י'

בפ"ה דזבחים תנא תודה לפני פסחים וכאן איפכא ועוד הר"ב כותב והפסח נמי ומשמע שפסח הוא חידוש נוסף וא"כ אמור להיות אחרון ואין לי הסבר וע' במש"כ ההון עשיר.

פרק ג' משנה א'

סדר הטריפות כאן הולך מהראש ולמטה חוץ מהשתי ראשונות ואינני יודע למה ומ"ב מתחילה עם גרירת כמו מ"א ואז גם הסדר מלמעלה למטה חוץ מלחי ואינני יודע למה וש"ר שההון עשיר עמד על קושיות אלו וענה ע"ש.

פרק ג' משנה ז'

קושיה

במשנתינו חגבים לפני דגים אבל בעוד מקומות^י דגים לפני חגבים.

תירוץ

אולי י"ל שבכריתות ונדה הענין לגריעתן (או איסור דם או הפלה או טומאה) וכאן למעלותם ואולי קמ"ל הכא שחגבים עדיפים מדגים לאכילה^{נא}.

פרק ה' משנה א'

הר"ב לזבחים פ"ג מ"ה כותב שכל היכא דנקט מוקדשים מיירי בנקבות^{יב} וכאן התנא פתח במוקדשים וכן הדין שאותו ואת בנו אינו נוהג בזגרים אבל סיים התנא בקדשים וכן פרקי ו' ז' י' י"א וי"ב כל אחד מתחיל עם מוקדשים פעם אחת וכל השאר קדשים ואינני יודע למה.

פרק ח' משנה ה'

יש בש"ס י"ד משניות שאיתא בהן נותן טעם וזה האחרונה ובתוכן נשנה נותן טעם כ"ד פעם וחשבון של י"ד וכ"ד עולה ל"ח ואולי זה מרמז שנותן טעם נוהג בלח ולא ביבש^{יג}.

ג. בתרומות פ"י מ"ט בכריתות פ"ה מ"א בנדה פ"ג מ"ב ובעוקצין פ"ג מ"ט.

נא. ש"ר שהמשנת רבי יוחנן (יש סדר למשנה) ערך דגים וחגבים כבר עמד על שאלו זו וענה.

נב. והלחם שמים שם מסביר את זה יותר וגם כותב שלזכר תני לשון יחיד כמו השוחט את הזבח.

נג. שאינו מבושל ע' טור יו"ד ס' ק"ט.

מסכת בכורות

פרק ו' משנה י'

לכאורה אין סדר למומים במשנתינו וה"ל לסדרם מלמעלה למטה כמו בחולין פ"ג ואין לי פירוש.

פרק ח' משנה ב'

קושיה

הלשון דפירקין הוא לכהן עד סיפא דמשנתינו דתני לחמש סלעים וצ"ב למה שינה.

תירוץ

ואולי י"ל דמשמע קצת שהוא לא בכור אלא לחמש סלעים ולא לכהן ומרמז שבהמה כה"ג גם אינה בכור לכהן ולכן אינה בכור כלל וזה סיועה לשיטת התפ' ישראל בס' ל"ב" אבל ש"ר שהפת' יעקב ואהב"א משיגים אל התפ' ישראל בזה והאהב"א כותב ששינוי הלשון חמש סלעים מורה על דיוק הפוך ממה שכתבתי ונהרא נהרא ופשטיה.

אי נמי האור שמח להל' בכורים פי"א הט"ז כותב ששיטת ר' יוסי הגלילי בפ"ב מ"ו לגבי בהמה שאם יצאו שני ראשיהן כאחד ששניהן לכהן נאמר רק לגבי בהמה אבל לגבי פדיון הבן לא מצאנו לריה"ג לא במשנה ולא בתוספתא שיאמר שאם יצאו שני ראשיהן כאחד שיתן עשרה סלעים לכהן עכ"ל ע"ש ולפי זה אולי י"ל שה' סלעים דמשנתינו מרמז לזה דהיינו ה' סלעים ולא עשרה.

מסכת ערכין

פרק ב'

קושיה

לכאורה אין סדר לפרק הזה והתנא קופץ מענין לענין בלי טעם ע' בסוף ספר זה רשימת נושאי הפרק וצ"ב סדרם.

תירוץ

לכאורה י"ל שהפרק מתחלק לשתיים החצי הראשון ענינים של זמן והחצי השני ענינים של מספר וכולם בבהמ"ק וכל חצי גם מתחלק לשתיים ולכן יש ד' רבעים והרבע הראשון נדה נגעים וחודש העיבור אינם קשורים לשבת והרבע השני מנחות ומילה הם תלויים בשבת וי"ט והסדר של הרבע הראשון הולך מפרטי לציבורי כי המצורע בעירו ידוע כי טמא טמא יקרא וגם הולך לפי גודל הזמנים והרבע השני הוא המשך של הראשון כי קביעת ראש חודש קובע את הזמנים של הרבע השני ורבע השני גם הולך לפי המספר הגדול. הרבע השלישי הוא ענינים שיש להם גבול והרבע הרביעי הוא ענינים שמוסיפין לעולם ואולי סדר הרבע השלישי תקיעות נבלין וחליל הוא שתקיעה לפני נבל בכל יום^נ במקדש ואז חליל שהוא אינו תדיר ולגבי סדר הרבע בתרא טלאים חצוצרות כנורות לויס אין לי הסבר אבל ש"ר שהתפ' ישראל בסימן מ"ג קדמני להפריד הרבע בתרא משאר הפרק והוא גם מסביר סדר סוף הפרק ודפח"ח.

מסכת תמורה

פרק א' משנה ה'

קושיה

הענינים של מ"ד כאן הם לפי סדר הש"ס אבל הסדר מי חטאת בית הפרס ותרומה הפוך מסדר הש"ס.

נה. כי תוקעים שלש לפתיחת שערים כדאיתא בסוכה פ"ה מ"ה ונבל הוא כלי שיר ושרים רק בהקרבת התמיד כדאיתא בתמיד פ"ז מ"ג.

תירוץ

בזבחים טז: תד"ה כל חדא וחדא תוס' מביאים ראיות לדבריהם שם מכמה מקומות בש"ס וכותבים אותם בסדר הש"ס הפוך וא"כ אולי יש בזה ענין וש"ר שההון עשיר מסביר סדר משנתינו ואולי אפשר להוסיף שאולי אפשר לכוון הישר והפוך כאן למה שהוא כותב בהקדמתו למכילתין שתמורה מכוון לשבעה ימי חופה ושבעה ימי אבל דהיינו הבסיס של נישואין הוא העתיד של הזוג וענין גדול של אבילות הוא הסתכלות על העבר של הנפטר הוא וגם אולי אפשר לכוון השבעה ענינים בב' משניות אלו לז' אותיות בג"ד כפר"ת שהה"ע מביא בהקדמתו למכילתין ע"ש.

מסכת כריתות

פרק א' משנה א'

קושיה

צ"ל סדר הל"ו כריתות כי אינם לא לפי סדר הש"ס ולא לפי סדר הפסוקים ורש"י ותוס' מסבירים סדר העריות והתי"ט מסביר שמן וקטורת והאהב"א מסביר נותר ופיגול והתפ' ישראל בס' ט"ו מסביר חלק מהסדר^נ ואולי שייך כאן דברי רש"י בנזיר^נ לגבי פסח ומילה אבל השארלא מוסבר.

תירוץ

אולי אפשר לומר קצת בדוחק שעריות ראשון כי נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן^נ ושבת אחרי ע"ז לרמז למה דאיתא^נ כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו ופסח ויה"כ אחרי עניני בהמ"ק לרמז שע"י שמירת הימים טובים אפשר לזכות לכעין קדושת בהמ"ק^פ.

נו. ש"ר שהתפ' ישראל בבוועז ס"ז מסביר סדר כל המשנה.

נז. מח: ד"ה לכדתניא והובא דבריו במלאכ"ש לפס' פ"ג מ"ז.

נח. מכות פ"ג מט"ו וע' חגיגה יא:

נט. שבת קיח:

ס. עוד לא מצאתי ענין זה בדיוק בספרים אבל כעין זה איתא בשפת אמת פר' אמור שנת תרמ"ד בזה"ל בפ' מועדות הקדים ונקדשתי בתוך בני"י כי עיקר הקדושה יכולין לקבל בהמועדות כמ"ש מקראי קודש ושבת קודש היא לכם ובזמן המקדש בוודאי קבלו נפשות ישראל קדושה בהיותם רואים פני ה' במקדש ג"פ בשנה ע"כ ובשנת תרמ"ז בזה"ל המשך פ' נרות אחר המועדות לרמוז כמו שהי' בהמ"ק מקום מוכן שמשם אורה יוצאה לכל העולם וזה

פרק ב' משנה ו'

קושיה

התו"ח והרש"ש דנים כאן למה מ"ו לא לפני מ"ה ולפי דרכי אולי אפשר גם לשאול הרי בסוף מ"ד תני מזיד כשוגג ובסוף מ"ו תני אחד שוגג ואחד מזיד בהכרת למה בסדר הפוך.

תירוץ

אולי י"ל דאיתא בכתובות נא: שתחילתה באונס וסופה ברצון מותרת כלומר שאם באמצע המעשה נהפך מחשבתה מותרת ר"ל הפיכת מחשבה לא משתנה את דינה ובזה אין חילוק בין שפחה לשאר עריות.^{סא}

פרק א' משנה ז'

הש"ל כאן כותב דבכל דוכתא מקדים התנא זבה לילדת ע"כ והגם שכן נמצא בכמה מקומות בס"ש^ב גם מצאנו לידה לפני זיבה בקנים פ"א מ"ד.

פרק ה' משנה א'

כל פ"ד וה' הלכות ספק איסור חוץ ממשנתינו דמדוברת בודאי איסור ולכאורה צ"ב למה התנא מפסיק.

פרק ו' משנה ט'

קושיה

ההון עשיר כותב בסוף מכילתין בזה"ל:

כריתות מתחיל בלמד ומסיים בו כנגד ל"ו כריתות ואי בעית אימא שמתחיל בשין הרי ש"ו ועל זה לא מצאתי רמז.

וזה המקום היחיד בש"ס שהוא ז"ל לא מצא רמז לאותיות ראשון ואחרון של מסכת ולכאורה יש ענין להשלים את העבודה.

מצות נרות המנורה כמו כן בשנה מהמועדות יוצא אורה לכל השנה ע"כ ע"ש.

סא. תפ' ישראל בועז ס"ב.

סב. זבחים פ"ד מ"ג כריתות פ"א מ"ז ופ"ב מ"א נדה פ"י מ"ד וזבים פ"ה מ"ו.

תירוץ

אולי י"ל שלימוד מכילתין כולל כל הכריתות בתורה אבל אפילו אם יהודי עובר על כולן ר"ל הוא צריך לעשות תשובה כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה^{סג} ואיתא במכות יג: ר"ע אומר חייבי כריתות ישנו בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להן ע"כ ואיתא בקיד' מט: שמי שהרהר בתשובה צדיק ואיתא^{סד} תשובה ר"ל תשוב ה' כלומר תשובה מחזירה אות ה' של שם השם למקומה ואם נשיב אות ה' לאותיות ש"ו יוצא שי"א כלומר ש"י ואלופו של עולם וזה מכוון למה דאיתא בסוף עוקצין עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות.

מסכת תמיד

פרק ב' משנה ה'

הר"ב מפרש שעשו פייסות בלשכת הגזית והתי"ט כותב שא"א לפייס בעזרה ומביא ראיות אבל הוא לא כותב שהר"ב לכאורה סותר ע"ע כי ביומא פ"ב מ"ב לגבי ההתאספות לפייס הר"ב כותב כדי להשמיע קול ארבע פעמים שיש עם רב בעזרה.

פרק ג' משנה ח'

לכאורה צ"ב סדר הקולות במשנתינו כי הג' ראשונות אחרי השער הגדול שהם מגריפה עץ שעשה בן קטין וקול גביני כרוז הפוכים הקול הראשון של היום היה קול גביני כרוז^{סה} ואחריו קול עץ שעשה בן קטין מוכני לכיור^{סו} ואחריו קול המגריפה^{סי} ואולי הכוונה בשלשתם לא זו אף זו^{סח} והג' קולות

סג. תורת משה ויקרא פי"ד ד"ה ואם פרוח ואור החיים פר' וישב ל"ז כ' ד"ה ועתה ותשובות הרדב"ז חלק ה' א'תי"ח אות מ"ה ומקורם מזוהר חדש פר' בראשית ומדרש נעלם פר' בראשית.

סד. שער הגלגולים הקדמה כ"א ובני יששכר מאמרי חודש תשרי מאמר ד'.

סה. ע' ר"ב לשקלים פ"ה מ"א.

סו. כאן פ"א מ"ד.

סי. כאן פ"ה מ"ו.

סח. אבל ע' קושית ההון עשיר הובא לקמן בפרה פ"ב מ"ג.

שאחריהם חליל צלצל ושיר הם לפי שהם שנויים בערכין פ"ב ובסוף שופר
שהגם ששופר היה לפני חליל ושיר^{סט} גם היה אחרי הכל".

סדר טהרות

אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתך חוסן
ישועות חכמת ודעת אמונת זה סדר זרעים עתך זה
סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין
חכמת זה סדר קדשים דעת זה סדר טהרות.

שבת לא:

וסדר טהרות נקרא דעת שכבר אמרנו כי אין ראוי
שיהיה נקרא חכמה רק לפי מה שהוא נושא החכמה
וכך הדעת שהוא יותר עוד במדרגה שהדעת הוא
מופשט לגמרי יותר מן החכמה ולכן אמרו במסכת
ברכות (ל"ג ע"ב) גדולה דעה שנתנה בין ב' אותיות
השם שנאמר כי אל דעות ה' ורצו בזה כי מי שיש בו
מדרגת הדעת הוא שיש לו דבקות לגמרי אל השם
יתברך ודבר זה ידוע למי שיודע ההפרש שיש בין
החכמה והדעת ואין כאן מקום זה.

תפארת ישראל מהמהר"ל פרק עשירי

הקדמה

קושיה

איתא בבעל הטורים על התורה בבראשית ל"ז ג' וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו שזקנים נוטריקון זרעים קדשים נשים ישועות^א מועד ולכאורה כוונתו לומר שיוסף למד חמשה סדרים אלו וקצת קשה שאי אפשר לומר שיוסף לא למד טהרות^ב.

תירוץ

הבעל הטורים גם כותב שזקנים בגמטריא רז שמסר לו רזי תורה ע"כ ואולי י"ל שרזים אלו הכוונה סדר טהרות^ג כי לפע"ד בהרבה מקומות בטהרות הפשט פחות מובן משאר החמשה סדרים ועינינו רואות שהר"ב גם לא פירוש כלום בהרבה בבית בטהרות כמו שהמפרשים כבר כתבו מה שאין כן בשאר סדרים וה' יאיר עינינו^ד בכל פרדס תורתו^ה.

מסכת כלים

הקדמה

התפ' ישראל בהקדמתו לפי"א כותב שמס' כלים מחולק לשלש בבית דהיינו בבא קמא כלי חרס בבא מציעא כלי מתכות ועץ^א ובבא בתרא בגד עור

-
- א. דהיינו סדר נזיקין כדאיתא בשבת לא.
 - ב. ש"ר שהזרע שמשון בפ' וישב סוף אות ד' הקשה כן ותירץ ע"ש וגם ש"ר בספר אמירה יפה ח"א אות תמ"ד בשם אדמו"ר מגור שהוא גם הקשה כן וז"ל אלה חמשה סדרים לימד יעקב את יוסף אבל טהרות לא למדו כי הבא לטהר מסייעין אותו וילמדו בעצמו ע"כ.
 - ג. אין לומר שגמ' טהרות עם הכולל הוא תרכא וזה שלש פעם רז כי מה ענין שלש לכאן חכמה בינה ודעת בתמיה.
 - ד. איתא במגיד מישרים פר' בחוקותי שסדר ששי מתחזי ולא מתחזי ולכאורה הכוונה לסדר טהרות והגם שפשט דבריו שם הוא בגלל שהבית יוסף עוד לא למד סדר ששי אבל בעומק אולי יש רמז שיש בחינה של מתחזי ולא מתחזי בסדר טהרות.
 - ה. ש"ר בתפארת ישראל מהמהר"ל פרק עשירי וז"ל כי סדר טהרות הם דברים עמוקים שהטהרה הוא דבר נבדל ואינו ענין גשמי והטהרה היא דבוק בו יתברך לגמרי ולכך נקרא הידיעה בזה בפרט הוא שקנה מדרגת הדעת לא מי שקנה הידיעה בדבר שהוא במדרגה למטה מזה ע"כ.
 - ו. יש דפוסים שכתוב בהם שבבא מציעא עד סוף פרק כ"ו ולכאורה צ"ל סוף פרק כ"ה.

שק וכלי זכוכית עכת"ד ומצאתי שבאופן כללי יש סדר מסוים שנמצא פחות או יותר בתוך כל סוג של כלים ואציע זאת לכאן:

סוג כלים	כללים של קבלת טומאה וטהרת שבירה	שיעור כלים וצורת כלים	סיבה לטהר	שיעור לטהר	מאימתי מקבלין טומאה
חרס	פ"ב'	פ"ג וד'			מרומז בפ"ב מ"ו ופ"ג מ"ב
תנור		פ"ה		פ"ה	פ"ה
מתכת	פי"א	פי"א	פי"ב	פי"ד	
עץ	פט"ו	פט"ו	פט"ז	פכ"ב	פט"ז
עור	פכ"ו	פכ"ז	פכ"ז	פכ"ו	
זכוכית	פ"ל	פ"ל		פ"ל	

ולכאורה כמו שיש סדר של הלכות תנור יש גם אותו סדר אצל כירה ב"ו וז' ולכן אין לשאול למה התנא חוזר בפ"ז מ"ג לנחלק כירה שזה דומה לתנור שבור דפ"ה וגם רוב פ"ז תוספות כירה וזה דומה לפ"ה תוספות תנור שאם נאמר שפרקי תנור לחוד ופרקי כירה לחוד הכל ניחא.

אבל הסדר חרס מתכת עץ עור זכוכית לא ברור כי אפשר לכוון חרס מתכת עץ עור לדומם צומח וחי^ט אבל זכוכית חוזר לדומם ולכאורה צ"ב

ז. עצם המס' מתחילה בפ"ב כמו שכתוב בהלכתא גבירתא כללא דפ"א וז"ל נ"ל דכל פרק זה לא שייך למס' כלים לבד דהרי לא נזכר כלל מענין כלים אלא הוא כעין הקדמה לכל סדר טהרות ע"כ.

ח. כאן זה לא בדיוק לפי הסדר וגם יש את הענין של שיעור כלי עור ובגד בפ"כ.

ט. ש"ר שההון עשיר בפ"ב מ"א כותב שסמכו כלי עור לכלי עצם כי שניהם מן החי.

ואולי י"ל שטומאת כלי זכוכית מדרבנן כש"כ הרמב"ם^י ומאיזה סיבה שכן בחרו סדר זה מצאנו בקטן גם בפ"ג מ"א סדר זה וגם בפט"ז המאימתי מקבלין טומאה של עץ הוא לפני המאימתי של עור.

וגם לכאורה יש לשאול בביצה פ"ב מ"ט דתני כלי קיבול כלי מתכות וכלי כברה וכלים אלו הם תחתון עליון ואמצעי למה האמצעי לא באמצע"א ואולי י"ל שכלי קיבול מכוון לכלי חרס וכלי מתכות זה כלי מתכות וכלי כברה מטמא משום אריג וזה מכוון לבגד וא"כ שלש כלים אלו הם לפי הסדר של מס' כלים אולם במקואות פ"ט מ"ה כלי זכוכית לפני כלי עץ אבל אולי שם מכיון שדין זכוכית פשוט יותר הקדימו.

אולם עם נעמיד כמה מילים מכמה ראשי פרקים בצורה כזאת:

פ"ב	עץ עור עצם זכוכית כ"ח ונתר
פי"א	מתכות
פט"ו	עץ עור עצם זכוכית
פ"ל	זכוכית

נראה שהסדר בהתחלת פ"ב שהוא כמו מבוא למסכת לא לפי שאר המס' לא ישר ולא הפוך ולכאורה הל"ל זכוכית או ראשון או אחרון וגם מתכות לא מוזכר וצ"ב וי"ל שבפ"ק דשבת איתא דגזרו טומאה על כלי זכוכית כי הם ככלי חרס ובדף טז. אמרו כי הם ככלי מתכות ונחלקו המפרשים^ב אם התירוץ השני חוזר מהדמיון לכ"ח או רק מוסיף שכלי זכוכית גם דומים לכלי מתכות ואולי י"ל ששינו את הסדר כאן ונשנו כלי זכוכית צמודים לכ"ח לרמז שלעולם גזרו על כלי זכוכית כי הם דומים לכ"ח אפילו אם נימא שהם גם דומים לכלי מתכות.

י. ז"ל בהל' כלים פ"א ה"ה כלי זכוכית אינן מקבלין טומאה מדברי תורה וחכמים גזרו עליהן שיקבלו טומאה ע"כ.

יא. ש"ר שהחידושי מהרי"ח בביצה כבר שאל קושיה זו וענה באופן אחר.

יב. ע' תוס' והמהרש"א ושפת אמת שם ועוד.

פרק א'

קושיה

בפירקין הלשון למעלה מהן או למעלה מן המרכב וכו' איתא ט' פעם ובסוף חמור מכולם המת ולכאורה יש לשאול הרי בחז"ל הלשון הוא יורדין לידי טומאתן" וגם העולה מטומאה לטהרה" וכאן הלשון הפוך.

תירוץ

לכאורה גם יש לשאול במ"ה למה הלשון חזר להיות ולא נשנה ירד להיות או עלה להיות ואולי י"ל שיש כאן רמז למה דאיתא^ט שקדושה מכוון כנגד טומאה כלומר שגודל יכולת הפיכה מטומאה לקדושה וטהרה תלוי ברמת הטומאה כלומר ה' דרגות של אבות הטומאה אם מחזירים את הטומאה לטהרה אז חזר להיות מהם י' קדושות כל אחת למעלה מחבירו תדע שבי' קדושות כאן הלשון לא למעלה ולא למטה ולא חזר להיות וגם לא קדוש ממנו אלא מקודש כלומר ע"י עבודתנו אנחנו מקדשים וגורמים שהקדושה יגיע.

פרק ב' משנה א'

קושיה

הלשון שבירתן היא טהרתן שונה מהלשון אצל כלי מתכות עץ וזכוכית נשברו טהרו וצ"ב ואי"ל כ"ח אין להם טהרה במקוה ולכן אין להם טהרה אלא בשבירה כי זה אינו כי כלי זכוכית גם אין להם טהרה במקוה^{טז}.

תירוץ

אולי י"ל ששבירתן היא טהרתן משמע שדין שבירה שונה לגבי כ"ח ומכאן סיוע לנתיב בינה" על מס' כלים בסימן ב' שכותב שמשמע מהר"ש שדין

יג. כלים פכ"ה מ"ט וגם באחרונים כמו לחם משנה הל' מעה"ק פ"ח ה"ה ומשנה למלך הל' כלים פ"ב ה"א.

יד. מועד קטן פ"ג מ"ב וגם בריש מס' מקואות איתא שש מעלות במקואות וכל אחד מוסיף בכח הטהרה.

טו. כוזרי מאמר שלישי פמ"ט ותורת משה ויקרא י"ב א' ומאמר הגאולה לרמח"ל פ"א קלקול ב'.

טז. רמב"ם הל' כלים פ"א ה"ה והל' מקואות פ"א ה"ג.

יז. מהרה"ג ישראל בונם שרייבר שליט"א.

שבירה שוה בכל הכלים וכותב שזה אינו כי דין שבירה של כ"ח שונה משאר כלים.

וא"ת אדרבה מהכא סיוע לר"ש כי הוא סובר (בסוף מכילתין) שכלי זכוכית יש להם טהרה במקוה וא"כ השינוי לשון אצל שבירת כ"ח מורה ששבירה לבד היא טהרתן¹ ולעולם דין שבירה שוה בין כ"ח ובין שאר הכלים י"ל שא"כ לכאורה היה מספיק לומר שבירתן מטהרתן ומאי רבותא של מילת היא ואפשר לומר שאפילו את"ל שכלי זכוכית יש להם טהרה במקוה והשינוי לשון מורה שכ"ח אין להם טהרה אלא בשבירה המילה היא מורה שדין זה של שבירה מיוחד אצל כ"ח ואינו שוה לשאר כל הכלים.

וא"ת א"כ מאי רבותא של היא לפי התיב בינה ע' באליהו רבה כאן ד"ה ושבירתן היא טהרתן שכותב קמ"ל תלת ע"כ ולכאורה אפשר להגיד יותר מזה כי התיב בינה כותב שיש לטומאת כ"ח שני ענינים דהיינו חומר וצורה ואולי י"ל שהשינוי לשון מורה על הצורה דהיינו הכלי שבו ומילת היא על החומר דהיינו גופו של חרס שהוא גם טמא.

פרק ה' משנה ד'

קושיה

במ"ג כאן איתא דין עטרת כירה וטירת תנור ובמ"ה דין מוסף התנור ויש מפרשים² שיש לשלשתם כוונה אחת דהיינו לשמור החום ויש מפרשים³ שטירת תנור שונה אבל לכ"ע עטרת כירה ומוסף תנור שניהם שומרי חום וא"כ לכאורה יש לשאול למה מ"ד שמדוברת בהסק ראשון מפסיקה ביניהם.

תירוץ

י"ל שלפני מ"ג יש גמר מלאכה של כירה ולפני מ"ה יש גמר מלאכה של תנור ומשמע מרא"ש ר"ש ור"ב שטירת התנור מחובר לתנור אחר עשייתו ולכאורה ה"ה עטרת כירה ואולי הפסק מ"ד מרמז למה שהמשנה אחרונה כותב שמוסף התנור נעשה לאחר שנגמר התנור בבית האומן.

יח. כעין סברת המד"ש הובא בתי"ט לאבות פ"ג מ"ג ולכאורה דיוק זה כוונת הר"ש כאן וגם הגר"א.

יט. ר"ש.

כ. הר"ב ותפ' ישראל.

פרק ה' משנה י'

קושיה

משנתינו שמתחילה חתכו חוליות לכאורה דומה למ"ח שמתחילה חתכו חוליות וצ"ב למה מ"ט מפסיקה ביניהם^{כא}.

תירוץ

יש להקדים שרוב המפרשים כולל רש"י בברכות יט. סבירה להו שמדובר בתנור שלם שחתכו אח"כ אבל ניסים גאון^{כב} ורש"י בב"מ נט. מסבירים שמדובר בתנור שבא מחותך מבית האומן דהיינו הציור של מ"ט וא"כ לכאורה י"ל שהפסק מ"ט מורה על פירוש זה אבל לשאר המפרשים עדיין צ"ב.

ולכאורה לשיטת הרא"ש ור"ש ותוס' שר"א מדמי ליה לנתן חול בין תנור לטפלה הסדר לא אתי שפיר כי זה הציור של מ"ח ולשיטת הרמב"ם בפיה"מ והר"ב שהוא כשבור דמי זה כן דומה למ"ט אבל לכאורה יותר דומה למ"ח וחוזרת קושיתי לדוכתא.

וי"ל שהריטב"א בשמ"ק בב"מ כותב שכמו שסילוק לימודין במ"ט הוא טהרתו גם חתכו בעל הבית דמשנתינו טהרתו וא"כ הסדר אתי שפיר וגם הרמב"ן בשמ"ק מפרש שמ"י המשך של מ"ט דומה להריטב"א.

פרק ז' משנה ג'

לכאורה יש לשאול על הלשון נותן את השפוד וכו' למה לא נקט בקיצור ראש תור כמו בפיה"ח מ"ג^{כג} ואין לי תירוץ.

כא. עלה בדעתי לתרץ שבמ"ח תני חתכו חוליות לרחבו ובמ"ט הציור הוא חוליות לאורכו דהיינו דפים שהלימודים הם העיגולים ובמ"י תני חתכו לחוליות ולא תני לרחבו ומשמע שהכוונה לאורכו כמו מ"ט וש"ר שהסדרי טהרות מקיים פשט זה אבל הריטב"א בשמ"ק המוזכר בפנים והתפ' ישראל כותבים שזה לא הפירוש וש"ר שהגר"א בחידושיו כותב שמ"ט קאי על מ"ח ולפי זה הסדר מובן אבל אולי גם אפשר לשאול שאפילו לשיטתו אולי יותר נאות היה להקדים מ"י כי היא גם לכאורה קאי על מ"ח וגם מתחילה באותם מילים אבל אולי הגר"א גם יפרש כמו התרץ שלי בפנים וא"כ ניחא.

כב. הובא בשמ"ק בב"מ נט.

כג. וש"ר שהתי"ט שם מציין משנתינו אבל לא בלשון קושיא.

פרק ח' משנה ט'

קושיה

משנתינו שייד לפ"ה כמו שהר"ב מסביר וגם לכאורה לא שייד לפירקין כי שאר הפרק הוא טומאה באויר התנור וכאן הוא מהו צורת תנור.

תירוץ

להקדים זה לשון רש"י בנזיר נד. ד"ה או בקבר אר"ל זה קבר שלפני הדיבור:

כלומר שהעובדי כוכבים מטמאין במגע אע"פ שאין מטמאין באהל כדתניא קברי העובדי כוכבים אין מטמאין באהל אלא בנגיעה וכל שהיה קודם הדיבור קודם מתן תורה בין של עובדי כוכבים בין של ישראל קרי ליה קבר בן נח וקבר העובדי כוכבי' לאחר הדיבור כקודם הדיבור שאין מטמאין באהל לפי שלא ניתנה להם תורה ומש"ה קרי ליה קבר שלפני הדיבור.

ולפי זה יהודי שמת לפני מתן תורה מטמא רק כמו בן נח ועכשיו התירוץ שאכתוב קצת רחוק אבל אולי יש מקום עדיין והנה יש גורסים ברישא דמשנתינו כור ואולי זה מרמז על כור הברזל של מצרים^{כד} והתפ' ישראל כאן בבועז ס"ז לגבי טמא מת כותב דלא נקט שרץ כדנקט לעיל בכולה פירקין ע"כ כלומר לפני מתן תורה כולל גלות מצרים יהודי שמת מטמא כמו בן נח שמטא במגע ולא במשא^{כה} כמו שרץ^{כו} ואחרי כור הברזל של מצרים אין דינו כשרץ.

ויש גורסים במקום פורנה פורנא^{כז} והגמ' של הר סיני עם המילים הוא של"ז וזה הגמ' של פורנא ושאר פירקין מדובר בטומאת מת כלומר בפורנא דהיינו בקבלת התורה בהר סיני^{כח} נשתנה הדין של יהודי שמת ועכשיו

כד. כדאיתא במלכים א' ח' נ"א כי עמד ונחלתך הם אשר הוצאת ממצרים מתוך כור הברזל.

כה. נדה פ"י מ"ד.

כו. כלים פ"א מ"א.

כז. זה לא הובא בשינוי נוסחאות אבל ע' ר"מ ר"ש ותפ' ישראל שכולם כותבים פורנא וגם איתא בתוספתא כאן ב"ק פ"ו ה"ט.

כח. ואולי יש עוד רמז כי התפ' ישראל מפרש לזבז שפה גבוה סביב לגגו וזה דומה לצורה של הארון במשכן בשמות כ"ה י"א דכתיב ועשיתה עליו זר זהב סביב ורש"י שם מביא מ"ר שזה סימן לכתר תורה.

מטמא באהלכט^{כט} וא"ת במ"ז תני כזית מן המת י"ל שתני כזית מן המת טהור והיינו כדברי.

פרק י"א משנה ח'

בכל הש"ס צמר תמיד לפני פשתן^ל וכאן הפוך ואינני יודע למה וש"ר במשנת רבי יוחנן^{לא} שבשבת פ"א מ"ו וגם בכלים פי"ג מ"ח פשתן לפני צמר והוא מסביר שניהם ואז מביא משנתינו וכותב צריך ביאור.

פרק י"ב משנה ד' וה'

קושיות

המתבונן במשניות אלו יקשה לפחות ז' קושיות:

- א. למה מסמר הגרע והגרדי אינם בבבא אחת.
- ב. למה ארון של גרוסות בין כל המסמרים^{לב}.
- ג. אצל אבן השעות ומסמר של שלחני הלשון טהור ור"צ מטמא אבל אצל ארון של גרוסות הלשון ר"צ מטמא וחכמים מטהרין.
- ד. למה התנא חוזר בסוף ומונה שלשה דברים.
- ה. למה התנא חוזר בסוף הסיפא פעם שניה ר"צ מטמא וחכמים מטהרין
- ו. סדר הג' דברים אינו לפי סדרים לעיל לא ישר ולא הפוך.
- ז. במ"ה הג' ראשונים הם התקינו עשויה והתקינו ולכאורה הוה ניחא טפי להסמיך התקינו להתקינו.

כט. ואולי אפשר להוסיף שהזרע שמשון בפר' בא אות י' כותב שהקב"ה דן כלל ישראל כעמי הארץ לפני קבלת התורה וכתלמידי חכמים אחרי קבלת התורה ויש בחינה שע"ה לא נידון כמו בן אדם כי בפס' מט: חז"ל מדמים אותו לשרץ.

ל. כגון כלאים פ"ט מ"א וט' נדרים פ"ז מ"ג ב"ק פ"י מ"ט ב"מ פ"ב מ"א כלים כ"ט ב' ומקואות פ"ט מ"א.

לא. ביש סדר למשנה בערך צמר פשתן.

לב. ש"ר שזו שאלת התפ' ישראל בעדיות.

מצאתי שהמפרשים כבר עמדו על רוב הקושיות אלו אבל עדיין אולי יש מקום להיער קצת על תירוציהם.

תירוצים

לגבי קושיה א' המשנה אחרונה מסביר מהלך שונה משאר המפרשים כדי לענות קושיה זו אבל לשאר המפרשים לכאורה נשאר קושיה וש"ר שההון עשיר עונה שאלה זאת ע"ש.

לגבי קושיה ב' עקב קושיה זו הר"ש בפירוש שני והראב"ד בפירושו למ"ד שנמצאת בעדיות פ"ג מ"ח המשנה אחרונה כאן והתפ' ישראל^ל בעדיות מפרשים מסמר של ארון של גרוסות ולא ארון עצמו אבל לשאר המפרשים לכאורה נשאר קושיה.

התפ' ישראל כאן בס"ס כותב שהך דינא לא שייכא הכא וכותב שנקט לה משום סיפא ושם מפרש שסד"א שהעגלה בטל לגבי הארון וקמ"ל שיש לו תשמיש חשוב בפני עצמו ובמכ"ת הגם שדין זה דומה לדין אבן השעות לפי פירושו יש לשאול א"כ למה מסמר הגרדי מפסיק ביניהם ועכ"פ עדיין לכאורה דין עגלה לא כל כך שייכי בין דיני מסמרים וי"ל שהתפ' ישראל כותב בסנ"ד שמסמר הגרע ושל אבן השעות דומים ולכן סמוכים ולפי פירושו ר"צ חולק בשל אבן השעות מדמתטלטל לפעמים וא"כ שפיר תני בסמוך מסמר הגרדי כי לפירושו אע"פ שמתטלטל רק לפעמים כ"ע מודים שטמא ובמהלך זה אולי גם אפשר לתרץ קושיה ב' ולומר שהר"ש והר"ב מסבירים שר"צ מטמא כי פעמים מטלטלין אותו וא"כ שפיר הוי המשך מלעיל אבל א"כ יש לשאול למה מסמר של שלחני בסוף מ"ה ולא כאן כי התפ' ישראל מסביר שר"צ מטמא שם גם מכיון שמתטלטל לפעמים.

והמשנה אחרונה כותב לגבי מסמר של שלחני ולכל הפירושים קשה דה"ל למיתני הך בהדי מסמרים דלעיל בפלוגתא דחכמים ור"צ ע"כ ואולי לפי פירוש התפ' ישראל במ"ד י"ל שסד"א שהבבא של מסמר הגרדי שכ"ע מודים שהמתטלטל לפעמים מביא לו טומאה באה לאשמיענו שמודים חכמים לר"צ בשאר המתטלטלים לפעמים וקמ"ל מסמר של שלחני שהמחלוקת במקומה עומדת והגם שבסיפא תני המחלוקת להדיא בשלשה דברים אולי י"ל שרבי הוסיף את זה יותר מאוחר.

לג. והוא כותב שם צ"ע על השיטה השניה ובמכ"ת הוא ז"ל סותר את עצמו וכאן מפרש ארון ממש ולכאורה פלא על התפ' יעקב שלא מעיר ולא כלום.

לגבי קושיה ג' יש מחלוקת כנ"ל אם מדובר בארון עצמו או מסמר של ארון ואולי השינוי לשון מורה על השיטה של ארון עצמו.

לגבי קושיה ד' וה' הרא"ש כבר ענה והובא דבריו במלאכ"ש אבל לכאורה תירוצו שייך לקושיה ד' ולא לקושיה ה' אבל המשנה אחרונה עונה על שניהם.

לגבי קושיה ו' י"ל שלפי פירוש הראב"ד בעדיות (הובא במלאכ"ש כאן) ניחא כי מסמר של שלחני והארון לענין אחד הם עשויים ולכן הם צמודים ולפי פירוש הרש"ש בעדיות הגרסה של הר"ב שונה ולכאורה י"ל שהג' דברים מתחיל עם מסמר השלחני כי בזה סליק למעלה ואז מסמר של אבן השעות להסמך דיני מסמרים ואז ארון של גרוסות.

לגבי קושיה ז' אולי י"ל שעשויה באמצע לומר שכולם שוים ומכאן יש סמך לפירוש התפ' ישראל שבשלשתם עשה מעשה או לשיטת המשנה אחרונה שבשלשתם לא עשה מעשה.

פרק י"ג משנה ב'

קושיית ההון עשיר

ההון עשיר כותב וז"ל זומא לסטרא שניטלה כפה טמאה מפני המזלג לא ידעתי מפני מה נשנה בלי כנוי משא"כ הכף ע"כ ולכאורה כוונתו לומר שקוליגריפון במשנתנו לשון נקבה ונשנה כפה עם אות ה' בסוף ומכחול ומכתב שניהם לשון זכר ונשנה הכף הזכר הכותב והמוחק כולם עם אות ה' בהתחלה וא"כ זומאלסטרה שהיא לשון נקבה כדקתני טמאה הל"ל כפה ומזלגה ולא מובן למה נשנה המזלג.

תירוץ

מדקדוק לשון המפרשים בפכ"ה מ"ז^{לד} יוצא שזומאלסטרה לשון זכר^{לה} וא"כ אולי י"ל שלשון משנתנו מרמז שזומאלסטרה מהמילים הסובלים לשון זכר ולשון נקבה^{לו} כמו שרש"י כותב לבראשית ל"ב ט' וע' ב"מ לג': שרש"י כותב לשון זכר ונקבה לגבי זומאלסטרה בד"ה דאסברן זוהמא לסטרו.

לד. הר"ב חידושי מהרי"ח התפ' ישראל ועוד.

לה. יש עוד מפרשים שתמיד כותבים לשון זכר אצל זומאלסטרה כמו הרמב"ם והר"ש ומהם לכאורה אין להביא ראיה כי לא דייקו בזה.

לו. ש"ר שהתיי"ט בניזיר פ"ב מ"ב והרש"ש באהלות פי"ג מ"ג גם מדברים על ענין לשון זכר ונקבה במשנה.

פרק י"ד משנה ב'

קושיה

כאן התנא חוזר לענין של מתכת ועץ המשמשין זה לזה שהוא ענין של פרק י"ג וצ"ב.

תירוץ

נ"ל שי"ל שמ"ז וח' דפי"ג מדברות על כלים כנ"ל שנשברו ומ"א דפירקין על שעור של כ"ח שנשברו היא המשך ואחרי זה התנא חוזר להשלים כלים המשמשין וא"ת למה לו להפסיק עם כלים נשברים באמצע כלים שלמים נ"ל שי"ל שפי"ג מ"ז כדומין האשקלונין דומים קצת בצורתם לשן שבטס וכו' של מ"ו ומ"מ ק"ק שמגרה של פי"ד מ"ג דומה למניקת דמ"ב (כמש"כ במשנה אחרונה) וא"כ הל"ל אותם צמודים ואולי מכאן רמז לשיטת הראב"ד הובא במשנה אחרונה שהם אינם דומים לגמרי.

פרק י"ד משנה ה'

קושיה

הגר"א והמלאכ"ש כאן מביאין שיש מחלוקת ראשונים בפירוש הסיף מאימתי מקבל טומאה והגר"א כותב דפשטיה דמתני' משמע על תחלת עשייתו ע"כ וא"כ לכאורה מנין לשיטה האחרת.

תירוץ

אולי גם י"ל שהמשך הפרק מדובר בכ"ח שנטהרו ע"י שבירה וזה דומה לפירוש תוס' והר"ב שכאן הסיף נטהר ע"י חלודה.

פרק ט"ז משנה ה'

קושיה

מ"ד וו' ורישא של מ"ז כאן כולן כלי עור ומשנתינו באמצע מדוברת בכלי עץ ולכאורה שייכת להתחלת הפרק.

תירוץ

הגר"א כותב על הכר והכסת של עור חזר לומר כאן של עור לומר דעד כאן מיירי בשל עור ותו לא ע"כ ולכאורה כוונתו לומר שג' משניות בתחילת הפרק מדברות באימתי מקבלין טומאה של כלי עץ ומ"ד באימתי מקבלין טומאה של כלי עור ומשנתינו מתחילה סדר אחר של איזה כלים מקבלין טומאה והתנא חוזר לסדר של עץ ואז עור וק"ל.

פרק י"ז משנה י"ג

משנתינו לכאורה לא שייכת לפירקין וגם מי"ד וש"ר שהתפ' ישראל בסק"ג כותב ששניהן נשנו בגלל יש ויש אבל נלע"ד ק"ק לשיטתו כי לא נמצא יש במשנתינו ואולי אפשר להוסיף שהצמידו מי"ג לי"ד לרמז למה דאיתא^ל שבמבול הדגים לא מתו וא"כ הם ממעשה בראשית^ל.

פרק כ' משנה ד'

קושיה

נושא פירקין הוא כלים טמאים מדרס מאימתי טהרתן ובמ"ג יש את זה בסיפא אבל מ"ד ענינה להפך עריבה שאינה טמאה מדרס מאימתי מקבלת טומאת מדרס ולכאורה לא במקום הנכון ובפרט שלפניה ואחריה יש כסא וכפת שקבעום בכלונס או נדבק וראוים להיות בהדי הדדי.

תירוץ

אולי י"ל שעשאה אבוס לבהמה דסיפא נמצא בין כסא לכפת לרמז למה דאיתא כאן בבוועז סימן ז' שכלי בהמה מקבל טומאה אם יש לאדם תשמיש בו כמו כסא.

פרק כ"ד

קושיה

לכאורה אין סדר לפירקין.

לז. קיד' יג. סנ' קח. וזבח' קיג:

לח. ש"ר בפרי צדיק פר ויקהל אות ג' וגם פר' אמור אות ו' כתוב שהדגים לא אכלו מעץ הדעת טוב ורע ויש להם בחינה של קודם החטא.

תירוצ

אולי י"ל שאפשר לחלק אותו לה' חלקים:

א. מ"א כלי מתכות.

ב. מ"ב עד מ"י עץ.

ג. מ"א וי"ב עור.

ד. מ"ג עד מט"ז בד.

ה. מ"ז קופות.

אלא שיש ב' קושיות על זה דהיינו מ"ה לא כלי עץ ומט"ז לא כלי בד ולגבי מ"ה י"ל שהפת' ישראל בסכ"ב וגם המשנה אחרונה כותבים שפשוטי כלי עור דינן ככל עץ בזה אי נמי לכאורה מכאן יש סיוע לשיטת הגר"א והמלאכ"ש שמדובר כאן בכסא דהיינו מעץ ולא כלי עור.

לגבי מט"ז אולי י"ל שענינה בתי ידים וזה המשך של מ"ד שגם ענינה בתי ידים.

אבל אפילו נימא שיש ממש בדברי לעיל עדיין הט' משניות של כלי עץ לכאורה אין להן סדר חוץ מהשתי אחרונות שהן אינן עץ ממש אלא קנה וגמי וכדומה אבל הז' ראשונות צ"ב סדרן ואולי אפשר לכוונן לז' ימי בראשית אבל אין לי חכמה לעשות זאת ולכאורה צ"ע.

פרק כ"ה משנה ג'**קושיה**

במ"א וב' כאן נשנה ר"י לפני ר"מ וכאן במשנתנו שינה והרמב"ם והר"ב פסקו בכולן הלכה כר"י וצ"ב למה התנה שינה הסדר.

תירוצ

אולי י"ל שהתנה רצה לשנות יש לה ברישא דכולם וק"ל.

פרק ל' משנה ד'

קושיה

המימרא של רבי יוסי מתיחסת למס' כלים כאילו שיש למסכת כח השמיע ומכיון שהמימרא של רבי יוסי נמצאת בתוך מס' כלים אז היא בעצמה חלק מהמסכת ולכן מדברת עם עצמה וצריך להבין ענין זה ובפרט מה מלמדנו.

תירוץ

מצאנו שיש למשנה כח הדיבור בשל"ה^{לט} וגם עשרות פעם במגיד מישרים ובפרשת תזריע בזה"ל אני אני המשנה המדברת בפיך אני נשמתא דמשנה עכ"ל ואיתא הלשון נשמה לנשמה בספרים^מ וגם נשמת התורה^{מא} וגם בנפש החיים^{מב} יש את הלשון פנימית נשמת התורה^ק ומקורם לכאורה מהזוהר הקדוש^{מג} ומכיון שגם איתא שמשנה אותיות נשמה אולי במימרא של רבי יוסי יש רמז לענין של נשמתא דמשנה דהיינו כח הדיבור שמתחיל למדבר עצמו ומראה הבנת מציאות עצמית^{מד}.

מסכת אהלות

פרק ב' משנה ג'

קושיה

לכאורה הל"ל עצם כשעורה אצל שדרה וגלגלת ואין לי הסבר.

-
- לט. מס' שבועות נר מצוה אות ה'.
- מ. בעץ חיים למהרח"ו בשער ד' פרק א' ושער מ"ב פרק ה' ושער מ"ד פרק ג' ובשערי קדושה בחלק ג' שער א' ובחסד לאברהם במעין ה' נהר כ"ב ובשל"ה תולדות אדם בית ישראל תניינא אות ב' ובאור החיים לויקרא ט"ז א' ד"ה או יאמר ובדגל מחנה אפרים בסוף פר' נשא הוא כותב ששכל הנעלם הוא נשמה לנשמות ובלקוטי תורה מאדמו"ר הזקן פר' אמור ל"ז א' ובספר אוהב ישראל פר' תזריע ובנפש החיים בשער ב' פרק ט' בהג"ה ופרק י"ז ובשער ד' פרק כ"ח ובשפת אמת בפר' יתרו תר"נ.
- מא. פרדס רמונים שער כ"ז פ"ב וחזקת יאיר סר"י ומלבי"ם לבמדבר י"א ד' ובנפש החיים בשער ב' פרק י"ז ועוד.
- מב. שער א' פרק ט"ז.
- מג. ע' בהעלותך קנב. והובא בזרע שמשון פר' קדושים דרוש א' גם מזה"ק פר' משפטים
- מד. ש"ר שההון עשיר כותב שר"י דבר למלאך הממונה על המסכת והוא פירש מאי קמ"ל ר"י על דרך פשט ע"ש.

תירוצ

ש"ר שההון עשיר מסביר הסמיכות של עצם כשעורה וארץ העמים וממילא מתורץ קושיתי.

פרק ב' משנה ה'**קושיה**

התי"ט כותב שלפי הרמב"ם והר"ב תחילת ברייתו של אדם כזית והר"ב כאן והרמב"ם במ"ב כותבים שאין בו פחות מרביעית דם וא"כ רביעית פחות מכזית.

בש"ע או"ח ס' תפ"ו ס"א שיעור כזית י"א דהוי כחצי ביצה ובמ"ב שם לפי הרמב"ם שליש ביצה. בבאור הלכה בס' רע"א ד"ה של רביעית כתוב שרביעית אחד וחצי ביצים וגם זה במ"ב שם סק"ח ובשבת עו: לפי רש"י ותוס' רביעית ביצה ומחצה הרי להדיא שרביעית גדול מכזית וגם הרב לעדיות פ"ח מ"א כותב שרביעית גדול מכזית וגם זה מוכח מתוס' כי איתא בחז"ל^{מה} שטומאת רביעית דם היא הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית ותוס' בסנהדרין ד. ד"ה מניין לרביעית דם כו' כותבים דכי מיקריש מפחית טובא.

תירוצ

לא היה בידי תירוצ וכתב לי על זה הרה"ג שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א בשנת תש"פ בזה"ל:

הפשטים ל"ק דתחילה נוצר הבשר מתחיל מכזית וכשנוצר אח"כ הדם אינו פחות מרביעית, וכן משמע קצת בתוספתא דמסכתא אהלות פ"ג ה"ב הביאה הר"ש רביעית תחילת דמו של קטן. הכונה דמעת שנוצר דם בעיבור אינו פחות מרביעית.

פרק ה' משנה ד'

ההון עשיר כותב:

לגין שהוא מלא משקין וכו' האשה שהיא לשה וכו'. אשמועינן דינא דאוכלין ומשקין ונקט אוכלין בסוף לרבותא דאע"ג דבהם היינו יכולים לטמאם מחמת הכלי הראשון דהא אפשר למצוא שהקדירה תציל על האוכלים שהם חוץ מן הכלי משא"כ המשקין דא"א שיהיו כי עם בכלי לפי מ"ש הר"ב אפילו הכי אף הם לא נטמאו מחמת הכלי הראשון אבל תמהני דאפשר למשקין להיות בכלי חרס דניצול אף הוא כמו השקין.

ולכאורה כוונתו לדייק על לשון הר"ב שכותב שהכלי הראשון אינו מטמא את המשקין וז"ל א"כ אין הקדירה שבארובה מצלת על המשקין לעולם ע"כ ומשמע שאם כלי ראשון מטמא משקין בכה"ג אין שום ציור שהקדירה מצלת על המשקין ולשון הרמב"ם בפירושו כאן גם משמע הכי ועל זה מתמה הה"ע ואומר שמשקין בכלי חרס שפיר ניצולין אבל אני הקטן לא הבנתי תמיהתו כי הלשון במ"ג אינה מצלת אלא על האכלים ועל המשקים ועל כלי חרס משמע שיש שלש סוגים של הצלה ולפי הה"ע משקים נצולים רק אגב הכלי חרס שהם בתוכו אבל משקים לבד אינם נצולים וזה אינו כי משמע מ"ג שכל המשקים נצולים כמו אוכלים וכ"ח ולגבי למה נקט אוכלים בסוף אולי י"ל דפתח במאי דסליק אי נמי אשמעינן רבותא שלא רק הכלי לא מטמא האוכלים כמו המשקים אלא אפילו האשה לא מטמא האוכלים ומ"מ אפשר לסייעה תמיהת הה"ע דאפשר למשקין להיות בכלי גללים וכלי אבנים וה"ה אוכלים.

פרק י"ח משנה י'

קושיה

התפ' ישראל כאן מביא שכמו שמס' כלים נכנס בטומאה ויצא בטהרה גם מס' אהלות פתח בטומאה ומסיימת בטהרה ע"ש וא"כ לכאורה יש לשאול למה ר' יוסי לא אומר כאן אשריך מס' אהלות.

תירוץ

אולי י"ל שהאפרכס של זכוכית שם בעצם טהור ואינו מקבל שום טומאה אבל האהלים כאן טהורים ממדור גוים אבל יכולים להיות טמאים בטומאה אחרת וק"ל מ"י.

מסכת נגעים

פרק י"א משנה י"א

קושיה

מטפחת של ספרים מפסיק באמצע הבגדים.

תירוץ

אולי נקט סדר למעלה למטה.

פרק י"ד משנה ט'

קושיה

ברישא כאן הסדר אֶזֶן יד רגל אבל בסיפא הסדר יד רגל אֶזֶן וצ"ב.

תירוץ

להקדים הראשונים חולקים בכוונת הת"ק באומרו שאין לו טהרה עולמית ותוס' ^{מז} סוברים שנקטעה אֶזֶנו או בהונותיו משנזקק לטומאה והר"ש הרא"ש ^ש ור"ב סוברים משנזקק לטהרה ומאידך הרמב"ם ^{מח} חולק על כולם וסובר שאפילו מי שלא היה לו מעיקרא והאחרונים מקשים שבסנ' שם הגמ' מדמה דין משנתינו לעדים שבעדותם חייבו הנידון מיתה ושם הרמב"ם ^{מט} כותב אם נקטע יד העדים פטור ואם היו העדים גדמין מתחילה יהרג ביד אחרים ע"כ וכמה אחרונים ^כ כבר תרצו מה בין יד עדים לבהונות כאן.

ולגבי קושיתי אולי י"ל שכאן בסיפא התנא שינה את הסדר ויד הוא ראש וראשון כלומר העיקר הוא יד ויש לדמות אותה ליד עדים כדאיתא בפסוק ^{נא} יד העדים תהיה בו בראשונה וזה סיוע לשאר הראשונים.

מז. סנ' מה: ד"ה אין לו בהן יד.

מח. בהל' מחוסר כפורים פ"ה ה"א הוא לא מחלק.

מט. הל' סנ' פי"ד ה"ח.

נ. תי"ט ומשנה אחרונה כאן ומהרש"ל שם בסנ' ועוד.

נא. דברים י"ז ז'.

מסכת פרה

פרק ב' משנה ג'

קושית ההון עשיר

ההון עשיר כותב נתן טליתו עליה ק"ק דהוי ליה זו ואצ"ל זו ע"כ ולהסביר קושיתו הנה איתא בחז"ל הפירוש זו ואין צריך לומר זו קתני בכמה מקומות^{נב} לגבי משנה וגם לגבי ברייתא^{נג} וגם בתוס'^{נד} והתי"ט בנדריס פ"י מ"א מביא דברי הר"ן ואע"ג דארחיה דתנא למתני זו ואצ"ל זו היינו דוקא במילי דלא דמי להדדי דאע"ג דאתיא בתרייתא מק"ו מקמייתא תני להו ע"כ ובכמה מקומות בש"ס התי"ט^{נה} כותב שלא להסביר משנה בדרך זו ואצ"ל זו כמו:

- בדמאי פ"ג מ"ד התי"ט כותב לא הוי זו ואצ"ל זו דהא וכו'.
- בשביעית פ"י מ"א התי"ט כותב והשתא א"ש דלא הוה זו ואצ"ל זו ע"כ.
- בביצה פ"ב מ"ג התי"ט בד"ה ומחבורה לחבורה כותב דלדידיה נמי מי ניחא דהא הוה זו ואצ"ל זו ע"כ.
- בשקלים פ"ח מ"ג התי"ט בד"ה שוחט בה כותב הרמב"ם פירש בסכין וקצת קשה דהוי זו ואצ"ל זו.

נב. כמו עירובין עו. ר"ה לב: ולג. יבמות יג. ול: כתובות נח. הוריות ב: וכריתות יז: ובביצה ריש לא: רש"י ותוס' כותבים שזה ה"א של הגמ'.

נג. נדרים יד: ובגיטין נב. רש"י בד"ה אתם ולא התורם את שאינו שלו מסביר ברייתא בזו ואצ"ל זו קתני.

נד. ע' יבמות ל. תד"ה דחביבה ליה אקדמה ובע"ז ל: ד"ה בהמתו ולא בהמת חבירו זה לשונם אין לדקדק השתא בהמתו אמרת בהמת חבירו מיבעיא דזו ואצ"ל זו קתני ודרך התנא לשנותם יחד ע"כ והלשון בהמתו ולא בהמת חבירו נמצא בברייתא זו שהוא גם נשנה בב"ק קטו: וחוף מזה נמצא בחולין ז: בברייתא וגם בתוספתא ב"מ פ"ב ה"ב לשון דומה לזה אבל אין כוונת תוס' שדרך התנא לשנות בהמתו ובהמת חבירו יחד אלא כוונתם חפצו וחפץ חבירו ולשון כזה מצאנו בכמה מקומות בש"ס משניות כמו בכלאים פ"ב מ"ז בפס' פ"ה מ"ט בב"ק פ"י מ"ד בע"ז פ"ד מ"ד ובמעילה פ"ה מ"ה.

נה. גם הקול הרמ"ז בדמאי פ"ב מ"א מקשה אם נפרש המשנה שם בזו ואצ"ל זו וכותב בזה"ל אבל לפי פירוש הירוש' הויא כולה שפיר זא"ז ע"כ ובשבת פ"ו מ"א מקשה שלפי פשטות כוונת תוס' הוי מתניתין זו ואין צריך לומר זו ולכן מפרש את המשנה בדרך אחר.

- במעילה פ"א מ"א התי"ט בד"ה שחטן בדרום וקבל דמן בצפון וז"ל ק"ק ששחטן בדרום היינו וקבל בדרום דהוה זו ואצ"ל זו ע"כ ובד"ה או ששחטן חוץ לזמנן וחוץ למקומן כותב וא"ת הא הוה זו ואצ"ל זו כבר פירשו התוס' אהא דאיתא בגמרא ולמאי חזי ע"כ.
- באהלות פ"י מ"ז התי"ט כותב צ"ע וגם כותב תימה לי דזו ואצ"ל זו קתני ע"כ.
- בנגעים פ"א מ"א התי"ט בד"ה שהן ארבעה כותב והיאך אמר שאת תחלה והיא גבוה דהשתא הוה זו ואצ"ל זו ע"כ.
- ובכמה מהמקומות הנ"ל י"ל שמילי לא דמי להדדי ואעפ"כ לא רצה התי"ט להסביר משנה בדרך זו ואצ"ל זו אבל מאידך יש מקומות שהתי"ט ועוד מפרשים כן פירשו מנשה בזו ואצ"ל זו כמו:
- בדמאי פ"ב מ"ב המלאכ"ש מסביר שנראה שלרא"ש יש גירסה אחרת ולפי גירסתו הוה ליה זו ואצ"ל זו והקול הרמ"ז כותב שלפי התי"ט חלק מהמשנה הו"ל זו ואין צריך לומר זו.
- בשבת פ"א מ"ג הקול הרמ"ז כותב והוי מתניתין זו ואין צריך לומר זו.
- בשבת פ"ב מ"ז בדף לד. רש"י בד"ה ואין מדליקין את הנרות כותב וזו ואין צריך לומר זו קתני אבל הר"ב אחרי שמביא שיטו זו מביא עוד שיטה שלא הוי זו ואין צריך לומר זו ומ"מ שם המילי לא דמי להדדי.
- בראש השנה פ"ג מ"ו התי"ט מביא דברי תוס' דף כז. ד"ה שופר שנסדק וז"ל זו ואין צריך לומר זו קתני ע"כ.
- בראש השנה לב: איתא זו ואין צריך לומר זו קתני ע"כ לגבי פ"ד מ"ח ושם התי"ט בד"ה בין בדבר כותב וז"ל זו ואין צריך לומר זו קתני וכן בריש הוריות וטעמא דכיון דקתני בלשון בין לא עביד צריכותא ומיהו בריש מועד קטן עביד צריכותא ע"כ.
- במגילה פ"ב מ"א התי"ט בד"ה תרגום בכל לשון כותב פי' הר"ב או בכל לשון וזו ואצ"ל זו קתני רש"י בגמרא ע"כ.
- ביבמות ל. תד"ה דחביבה ליה אקדמה תוס' כותבים וז"ל בשאר מקומות אין דוחק לומר כן אלא אמר זו ואין צריך לומר זו קתני

וכאן דחק לומר כן לפי שבבא שלימה דלא צריכה היא ע"כ והובאה תוכן דבריהם בתי"ט בפ"ג מ"ו.

• בבא קמא פ"ב מ"ב המלאכ"ש כותב וז"ל ונלע"ד דלא זו אף זו קתני ברישא דכל בבא דאיכא רבותא טפי ודאי בפתח החנות לשלם דוקא מה שנהנית יותר מתוך הרחבה דהוי ממש שם בר"ה אע"ג דבסיפא דכל בבא הוי זו ואצ"ל זו ע"כ.

• בסנ' פ"א מ"ה אומר אני הקטן שלכאורה הבבא אין מוסיפין על העיר ועל העזרות היא זו ואצ"ל זו ע"ש.

• בהוריות פ"א מ"א בסוף דבריו התי"ט מביא דברי חז"ל בדף ב: זו ואין צריך לומר זו קתני ע"כ ושם הם מילי דדמי להדדי ולכאורה קשה לר"ן הנ"ל אבל ע' בספר חק נתן שכותב הכא בע"כ צריך למיתני הכי משום דחד לישנא הוא לא רצה לשנות את סדרו ודו"ק ע"כ.

• בחולין פ"א מ"ב התי"ט בד"ה מגירה כותב זו ואצ"ל זו קתני.

• בבכורות פ"ו מ"ד התפ' יעקב כותב זו ואצ"ל זו כצ"ל לכאורה ע"כ.

• בערכין פ"ד מ"א התפ' ישראל בבוועז ס"א כותב וז"ל לפעמים נשנה בבא שנראית יתירה במשנה זו ואצ"ל זו ע"כ ומבואר שם שנשנה כך כדי לעזור ללומד לזכור היטב לישנא דמתנ"י.

• בתמורה פ"א מ"ב התי"ט כותב זו ואצ"ל זו קתני.

• בכלים פ"ז מ"ד הר"ב בד"ה חלקה כותב וזו ואין צריך לומר זו קתני.

• באהלות פ"ג מ"ג התי"ט בד"ה בין מבפנים בין מבחוץ כותב וז"ל ואע"ג דהוה זו ואצ"ל זו אשכחן נמי כה"ג בריש הוריות כמ"ש שם ע"כ.

• בטהרות פ"ד מ"א התי"ט כותב זו ואצ"ל זו קתני.

• בעוקצין פ"ב מ"ג התי"ט כותב לכאורה זו ואצ"ל זו קתני ע"כ.

ובחלק מאלו לכאורה המילי דמי להדדי ומ"מ בדרך כלל לא רוצים להעמיד משנה בגדר זו ואצ"ל זו.

תירוצ

לתרץ שאלת ההון עשיר על משנתינו הנה במס' סוטה מו. חז"ל דנים עם מלאכה פוסלת רק בשעת מלאכה או גם בלא שעת מלאכה ואולי אפשר לומר שנתן טליתו עליה שלא בשעת מלאכה ואפילו הכי פסולה וא"כ כל העבודות במשנה כל אחת פחותה מכל הנזכרים לפניו כמו שהה"ע מסביר שאר המשנה.

פרק ט' משנה ח'

קושיה

מי חטאת שנפסלו הוא הנושא של מ"ה דפירקין וגם משנתינו וצ"ב למה משנה ו' וז' מפסיקין.

תירוצ

להקדים איתא מחלוקת רש"י^י והרמב"ם^י אם מדובר במ"ז באפר גרידא או במי חטאת ולפי רש"י ע"ק למה דין אפר באמצע דיני מים ואולי אפשר לפרש הסדר לפי שתי השיטות.

לפי רש"י י"ל שהתפ' ישראל מסביר במ"ה שהמחלוקת ת"ק ור"י היא אם מי חטאת שנתערבו בטיט נחשבים כעפרא דעלמא או לא ומ"ו המשך של הרישא דמ"ה ועיקרה בא לדין אפר חטאת ומ"ז ממשיך בדין אפר ובמ"ח התנא חוזר לענין ראשון מי חטאת שנפסלו.

ולפי הרמב"ם י"ל שהתפ' ישראל מסביר במ"ו שגזרו על מי חטאת כי הם צריכים שמירה יתירה ולכאורה נכלל בזה שימת לב ולא להסיח דעת והחזון איש בחידושיו למס' פרה סימן ט' ס"ק י"ז כותב לגבי מ"ו הסיח דעתו מני' ומפסל מה"ת ע"כ וגם כותב לגבי מ"ז שלפי הרמב"ם צריך לפרש כאן הא דהולכין אחר הרוב לטמא היינו אחר הקידוש ע"כ ואולי לפי זה י"ל שמ"ה ומ"ח מדוברות במי חטאת שנפסלו מדאורייתא ומ"ו ומ"ז ביניהם לרמז ששניהם ענין של אחר הקידוש וגם שבשניהם יש פסול דאורייתא.

נז. בכורות כג.

נח. בהל' פרה פ"ד ה"ה איתא שאפר פרה אינו מטמא ושם בפט"ו ה"ד דינא דמשתינו הובאה לענין מי חטאת ולא אפר עצמו ומכאן לומד התפ' ישראל בבועז ס"ח שלפי הרמב"ם מדובר כאן במי חטאת וגם הכי איתא ביבקש דעת אות י"ז וגם במשנה אחרונה.

פרק י"א משנה א'

קושיה

הר"ב כאן כותב שמגולה ומצאה מגולה כמו שהניחה לא חיישינן ומשמע שמותר להזות על בן אדם אע"פ חוששים למים מגולין ומשמע שמים מגולין אסורים רק בשתיה ולא בנגיע אבל בתרומות פ"ח מ"ה הר"ב כותב שאסור לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו ולכאורה סותר את עצמו.

תירוץ

אולי י"ל שכוונתו להכשיר להזאת על כלים וש"ר שכל זה כבר כתוב במשנה אחרונה כאן.

פרק י"א משנה ד'

קושיה

הסדר קודש תרומה חולין ומעשר לכאורה לא לפי סדר מעליותם והל"ל חולין אחרון^{נט}.

תירוץ

אולי י"ל שבסיפא דתני ומותר בחולין ובמעשר כוונתו לומר לא רק חולין אלא אף מעשר והרישא נשנה אטו הסיפא ועוד יותר נראה שבמ"ה אחרי ומותר בחולין ובמעשר קתני וחכמים אוסרים במעשר ועקב כך מעשר בסוף ומשנתנו נשנה אטו מ"ה^ס.

פרק י"ב משנה ט'

המשנה אחרונה מסביר שסלים מטה קרן וקרנים חד טעמא אית להו ואומר אני שחוץ מקרן כולם כלים שמשמשים לאוכל ושתיה ולכאורה הל"ל קרן או בראשונה או באחרונה ואין לי הסבר אבל אולי הלשון קרן קרניו נאות.

נט. ש"ר שזו תמיהת התי"ט.

ס. ש"ר שהתפ' ישראל בסכ"ז והמשנה אחרונה בד"ה ואת החולין ואת המעשר כבר תרצו שאלה זו וגם החידושי מהרי"ח כבר תירץ באופן קרוב למה שכתבתי וברוך שכוונתי לדעתו.

מסכת טהרות

פרק ב' משנה א'

קושיה

לפי פירוש הרמב"ם סדר הבבות נדה מגע טמא מת וטבול יום מובן מחמור לקל אבל לשאר המפרשים הסדר טהורה מט"מ וטב"י צ"ב.

תירוץ

לפי התפ' ישראל שמפרש שיש בסיפא תרי בבות משמע שהיתה טב"י לא המשך מהרישא אלא הלכה בפני עצמה וא"כ אין קושיתי חזקה וגם אולי אפשר לומר שטהורה אין לה טומאה ומט"מ יש לה טומאה אחת וטב"י יש לה שתי טומאות אבל עדיין נ"ל שאפשר יותר שפיר לתרץ אבל אין ביד.

פרק ב' משנה ח'

קושיה

כאן התנא חוזר להאוכל אוכל טמא של מ"ב ולכאורה הל"ל אותם בהדי הדדי.

תירוץ

אולי י"ל שמכיון שהזכיר חולין שנעשו לטהרת תרומה במ"ב הביא עוד בענין זה במ"ג והמשיך בדרך זה עד מ"ז ואז חזר לענין ראשון.

פרק ד' משנה ז'

קושיה

לכאורה אין סדר לענינים המוזכרים במשנתנו.

תירוץ

אולי י"ל שהתנא מתחיל אם מים שאובים למקוה כי זה היחיד שלא מוסבר כאן בטהרות ובגלל קצרו כאן הקדימו ואח"כ תני טומאה צפה על פני המים כי הצורה דומה למקוה ואז ספק ידים כי גם טהרתן במים ולכאורה

כאן מתחיל סדר חדש של עוד ספקות ומתחילין עם ספק רה"ר שענינו דאורייתא ואח"כ ספק דברי סופרים ולמעטה מזה ספק החולין שענינו פרישות דהיינו לפני משורת הדין וכאן לכאורה מתחיל עוד סדר של שרץ ונגעים שהם דומים ונגעים שני כי יש בו ענין של טומאה וגם קרבן ושאר הספקות כולם קרבנות ואז נזירות כי זה גם ספק בגברא כמו ספק נגעים ואז בכורות דהיינו ספק בגברא או בקרבן ואז ספק קרבנות וגם ניחא שספק בכור קודם לספק חמש לידות.

פרק ז' משנה ח'

קושיה

כל פירקין מיירי בטומאת ע"ה חוץ ממשנתינו.

תירוץ

אולי י"ל שבבועז ס"ט התפ' ישראל דן אם משנתינו איירי בחולין או תרומה ואחריה תני במ"ט ככרות של תרומה לגלות שגם מ"ח איירי בתרומה אבל גם אולי י"ל שתני תרומה במ"ט לגלות שכאן איירי בתרומה משא"כ מ"ח ולכן אין לי הסבר אבל ש"ר שהמשנה אחרונה כותב שמדובר במשנתינו בטומאת ע"ה.

פרק ח' משנה ה'

קושיה

כאן איירינן באשה ע"ה שנכנסה לבית שלא ברשות וזה הנושא של פ"ז מ"ו וצ"ב למה אנן צמודות^{סא}.

תירוץ

המלאכ"ש כותב כאן שלא ברשות לאו דוקא ע"ש ולכן אולי שאני בין הכא להתם.

סא. ש"ר שהתפ' ישראל בבועז ס"ח בדין ו' כותב דין משנתינו ביחד עם דין פ"ז מ"ט והיינו דומה לקושיתי.

מסכת מקואות

פרק ד' משנה ה'

צ"ל סדר הענינים כאן שהם הזאה צמיד פתיל ומקוה ואנים לפי הסדר הש"ס ואין לי הסבר.

פרק ז' משנה ו'

קושיה א'

מ"ו וז' כאן לכאורה אינן שייכות לפירקין כי הם דיני טבילה ובפירקין איירינן במה מעלה ופוסל מקוה.

תירוץ

י"ל שמ"ו איירי אם מים שאובים כאלו פוסלים ובמ"ז איירי אם מים מקדמים והגל וכו' משלימים וק"ל.

קושיה ב'

לכאורה יש להקשות למה ר' שמעון לא פליג בסיפא דמשנתנו כמו שהוא פליג בפ"ב מ"ו ושם החזון נחום תמה על הרא"ש שבכל התורה קי"ל כר"ש והכא פסק שלא כר"ש.

תירוץ

אולי יש לתרץ תמיהת הח"נ הנ"ל ששאני הכא כי יש כאן מחלוקת ואח"כ סתם אבל בעומק יותר מבואר בספרים^{סב} שיש תרי גווני פסול שאיבה אחד בכלי ואחד ביד ואולי י"ל שר' שמעון חולק על שאיבה ביד בפ"ב מ"ו כי שם הפסול דתלישה תלוי בכוונה אבל כאן שמדובר בשאיבה בכלי^{סג} ר' שמעון לא חולק.

סב. אורי וישעי על מקואות מהרה"ג מאיר פילץ שליט"א שנת תשע"ח בפירושו לפ"ב מ"ו ובספר מים חיים מהרב יחיאל חיים ליברמן שליט"א ח"א סימן כ"ב הובאו שיטות בראשונים שיש ב' מיני פסול שאיבה וגם בסימן כ"ז הובא שיטות שבפ"ב מ"ו הפסול מטעם תפיסת יד אדם ובסימן ל"ג שיטות שהפסול כאן משום שאיבה אבל ובאורי וישעי הנ"ל יש עוד פירוש לב' מיני פסול.

סג. האורי וישעי הנ"ל כותב שסגוס נקרא עשוי לקבל לענין זה ובמים חיים הנ"ל בח"ב סימן ז' כתוב שדיני כלים לחוד ודיני שאיבה לחוד ע"כ.

אמנם בתוספתא פ"ג ה"ב איתא:

הטביל בו את הסגוס וזבו הימנו שלשה לוגין במקוה כשר עקרו מתוכו פסול ור"ש מתיר עד שיתכוין לתלוש.

והגר"א כותב בד"ה עקרו מתוכו פ' מן המקוה ואח"כ זבו ממנו פסול ור"ש פליג כמו לגבי טיט ע"כ הרי לפי זה ר' שמעון חולק גם הכא והגר"א משוה את הדינים ולכאורה עוד יותר בעי הסבר למה לא הובאה שיטת ר"ש במשנה כאן.

לתרץ איתא בחז"ל^{סד} וראשונים^{סה} התירוץ בפלוגתא לא קא מיירי וגם יש אחרונים שמסבירים משניות בשיטה זו^{סז} ואולי היה אפשר לתרץ גם הכא שבפלוגתא לא איירי אבל אינני יודע מתי אפשר לומר כן^{סז} וצל"ע.

מסכת נדה

פרק ה' משנה ג'

קושיה

לכאורה אין סדר לענינים כאן זיבה נגעים טמא מת וכו'.

תירוץ

י"ל שזיבה נגעים טמא מת יבום תרומה הם לפי סדר הש"ס הפוך ולגבי נחלה והריגה הר"ב מסביר שהכוונה של חתן שלם היא שמתאבלים עליו והגר"א והתפ' ישראל מוסיפים שמתאבלים עליו ביותר וא"כ אולי י"ל שלכן הצמידו מנחיל והורגו לחתן כי בשלש אלו התינוק מת ואולי אפשר להסביר שמיתה רגילה בסוף חיי אדם היא אחרי שנים רבות משא"כ הכא

סד. ביצה יא: יבמות ט: וכח: נזיר לח. סנהדרין מט: ועוד.

סה. שבת קיז. תד"ה דשקיל ליה בברזי וב"ב קנ: תד"ה ואלו הן שכ"מ והר"ן רפ"ב דמגילה בד"ה ואיברא כותב דתנא דמתנלי לא מעייל נפשיה בפלוגתא ע"כ.

סו. הש"ל למעילה פ"א מ"א כותב ששם ר"ש פליג על סתם משנה ושיטתו לא הובאה במשנה משום שבפלוגתא לא קא מיירי וגם הוא כותב כעין זה במנ' פ"ט מ"ג וכאן במקואות סוף פ"א המשנה אחרונה כותב ששיטת ר' יוסי לא הובאה במשנה כי בפלוגתא לא איירי והקול הרמ"ז לפס' פ"י מי"א ליומא פ"ב מ"ב וזבח' פ"ט מ"ב גם כותב סברא זו.

סז. תדע שאפשר לתרץ בענין זה לגבי שיטה בתוספתא ע' תי"ט למכשירין פ"ו מ"א.

ולכן הסדר לעיל הוא מסוף הש"ס עד תחילתו כלומר החתן הזה מת בתחילת חיו ר"ל^{סח}.

פרק ו'

קושיה

לכאורה אין שום סדר לענינים שונים דפירקין.

תירוץ

אולי י"ל שכלים במ"ב דומים קצת למ"א כי מכניס הכוונה הכלי מעל המים ומוציא הכוונה שולי הכלי מתחת למים וזה דומה לעליון ותחתון וממ"ב עד מ"י רוב הענינים הם כפי סדר הש"ס הפוך ומ"ד קשורה למ"ג בצורה של יש ואינו ומ"ז קשורה למ"ו בצורה של חייב וחייב ומ"ט קשורה למ"ח בצורה של יש ויש.

פרק ו' משנה י"ב

קושיה

צ"ב למה סדר פרה ונגעים הפוך מסדר הס"ש^{סט}.

תירוץ

הר"ב והתפ' ישראל מפרשים בכל מקום בתינוק ובתינוקת והמשנה אחרונה מקשה למה לא לפרש גם על נזיר ומצורע ואולי י"ל שהסדר נוטה לפירוש המשנה אחרונה כי אם פרה נגעים וכל מקום הולך הפוך מסדר הש"ס אז הכל מקום כולל מצורע ונזיר ולפירוש הר"ב אולי י"ל שהסדר היא ממטה למעלה דהיינו בהמה טומאה ובגרות ואפילו אם ממשיכים זה לא כולל מצורע ונזיר ואם סברא זו אפשר גם לתרץ מה שהצבי תפארת מביא שאמירת תהילים כעוסק בנגעים ואהלות ע"ש.

סח. ואולי הסדר יבוס ותרומה באהלות פ"א מ"ו הוא אטו הכא.

סט. ש"ר שהצבי תפארת ותוס' א"ש שואלים זאת ותוס' ע"ש גם מתרץ.

מסכת מכשירין

פרק ב'

קושיה

הענינים של מ"ג עד סוף הפרק לכאורה אין להם סדר.

תירוץ

אולי י"ל שהמשניות של מים הם המשך של התחלת הפרק ואז מרחץ המשך של עניני מים וירק המשך של עניני שבת ואחרי שבת תינוק מושלך אולי מכיון ששבת הוא זמן יצירת תינוקות^א וסיום הפרק הוא עניני אוכלים ופירות בסוף כי הם שני משניות ופת לפני בשר אולי כי זה המשך של עניני שבת ועיקר סועדות שבת פת אי נמי על פת אחרי יצירת תינוקות לרמז שגזרו על פת עכו"ם בגלל חתנות^א.

פרק ב' משנה י"א

קושיה

מוזכר הענין של מחצה למחצה לגבי הולכין אחר הרוב או להחמיר הרבה פעמים בש"ס ולכאורה צ"ב למה ויש מקומות שלא תני מחצה למחצה כמו בתרומות פ"ה מ"ז ששם הר"ב מביא דין זה וצ"ב גם למה לא תני במשנה.

תירוץ

אולי י"ל שמחצה למחצה מוזכר ל' פעם במשנה תדע שלכאורה בפרה פ"ט מ"ז הל"ל דין מחצה למחצה ואפשר לשאול למה לא ומ"מ יוצא ל' פעם ולא יותר ואולי זה מלמדנו שמחצה למחצה להחמיר במשנה הוא ל' אבל אם יש עוד מחצה אין להחמיר ול' ועוד ל' עולה ס' ואולי מכאן רמז לביטול בששים.

ע. ע' מה שכתבתי לשבת פ"א מ"ג.

עא. ע"ז לו:

פרק ה' משנה ז'

קושיה

הרמב"ם הר"ב והתפ' ישראל מפרשים עקל מקום בשולי הספינה והמלאכ"ש מביא עוד פירושים כמו ברזל של ספינה רגל הספינה או חבל הספינה וק"ק שבמעשרות פ"א מ"ז ובטהרות פ"י מ"ח יש עקל ופירושו כלי שמחזיק זיתים.

תירוץ

בשלש דפוסים של משניות של זמנינו כתוב במעשרות הַעֲקָל בטהרות הַעֲקָל ובמכשירין וְהַעֲקָל^{עב} ולכאורה משמע עקל דמעשרות ומכשירין מילה אחת ובטהרות מילה אחרת וזה אינו ובעוד דפוס כתוב במעשרות הַעֲקָל בטהרות וְהַעֲקָל^{עג} ובמכשירין וְהַעֲקָל ומשמע שבטהרות ובמכשירין מילה אחת ובמעשרות מילה אחרת וזה אינו ובספר הערוך על הש"ס כתוב הַעֲקָל בשלש המשניות הנ"ל ומשמע שכולן מילה אחת אבל בספר הערוך איתא עקל של מס' מעשרות ולגבי מכשירין איתא עקול והן שתי מילים נפרדות וגם כאן איתא במלאכ"ש עיקל וגם עוקל ויוצא מזה שהן שתי מילים נפרדות ואלו שמדפיסים אותן עם אותו ניקוד לכאורה טעות בידם.

פרק ו' משנה א'

קושיה

בפ"ג מ"ח למדנו שחשו"ק יש להם מעשה ואין להם מחשבה וכאן כפל התנא ולכאורה צ"ב מאי קמ"ל.

תירוץ

בב"ב צז. תד"ה לא צריכא כגון שתמדו במי גשמים הר"י מחדש שמי גשמים צריכים שני מחשבות כדי להכשיר משא"כ שאר משקין ואולי י"ל שין להם מחשבה משמע שאם היה להם ואפילו מחשבה אחת גרידא אז הרי זה בכי יתן וזה דוקא בטל שבו איירי משנתנו וקמ"ל שאם היה מי

עב. בדפוס אחד מהם כתוב וְהַעֲקָל.

עג. זה בדפוס ספרי אור החיים בני ברק שנת התשס"ד עם אות ו"ו ולא מצאתי ו"ו זה בעוד דפוסים וגם לא בשינויי נוסחאות.

גשמים מחשבה אחת לא היה מספיק אלא צריך שני מחשבות וזה מרמז לשיטת הר"י.

ולהוסיף על הענין התי"ט בד"ה אם נתכוין לכך כותב שבתוספתא איתא שר' יהודה פליג על ת"ק אלא דתנא דידן הא לא קמיירי בפלוגתא אבל החזון נחוס כותב על זה שאפשר שהכא שאני כי זימנין לא ניחא ליה שמזיק את הפירות ע"כ ונ"ל שסברתו אמת כי בדרך הטבע עינינו רואות שתולעים נמשכים ללחות וכאן כוונתו להבריא הפירות מפני הכנימה וא"כ התוספתא חולק על משנתנו לגבי שיטת ר' יהודה כי במשנה הוא לא חולק וא"כ אפשר שהתוספתא גם חולק על עוד ענינים והמשנה אחרונה כותב לגבי תוס' בחולין וכמדומה שנעלם מהם הך תוספתא ע"כ ונ"ל גם שמשמע להדיא בתוספתא שמי גשמים וטל דין אחד להם וזה לא כהר"י הנ"ל בב"ב אבל אם התוספתא חולק על משנתנו הכל ניחא.

מסכת זבים

פרק ה' משנה ב'

מצאנו את המילים כלל אמר י"ב פעם בש"ס משניות ומשנתנו האחרונה ואולי אפשר לכוון את זה כנגד הי"ב שבטים שכוללים כלל ישראל. מצאנו הלשון כלל גדול אמרו ג' פעם ואפשר לכוון את זה כנגד כהן לוי ישראל שזה גם כולל כלל ישראל. מצאנו הלשון כלל אמרו וגם הלשון כלל אחר אמרו ד' פעם ואולי יש לכוון את זה על דרך דרש.

ענינים שונים

הלכות למשה מסיני

בירושלמי פאה דף יג. גרסינן:

כמה הלכות נאמרו למשה בסיני וכולהן משוקעות במשנה.

ומצאתי כמה הלכות למשה מסיני שלא ברור איפה משוקעות במשנה ונסיתי למצוא רמזיהן.

בשבת סב. ששי"ן דל"ת ויו"ד של תפילין הלכה למשה מסיני

אולי י"ל שבשקלים פ"ג מ"ב מוזכר תפילין ובאותה משנה מוזכר שהיו כותבים שלש אותיות על הקופות וזה מרמז שיש אותיות גם על התפילין ובכלים פי"ח מ"ח איתא תפילה ארבעה כלים ואז המשנה פורטת ראשונה שניה שלישית ורביעית ואז עוד פעם יש ראשונה שניה וכו' ויוצא שיש את הארבע כלים שלש פעם וזה מכוון לש' במספר קטן ג"א וסדרה הראשונה היא רק המספר ארבעה וזה מכוון לד' והמספר של השניה דהיינו א' ב' ג' וד' עולה י' וזה מכוון ל'.

בשבת עט: הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס

תפילין על הקלף מוזכר להדיא בשבת פ"ח מ"ג אבל לגבי מזוזה הענין של מזוזה מוזכר במשנה כמה פעמים ובמידות פ"ד מ"א מוזכר והכוונה העמוד של הדלת ולא מצוות מזוזה ואולי זה מרמז על בחינה הפיזי של מזוזה ושם יש שיטת רבי יהודה שסובר שהדלתות היו בפנים וזה מרמז על דוכסוסטוס שהוא הצד הפנימי של העור לפי רש"י ותוס' בשבת אבל הרמב"ם בהל' תפילין ומזוזה וספר תורה פ"א ה"ז והרמב"ן שם בשבת בד"ה השתא סוברים איפכא שדוכסוסטוס הצד החיצון של העור ולשיטתם אולי י"ל שבמשנה הנ"ל המזוזות המוזכרות הן בצדי החיצונים של עובי הכותל והדלתות הם בפנים וזה מרמז שהמזוזה בחוץ דהיינו דוכסוסטוס הצד החיצון של העור².

א. תדע שברישא המילים ארבע כלים לכאורה מיותרות וש"ר שכן כותב התפ' ישראל.

תדע שהגמ' של מזוזה על דוכסוסטוס היא שצ"ו וזה הגמ' של איצטרמיטה היו עם הכולל.

בפסחים קי: שתי ביצים ושתי אגוזין שתי קישואין ודבר אחר הלכה למשה מסיני

עוד לא מצאתי רמז לזה.

ביומא פ. שיעורים של עונשין הלכה למשה מסיני

עוד לא מצאתי רמז לזה.

במגילה יט: שיור התפר הלכה למשה מסיני

ע' מה שכתבתי למטה לגבי תיתורא דתפילין.

בנדרים לז: מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתיבן וכתבן ולא קריין הלכה למשה מסיני

עוד לא מצאתי רמז לזה.

במכות יא. תפילין הלכה למשה מסיני לתופרן בגידין

אולי י"ל שבכלים פכ"ג מ"א איתא תפילין וגם תפירה של אוכף והאוכף עשוי מעור (ר"ב למקואות פ"ט מ"ה) שהוא חלק של בהמה וזה מרמז שגם התפירה של תפילין היא מבהמה.

במנחות לב: שרטוט של מזוזה הלכה למשה מסיני

לא מצאתי רמז ברור לשרטוט של מזוזה אבל אולי בדרך רחוק אפשר לומר שבשבת פ"ז מ"ב איתא המולחו והמעבד את עורו והר"ב מביא מאמר חז"ל משבת עה: אפיק חד מינייהו ועייל שירטוט וזה הרמז היחיד שמצאתי במשנה לשרטוט¹ והנה הגמ' של המולחו והמעבד את עורו היא תתק"ה והגמ' של שרטוט של מזוזה היא תתקי"ט וההבדל ביניהם הוא י"ד ואם נוסיף ז' עבור הז' מילים שחשבנתי יוצא כ"א ואם הכולל יוצא כ"ב ומנהג העולם היום היא לעשותה כ"ב שורות במזוזה.

ב. ש"ר שהקול הרמ"ז לשבת פ"ח מ"ג כותב שיש רמז שם שתפילין ומזוזה אינם נכתבים על אותו סוג קלף.

ג. ש"ר שהקול הרמ"ז על משנה זאת לגבי תי"ט ד"ה המולחו כותב שיש רמז במשנה לשרטוט.

במנחות לה. תיתורא דתפילין ומעברתא דתפילין ורצועות שחורות ותפילין מרובעות כולם הלכה למשה מסיני

כאן לא מצאתי רמז ברור לתיתורא ומעברתא אבל אולי בדרך רחוק אפשר לומר שבשבת פט"ז מ"א איתא ספר עם הספר ותפילין עם התפילין וממילים אלו אפשר להבין שיש ספר ועוד דבר נוסף שגם נקרא ספר ואולי איפה שהתפר מחבר את היריעות זה ספר ולמעלה ולמטה שאין חיבור נקרא עם הספר וזה רמז לשיר התפר המוזכר לעיל ממס' מגילה וכמו כן לגבי תפילין הבתים הם התפילין והתיתורא נקרא עם התפילין ואם יש מקום לדרוש כנ"ל אז בידי פ"ג מ"ג איתא עוד פעם תפילין עם התפילין וזה מרמז על המעברתא.

לגבי רצועות שחורות איתא בספרים^ד שקלני מראשי קלני מזרועי דסנ' פ"ו מ"ה מרומז לתפילין ש"ר ותש"י ובמשנה שם מוזכר ארון ותכריכים ואולי דרכם היה להיות שחורים ואולי הם מרומזים לרצועות שחורות.

תפילין מרובעות מרומז במגילה פ"ד מ"ח.

במנחות לה: קשר של תפילין הלכה למשה מסיני

זה מוזכר במקואות פ"י מ"ג וד' ומוזכר פעמים כי יש קשר של תפילה של יד וגם של ראש.

ל"ב המידות של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי

בסוף מס' ברכות מודפס ברייתא דל"ב מידות שהתורה נדרשת בהן ומידה כ' הוא מדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין לחברו ורש"י בפס' כד. ד"ה ואם אינו ענין כותב כל המדות הלכה למשה מסיני ע"כ ולפי זה כל ל"ב מידות הן הלכה למשה מסיני ורובן אינן מפורשות במשנה וצ"ע למצוא רמזיהן.

ד. נפש החיים בהג"ה בש"ב פי"א וקהלת משה (מרבי משה במה"ו אברהם הכהן) ח"א פט"ו ויהל אור פר' פקודי באור ההיכלות היכל ו' (רנה ע"ב).

רש"י על התנ"ך

רש"י על התנ"ך כותב לשון משנה בכמה מקומות^ה ומביא לשון של משנה ועל בראשית ל"ט כ"א הוא כותב לשון כלה נאה וחסודה שבמשנה ע"כ ולשון זה לא נמצא בש"ס משניות אבל כן נמצא בדרך ארץ רבה פ"ו ה"ד^י אבל יש עוד כמה מקומות שהוא כותב לשון משנה ולא ברור לי הקטן מה כוונתו כמו:

בראשית מ"א ח'

רש"י כותב:

חרטמי הנחרים בטימי מתים ששואלים בעצמות טימי הן עצמות בלשון ארמי ובמשנה בית שהוא מלא טמיא מלא עצמות.

ורש"י של הש"ס גם מביא לשון זה^ו ולא מצאתי הלשון בית שהוא מלא טמיא בחז"ל וש"ר שההפלאה שבערכין בערך טס כבר העיר על זה וכותב שאולי כוונתו החורש מלא טימיא באהלות פי"ז מ"ג ע"ש עוד.

בראשית מ"ג ל'

רש"י כותב:

נכמרו נתחממו ובלשון משנה על הכומר של זיתים ובלשון ארמי משום מכמר בשרא ובמקרא עורנו כתנור נכמרו נתחממו ונקמטו קמטים קמטים מפני זלעפות רעב כן דרך כל עור כשמחממין אותו נקמט ונתכווץ.

הלשון על הכומר של זיתים אינו בשמנה אבל נמצא בב"מ עד. וזה לשון הגמ' כדתני רבי חייא על הכומר של זיתים ע"כ ורש"י כותב דתנן במתני' מעטן תנא ליה איהו במתני' בלשון כומר לומר שכבר נתחממו ע"כ וכאן לכאורה ברור שזה לשון משנה.

ה. בראשית ל"ז ז' שמות ב' ג' במדבר כ"ב ו' איכה א' י"ד ועוד.

ו. רש"י לשמות כ"ה ל"ה וגם כ"ו כ"ה כותב משנה לגבי ברייתא דמלאכת המשכן ולכן ברור שברייתא גם נקרא משנה.

ז. ברכות נט. ושבת קנב:

בראשית מ"ה כ"ו

רש"י כותב:

ויפג לבו נחלף לבו והלך מלהאמין לא היה לבו פונה אל הדברים לשון מפיגין טעמן בלשון משנה וכמו מאין הפוגות וריחו לא נמר מתרגמין וריחיה לא פג.

הלשון מפיגין טעמן נמצא בביצה יד. במימרא דאמוראים וגם בפס' מא. בברייתא של ת"ר וברור שברייתא נשנה בלשון משנה^ח אבל עם הגענו להכא אולי אפשר לשאול למה רש"י לא מביא כאן משנה כי ביומא פ"א מ"ז איתא והפג אחת על הרצפה ובפ"ג מ"ה שם איתא כדי שתפיג צנתן ועל שניהם הר"ב כותב כמו מפיגין טעמן ויותר מזה רש"י בעצמו על המשנה הנ"ל בפ"ג בדף לא: כותב כמו ויפג לבו וגם מביא מפיגין טעמן וריחו לא נמר מתרגמין וריחו [ורחיה] לא פג ולכן רש"י על הפסוק בעי הסבר.

אולי י"ל שבאמרם האחים ליאע"ה עוד יוסף חי יאע"ה רצה להבין שיוסף עדיין חי בתורה ומצוות כי הם חיינו ואורך ימינו ולבו לא היה מאמין כי היה איזה חשש שיוסף נבלע בין האומות ולכן רש"י מביא הלכה של קרבן פסח שעליו כתוב כל בן נכר לא יאכל בו כלומר לבו היה חושש שח"ו יוסף נבלע בין האומות כלומר טעמו היהודי פג בין הנכרים עד שהוא ראה את הרמז של העגלות ואז הוא האמין ובזה רש"י מרמז למה דאיתא במ"ר פר' צ"ה פ"ג כיון שבאו אחי יוסף אצלו ואמרו לו עוד יוסף חי ויפג לבו נזכר באיזה פרק פירש הימנו ואמר בלבו יודע אני שבפרק עגלה ערופה פירש ממני יוסף אמר להם אם אתם יודעים באיזה פרק פירש ממני אני מאמין לכם אף יוסף היה יודע באיזה פרק פירש הימנו מה עשה יוסף נתן להם עגלות שנא' ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה ללמדך שבכ"מ שהיה יעקב יושב היה עוסק בתורה כשם שהיו אבותיו ע"כ.

שמות ט' ט'

רש"י כותב:

שחין לשון חמימות והרבה יש בלשון משנה שנה שחונה.

ח. ברייתא זו גם נמצאת בירושלמי ובמדרשים.

ט. יש גורסים בפס' מפיגין טעמו וכתוב בדקדוקי סופרים שכן משמע מרש"י שם ולפי זה רש"י על הפסוק מציין את הגמ' בביצה אמנם לפנינו הגרסה מפיגין טעמן בגמ' וגם ברש"י שם.

ולא מצאתי הלשון שנה שחונה בחז"ל אבל ביומא נג: איתא שנה זו גשומה ושחונה וברמב"ם ור"ב ליומא פ"ה מ"א איתא שנה זו שחונה.

איכה א' י"ז

רש"י כותב:

דבר אחר פרשה ציון לשון שבירה כמו ופורש אין להם ולא יפרסו להם על אבל לנחמו על מתו כך חברו מנחם ובלשון משנה פריסה קיימת ומשמעו כאדם המצטער שחובק את ידיו ומשברם תוספת מצאתי.

ולא מצאתי הלשון פריסה קיימת בחז"ל.

ישעיהו א' י"ז

רש"י כותב:

אשרו חמוץ החזיקו את הגזול והוא לשון משנה אשרנוהי אי אישר חילי ישר כחך לא הדריכוהו בנתיב אמת לזכות בשלו לשון באשורו אחזה רגלי ואשר בדרך לבד.

ולא ומצאתי הלשון אשרנוהי בחז"ל חוץ מבגמ' כתובות כא. אבל שם זה לא משנה.

איוב ב' ח'

רש"י כותב:

להתגרד בו בדלי"ת כתוב ולשון משנה היא גורדו ומעמידו על גלדו אבל גורר ברי"ש אינו אלא לשון סחיבה כמו גורר אדם מטה וספסל.

ולא ומצאתי הלשון גורדו ומעמידו בחז"ל ובהמשך ספר איוב ט"ז ט"ו רש"י כותב:

גלדי מכה יבשה והעלאת גלד ול' משנה והעמידו על גלדו.

ולשון זה כן איתא בגמ' ר"ה כז: וז"ל תנו רבנן ארוך וקצרו כשר גרדו והעמידו על גלדו כשר ע"כ.

בעל התי"ט

מצאנו בכמה מקומות שהתי"ט מגלה שהוא לא היה יודע כל חז"ל ראשונים ואחרונים כשהוא חיבר פירושו על המשנה כמו:

- בפסחים פ"ט מ"א הוא כותב שוב ראיתי בירושלמי.
- בחגיגה פ"א מ"ג הוא כותב שוב ראיתי בירושלמי.
- ביבמות פט"ו מ"ב הוא כותב ומצאתי בתוס' שהקשו כיוצא בזה.
- בערכין פ"א מ"ד הוא כותב וז"ל אך עתה מצאתי בתשובת הרשב"א ע"כ אבל לפי מה שכתבתי למטה מוכח שזה נכתב אחרי שהוא סיים פירושי על המשנה וגם ספרו מעדני י"ט ואולי לא היה לו ספר תשובת הרשב"א עד אז.
- בערכין פ"ז מ"ג בד"ה גאולה אחר וכו' הוא כותב קרוב לסוף ושוב ראיתי בתוס'.
- בתמורה פ"א מ"ד הוא כותב ושוב מצאתי לגבי הרמב"ם הל' מקואות.
- בכלים פ"א מ"ד בד"ה שהוא מטמא בביאה כותב שוב מצאתי כך בספר קרבן אהרן.
- בכלים פ"א מ"ח בסוף דבריו כותב אח"כ מצאתי בדברי מהר"ם.
- בכלים פט"ז מ"ו בד"ה קיסה הוא כותב שוב מצאתי להראב"ד.
- בכלים פ"ז מ"א בד"ה וכמזון שתי סעודות לעירוב וכו' הוא כותב אח"כ ראיתי בתוס' דיומא שהקשו זה.
- באהלות פ"ג מ"ז הוא כותב שוב ראיתי לגבי מהר"ם ובאהלות פט"ו מ"ד כותב שוב מצאתי לגבי מהר"ם.
- בפרה פ"ו מ"ה הוא כותב שוב מצאתי שכ"כ הר"ש והר"ב בריש מסכת מקואות ע"כ אבל כאן אולי י"ל שהתי"ט למד ש"ס משניות לפי הסדר ופרה לפני מקואות אבל א"כ באלו מקומות כמו בסוף פאה שהוא מציין מה שהוא כתב במס' ידים ובדמאי פ"ד מ"ו שהוא מציין מה שהוא כתב בבכורות וכעין זה בדמאי פ"ו מ"ו וז' ובתרומות

פ"א מ"א ופ"ג מ"ה ובמעשר שני פ"א מ"ג צ"ל שהוא חזר על מה שהוא כתב על כל הש"ס והוסיף אלו מראה מקומות וע' עוד למטה.

- במקואות פ"ט מ"ג ד"ה כל המקפיד כו' הוא כותב שוב ראיתי שהרא"ש כתב.
- בנדה פ"י מ"ב ד"ה רבי עקיבא אומר כדי שיהיו ניטלות בזוג הוא כותב שוב מצאתי בספר חכמת שלמה.
- במכשירין פ"ה מ"ה הוא כותב ושוב מצאתי בדברי הרמב"ם (וי"ג מהר"ם).

ובנוסף לזה המפרשים הקשו על דבריו בכמה מקומות בש"ס שהוא לא היה יודע את כל הספרים הקודמים אולם יש קצת מהם שמצאתי להקשות עליהם ולהצדיק דברי רבינו ומתוכם יש אלו:

- בברכות פ"א מ"א כתוב בספר משנת חכמים מרבי משולם פייבוש הורוויץ וז"ל ולי נראה דאשתמיטתיה להו דברי הרמב"ם בפירוש המשנה במסכת זבחים פרק ט' משנה ו' ע"כ.
- בתרומות פ"י מ"ח היין רקח כותב בכאן תקפה עליו משנתו דאדרבא מהרש"ל כתב שם להיפך ע"כ ומ"מ משמע שהתי"ט לא ידע בדיוק מה שכתוב בים של שלמה.
- במעשר שני פ"א מ"א התו"ח כותבים שאשתמיט מהתי"ט הר"ש והירושלמי שהוא מביא.
- בכלאים פ"ב מ"ט הקול הרמ"ז הובא בתוס' א"ש כותב דאשתמיטתיה להתי"ט תוספתא שהוא גם ירושלמי.
- בכלאים פ"ח מ"א רעק"א מציין תשובת הרשב"א ומשמע שהתי"ט לא ידע תשובה זו אבל ע' מה שכתבתי למעלה לגבי ערכין פ"א מ"ד.
- בשביעית פ"ה מ"א משמע מהראשון לציון וחידושי מהרי"ח שהתי"ט לא ידע תוספתא דשביעית (אצלנו זה פ"ד דתוספתא ולא פ"ז כמו שכתוב בדפוסים מסוימים של משניות) וגם משמע שם מתו"ח וההון עשיר שהתי"ט לא ידע הירושלמי שם.

- בשביעית פ"ט מ"א משמע מתו"ח ומהמשנת רב שהתי"ט לא ידע פירוש הרמב"ן עה"ת (פרשת בהר ד"ה ואמרו) וגם לא חידושי הרשב"א על מס' סוכה.
- בערלה פ"ב מ"א התוס' א"ש מביא את הרמב"ם מה' תרומות וכותב וזה נעלם מהתי"ט אחר מחילת כ"ת ע"כ והאור גדול בב"מ פ"ד מ"ח מביא אותו רמב"ם להקשות על התי"ט וכותב צ"ע ומשמע משניהם שהתי"ט לא ידע את הרמב"ם.
- בבכורים פ"ג מ"ו התוס' א"ש כותבים על התי"ט כל דבור זה מורה שלא ראה דברי תוס' במכות ע"כ אבל השפת אמת בהגה למנחות סא: מפרש משנתינו כמו התי"ט וגם מביא תוס' ממכות י"ח: ומסביר שיטתם וא"כ לא קשה מידי ואם יש להקשות אולי יש לשאול למה השפת אמת לא מביא את התי"ט שקדמו בזה אבל אולי הגה זו נכתב ע"י תלמיד ולא ע"י השפת אמת.
- בשבת פ"ו מ"ה התו"ח מביא שהמ"א כותב אישתמיטתיה מ"ש התוס'.
- בעירובין פ"ה מ"ד התי"ט מביא הר"ר יונתן ומקשה עליו והרש"ש כותב ובמחכ"ת נעלם מהם גמ' ערוכה ע"כ ומשמע שהתי"ט לא ידע כל מס' זבחים.
- בעירובין פ"ז מ"ב קצת משמע חידושי מהרי"ח שהתי"ט לא ידע תוס' שם.
- בעירובין פ"ט מ"ב הראשון לציון מציין תוס' והנמוקי הגרי"ב כותב על התי"ט קושיא זו כבר הקשו תוס' ומשמע שהתי"ט לא ידע תוס'.
- בר"ה פ"ג מ"ג הלחם שמים התו"ח והראשון לציון מצינים שו"ת חכם צבי שאלה צ"ח ושם הוא כותב שתלמוד ערוך בכורות נעלם מהתי"ט אבל בליקוטי הערות בסוף דפוס שו"ת ח"צ שאני מצאתי^{יא} יש תירוץ בשם ספר הלכה למשה ח"ב בהגהותיו על הח"צ וגם הבית דוד והש"ל השיגו על קושית הח"צ.
- ביבמות פ"ב מ"ה הראשון לציון כותב תרי תמיה על שני גדולה הדור הסמ"ע והתי"ט שלא שמו עין עיונם על מה שכתב הערוך ע"כ^{יב}.

יא. הוצאת מכון דובב משרים ומכון שער המשפט.

יב. והתי"ט למד את הערוך ומביא אותו לדוגמא בפס' פ"י מ"ג בכריתות פ"א מ"ז בכלים פ"ח מי"א בנגעים פ"ו מ"ו ובפרה פ"ג מ"ג אבל בכלים פכ"ו מ"ה הוא מביא הערוך מתוך פירוש

- ביבמות פ"י מ"ט משמע מנוקי הגרי"ב שהתי"ט לא ידע תוס' והרש"ש שם כותב נראה דאישתמיטת' במחכ"ת דברי התוס' לעיל.
- ביבמות פ"ב מ"א משמע בנמוקי הגרי"ב שהתי"ט לא ידע תוס' דמכילתין ורעק"א כותב במחכ"ת אשתמיטתיה דברי תוס'.
- בכתובות פ"א מ"ב משמע מהרש"ש שהתי"ט לא ידע הריטב"א והשיטמ"ק.
- בב"ק פ"ה מ"ז הנמוקי הגרי"ב כותב דומה לרש"ש שם והוא כותב ונעלם מכ"ת שקדמוהו התוס' בזה.
- במכות פ"א מ"ו לגבי מה שהתי"ט דן בגירסת המשנה הראשון לציון כותב בזה"ל בב"ב ק"ס ע"ב בהרא"ש איתא להקיש שנים לשלשה חידוש מהתי"ט שלא ראה גירסת הרא"ש ע"כ וכוונתו להרא"ש כאן במכות פ"א ריש ס' י"א.
- בזבחים פ"ג מ"ד המשנת חכמים כותב ונעלם מעיני התי"ט דברי התוס' במס' בכורות.
- בזבחים פ"ב מ"א רעק"א כותב בתוספותיו על דברי התי"ט נפלאתי דהא סוגיא ערוכה היא בפירקין ע"כ והרש"ש שם כותב היא גמרא ערוכה בפירקין ע"ש ופלא הוא ע"כ (בדרך אגב מצאנו שהרש"ש כותב הערות על תוס' רעק"א כמו בשבת פ"ב מ"ו וגם פ"א מ"ח ובחולין פ"ד מ"ב ובאהלות פ"ב מ"א וא"כ ק"ק למה כאן הוא כותב אותו פלא על התי"ט ולא מזכיר שרעק"א קדמו אולם הרש"ש נולד רק ל"ג שנה אחרי רעק"א והם היו בחיים הרבה שנים ביחד ואולי לא כל חדושי רעק"א הגיעו לרש"ש) ומשמע משניהם שהתי"ט לא ידע את סוגיא.
- במנחות פ"א מ"ט המהרי"ח בחידושו מקשה על התי"ט שלא ידע תוספות ומסיים אפשר שלא היה הגירסה כך לפני הרב תי"ט.
- בערכין פ"ב מ"ו הקול הרמ"ז והבית דוד (מרבי דוד חיים קורנילדי) כותבים על התי"ט אישתמיט להו דברי הרמב"ם ומשמע שהתי"ט לא ידע את הרמב"ם אבל התפ' ישראל שם כותב שאפשר שתוס' חולקים

הר"ש והקול הרמ"ז שם כותב שלפניו הגירסה שונה בערוך וקצת משמע שערך זה לא היה לפני התי"ט.

על הרמב"ם בהלכה זו וא"כ שפיר י"ל שהתי"ט כותב לפי תוס' ולא לפי הרמב"ם.

- בכריתות פ"ד מ"א משמע מהראשון לציון שהתי"ט לא ידע תוס' בע"ז והרש"ש שם בכריתות כותב ואישתמיטת' תוס' דנדה.

- במעילה פ"ג מ"ו הרש"ש כותב דאישתמיטתיה משנה ז' דפ"ט דבכורות

- בתמיד פ"א מ"א משמע מתוס' רעק"א שהתי"ט לא ידע גמרא בחולין אמנם שם בתמיד התי"ט הולך בעקבי המפרש ואולי יש להם שיטה אחרת ואולי מצאנו כיוצא כמו:

- בביצה פ"ה מ"א תוס' רעק"א מקשה על התי"ט והוא ז"ל רק הולך בעקבי רש"י.

- ביומא פ"א מ"א ההון עשיר גם משיג על התי"ט (אבל לא לענין חסר ידיע) ועיקר דברי התי"ט הם מתוס' והה"ע לכאורה תולה בתי"ט.

- במגילה פ"ב מ"א ההון עשיר כותב שבירושלמי ובמדרש לא משמע כמו פירוש בתי"ט אבל התי"ט העתיק לשון רש"י.

- בב"מ פ"ה מ"א הקול הרמ"ז משיג על התי"ט והבית דוד תמה על השגתו וכותב שהתי"ט הולך בשיטת הרא"ש והרמב"ם.

- בפרה פ"ב מ"א ע' מה שכתבתי לקמן.

- ש"ר שהתוס' א"ש לברכות פ"ח מ"ח כותבים סברא דומה לזאת דהיינו שהתי"ט שם כותב לא כמו הגמ' לפנינו אלא שהוא נמשך אחר לשון הר"י ע"ש

- במידות פ"א מ"ב הקול הרמ"ז כותב ודאי דאשטמיטתיה דברי הרמב"ם בפ"ה דשקלים ע"כ ע"ש אבל אני הקטן נראה לי שכוונת התי"ט שלא מצינו בדברי חז"ל כהנים לוקים ע"ש.

- במידות פ"ה מ"ד רעק"א והרש"ש כותבים שקדמוהו תוס' ביומא.

- בכלים פ"א מ"ח לגבי מה שכתוב ברמב"ם התו"ח כותבים על התי"ט נעלם ממנו והחידושי מהרי"ח כותב נעלם לפי שעה.

- בכלים פי"ב מ"ד לגבי דברי התי"ט על פירוש הרמב"ם התו"ח כותבים ולא עיין בחבורו פ"י הלכה ד' ע"כ ומשמע שהתי"ט לא ידע את הרמב"ם.
- בכלים פי"ז מ"ט משמע מהמשנה אחרונה שהתי"ט לא ידע רש"י בבכורות והרש"ש כותב אישיתיה לגבי רש"י שם .
- בכלים פי"ז מי"ג הרש"ש כותב נעלם מכ"ת ראייה לדרשה זו משבת דדריש להדיא ע"כ ומשמע שהתי"ט לא ידע את הגמרא בשבת מכיון שהוא לא מביא אותו לסיוע לדבריו.
- בכלים פכ"ד מ"ד התוס' א"ש כותבים הר"ש כ"כ להדיא במשנה זו ותימה על התי"ט שהעלים עיניו מזה ע"כ אבל יש גרסאות שונות כאן בר"ש ויתכן שהר"ש הזה לא היה לפני עיני התי"ט.
- באהלות פי"ג מ"ו התו"ח כותבים ותמיהני על התי"ט שנעלם זה ממנו ע"כ לגבי מה שהתי"ט בעצמו כותב במכילתין ומשמע שהוא שכח מה שהוא כתב.
- בנגעים פ"א מ"א הרש"ש כותב לא מפיו אנו חיים כי הר"ש הביא ג"כ הת"כ וכתב עלה דאתיא כר"מ ע"כ והתוס' א"ש כותבים נוראות נפלאותי איך נעלם מעין חכמתו הרמה שכ"כ הר"ש בהדיא במתני'.
- בנגעים פי"א מי"ב משמע מהראשון לציון ולשון הזהב שנעלם מהתי"ט גמרא בקידושין שהוא עצמו מביא במס' כלאים.
- בנגעים פי"ד מי"ב התי"ט כותב שהרמב"ם לא העתיק את המשנה והתו"ח המשנה אחרונה ורעק"א כולם כותבים שנעלם ממנו שהעתיקו בפ"י מה' שגגות ה"ו.
- בפרה פ"ב מ"א הרש"ש כותב במחכ"ת ל"ד דתיפוק ליה דחטאת קרייה רחמנא ואפ' ר"א ל"פ לקמן אלא באתנן ומחיר משום דרשה דבית ה' והגמ' ל"ג לדרשת כי משחתם אלא לר"ש דמכשיר אף ביוצא דופן ע"כ אבל הרא"ש על משנתינו מביא דרשת כי משחתם וגם דרשת דבר אל בני ישראל ויקחו והר"ש לפניו גם מביא שניהם וכותב ותרוויהו צריכי אמנם נ"ל שאפשר לפרש תירוץ הראשון בתוס' ע"ז כג: ד"ה אלא מעתה שלכ"ע לא אמרין חטאת קרייה רחמנא ומ"מ פירוש התי"ט ודאי הוא כמו הר"ש והרא"ש וקושית הרש"ש על הראשונים ומ"מ לא ברור לי הקטן מה היא כוונת הרש"ש.

- בפרה פ"ב מ"ג התו"ח כותבים שנעלם ממנו ברייתא הובאה בתמורה ל: ובעבודת כוכבים מו: ע"כ וגם המשנה אחרונה כותב ואישתמיטת' לתי"ט הך ברייתא ע"כ אבל הרמב"ם בהל' איסורי מזבח פ"ד הי" מביא סיפא דברייתא זאת עם פסוק אחר והמפרשים" שואלים למה הרמב"ם שינה דברי הברייתא ויש אחרונים" שתירצו שלפי רבא שם בע"ז יש ברייתא אחרת והמסקנה כמו רבא ולכן הרמב"ם לא מביא את הברייתא מהגמרא ואם התי"ט לומד סוגיא זו כמו הרמב"ם אז לכאורה מסולק קושית התו"ח והמשנה אחרונה^{טז}.
- במשנה הנ"ל התפ' ישראל כותב אבל פרה א"צ קרא דחטאת קריי' רחמנה [ואשתמיטת' לרתוי"ט] ע"כ ואינני יודע איך אפשר להגיד שאשתמיט לתי"ט פירוש הר"ב על משנתנו וע' מה שכתבתי במ"א כאן לעיל.
- בפרה פ"ט מ"ה משמע מהנמוקי הגרי"ב ורעק"א שהתי"ט לא ידע את הרי"ף והרא"ש בשבת^{טז}.
- בפרה פ"ג מ"א הלחם שמים כותב אשתמיטתיה תלמוד ערוך דשבעה לאו דוקא אלא בר מרביעי ומשביעי ע"כ וכוונתו יומא ח: אבל השגתו על רבינו אינו מובן לי שא"כ אשתמיטתיה פירוש הר"ב והרמב"ם על המשנה כאן בפרה וזה לא יתכן אלא נראה לי שכוונת רבינו לאו דוקא ז' והוא רק העתיק לשון המשנה וא"כ אין מקום להערת הל"ש.
- בפרה פ"ב מ"ז התו"ח כותב שנעלם ממנו ברייתא.
- בפרה פי"א מ"א משמע מהרש"ש שהתי"ט לא ידע את הר"ש.
- בפרה פי"א מ"ט רעק"א כותב נפלאיתי על התי"ט אשר כל רז לא אניס ליה והרי הרמב"ם כ"כ ע"כ ע"ש ומשמע שהתי"ט לא ידע כל הרמב"ם אבל כאן המסכנות נפתלי כבר השיג עליו ובסוף דבריו כותב מזה יש הוכחה שהתי"ט רמז על הרמב"ם שלא אניס ליה וצריך עיון ע"כ.

יג. הלחם משנה והמהר"י קורקוס ועוד.

יד. הפרי מגדים או"ח סקנ"ג באשל אברהם סקמ"ז וכתר המלך.

טו. ש"ר שהחיבת הקודש מרבי יהושע לאנג על תמורה ל: כבר קדמני בתירוץ זו.

טז. וע' זבחים ו. תד"ה אחד מימר ואין שנים ממירים שהם גם כותבים אותו תירוץ לגבי ר' יוחנן ולא ידעתי למה לא ציינו הפרמשים תוס' זה וע"ע תי"ט לערכין פ"א מ"ב והמפרשים שם.

- בטהרות פ"ט מ"א משמע מהאור גדול שהתי"ט לא ידע תוס' בפס' ולכאורה הערתו ברור אבל החידושי מהרי"ח מתרץ תמיהת התי"ט בד"א ולא מזכיר תוס' הנ"ל והמלאכ"ש ונמוקי הגרי"ב מביאים את הרא"ש ולא תוס' והרא"ש בעצמו כותב שלא גזרו במסיקה ולא מפרש טעמא וקשה להגיד שנעלם דברי תוס' מכולם והנה האור גדול לא מביא כאן כל דברי תוס' דהיינו שהם כותבים דבזיתים אינו רגיל לעשות כן שאינו משקה ואינו חשוב ע"כ ולכאורה י"ל שה"פ לא גזרו משתי סיבות אחת שאינו רגיל ושני שאינו משקה והתי"ט כבר כתב שהר"ב והר"ש לא סוברים כמו תוס' בשבת יז. שמוהל היוצא מזיתים לא חשוב משקה וא"כ בציר סיבה אחת משיטת תוס' הנ"ל ולא שייך תירוצם לשיטת הר"ב והר"ש וא"כ נסתלק הערת האור גדול.
- במקואות פ"ב מ"ב משמע מהמשנת רב שהתי"ט לא ידע רש"י בעירובין.
- בנדה פ"ה מ"ג הרש"ש כותב ונשמטו מן התי"ט דברי רש"י ע"כ ואני הקטן מבין שכוונתו לומר שמשמעות הגמרא כמו רש"י ואי אפשר לתי"ט לחדש פשט אחר ואם זה כן כוונתו אז במחכ"ת אין זה השגה כלל וכלל כי המשנה אחרונה כאן והגר"א בביאורו לש"ע או"ח ד' שלא ס"ג כותבים כמו התי"ט והנודע ביהודה במהדורא תנינא שאלה נט כותב על זה אין הדבר מוסכם ולהרמב"ם ודאי לא קאי רק על הבבא אחרונה שהוא כחתן שלם לענין אבילות ע"כ הרי לפי זה הרמב"ם והאחרונים הנ"ל סוברים שמשעות הגמ' לא כמו רש"י אבל אולי אני לא הבנתי כוונת הרש"ש.
- במכשירין פ"ב מ"י הכוכב מיעקב כותב איך אישתמיט מיני' משנה ערוכה פ"ח דערלה דתרומת מעשר של דמאי צריל להרים ע"כ וטעות סופר הוא וכוונתו פ"ב אבל שם במ"א החידושי מהרי"ח מביא שיטת הר"ש וכותב ונ"ל לדעתו דלא קאי וצריך להרים אלא אאינך דהיינו תרומה ודאי וחלה ובכורים ועל תרומת משער של דמאי לא קאי אלא שמצטרפת ע"כ וע"ש בתוס' רעק"א שגם הטור פוסק כמו הר"ש וא"כ לא קשיא מידי על התי"ט ובפרט שהוא בעצמו מביא ר"ש זה בדמאי פ"א מ"א.
- במכשירין פ"ו מ"ח הנימוקי הגרי"ב מציין תוס' בשבת והרש"ש כותב נראה דאישתמיטתיה במחכ"ת דברי תוס' בשבת ע"כ אבל התי"ט כאן מביא דברי רש"י משם ובריש משנתנו מביא תוס' אחר משם

ומשמע שידע את הסוגיא שם והגהות הב"ח על תוס' שם כותב ובתוספות י"ט סוף מס' מכשירין מתרץ קושיא זו ע"כ ולפי זה שפיר י"ל שהתי"ט ידע היטב דברי תוס' שם ולסלק טענת הגרי"ב והרש"ש לכאורה י"ל שהתי"ט כאן מביא ראיה לפירוש הר"ש ואין להקשות מדברי תוס' כי הר"ש ראשון וי"ל שהוא חולק על תוס' והגם שהמשנה אחרונה והחזון נחום כותבים שאין מכאן תיובתא להרמב"ם אין בדברי התי"ט בזה שם הוכחה שהוא לא ידע תוס' הנ"ל.

- בזבים פ"ד מ"א משמע מתו"ח שהתי"ט לע ידע תוס' בביצה.
- בידיים פ"ב מ"ב הרש"ש כותב לגבי הקדמתו של הרמב"ם למסכתין שנראה שהיה בהעלם עין מהתי"ט.
- אולם גם מצאנו בכמה מקומות שהיה לתי"ט גרסה אחרת ממה שיש לנו כמו:
- בסוף הקדמת התי"ט לפירושו הגירסה של ויקרא רבה שונה קצת ממה שיש לנו היום בויקרא רבה פר' צו פ"ז.
- בפאה פ"א מ"א התוס' א"ש כותבים שהוא לא מצא בר"ש מה שהתי"ט מביא בשמו.
- בכלאים פ"ב מ"א הראשון לציון כותב שהיה לא גרסה שונה בירושלמי.
- בתרומות פ"ה מ"א התו"ח כותב שהיה לתי"ט גירסה אחרת בירושלמי.
- בשבת פ"ז מ"ב הראשון לציון כותב שברור שהיה לתי"ט גרסה אחרת בתוס'.
- בשבת פ"ט מ"א כתוב בספר קול סופר שהר"ב והתי"ט לא גורסים מילת כנדה במשנה.
- בעירובין פ"ב מ"ד הנמוקי הגרי"ב כותב שהיה לתי"ט גרסה אחרת בר"ב.
- בפס' פ"ח מ"ח משמע מהנמוקי הגרי"ב שהיה לתי"ט גירסה אחרת בגמ' בכריתות.

- בכתובות פ"ח מ"א הרש"ש מביא שלפנינו הגירסה בתוס' שונה מגרס' התי"ט.
- בנדרים פ"ב מ"ה הראשון לציון כותב שיש לנו גירסה שונה בגמ'.
- בסוטה פ"ט מט"ו בהערות בדפוסים חדשים כתוב ב' תיבות אלו ליתא ברש"י שלפנינו ונעלם ממני באורם ע"כ.
- בב"מ פ"א מ"א הראשון לציון כותב שמה שהתי"ט מביא בשם תוס' לא נמצא בתוס' אלא ברא"ש אבל כאן הראשון לציון תולה שהטעות היתה בדפוס וז"ל ובכן בלתי ספק חסרון הניכר יש כאן בקלקול הדפוס שהשמיטו שזהו לדעת הרא"ש וגם השמיטו סברת תוס' ע"כ.
- בב"מ פ"ג מ"ב החידושי מהרי"ח כותב שיש לנו גירסה שונה ברש"י.
- בב"ב פ"ה מ"ב הרש"ש כותב שיש לנו גירסה שונה בתוס'.
- בב"ב פ"ט מ"ד החידושי מהרי"ח כותב לפני הרב תוי"ט היה גירסה אחרת בהרמב"ם ואינו מובן איך היתה הגירסא.
- במנ' פ"ג מ"ב רעק"א כותב שהיה לו גירסה אחרת בתוס'.
- במעילה פ"ה מ"ג החידושי מהרי"ח כותב שהיה לו נוסח אחר ממה שהיה להתי"ט ברמב"ם.
- במידות פ"ה מ"ג הרש"ש כותב על התי"ט לגבי המפרש וז"ל ונוסחא משובשת נזדמנה לו.
- בכלים פ"ב מ"ג התו"ח כותבים שנראה שהיה לתי"ט גרסה אחרת בר"ב.
- בכלים פט"ז מ"ו הראשון לציון כותב שהוא לא מצא דברי חז"ל שהתי"ט מביא אבל ג' הערוך כמו התי"ט (אני הקטן עוד לא מצאתי את זה בערוך) ומשמע שהיה לתי"ט גרסה אחרת.
- בכלים פכ"ז מ"ב משמע מתוס' א"ש שהיה לתי"ט גרסה שונה בר"ב.
- במשניות דפוס זכר חנוך יש הערה לנגעים פי"ב מ"א שהתי"ט היה לו גרסה אחרת במשנה.
- בטהרות פ"ז מ"ד משמע מהראשון לציון שהיה לתי"ט גירסה אחרת בגמ' בשבת.

- בטבול יום פ"ב מ"ז הנמוקי הגרי"ב כותב שהיה לתי"ט גירסה אחרת במשנה.

ואולי עקב כך הבנתו שונה לפעמים^י מעוד אחרונים^{יח} וגם בנדה פ"ו מי"ב התו"ח מציין המשנה למלך בהל' אישות שמביא המעדני מלך בסוף פרק בא סימן ושם כתוב במעדני יום טוב^ט שמה שהוא כתב בתוס' י"ט טעות ומוכח מזה שהוא כתב המעדני י"ט אחרי פירושו על המשנה וגם הוא כותב את זה בפירוש בהקדמה למעדני י"ט ודברי חמודות במס' ברכות^כ וא"כ אלו המקומות^{כא} שהתי"ט כותב בסוגריים בספר מעדני מלך כתבתי או בספרי מעדני מלך צ"ל שהוא הוסיף את זה אחרי שהוא סיים לחבר שני הפירושים האלו^{כב} ובהקדמה לתי"ט כתוב שהוא חיבר פירושו על המשנה בין שנת שע"ה לשע"ז ואז הוא היה בערך בן ל"ה שנה והוא חי אחרי זה עוד ל"ז שנה כלומר יתכן שבגיל צעיר יותר הוא עוד לא הספיק לדעת כל הספרים הנ"ל.

מ"מ אומר אני שאם צדיק ותלמיד חכם גדול בענקים הרה"ג מו"ר התי"ט זצוק"ל לא היה בידו כל הנ"ל ואעפ"כ חיבר פירושו הנפלא על ש"ס משניות אז לכאורה יוצא היתר לבן אדם כמוני שלא יודע כמעט כלום לכתוב חידושים על המשנה.

ואולי כאן המקום להעיר עוד נקודה על המפרשים ונקדים שבפרה פי"ב מ"ד המהרי"ח כותב בחידושו נראה שלא ראה הרב תי"ט פ' הרא"ש כלל אלא שלא מביאו בשום מקום ע"כ הרי סובר המהרי"ח שפירוש הרא"ש לא היה לפני עיני התי"ט ובאהלות פ"ה מ"א בד"ה בש"א התי"ט מביא את

יז. הלחם שמים לנדריים פ"ד מ"ד גורס בתי"ט דמצות בקור דינה בעמידה וכותב על זה וז"ל ולא כך היא לשון הר"ן אלא די לה בעמידה ושמה ט"ס נזדקר כאן בתי"ט ע"כ ולפנינו הגירסה בתי"ט הוא אכן די לה בעמידה ואולי היה עוד ט"ס דומה לזה בעוד דפוסים של התי"ט וזה יכול לתרץ חלק מהקושיות לעיל.

יח. ע' בהקדמה למעדני י"ט ודברי חמודות במס' ברכות שהיה לתי"ט ספרים שונים עם גרסאות שונות של קיצור פסקי הרא"ש וע' מכשירין פ"ה מ"א בדברי התי"ט שהיה לו יותר מדפוס אחד של הגמרא.

יט. ע' הקדמה למעדני י"ט ודברי חמודות במס' ברכות ותראה שמעדני מלך ומעדני י"ט הם שתי שמות לאותו ספר.

כ. וגם במעדני י"ט כתוב כמה פעמים הלשון כתבתי בספר תוספות יום טוב כגון בברכות סימן י'.

כא. כגון ברכות פ"ב מ"ג ופאה פ"ח מ"ח ושבת פט"ז מ"ד בד"ה וחוזר ולובש ומוציא ומגילה פ"ד מ"א ונדריים פ"ג מ"ט וערכין פ"א מ"ד.

כב. ראוי לציין שלא כל מה שכתוב בסוגריים בתי"ט נכתב אחרי סיום פירושו ע' לדוגמא שבת פ"א מ"א ומדות פ"ב מ"ד שהוא כותב מילת אכתוב ומציין משנה להלן בש"ס.

הרא"ש מתוך דברי הכ"מ וגם שם בפ"ט מי"ב ומשמע שהוא עצמו לא היה לו את הרא"ש וא"כ כל המקומות בש"ס שמשמע מהמפרשים שהתי"ט לא ידע הרא"ש כמו בכלים בפ"י מ"ז הנמוקי הגרי"ב ובפי"ב מ"ח בתו"ח וגם תוס' א"ש ופי"ד מ"ב הנמוקי הגרי"ב ובפי"ד מ"ז הגר"א ובאהלות פי"ד מ"א תו"ח ובידים פ"ג מ"א בתו"ח אינן קושיות כלל אולם עוד לא מצאתי שום מקום שכתבו אישטמיטתיה או נעלם ממנו לגבי הרא"ש ואולי המפרשים ידעו שלא היה לתי"ט פירוש הרא"ש.

מ"מ באלו המקומות שהתי"ט כן מביא את הרא"ש כמו בברכות פ"ח מ"ב בעירובין פ"ה מ"ד בסוכה פ"ב מ"ו ביבמות פ"ב מ"ו בנדרים פ"א מ"ד בב"ק פ"י מ"א בב"מ פ"ח מ"א במכשירין פ"ה מ"ד ובידים פ"ב מ"ב שם כוונתו לפירוש הרא"ש על הגמ' או להלכותיו המודפסות בסוף הגמ' או להלכות מקואות כמו במקואות פ"ב מ"ג ד' וה' ופ"ג מ"ד ופ"ד מ"א או לתוס' הרא"ש כמו בכלאים פ"א מ"א לגבי תוס' הרא"ש למס' נדה ויש בנגעים פי"א מ"י בד"ה אפילו שהתי"ט מביא פירוש הרא"ש על ת"כ אבל לכאורה שטעות וצ"ל הר"ש כמו בפאה פ"א מ"ג בד"ה בכלל הזה.

ולגבי הלחם משנה בנזיר פ"ו מ"ז משמע מהחשק שלמה שהתי"ט לא ידע הלחם משנה ובבכורות פ"ט מ"ב הרש"ש מציין לח"מ וכותב וחידוש על התי"ט שלא הביאו לא כאן ולא בשקלים ע"כ אבל רבי אברהם די בוטון מחבר הלחם משנה נולד בערך ל' שנה לפני התי"ט ויתכן שחיבורו לא היה לפני עיני התי"ט.^{כג}

ולגבי המהרש"א משמע בכמה מקומות בש"ס שהתי"ט לא ידע המהרש"א כמו בשבת פי"א מ"ו התו"ח וחידושי מהרי"ח בקידושין פ"ב מ"ט הראשון לציון בתמורה פ"א מ"ה חדושי רעק"א בכלים פ"ח מ"י הבית שאול והתוס' א"ש ובזבים פ"ה מי"א הראשון לציון אבל אינני יודע אם המהרש"א היה לפני עיני התי"ט כי הוא נולד בערך כ"ד שנה לפני התי"ט וא"כ לק"מ ושוב מצאתי בתמורה פ"א מ"ה שהבית שאול מקשה על שו"ת הח"ץ וכותב כבר קדמו המהרש"א והתי"ט ומשמע שהוא לא מקשה לא על המהרש"א ולא על התי"ט שהם שאלו אותה שאלה.

ולגבי השל"ה בשבת פ"ז מ"א משמע מהראשון לציון שהתי"ט לא ידע את השל"ה אבל הוא נולד בערך כ"א שנה לפני התי"ט וא"כ כנ"ל.

כג. הגם שסברא זו פשוטה ביותר ש"ר באבני נזר אבן העזר סימן א' אות ו' אותה סברא לגבי איזה ראשונים שחיו ביחד ממש ושמתתי וגם ש"ר בתו"ח לב"מ פ"ח מ"ד שכותב על התי"ט וז"ל בימי הגאון ז"ל עדיין לא נדפס הדרישה וע"ש מה שתירץ בזה על נכון ע"כ.

ולגבי הב"ח משמע במקואות פ"ה מ"ו במשנת רב שהתי"ט לא ידע הב"ח
אבל הוא נולד בערך י"ח שנה לפני התי"ט וא"כ כנ"ל.

ולגבי המשנה למלך שרעק"א מציין בשביעית פ"ז מ"ג והחידושי מהרי"ח
במעשרות פ"א מ"ח ברור שכוונתם רק לציין כי המשנה למלך נולד בערך
שתי שנה אחרי פטירת התי"ט.

סיום

מצאנו בכמה מסכתות שבהמ"ק מוזכר בסוף המסכת^{כד} ובסוף מ"ק חגיגה^{כה} תמיד ועוקצין^{כו} מוזכר עה"ב^{כז} עולם האמת ובסוף דברי בספר זה אתפלל שהתכונתי לאמת ואם לאו מבקש אני מחילה קודם כל ממכם אחי ורעי קורא נעים אם בזבזתי זמנכם היקר על לא דבר ומכל החכמים וסופרים וסופריהם ואם עויתי את דבריהם וכש"כ מהקב"ה אם הפכתי קדשים לחולין ח"ו כי שגגה יצאה מלפני ובזכות המשנה יבא משיח^{כח} והגאולה^{כט} ובנין בית קדשנו בב"א.

-
- כד. ברכות עירובין שקלים תענית חגיגה זבחים ומנחות וע' תפיל ישראל לחגיגה פ"ח מ"א
 כה. ע' תי"ט לפ"ג מ"ח ד"ה מפני שהן כקרקע וע' גם הון עשיר.
 כו. סוף עוקצין היא סוף ש"ס שלנו וע' בהון עשיר בהקדמה לעוקצין שמביא מדרש שמשמע שעוקצין היא סוף המשנה אבל בבני יששכר במאמרי חודשי תמוז ואב מאמר ב' משמע שחמש פרקי תוספתאות הם ההשלמה של ש"ס משנה ומשמע שהם מכוונים דוקא להוספה בסוף הש"ס אבל אפילו לשיטתו בג' פרקים אחרונים מוזכר עה"ב והאחרון פרק קנין תורה מסתיים עם בהמ"ק והפסוק ה' ימלוך לעולם ועד.
 כז. מבואר בפסוק בשמות י"ט ו' ממלכת כהנים וגוי קדוש שכלל ישראל נקראים כהנים והר"ב במידות פ"א מ"א מביא מאמר חז"ל מיבמות פו: שכהנים נמי קרוין לויים וגם התי"ט מביא את זה בסוף ערכין וא"כ אולי אפשר לכוון מה דאיתא שם בסוף ערכין גאולת עולם תהיה ללויים שקאי על כל כלל ישראל וא"כ יש גם ענין של גאולת עולם דהיינו עה"ב בסוף ערכין.
 כח. לקוטי מהרי"ח בסדר תקון חצות ודבש לפי מערכת ת' אות מ"ב.
 כט. איתא בויקרא רבה פרשת צו פ"ז מ"ג אין כן הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות וההון עשיר בסוף עוקצין מביא את זה בשם ילקוט הושע וע' בשני לוחות הברית מס' שבועות פרק נר מצוה אות י"ז.

אמר ר' זירא אמר רב מאי דכתיב כל ימי עני רעים אלו
בעלי תלמוד וטוב לב משתה תמיד אלו בעלי משנה.
סנהדרין ק:

נושאים של ששה סדרי משנה

יש מקומות למטה שעשיתי רשימות עם נקודות ויש מקומות בלי נקודות ויש מקומות עם ענינים שאינם מעיקר נושא הפרק שעשיתי אותם בסוגריים והכל לפי ראות עיני אך ורק למען ירוץ הקורא בו ואין בזה שום למדות ושום נפק"מ.

סדר זרעים

ברכות

פרק	נושאים
א' מאימתי	ק"ש (זמן - אופן הגוף - ברכות) - יצ"מ בלילות
ב' היה קורא	ק"ש (כוונה - הפסק - סדר - אופן הקריאה - מקום - חתן) - (אבילות)
ג' מי שמתו	אבילות - קבורת המת - נשים עבדים וקטנים בק"ש ותפילה - ק"ש תפילה וטבילה דבעל קרי
ד' תפילת השחר	זמני תפילה - תפילות בית המדרש - תפילת ש"ע (תוכן - אופן) - מוסף
ה' אין עומדין	כובד ראש - שינויים זמניים בש"ע - משתקין אותו - טעות דש"צ - ברכת כהנים - טעות דיחיד - רבי חנינא בן דוסא
ו' כיצד מברכין	ברכות אוכל (פירות - שהכל - מינים הרבה - סעודת פת - פרפרת - יין - מוגמר - עיקר וטפל - מעין שלש - בורא נפשות)

ז'	שלשה שאכלו	זימון (על איזה אוכל – כותי ונכרי – נשים עבדים וקטנים – שיעור לחם – כיצד מזמנין בג' וי' וק' וכו' – שתי חבורות) – ברכת יין
ח'	אלו דברים	הלכות סעודה (קידוש – נטילת ידיים – מפת קינוח – כיבוד הבית) – הבדלה (סדר הברכות – איזה נר ובשמים) – מי ששכח לברך – יין של זימון – ענית אמן
ט'	הרואה	ברכות (נס – עקירת ע"ז – פלאי הטבע – הטוב והמטיב – דייין האמת – שהחיינו) – הצועק לשעבר – הנכנס לכרך – לברך על הרעה כמו על הטובה – כבוד הבהמ"ק – בברכות בבהמ"ק – שאלת שלום בשם

פאה

פרק		נושאים
א'	אלו דברים	אלו דברים שאין להם שיעור - שיעור ומקום פאה - מה חייב בפאה - פטור מעשרות עד שימרח
ב'	ואלו מפסיקין	המפסיק לפאה (זרעים - אילן) - העושה ב' גרנות - קצירה לא בבעלים
ג'	מלבנות התבואה	מלבנות התבואה - המנמר את שדהו - המחליק והמדל - האמהות של בצלים - מלבנות הבצלים - האחין שחלקו - שותפים - גודל השדה - הכותב נכסיו
ד'	הפאה נתנת במחובר	הפאה נתנת במחובר לקרקע - קנין פאה - ג' אבעיות ביום - נכרי שנתגייר - הקדיש ופדה - המזכה בפאה - פאה דנכרי - איזהו לקט - חורי הנמלים
ה'	גדיש	גדיש שלא לוקט תחתיו - הרוח שפזרה - שבלת שבקציר - לקט שנתערב - אין מגלגלים בטופח - בעה"ב העובר ממקום למקום - המחליף עם העניים - אריסות - המוכר שדהו - פועלים - הגוזל את העניים - שכחה (מי שכח - איפה שכח)
ו'	בית שמאי	הפקר - גודל שכחה - מקום שכחה - ראשי שורות - כמות שכחה פרט ולקט - הקמה מצלת - מינים שאין להם שכחה - הקוצר בלילה
ז'	כל זית	שכחה דזיתים - איזהו פרט - איזהו עוללת - המדל בגפנים - כרם רבעי - כרם שכולו עוללת - המקדיש כרמו - שכחה דעריס

ח'	מאימתי	מאימתי כל אדם מתרין בלקט - נאמנות דמתנת עניים - אין פוחתין לעניים בגורן - אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום - מי שיש לו לא יטול - (דיין שדן דין אמת - העושה א"ע חגר)
----	--------	---

דמאי

פרק	נושאים
א' הקלין שבדמאי	הקלין שבדמאי - מעשר שני של דמאי - אופנים שפטורים מדמאי - עשיית מצות בדמאי (עירוב - ברכת המזון וכו') - שמן של גרדי וסורק
ב' ואלו דברים	מינים של א"י וחול - המקבל עליו להיות נאמן -ההמקבל עליו להיות חבר - נחתום וחנוני וסוחרים בדמאי - מדידת גסה ודקה
ג' מאכילין את העניים דמאי	עניים אכסניא ופועלים בדמאי - המשליך בדרך - המחזיר לשוק - המוצא פירות בדרך - השולח לחבירו - פירות שהופקדו אצל ע"ה כותי ונכרי - הנותן לפונדקית ולחמותו
ד' הלוקח פירות	נאמנות של ע"ה בשבת ואצל תרומת מעשר שחזרה למקומה - המדיר את חבירו - הפרשת מעשר עני של דמאי - מתנות כהונה ועניים בשבת - נאמנות דע"ה בשליחות - גומלין
ה' הלוקח מן הנחתום	כיצד מעשרין דמאי וודאי - הלוקח מן הנחתום הפלטר והמנפול העני הסיטון ובה"ב - טבל משני מקומות - מעשרין משל ישראל על של נכרי - עציץ נקוב - תרומת דמאי על וודאי
ו' המקבל שדה	תרומות ומעשרות של המקבל והחוכר - המקבל מכהן לוי ישראל וירושלמי - המקבל זיתים לשמן - המוכר זיתיו - שותפות וירושה עם האינינו נאמן - ירושת גר ונכרי - הפה שאסר - ע"ה ששלח חבר

ז'	המזמין את חבירו	המזמין את חבירו - פועל שאינו מאמין לבה"ב - הלוקח יין מבין הכותים - המעשר מרחוק - שתי כלכלות של טבל - מאה טבל ומאה חולין - עשר שורות כדי יין
----	-----------------------	---

כלאים

פרק		נושאים
א'	החטים והזנבין	מינים שאינם כלאים זב"ז בזרעים אילן ובע"ח - הרכבה - הטומן לפת - הזורע חטה ושעורה
ב'	כל סאה	ביטול בזרעים - זורע ונמלך - תבואה שעלה בה אסטיס - שדה משר משר - סוף שדהו - המפסיק לכלאים - שדה קרחת קרחת - מין נוטה ע"ג מין אחר
ג'	ערוגה	ערוגה - תלם ואמת המים - סוף שדהו - שורת ירק בשדה ירק - הנוטע בגומא - שורת דלועים בשדה ירק - דלעת בתבואה
ד'	קרחת הכרם	קרחת הכרם - מחול הכרם - גדר הכרם - מחיצת הקנים - שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב - הנוטע שתי שורות - הנוטע כרמו של שש עשרה אמה
ה'	כרם שחרב	כרם דל - כרם נטוע על פחות מד' אמות - חריץ גת ושומרה בכרם - גפן בגת - בית בכרם - ירק בכרם - זרעים שנפלו בכרם - קוצים ומיני זרעים בכרם
ו'	איזהו עריס	עריס - המדלה את הגפן - אילן סרק - פסקי עריס - עריס היוצא מן הכתל - דברים יוצאים מן העריס
ז'	המבריד את הגפן	המבריד את הגפן - אלו אוסרין ולא מקדשין - המקדש דבר שאינו שלו - אונס - מאימתי מתקדש - עציץ נקוב
ח'	כלאי הכרם	איסורים בכלאים - לא תחרוש (גדר - עונש - איזה מינים אסורים) - איזה חיה ואיזה בהמה

ט'	אין אסור	שעטנז (איזה בד - איזה בגד) - מוכרי ותופרי כסות - בגדים שצריכים בדיקה - טווי וארוג - חיבור בגדים
----	-------------	--

שביעית

פרק		נושאים
א'	עד אימתי חורשין	חרישת שדה אילן ערב שביעית (עד אימתי - איזהו שדה אילן - שלש אילנות - עשר אילנות - עשר נטיעות - דלועים - עד אימתי נקראו נטיעות)
ב'	עד אימתי חורשין	חרישת שדה לבן ערב שביעית - עבודה באילנות ונטיעות ע"ש - נטיע הברכה והרכבה ע"ש - השרשה ע"ש - מניעת מים ע"ש - דלועים ע"ש - אורז בשביעית
ג'	מאיתי מוציאין זבלים	הוצאת זבל בשביעית (מתי - כמה - באיזה אופן - המדיר את שדהו) - המחצב - המסקל את שדהו - בנית מדרגות - אבני כתף - הבונה גדר - החופר
ד'	בראשונה היו אומרים	ליקוט עצים ואבנים - שדה שנעבדה - נכרים בשביעית - המדל המחליק המבקיע הקוצץ והמזנב - מאימתי אוכלין פירות בשביעית - מאימתי אין קוצצים האילן בשביעית
ה'	בנות שוח	בנות שוח - לוף בצלים ופוא - מכירת כלים פרה ופירות - השאלה לחשוד - נכרים
ו'	שלש ארצות	שלש ארצות - בצלים שצמחו - ירק מוצאי שביעית - אין מוציאין פירות שביעית לחו"ל - אין מביאין תרומה מחו"ל
ז'	כלל גדול זותא"	איזה מינים יש להם שביעית - סחורה עם פירות שביעית טריפות וטמאין וכו' - לולבין - ורד - נותן טעם

ח'	כלל גדול רבא ^ב	מלוגמא – אכילה שתיה סיכה – מכירת פירות שביעית – דמי שביעית – קציה דריכה וכו' בפ"ש – בישול בשמן של תרומה – דמי שביעית – שמן של שביעית – פת כותים – מרחץ
ט'	הפיגם	איזה מינים פטורים – ספיחים – שלש ארצות לבעור – עד מתי אוכלים – הכובש שלש כבשים – המלקט עשבים – רביעה שניה – אכילה אחר הבעור – פירות שנפלו בירושה או מתנה – חלה
י'	שביעית משמטת את המלוה	שמיטת כספים – מה נקרא מלוה – תקנת פרוזבול – איל כותבין פרוזבול אלא על הקרקע – כורת – המחזיר חוב בשביעית – (רוצח שגלה) – רוח חכמים נוחה הימנו

תרומות

פרק	נושאים
א' חמשה לא יתרמו	חמשה לא יתרמו - (חרש - קטן) - זיתים וענבים על שמן ויין - אין תורמין מן הלקט וכו' - חמשה לא יתרמו - אין תורמין לא במדה וכו' שמן ויין על זיתים וענבים - דבר שנגמרה מלאכתו
ב' אין תורמין	תרומת טמא וטהור - (איסור הנאה ממלאכות שבת) - אין תורמין ממין על שאינו מינו - יפה ומתקיים - מין היפה על הרע
ג' התורם	תרומה מסריח - שותפין - שליח - תרומת כרי בתוכו - סדר תרומה - טעות דיבור - תרומת עכו"ם
ד' המפריש	המפריש מקצת תרומה ומעשרות - שיעור תרומה - מתי מעשרים את הכלכלה - תרומה עולה באחד ומאה - שחורות ולבנות - קפוי פי מגורה - שתי קופות
ה' סאה תרומה	סאה תרומה שנפלה (טמאה וטהורה - חולין מרומה מ"ר מ"ש והקדש) - דמוע לפי חשבון - סאה תרומה שנפלה -
ו' האוכל תרומה שוגג	האוכל תרומה שוגג - המאכיל תרומה - הגונב תרומה - תשלומי תרומה
ז' האוכל תרומה מזיד	האוכל תרומה מזיד - המאכיל תרומה - שתי קופות שנפלה תרומה לאחת מהן

ח'	האשה	האשה שהיתה אוכלת בתרומה - חצר ושבת קובעים למעשר - משקים מגלין - נקורי תאנים - ספק טמאה בתרומה - תרומה שהולך לאבוד - אין דוחין נפש מפני נפש
ט'	הזורע	הזורע תרומה - גדולי תרומה וטבל וכו' - פירות נכרי - שתילי תרומה שנטמאו
י'	בצל	נותן טעם - חימוץ תרומה - ריח תרומה - תלתן - זיתים - דגים וחגבים טמאים - כיבוש שילוק ובישול
י"א	אין נותנים	איבוד תרומה - משקה תרומה - עשיית משקה מאוכל - עקצים וגריעינים - שאריות תרומה - כרשיני תרומה - שמן שריפה

מעשרות

פרק		נושאים
א'	כלל אמרו במעשרות	מה חייב במעשרות - מאימתי חייב - איזהו גרנן למעשרות
ב'	היה עובר	אכילת עראי (מקום - תרומה - מכורה) - פועל העושה בתרומה
ג'	המעביר	פועל העושה בתרומה - מצא פירות בדרך - חצר הקובעת למעשרות - פירות גדלים בחצר - הנוטה לחצר
ד'	הכובש	איזה פעולות קובעים למעשר - מינים החייבים זרע וירק וכו'
ה'	העוקר	גמר מלאכה - מכירת טבל - שדה בסוריא - המתמד - חורי הנמלים - מינים של הפקר - זרעים שאינן נאכלים

מעשר שני

פרק	נושאים
א' מעשר שני	מכירה וכדומה של מ"ש מעשר בהמה ובכור - חילול מ"ש - יצא העור לחולין - לא קנה מעשר - יאכל כנגדו
ב' מעשר שני	מ"ש ניתן לאכילה לשתיה ולסיכה - תלתן - כרשינים - מעות מ"ש שנתערבו - הפורט מעות מ"ש - מקצת בנין טמאים
ג' לא יאמר	מתנה - קנית תרומה ושלמים - חילול מעות - קליטת החומות - (לשכות בהמ"ק) - מ"ש שנטמא - המשאיל קנקן למ"ש - יצא קנקן לחולין
ד' המוליך פירות	מחיר פדיון מ"ש - חומש - מערימין על מ"ש - חילול ע"י מכירה - קריאת שם (מ"ש גט וקידושין) - שינוי בשווי המעות - המוציא מעות וכלים
ה' כרם רבעי	ציון פירות וקבר - תחום פדיון כ"ר - חומש ומתנת עניים - כיצד פודים נ"ר - בעור (בזמן הבית - בזה"ז - עונת המעשרות) - פירותיו רחוקים ממנו - מעשה בר"ג והזקנים - ודוי - יוחנן כ"ג

חלה

פרק		נושאים
א'	חמשה דברים	ה' מיני דגן (חלה - חדש - מצה - נדר - מעשר) - חייב בחלה ופטור ממעשר - חייב במעשר ופטור מחלה - סוגי עסה - שאור - עסת הכלבים - חלה ותרומה
ב'	פירות חו"ל	פירות ועפר חו"ל - ברכת הפרשת חלה - צירוף עסות - המפריש חלתו קמח - כמות קמח חייב - שיעור חלה - עסה טמאה
ג'	אוכלין עראי	גלגול עסה - דמוע טמאה והקדש אצל עסה - (המקדיש פירות) - עסת עכו"ם - צירוף אורז - חלה תרומה ומעשר לפי חשבון - נותן טעם
ד'	שתי נשים	צירוף מינים (ב' נשים - ב' מינים - אורז - תרומה חדש וישן) - הנוטל חלה מן הקב - חלת דמאי - סוריא - ג' ארצות לחלה - הנתן לכל כהן - חלה וקרבן מחו"ל

ערלה

פרק		נושאים
א'	הנוטע לסיג	איזה נטיעה חייב בערלה - אילן שנעקר - הברכה - ערלה (וכלאים) שנתערב - מה נחשב לפרי
ב'	התרומה	ביטול דאחד ומאה ומאתים - המחמץ וכו' - צירוף איסורים - נותן טעם - כלים שסכן בשמן טמא - צירוף תרומה וכלאים - נ"ט בקדשים
ג'	בגד	הצובע בערלה - האורג באיסורי הנאה - ביטול באחד ומאתים - דבר שדרכו למנות - ספק ערלה

בכורים

פרק		נושאים
א'	יש מביאין	מי שאינו מביא - ז' מינים - מי שמביא ואינו קורא - (בת גר לא תנשא לכהונה) - בעלות שדה לחייב בבכורים - חייב באחריותם - מי שמביא וקורא
ב'	התרומה	תכונות תרומה בכורים ומעשר - אתרוג שוה לאילן - דם מהלכי שתים - כוי
ג'	כיצד	כיצד מפרישין הביכורים - כיצד מעלין את הביכורים - הקריאה - תוספות ועטור בכורים - הביכורים כנכסי כהן
ד'	אנדרוגינוס	אנדרוגינוס

סדר מועד

שבת

פרק	נושאים
א' יציאות שבת	הוצאה - גזירי ערב שבת (ספר - מרחץ - ברסקי - אכילה - דין) - הפסקת לימוד התורה לק"ש ותפילה - לא יקרא לאור הנר - לא יאכל זב עם זבה - י"ח גזרות בו ביום - גזירי ערב שבת (אין שורין - פשטן וצמר - מצודות - אין מוכרין לנכרי - עורות לעבדן וכלים לכובס - קורות בית הבד ועיגולי הגת - אין צולין - פת לתנור - חררה ע"ג גחלים - קרבן פסח - מאחיזין את האור)
ב' במה מדליקין	שמן ופתילה - (טומאת אוהלים ובגדים) - הכשר נר - המכבה - שלש עבירות (נדה חלה ונר) - שלש דברים (עשרתם ערבתם והדליקו) - ספק חשיכה
ג' כירה	שהייה וחזרה - בישול והטמנה - בישול בי"ט - ביטול כלי מהיכנו - מוקצה - כיבוי
ד' במה טומנין	הטמנה - מוקצה
ה' במה בהמה	הוצאה דבהמה - טבילת כלים - לא יקשור גמלים - (שעטנז)
ו' במה אשה	הוצאה דלבוש - טבילה - (מוקצה) - (טומאת כלים) - (בהמ"ק) - דרכי האמורי
ז' כלל גדול	חיוב חטאת - ל"ט מלאכות - הוצאה - שיעורי הוצאה דמאכל בהמה ואוכלין

ח'	המוציא יין	שיעורי הוצאה
ט'	רבי עקיבא	ע"ז - טהרת ספינה - ערוגה - שכבת זרע - שלישי למילה - שעיר המשתלח - סיכה בי"כ - שיעורי הוצאה - הוצאה
י'	המצניע	הוצאה (המצניע - בת אחת - כל הקופה - דרך הוצאה - מלאכת מחשבת - העושה את כולה - טפל ועיקר) - תלישה באדם - הגודלת הכוחלת והפוקסת - התולש מעציץ נקוב
י"א	הזורק	הוצאה (הזורק - המושיט - גזוזטראות - עגלות) - רשויות (בור - סלע - כותל - נתגלגל - ים - רקק המים - יבשה - ספינב) - חייבי חטאות תחילתן שוגג וסופן שוגג
י"ב	הבונה	שיעורים דמלאכות (בונה - מכה בפטיש - חורש - זורע - מעמר) - הכותב
י"ג	האורג	האורג - העושה שני בתי נירין - התופר - ההורס - המקלקל - המלבן - המנפץ - הצובע - הטווה - הצד
י"ד	שמונה שרצים	צידה וחבלה דבעל חי - מי מלח - רפואה בשבת
ט"ו	אלו קשרים	קשירה - קיפול בגדים - הכנה לחול - קרבנות שבת וי"כ
ט"ז	כל כתבי	מצילין מן הדלקה (ספרים - תפילין - מזון - בגדים) - עצירת דליקה - אמירה לנכרי - שביתת קטן - מוקצה - הנאה ממלאכת נכרי

י"ז	כל הכלים	מוקצה (דלתות הכלים - כלי שמלאכתו לאיסור) - (טואמת כלים) - מוקצה (שברי כלים - הזמנה - בסיס) - מחזי כבנין (פקק החלון - כיסוי כלים)
י"ח	מפנין	טרחה - מוקצה - מדדין - הבערה ד' אמות ברה"ר - טרחה - מילדים את האשה
י"ט	רבי אליעזר דמילה	מילה בשבת (הוצאה - לעשות ברזל - חיתוך פריע ומציצה - אספלנית וכמון - חלוק וסמרטוט - מרחיצין את הקטן) - שני תינוקות - קטן נמול לשמנה - ציצין המעכבין - מל ולא פרע
כ'	תולין	בורר - אנומלין - חילתית - בורר - גורפין ומסלקין - מוקצה - מכבש
כ"א	נוטל	מוקצה (ילד - בסיס - אגב - טילטול מן הצד) - כיבוס - מוקצה - סחיטה
כ"ב	חבית	חבית שנשברה - סחיטה - בישול - מקלקל - פתח נאה - בונה - ממרח - תבשיל בבור - אלונטית - רפואה
כ"ג	שואל	ודבר דבר (שאלה - מונה - מפיס - מטילין חלשים - שכירת פועלים) - מחשיכין - מלאכת נכרי - צרכי המת
כ"ד	מי שהחשיך	מי שהחשיך - מאכילין בהמות (לשוויה אוכל - טירחה - אובסין וכו' - מוכן לבהמה) - נדרים - פוקקין ומודדין וקושרין

עירובין

פרק		נושאים
א'	מבוי שהיא גבוה	מבוי - שירא שחנתה בבקעה - (גולל - גיטין - ד'
ב'	עושין פסין	עושין פסין - גינה וקרפף - חצר - (מרור)
ג'	בכל מערבין	בכל מערבין ומשתתפין (מים ומלח - תרומה ודמאי וכו' - השולח ערובו - נתנו באילן או בור - נתגלגל) - מתנה אדם על ערובו (יום אחד - שני ימים) - (ראש השנה)
ד'	מי שהוציאוהו	הוציאוהו או יצא מתחומו - חשכה לו חוץ לתחום - ד' אמות - מי שבא בדרך וחשכה לו - העני מערב ברגליו - מי שיצא לערב - מי שיצא חוץ לתחום
ה'	כיצד מעברין	כיצד מעברין את הערים - נותנים וקרפף לעיר - שלשה כפרים המשלשים - מדידה (חבל - מבליעין - מקדרין בהרים - מומחה) - עיר של יחיד או רבים - מי שרחוק מערובו - עיר גדולה וקטנה - מערה
ו'	הדר	הדר עם הנכרי בחצר - שכח אחד ולא ערב - מאימתי נותנין רשות - שותפים - חמש חבורות - האחין השותפין - חמש חצירות - שתי חצירות
ז'	חלון	מחיצה ופתח בין שתי חצירות - כיצד משתתפין במבוי (נתמעט האוכל - כמה הוא שעורו) - שירי ערוב - בכל מערבין ומשתתפין - חנוני

ח'	כיצד משתתפין בתחומין - שעורו - חצר ומרפסת - בית שער - המניח ביתו - בור - אמת המים - גזטרא - שופכין	
ט'	גגות - חצר שנפרצה - עליה ע"ג שני בתים	כל גגות
י'	ענינים שונים (תפילין - ספר - זיז - השתנה - שתיה - בור - אילן המסך) - נגר - מחזירין ציר ורטיה - גמי - שרץ	המוצא תפילין

פסחים

פרק	נושאים
א' אור לארבעה עשר	בדיקת ושריפת חמץ - (מוסיפים טומאה על טומאתו)
ב' כל שעה	ביעור חמץ - איסור הנאה - חמץ של נכרי - מצה ומרור - עניני חמץ - בישול קרבן פסח
ג' אלו עוברין	איסור חמץ - ביעור חמץ
ד' מקום שנהגו	עניני "מקום שנהגו" - מלאכה בי"ד ניסן - (אנשי יריחו - חזקיהו המלך)
ה' תמיד נשחט	עבודת קרבן פסח
ו' ואלו דברים	עבודת קרבן פסח בשבת - חגיגה - שחיטת פסח בשבת
ז' כיצד צולין	צלית קרבן פסח - טומאה אצל קרבן פסח - נותר ויצא ושבירת עצם ואכילת קרבן פסח
ח' האשה	שחיטת פסח למי - מינוי פסח - אכילת קרבן פסח
ט' מי שהיה	פסח שני - עניני קרבן פסח (פסח בטומאה - תמורת פסח - הפרשת פסח - פסח שנתערב או שנאבד)
י' ערבי פסחים	ליל הסדר

שקלים

פרק	נושאים
א' באחד באדר	חודש אדר - כללי שקלים - קלבון
ב' מצרפין שקלים	עניני שקלים - מותרות מעות הקדש וצדקה
ג' בשלשה פרקים	איך תורמים את השקלים
ד' התרומה	מה היו עישין עם התרומה ומותרה ועוד מותרות - המקדיש נסכיו - המספק לגזבר
ה' ואלו הם הממונים	ממוני המקדש חתפקידיהם
ו' שלשה עשר שופרות	י"ג שופרות שולחנות השתחויות ושערים היו במקדש - מקום הארון - נדבת בהמ"ק
ז' מעות שנמצאו	מעות בשר ובהמה שנמצאו - תקנות ב"ד לגבי קרבנות
ח' כל הרוקין	רוקים וכלים הנמצאים בירושלים - פרוכת ובשר קדשים שנטמאו - מידת הפרוכת - קרבנות - שקלים - ביכורים

יומא

פרק		נושאים
א'	שבעת ימים	שבעת ימים קודם יה"כ - ערב יה"כ - ליל יה"כ ורגלים
ב'	בראשונה	תרומת המזבח - ארבעה פייסות - עבודת התמיד ועולת ציבור - קרבן יחיד
ג'	אמר להם הממונה	עבודת יה"כ (תמיד - קטורת בהיכל - נרות - חביתי כ"ג - פר כ"ג) - בגדי כ"ג - אלו לשבח ואלו לגנאי (בעניני בהמ"ק ומעשה הכתב)
ד'	טרף בקלפי	עבודת כ"ג (גרלות - פרו שני - חתיית גחלים) - מספר מערכות
ה'	הוציאו לו	עבודת כ"ג (קטורת לפני ולפנים - הזיית דם פרו ודם השעירה בקה"ק - דם הפר ודם השעירת בהיכל - דם הפר והשעיר ביחד במזבח הזהב והמזבח החיצון)
ו'	שני שעירי	שני שעירי יה"כ - סדר שעיר המשתלח - עבודת פר ושעיר הנשרפין
ז'	בא לו כהן גדול	עבודת כ"ג (קרה"ת - ברכות - אילו ואיל העם ושבעת כבשים - פר העולה ושעיר הנעשה בחוץ - הוצאת כף ומחתה - קטורת - נרות) - בגדי כהונה
ח'	יום הכיפורים	עינוי יה"כ - ספק נפשות בשבת - כפרה ותשובה

סוכה

פרק		נושאים
א'	סוכה	הכשר סוכה
ב'	הישן	קיום מצות סוכה - הכשר סוכה - חיוב סעודות בסוכה - חיוב ופטור ממצות סוכה
ג'	לולב הגזול	הכשר ד' מינים - איגוד ד' מינים - נענוע ד' מינים - הלל - ד' מינים בשבת וי"ט
ד'	לולב וערבה	לולב ערבה הלל שמחה וניסוך המים
ה'	החליל	החליל - שמחת בית השואבה - שופר בבהמ"ק - קרבנות החג - משמרת כהונה

ביצה

פרק		נושאים
א'	ביצה	נולד - שאור וחמץ - כיסוי הדם - סולם - גוזלות - תריס - עלי - עור לפני הדרסן - הוצאה - חלה מתנות ותרומה - תבלין נידוכין - בורר - משלין אוכלים וכלים
ב'	י"ט	עירוב תבשילין - טבילה והשקה - סמוכה - הבערה שלא לצורך אכילה - ג' חומרות וג' קולות של רבן גמליאל (הטמנה - זקיפת מנורה - אפיה - מכבדין - מוגמר - גדי מקול) - ג' התירים של רבי אלעזר בן עזריה (פרתו - מקדרין - סחיקת פלפלין) - טומאת כלים - גררת כלים
ג'	אין צדין	צידה - אכילת בהמה - שחיטת מסוכנת - מוקצה - נימנין על הבהמה - אין שוקלין - אין משחיזין
ד'	המביא	עובדין דחול - נוטלין ומבקעין עצים - מוקצה - עשיית נר - אוכל נפש - אין מנהיגין את הבהמה - מוקצה - מוליד - תיקון מנא - מוקצה

ה'	משילין	טירחה
		שבות (עולין באילן - רוכבין על גבי בהמה - שטין - מטפחין - מספקין - מרקדין) רשות (דנין - מקדשין - חולצין - מיבמין מצוה (מקדישין - מעריכין - מחרימין - מגביהין תרומות ומעשרות אוכל נפש תחומין דבהמה וכלים - (מעילה) השקה ושחוטה

ראש השנה

נושאים	פרק	
ארבעה ראשי שנים - בארבעה פרקים העולם נידון - השלוחין יוצאין - הליכת עדי החודש	ארבעה ראשי שנים	א'
כשרות עדי החודש - כיצד היו משיאין משואות - עדות החודש - התירי אלפיים אמה - בדיקת עדי החודש - קידוש החודש - בדיקת עדי החודש - כח בית דין	אם אינן מכירין	ב'
קידוש החודש - שופר וחצוצרות - תקיעת שופר - מסתכלין כלפי מעלה - מוצאין את הרבים יד"ח	ראוהו בית דין	ג'
תקיעת שופר בשבת - תקנות של רבן יוחנן	י"ט	ד'

תענית

פרק		נושאים
א'	מאימתי	מזכירין ושואלין גשמים - מתי מתענים ומתרעים על עצירת גשמים
ב'	סדר תעניות כיצד	סדר תעניות - אנשי משמר ואנשי מעמד - מגילת תענית - מתי אין גוזרין תעניות
ג'	סדר תעניות אלו	סיבות אחרות לתעניות (צמחים ששנו - שפסקו גשמים בין גשם לגשם - ירדו לזה אבל לא לזה - דבר - מפלת - השדפון - הירקון- הארבה - החסיל - רעה - חרב) על אלו מתרעין בשבת (עיר שהקיפוח גוים או נהר - ספינה המטרפת בים) חוני המעגל
ד'	בשלשה פרקים	נשיאת כפיים - מעמדות - זמן עצי כהנים והעם - חמשה דברים ארעו את אבותינו בי"ז בתמוז וחמשה בט' באב - הלכות ט' באב - ט"ו באב ויה"כ

מגילה

פרק	נושאים
א' מגילה נקראת	זמן קריאת מגילה - מאחרין ולא מקדימין (עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל) - סוגיות של אין בין (חודש אדר - י"ט ושבת ויה"כ - נדר ונדבה - זב - מצורע - סת"ם - כהן גדול - במה ובהמ"ק)
ב' הקורא למפרע	קריאת מגילה - מגילה עצמה - זמן של מצות שונות של היום ושל הלילה
ג' בני העיר	קדושת בה"כ ודיניה - ד' פרשיות - הפטרה - קריאת התורה
ד' הקורא עומד	קריאת מגילה - קריאת התורה - מצות שצריכות עשרה - הפורס על שמע - נשיאת כפיים - העובר לפני התבה - תפילין - על מה משתקין אותו

מועד קטן

פרק	נושאים
א' משקין בית השלחין	משקין בית השלחין – עושין את האמה – עושין צרכי רבים – צדין את האישות – מקרין את הפצה – ראוין את הנגעים – ליקוט עצמות – צרכי המת – נישואין – תפירה – מעמידים תנור וכירים
ב' מי שהפך	דבר האבד (זיתים – יין – פירות – פשתן) – קנינים במועד (בתים עבדים ובהמה) – טירחה – דבר האבד (קציעות) – קנינים במועד (פרות כסות וכלים) – צידה וכתישה לצורך המועד
ג' ואלו מגלחין	גילוח כיבוס כתיבה וטויה במועד – גזירת שבעה ושלושים – אבילות והספד במועד ר"ח חנוכה ופורים – העתיד לבא

חגיגה

פרק	נושאים
א' הכל חייבים בריאה	מצות ריאה – שלמי חגיגה ועולת ריאה ושלמי שמחה (דמי קרבן – סוג קרבן – זמן הקרבה) – מעות שאינו יכול לתקון – מהות סוגיות (התר נדרים – שבת חגיגות והמעילות – הדינין והעבודות הטהרות והטמאות ועריות)
ב' אין דורשין	לימוד עריות מעשה בראשית ומרכבה – כבוד קונו – סמיכת קרבנות בי"ט – יום טבוח – נטילת ידים – טבל והוחזק – בגדי עם הארץ מדרס לפרושים
ג' חומר בקודש	<ul style="list-style-type: none"> • חומרי קודש (טבילת כלים בתוך כלים – אחורים ותוך ובית הצביטה – הנושא את המדרס – בגדי אוכלי תרומה – קושר ומתיר – כלים הנגמרים בטהרה – צירוף כלי – הרביעי בקדש – טומאת ידים – אוכלים בידים מסואבות – אונן ומחוסר כיפורס) • חומרי תרומה (נאמנות של עם הארץ על יין ושמן) • נאמנות של עם הארץ וגנבים וגבאים על כלים • הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו • מעבירין על טהרת העזרה • כלי בהמ"ק

סדר נשים

יבמות

פרק	נושאים
א' חמש עשרה	חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן – שש עריות חמורות מאלו – ב"ש מתירין
ב' כיצד	אשת אחיו שלא היה בעולמו – אסור ערוה מצוה וקדשה – אח מכל מקום – בן מכל מקום – מי שקדש אחת משתי אחיות – מצוה בגדול ליבם – הנטען על אשה – החשוד על אשה
ג' ארבעה אחים	אחים נשואים לאחיות – ספק קדושין וגרושין – אחים נשואים לנכריות – שנים שהחליפו ארוסות בחופה
ד' החולץ ליבמתו	חליצה ויבום במעברת – שומרת יבם שנפלו לה נכסים – היא כאשתו לכל דבר – מצוה בגדול לפנינו ליבם – נכסי המת – החולץ אסור בקרובותיה – שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה – להמתין שלשה חדשים – ד' אחים שמתו – נשוי שתי נשים ומת – המחזיר גרושתו – איזהו ממזר – אשתו שמתה
ה' רבן גמליאל	גט אחר גט וכו' (יבמה אחת ליבם אחד – שתי יבמות ליבם אחד)
ו' הבא על יבמתו	לא חלק בין ביאה לביאה ביבום ועריות – נשואי כהן גדול והדיוט – פריה ורביה
ז' אלמנה לכהן גדול	אכילת תרומה של עבדי אשת כהן – מי מאכיל ומי פוסל בתרומה

ח'	הערל	ערל טמא פצוע דכא וכרות שפכה בתרומה – איזהו פצוע דכא וכרות שפכה – מי אסור לבא בקהל ה' – סריס אילונית אנגדרוגינא וטמטום ביבום ותרומה
ט'	יש מותרות	מי מותר לנשא וליבם למי – איסור שניות – תרומה ומעשר אצל אשה נשואה ואם שי לה בן
י'	האשה רבה	הנשאת ע"פ ע"א שמת בעלה – ע"פ שני עדים – יבום ע"פ ע"א – ע"א שמתה אשתו – בן ט' שנים ויום אחד אצל יבום – בן כ' שלא הביא ב' שערות
י"א	נושאים על האנוסה	נושאים על האנוסה ועל המפתה – בני גיורת ושפחה – נשים שנתערבו ולדותיהן (נכריות – אשה וכלתה – כהנת ושפחתה) – ספק בן ט' לראשון בן ז' לאחרון
י"ב	מצות חליצה	חליצה (בית דין – סנדל – בלילה – בשמאל – רקיקה – קריאה) – חליצת חרש וקטן – חלצה בשנים – כיצד מצות חליצה
י"ג	בית שמאי	מאון (מי – למי – בית דין) – מאון וגט – המחזיר את גרושתו – יבום של קטנה וחרשת – יבם קטן – האומרת לא נבעלתי – הנודרת הנאה מיבמה
י"ד	חרש	קידושין גרושין יבום וחליצה של חרש פקח חרשת ופקחת
ט"ו	האשה שלום / האשה שהלכה	האומרת מת בעלי – ע"א שמת בעלה או ב' עדים – האומרת מת בעלי וחמי – קדש אחת מה' נשים ואינו יודע איזו – גזל אחד מה' ואינו יודע מאיזה – האומרת מת בעלי ובני ויבמי וכו'

ט"ז	האשה בתרא	ספק צרתה מעברת או שנולד לה יבם - ספק שמת יבמה - איך מעידים שמת - נפל למים - שמיעת קול שמת - משיאין ע"פ ע"א עד מפי עד מפי עבד וכו'
-----	--------------	---

כתובות

פרק	נושאים
א' בתולה נשאת	בתולה נשאת – ערך כתובה – למי יש טענת בתולים – היא אומרת נאנסתי או מוכת עץ אני או נבעלתי לאיש כשר – רוב עיר כשרים
ב' האשה שנתארמלה	היא אומרת בתולה נשאתני – שדה זו של אביך היתה – עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה – האומר זה כתב ידי – האומרת אשת איש הייתי או נשביתי – עדים גומלין דשבויה וכהן – מעלין לכהונה ע"פ ע"א – אשה ועיר שנחבשה – להעיד בגדלן מה שראו בקטנן
ג' אלו נערות	למי יש ואין קנס דקטנה – המפתה והאונס (ג' וד' דברים – שותה בעציו – יתומה שנתגרשה – איזהו בשת פגם וקנס) – מכר וקנס – מודה בקנס פטור
ד' נערה שנפתתה	מתי הד' דברים לאביה או לעצמה – כתובה של אביה וא של עצמה – הגיורת שנתגירה בתה עמה – זכות האב והבעל – מתי היא ברשות הבעל – חיוב מזונות בתו – תנאי בית דין בכתובה (מנה מאתים – כל נכסיו – אפרקניך ואותבניך או אהדרניך – פדיון – רפואה – בנין דכרין – בנן נקבן – תהא יתבא בביתי)
ה' אף על פי	המוסיף והפוחת ממנה מאתים – י"ב חודש לפרנס את עצמם – ממתי האשה אוכלת בתרומה – המקדיש מעשה ידי אשתו – מלאכות שהאשה עושה לבעלה – המדיר את אשתו מתה"מ – עונה – המורדת – חיובי מזון וכסות (המשרה ע"י שליש – בגדים – מעה כסף – ליל שבת) – מעשה ידיה

ו'	מציאת האשה	מציאה מעשה ידיה וירושה – הפוסק מעות לחתנו – כמה כסף מגיע לבת הנשאת – המשליש מעות לבתו
ז'	המדיר	המדיר את אשתו מלהנות לו או שלא תטעום או שלא תתקשט וכו' – אלו יוצאות שלא בכתובה – מתי נדרים ומומים מבטלים קידושין – מום באיש – אלו כופין אותו להוציא
ח'	האשה שנפלו	האשה שירשה נכסים כסף עבדים וקרקע – המשקיע בנכסי אשתו – שומרת יבם שירשה – שומרת יבם שמתה – דין יבם בנכסי המת – כתובת יבמה
ט'	הכותב לאשתו	דין ודברים אין לי בנכסיד – מת והניח אשה ובעל חוב ויורשים – המושיב את אשתו חנונית – נדר ושבועה אין לי עליך – מתי היורשים משביעין אותה – הפוגמת כתובתה – מתי היא גובת כתובתה בשבוע – גט בלא כתובה
י'	מי שהיה נשוי	מי שהיה נשוי שתי נשים ומת – בנין דכרין – מי שהיה נשוי ג' או ד' נשים ומת – שלש שתביעותם חוזרות חלילה
י"א	אלמנה נזונת	מעשה ידים וקבורה של אלמנה – מכירת קרקע ע"י אלמנה למזונות ולכתובה – מכירת בית דין – כתובה של הממאנת השניה והאילונית וכו'
י"ב	הנושא את האשה	הזן את בת אשתו – זכות אלמנה לדור בבית בעלה – גבית כתובה עד כ"ד שנים

י"ג	שני דייני גזירות	<ul style="list-style-type: none"> • שני דינים של חנן (מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות – המפרנס אשתו של מי שהלך למדינת הים) • שבעה דינים של אדמון (מי שמת והניח בנים ובנות – הטוען כדי שמן – הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל – העורר על השדה – האובד דרך שדהו – הקונה שדה מבעל חובו – שנים שלוו זמ"ז) • שלש ארצות לנשואין • מעות כתובה
-----	---------------------	---

נדרים

פרק		נושאים
א'	כל כנויי	ידות וכנויי נדרים וחרמים ושבועות ונזירות
ב'	ואלו מותרין	לשונות שאינם או שישנם של נדרים - חומר בשבועות - חומר בנדרים - נדר בתוך נדר - סתם נדרים להחמיר - קלות ראש בנדרים
ג'	ארבעה נדרים	נדרי זרוזין הבאי שגגות ואונסים - נדר שהותר מקצתו - נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין - דברים שבלב - פירוש לשונות שונים של נדרים - (גדולה מילה)
ד'	אין בין	המודר מאכל - המודר הנאה (עשיית מצות - הנאה גופני - שדהו - שאלה והלואה - אין לו מה יאכל)
ה'	השותפין	מודר הנאה בשותפים - מודר הנאה ושינוי רשות - דבר של עולי בבל ואותה העיר - הכותב חלקו לנשיא - אין לו מה יאכל
ו'	הנודר מן המבושל	פירוש לשונות שונים של מאכלים בנדרים
ז'	הנודר מן ירק	פירוש לשונות שונים בנדרים (אוכל - בגד - בית - מטה - עיר) - פירוש לשונות של נדר (פירות - אשה)
ח'	קונם יין	פירוש לשונות של זמן בנדרים - הפרה שלא ע"פ חכם - כוונה בנדרים

ט'	רבי אליעזר אומר	פּוֹתַחִין בַּכְבוֹד אֲבִיו וְאִמּוֹ כְבוֹד הַמָּקוֹם נוֹלַד פְּסוּקִים כְּתוּבָת אִשְׁתּוֹ יָמִים טוֹבִים וּשְׁבִתוֹת - נֹדֵר שֶׁהוּא מְקַצֵּתוֹ - פּוֹתַחִין בַּכְבוֹד עֲצָמוֹ וּבָנָיו - נֹדֵר טַעוֹת
י'	נערה המאורסה	הַפֶּרֶת נִדְרִים שֶׁל נַעֲרָה הַמְּאֻרְסָה וְשׁוֹמֵרֶת יָבָם - הַפֶּרֶת בַּעַל לִאִשְׁתּוֹ
י"א	ואלו נדריס	נִדְרֵי עֵינָיו נֶפֶשׁ - נִדְרִים בֵּינוֹ לְבֵינָה - הַפֶּרָה בְּטַעוֹת - קִיִּים וְהַפֵּר בַּמִּקְצֵת - אִינִי יוֹדֵעַ שִׁישׁ מִפִּירִין - הַמִּדֵּר הַנָּאָה מִחֲתָנּוֹ - נֹדֵר אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה - תִּשַּׁע נַעֲרוֹת - אִינִי נִהְיִית לֵאבָא וְלֵאבִיךְ - שְׁלֹשׁ נָשִׁים

נזיר

פרק		נושאים
א'	כל כנויי נזירות	ידות וכנויי נזירות – נזיר שמשון ונזיר עולם – סתם נזירות ל' יום – נזיר יותר מל' יום ויותר מפעם א'
ב'	הריני נזיר	לשונות של הריני נזיר – הרי עלי לגלח נזיר – הריני נזיר לכשיהיה לי בן
ג'	מי שאמר	מתי יום ל' – נטמא יום אחרון – משנזר בבית הקברות – נזירות בחו"ל – ב' כתי עדים
ד'	מי שאמר	האומר ואני – אשה שבעלה הפר נזירותה – האיש מדיר את בנו בנזיר – האיש מגלח על נזירות אביו
ה'	ב"ש אומרים	הקדש טעות – הנשאל על נזירותו – (קרא לתשיעי עשירי) – בהמה שנגנבה ובהמ"ק שחרב – הריני נזיר שזה פלוני או שזה חיה
ו'	שלשה מינין אסורין	איסור יוצא מן הגפן – איסור גילוח – אל תשתה אל תשתה – הטומאה והתגלחת סותרין – היוצא מן הגפן לא הותר מככלו – תגלחת הטומאה והטהרה כיצד – קרבנות – תחת הדוד – קרבן פסול – נזרק עליו דם ונטמא
ז'	כהן גדול	כהן ונזיר במת מצוה – על אלו טומאות הנזיר מגלח – ביאת מקדש
ח'	שני נזירים	נטמא א' מב' נזירים ואינו יודע איזה – נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק

ט'	הגויס אין להם	הגויס אין להם נזירות - נשים ועבדים בנזירות - נזיר שגלח ונודע שנטמא - (המוצא מת - ספק נגעים - בז' דרכים בודקין את הזב - המכה את חברו) - נזיר היה שמואל
----	------------------	---

סוטה

פרק	נושאים
א' המקנא לאשתו	כיצד קנוי – אלו אסורות מלאכול בתרומה – כיצד משקין אותה – מדה כנגד מדה (שמשון ואבשלום) – (מרים יוסף ומשה)
ב' היה מביא	הבאת מנחתה – מים ועפר של מחיקה – כתיבת מגילה – על מה היא אומרת אמן אמן
ג' היה נוטל	עבודת מנחתה – מחיקת מגילתה – זכות תולה – (תפלות – חסיד שוטה וכו') – אלו שמנחותיהן נשרפות – (מה בין כהן לכהנת ובין איש לאשה)
ד' ארוסה	אלו לא שותות ולא נוטלות כתובה – אלו נוטלות ולא שותות – שאר כל הנשים או שותות או לא נוטלות כתובה – ואלו שבית דין משקין להן
ה' כשם שהמים	גם המים בודקין אותו – גם אסורה לבועל – דרשות דבו ביום (ככר שני מטמא את השלישי – אלפיים אמה סביב העיר – איך אמרו אז ישיר – איוב עבד מאהבה)
ו' מי שקינא	איזה עדות אוסרתה ואיזה פוסלתה מכתובתה – עדות סתירה ועדות טומאה – עדים מכחישים
ז' אלו נאמרים	אלו נאמרים בכל לשון ואלו נאמרים בלשון הקודש (מקרא בכורים – חליצה – ברכות וקללות – ברכת כהנים – ברכות כהן גדול – פרשת המלך – אגריפס המלך)

ח'	משוח מלחמה	משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם – מי חוזרין מן מערכי מחלמה – ואלו שאינן חוזרין – ואלו שאינן זזין ממקומן – הירא ורך הלבב – תחילת ניסה נפילה – מלחמת רשות מצוה וחובה
ט'	עגלה ערופה	זקנים של עגלה ערופה – באיזה הרוג – מאיזה עיר מודדין – (מת מצוה קונה מקומו) – איך מודדין – עריפת העגלה – נמצא ההורג – ע"א אומר ראיתי את ההורג – בטלה עגלה ערופה המים המרים והאשכולות – תקנות יוחנן כהן גדול – בטלו השיר אורים ותומים השמיר נופת צופים ואנשי אמנה – תוצאי חורבן בהמ"ק – עטרות חתנים – משמת ר' מאיר בן עזאי בן זומא וכו' – אגדות משחרב בהמ"ק – מימרא דפנחס בן יאיר

גיטין

פרק	נושאים
א' המביא גט	המביא גט ממה"י - גבולות א"י - יתקיים בחותמיו - גט שחרור עבדים - הבדלים בין שטרות לגט ושחרור - האומר תנו גט זה לאשתי - תנו מנה לפלוני
ב' המביא גט	הלכות בפני נכתב ובפני נחתם - נכבת ביום ונחתם בלילה - במה ועל מה כותבים גט - מי כשר לכתוב ולהביא גט
ג' כל גט	כתיבה לשמה - טפסי גיטין ושטרות - המביא גט ואבד - חזקת חיים של זקן וחולה ועוד - המביא גט וחלה - חזקת קיום של מעות ופירות (בג' פרקים בודקין את היין)
ד' השולח	ביטול גט - שלש תקנות דרבן גמליאל הזקן (ביטול גט - כל שם שיש לו - אלמנה נפרעת מיתומים) - עוד תקנות של תיקון העולם (פרוזבול - עבד שפדאוהו - עבד שהיה אפותיקי - משחציו עבד וחציו בן חורין - עבד הנמכר לגוי - פדיון שבויים וספרים - המוציא את אשתו משום שם רע נדר ואילונית - המוכר עצמו ובניו ושדהו לגוי)
ה' הנזקין	נזקין כתובה פריעת חוב וכו' מקרקע - המוציא מציאה - יתומים ואפטרופוס - היזק שאינו ניכר - גט דחרשת - תרומה דקטנה נשואה - מריש גזול - חטאת גזולה - סיקריקון - חרש רומז - קנין הפעוטות - דרכי שלום (כהן קורא ראשון - מערבין בבית ישן - בור קרוב לאמה - מצודות - מציאת חרש שוטה וקטן - עני המנקף - עניי גוים - אשה משאלת - גוים בשביעית ושלומן)

ו'	האומר	האומר התקבל גט זה לאשתי - הואמרת התקבל גטי - גט דנערה המאורסה - שליחות דקטן - תן גט זה לאשתי במקום פלוני וכו' - האומר כתבו גט ותנו לאשתי - היוצא בקולר וכו' - מי שהיה משלך לבור - הואמר לב' וג' וי' כתבו ותנו
ז'	מי שאחזו	שליחות של מבולבל דעת ואלם - עד שיאמר חתמו - זה גטך אם מתי וכו' - זה גטך על מנת - (זמן יניקה) - זה גטך אם לא באתי - אם לא באתי כתבו ותנו גט לאשתי
ח'	הזורק	נתינת גט (וקידושין וחוב) - גט ישן - המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין - צרת יבמה הנשאת לשוק בטעות - טעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש - כתב גט ונמלך - המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי - גט קרח
ט'	המגרש	שינוי בהרי את מתרת לכל אדם - גופו של גט וגט שחרור - שלשה גיטין פסולים - ב' גיטין שנתערבו - חמשה בתוך גט א' - ב' גיטין ועדים יונים - חתימת עדים - גט מעשה - יצא שמה בעיר מקודשת - סיבה לגרש

קדושין

פרק	נושאים
א' האשה נקנית	דרכי קניני אשה עבד בהמה ונכסים - חליפין - קנין הקדש - מצות אנשים ונשים (מצות אב ובן עשה שהזמן גרמה ועוד) - מצות תלויות בארץ - תוצאי מצוה - מקרא משנה ודרך ארץ
ב' האיש מקדש	קדושי אשה (שליח - מלוה - טעות - ע"מ שאני עשיר וכו') - שליחות למקום פלוני - ע"מ שאין עליה נדרים מומים - פחות משוה פרוטה - ה' נשים כאחת - המקדש בחלקו או באיסורי הנאה
ג' האומר	שליח קידושין - קדושין אחר ל' יום - ע"מ שיש לי שאתן לך ואראך - תנאי בני גד ובני ראובן - סבור הייתי שהיא כהנת - לאחר שאתגייר - שאדבר לשלטון - שירצה אבא - קדשתי את בתי ואיני יודע למי - נאמנות אב לגבי בתו - מי שיש לו שתי כתי בנות - הוא אומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני - ולד כשר ממזר ונכרי - טהרת ממזר
ד' עשרה יוחסין	עשרה יוחסין - בדיקת יחוס - מי פסול לכהונה - האומר בני זה ממזר - קדשה אביה ושלוחה - נאמנות של מי שחזר ממדינת הים - איסור יחוד - רוק - מי שעסקיו עם הנשים - לימוד אומנות - אגדתא

סדר נזיקין

בבא קמא

פרק	נושאים
א' ארבעה אבות	ארבעה אבות נזיקין - מקצת נזקו - איזה נכסים ואיזה מקום - שום נזק - ה' תמין וה' מועדין - תשלום חצי נזק ונזק שלם ומגופו ומן העליה
ב' כיצד הרגל	כיצד הרגל מועדת - כיצד השן מועדת - כלב וגדי - תם ומועד - שור המזיק ברשות הנזק וברה"ר - אדם מועד לעולם
ג' המניח	כלים מים וכו' ברה"ר - הולכת חפצים ברה"ר - ריצה ברה"ר - המבקע - שנים שחבלו זה בזה - חצי נזק משתלם מגופו - מעשה שורו ומעשה עצמו - המוציא מחבירו עליו הראיה בנזקי שור
ד' שור שנגח ד' וה'	שור שנגח ד' וה' - מועד למין א' - נזקי שור של הקדש נכרי חרש שוטה וקטן - שור שהמית אדם - איזה שור שהמית חייב מיתה - איסור אכילת שור החייב מיתה - שמירת שור
ה' שור שנגח את הפרה	ספק בנזקי שור - המכניס חפצים ושור לחצר חבירו - דמי ולדות - החופר בור - שותפות בבור - נפילה שור לבור - אחד שור ואחד כל בהמה
ו' הכונס	צאן שיצאה והזיקה - המגדיש בשדה חבירו - השולח את הבערה - המדליק גדיש ובירה - ניצוץ ונר שהדליקו

ז'	מרובה ^י	מידת כפל וד' וה' - דיני גנב ומכר וטבח ועדים זוממין - פרטי מכירה וטביחה - חלות גניבה - גידול בע"ח בא"י ובירושלם
ח'	החובל	החובל בחבירו משלם ה' דברים ודמי ולדות - שור אינו משלם אלא נזק - החובל בעבד - חרש שוטה קטן עבד ואשה שחבלו - החובל שהוא פטור - תשלומי בושת - החובל בעצמו - מחילה אחרי ולפני נזק
ט'	הגוזל עזים (הגוזל קמא)	כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה - גזל בהמה ועבדים - היזק שאינו ניקר - אומן שקלקל - אומן ששנה - השבת גזילה - קרן וחומש - חומש של חומש - וכן בפקדות - הגוזל את אביו - הקונם את בנו - גזל הגר - נתינת כסף וקרוב לכהנים
י'	הגוזל ומאכיל (הגוזל בתרא)	גזל האב ביד יורשים - כסף של גנב - יאוש בעלים - הצלת ממונו עם מזיק לחבירו - המכיר כליו ביד אחר - שכר של הצלת ממון חבירו - החזרת גזל - קניה מהחשוד על גניבה - בעלות של שיירי חומר אומנות

בבא מציעא

פרק		נושאים
א'	שנים אוחזין	מחלוקת בבעלות של טלית ובהמה – קניני מציאה – מציאת בנו בתו וכו' – מצא שטרות (שטר חוב – מעשה ב"ד – אגודה של שטרות – שטר בין שטרותיו)
ב'	אלו מציאות	אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז – מקום המציאה – דבר שיש בו סימנים ותובעים – עד מתי חייב להכריז – טביעה בסימנים – דבר שעושה ואוכל – טיפול ושימוש במציאה – אינו לפי כבודו – איזו היא אבידה – שכרו כפועל בטל – מקום המציאה – פריקה וטעינה – אבידתו ואבידת אביו
ג'	המפקיד	פקדון שנגנב – שוכר שהשאל – חייב לא' מב' אנשים ואינו יודע איזה – ב' שהפקידו ולא ידוע כמה – המפקיד פירות אצל חבירו (האם למוכרן – חסרונות – בלע) – שליחות יד בפקדון – המפקיד מעות (שמירתן – השתמשות) – שליחות יד בפקדון
ד'	הזהב	מעות ופירות – מי שפרע – אונאת ממון (כמה – עד מתי מותר להחזיר חפץ – לוקח ומוכר – מטבע שנחסר – עד מתי מותר להחזיר מטבע) – (חמש פרוטות – חמשה חמשין) – דברים שאין להם אונאה – אונאת דברים – מערבין פירות בפירות – חילוק קליות ואגוזים
ה'	איזהו נשך	איזהו רבית דאורייתא ודרבנן – רבית דשכירות ומכר – מכירה והלוהו על שדהו – עיסקא דפירות ובהמות – שומת בהמות – הלואה ומעות של נכרי – פיסוק פירות – הלואה לאריס – סאה בסאה – רבית של עבודה – רבית מקדמת ומאחרת – רבית דברים – ואלו עוברין בלא תעשה

ו'	השוכר את האמנין	בעה"ב ופועלים שחזרו או שינו - העובר על תנאי שכירות בהמה (הר ובקעה - קטנית ותבואה - גודל משא) - סוג שומר של אומן שמר לי ומלוה על המשכון - המעביר חבית
ז'	השוכר את הפועלים	חיובי בעה"ב כלפי פועלים - אכילת פועל בפירות (מחובר או תלוש - גמר מלאכה - גידולי קרקע - ידיו ורגליו - תאנים וענבים - יפות - בזמן הליכה - יתר על שכרו - קציצה - נטע רבעי - שומרי פירות) - ארבעה שומרים - אנסי שמירה (חיה - לסטים - מיתה - נפילה) - תנאי בשמירה - המתנה על מה שכתוב בתורה - תנאי בעלמא
ח'	השואל את הפרה	אם בעליו עמו - מחלוקת אם שאולה או שכורה - השולח פרה לשואל - המחליף פרה בחמור - המוכר זיתיו לעצים - שטף נהר זיתיו - זמן של שכירות בית וחנות - חיובי משכיר לשוכר - שכירות בשנה מעוברת - המשכיר בית ונפל
ט'	המקבל	<ul style="list-style-type: none"> • המקבל שדה מחבירו (מנהג המדינה - תבן וקש וקנים - יבש המעין - הובירה - ניכוש - עשתה מעט - מכת מדינה - נותן לו מתוכה - שעורים וחיתים - פשתן וקרת שקמה - שביעית) • ביומו תתן שכרו ולא תלין (זמן - שכר בהמה וכלים - שתבעו - המחאו - שכיר נשבע ונוטל - גר תושב) • משכון של הלואה (בב"ד - בביתו - שני כלים - מחזיר לו ולירשיו - אלמנה - רחים ורכב)
י'	הבית והעליה	אבני בנין משותף שנפל - שעבוד בית לעליה מושכרת - בניית בנין משותף שנפל - נזקי כותל ואילן שנפלו - פריעת נזק ופועל עם שוה כסף - קלקול ברה"ר - ירק בין שתי גנות

בבא בתרא

פרק	נושאים
א' השותפין	בנית מחיצה בחצר וגנה משותפת - המקיף את שדה חבירו עם מחיצות - כותל חצר שנפל - חיובי תושבי חצר ועיר - חילוק נכס וחפץ משותף
ב' לא יחפור	הרחקת נזק (מכתל חבירו - תנור בבית - עשן - קול - ראייה - שובך - מזחילה - (נפול הנמצא) - אילן מן העיר - גרן קבוע - נבילות קברות וברסקי - משרה כרישים וחרדל - אילן מן הבור - אילן סמוך לשדה חבירו (הרחקה - גדר - שרשים - נוף) - אילן הנוטה לרה"ר
ג' חזקת הבתים	זמן חזקה של נכס - שלש ארצות לחזקה - טענה של חזקה - מי יש לו חזקה - עדים זוממין על חזקה - דברים שאין להם חזקה - חזקת מקום (מרזב - מזחילה - סלם - חלון) - הזק ריאה - חלל תחת רה"ר - הוצאת זיז לרה"ר
ד' המוכר את הבית	מה נכלל במכירות שונות (בית (יציע - בור - דרך - דלת וכו') - חצר - בית הבד - מרחץ - עיר - שדה) - מה נכלל במתנה אחים שחלקו המחזיק והמקדיש
ה' המוכר את הספינה	מה נכלל במכירות שונות (ספינה - קרון ופרדות - חמור - חפץ ותולדותיו כמו כורת ודבורים - אילן וקרקע - אברי בהמה) - ארבע מדות במוכרין - קנין פירות - שלש טפין - השולח את בנו אצל חנוני - קינוח מידות - הכרעה
ו' המוכר פירות	אחריות במכירת פירות (זרעונים - תאנים - קנקנים - יין) - גודל של בית רגיל - מי שיש לו דרך בתוך בית וגינה של חבירו - דרך הרבים בתוך שדהו - דרך היחיד הרבים המלך והקבר - גודל קבר וחצר קבר
ז' בית כור	מדידת שטח קרקע - מדה בחבל הן חסר הן יתר -

		מכירת חצי שדה
ח'	יש נוחלין	מי נוחל ומנחיל - סדר נחלות - בנות צלפחד - ירושת בן ובת - המנחיל ונותן מתנה מחיים - האומר זה בני וזה אחי - דיתיקי - הכותב נכסיו לבניו - מזונות ונישואין של יתומים מנכסי המת
ט'	מי שמת	בנים בנות וטמטום בנכסי המת - האומר אם תדל אשתי זכר יטול מנה - יורשים שהשביחו נכסי המת - האחין השתפין שנפל אחד לאמנות או חלה - מתי שושבינות וסבלונות ניגבין בב"ד - שכיב מרע - המחלק נכסיו אל פיו - נפל הבית עליו ועל יורשו
י'	גט פשוט	גט פשוט ומקושר - נמחק מקצת שטר - כותבים שטרות מדעת א' או מדעת שניהם - מי נותן שכר סופר - מי שהשליש שטרו - שטר שנמחק - מי שפרע מקצת חובו - עני ועשיר שירשו - שני אנשים עם אותו שם - האומר לבנו שטר בן שטרותי פרוע - ערב - אחריות נכסים

סנהדרין

פרק		נושאים
א'	דיני ממונות	מספר דיינים צריכים לדון בדינים שונים - מניין המספרים - גודל עיר ראויה לסנהדרין
ב'	כהן גדול	כבוד כ"ג ומלך בדין עדות יבום ואבלות - עוד דינים של מלך וכבודו
ג'	דיני ממונות	איך בוררין ג' דיינים - האם פוסלין דיינים או עדים - האומר נאמן עלי אבא וכו' או דור לי בחיי ראשך - הפסולין לדון ולהעיד - אלו הן הקרובין - האוהב והשונא - כיצד בודקים את העדים - גמר דין דממונות - רכילות - מה סותר את הדין
ד'	אחד דיני ממונות	מה בין דיני ממונות לדיני נפשות ודיני הטמאות והטהרות - צורת סנהדרין - שלש שורות של תלמידי חכמים - כיצד מאימין את העדים - המקום נפש אחת מישראל - בשבילי נברא העולם
ה'	היו בודקין	שבע חקירות - מה בין חקירות לבדיקות - החכשה בין העדים - לימוד זכות וחובה - מעבירין דינו למחר - גמר דין
ו'	נגמר הדין	מוציאין אותו לבית הסקילה - לימוד זכות - ודוי - האיש נסקל ערום - דחיפה רגימה ותליה - לא תלין נבלתו - השכינה קובלת - לא תלין נבלתו - קבורה ראשונה ושניה

ז'	ארבע מיתות	ארבע מיתות ב"ד – מצות הנשרפין – מצות הנהרגין – מצות הנחנקין – אלו הן הנסקלין (סקילת בהמה – המגדף – העובד ע"ז – הנותן מזרעו למלך – בעל אוב וידעוני – המחלל את השבת – המקלל אביו ואמו – הבא על נערה המארסה – המסית – הכמנת מסית – המדיח – המכשף)
ח'	בן סורר ומורה	מאימתי נעשה בן סו"מ – מאימתי חייב (איזה אכילה ושתיה – איזה גניבה – מקום האכילה) – עד שיהו אביו ואמו רוצים – איזה הורים – דין בן סו"מ – נדון על שם סופו – (צדיקים ורשעים) – הבא במחתרת – אלו שמצילין אותן בנפשן
ט'	ואלו הן הנשרפין	אלו הן הנשרפין – אלו הן הנהרגין – כוונה להמית – מכה שיש בו כדי להמית – חיבי מיתות שנתערבו – מי שנתחייב בשתי מיתות – אלו שמכניסין אותן לכפה – אלו שקנאין פוגעין בהן – כהן טמא וזר ששמשו במקדש
י'	חלק	מי שיש לו ואין לו חלק לעה"ב (בעלי עבירות מסוימות – שלשה מלכים וארבעה הדיוטות – דור המבול – דור הפלגה – אנשי סדום – מרגלים – דור המדבר – עדת קרח – עשרת השבטים – עיר הנדחת (אין להם חלק לעה"ב – מי המדיחין – מי מצילין – נכסי אנשיה – רחובה – שללה ושלל שמים – תל עולם) – סילוק רשעים מן העולם
י"א	אלו הן הנחנקין	אלו הן הנחנקין – המכה והמקלל אביו ואמו – הגונב נפש מישראל – זקל ממרא (שלשה בתי דינין היו שם – חומר בדברי סופרים מדברי תורה – איפה ומתי ממיתין אותו) – נביא השקר – המתנבא בשם ע"ז – הבא על אשת איש – זוממי בת כהן ובועלה

מכות

פרק	נושאים
א' כיצד העדים	עדים זוממין שאין עושים בהם דין הזמה (בן גרושה או חלוצה - חייב לגלות - גרש את אשתו - זמן שטר חוב) - כל המשלם אינו לוקה - האם לוקין שמונים - משלשלין בממון ולא במכות - שיזמו את עצמן של עדים - זוממין שהוזמו - אינן נהרגין עד שיגמר הדין - על פי שנים או שלשה עדים - ביטול עדות - צירוף עדים - מי שנגמר דינו וברח - סנהדרין ההורגת
ב' אלו הן הגולין	אלו הן הגולין - ההורג נפש מישארל (דרך ירידה - נשמט הברזל - הזורק אבן - האב הרודה את בנו - אב בן גר תושב סומא ושונא) - ערי מקלט - דרכים לערי מקלט - מיתת כ"ג - רוצח שיצא חוץ לתחום - יחסו עם אנשי העיר - ושב אל משפחתו
ג' אלו הן הלוקין	אלו הן הלוקין - בריה - הנוטל אם על הבנים - השורט שריטה על המת - פאות הראש - כתיבת קעקע - נזיר - החורש תלם - כמה מלקין אותו - אומדין אותו - כיצד מלקין אותו (עמוד - בגדיו - הרצועה - מטה - הקורא קורא) - אם מת תחת ידו - נתקלקל - חיבי כריתות שלקו - שכר מצוה - רבי חנניא בן עקשיא

שבועות

פרק	נושאים
א' שבועות שתיים	רשימה של שתיים שהן ארבע - הקרבן מכפר (יש בה ידיעה ואין בה - קרבנות יה"כ רגלים וראשי חדשים - זדון טמאת מקדש וקדשיו - שאר עבירות - ישארלים וכהנים)
ב' ידיעות הטמאה	ידיעות הטמאה שתיים שהן ארבע - איך מוסיפין על העיר והעזרות - מצות עשה שבמקדש - מצות עשה שבנדה - העלם טמאה והעלם מקדש
ג' שבועות שתיים	שבועות שתיים שהן ארבע - שבועה שלא אכל (כל שהוא - חילוק מינים - אכילה ושתיה - אכלים שאינן ראויין לאכילה - נבילות וטריפות וכו') - דברים שיש ואין בהם ממש - על העתיד והעבר - נשבע לבטל ולקיים מצוה - שבועת בטוי ושבועת שוא (מה פירושם - במי ואיפה נוהג -מה ענשם) - משבעה מפי אחרים
ד' שבועת העדות	שבועת העדות (במי ואיפה נוהג - כפירה - מזיד ושוגג - שבועת העדות כיצד - חמשה פעמים - כפרו כאחת או זה אחר זה - חילוק תביעות ומינים - תביעת ממון כפקדון - קדמה שבועה לעדות - שייחד את עדיו - עדות המועיל - שישמעו מפי התובע - המשביע בכנוי - המקלל בשם ובכנוי)
ה' שבועת הפקדון	שבועת הפקדון (במי ואיפה נוהג - כפירה - מזיד ושוגג - שבועת הפקדון כיצד - חמשה פעמים - חילוק תובעים תביעות ומינים - כפירת ממון ולא קנס)
ו' שבועת הדיינין	שבועת הדיינין (ערך ומנין של טענה והודאה - הודה בפני עדים - מה נחשב מין הטענה - טענת חרש שוטה וקטן - דברים שאין נשבעין עליהם - דברים כקרקע - דבר שבמדה ושבמדקל ושבמנין - טענה של הלואה שנאדב המשכון)

ז'	כן הנשבעין	ואלו נשבעין ונוטלין (שכיר – נגזל – נחבל – שכנגדו חשוד על השבוע – חנוני על פנקסו) – מחלוקת לוקח וחנוני ושלחני – שבועה של אשה בכתובתה ויתומים בחוב – ואלו נשבעין שלא בטענה – שביעית משמטת את השבועה
ח'	ארבעה שומרין	דין ארבעה שומרין בתשלומים ושבועה – גנב שכפר

עדיות^ד

פרק		נושאים
א'	שמאי אומר	<ul style="list-style-type: none">• מחלוקת שמאי והלל (נדה – חלה – מקוה)• למה מזכירין דברים לבטלה• ב"ד גדול ממנו בחכמה ובמנין• מחלוקת ב"ש וב"ה (רבע עצמות – כרשיני תרומה – הפורט סלע של מעשר שני – טמאת כסאות)• אלו דברים שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש (האומרת מת בעלי - מי שחציו עבד וחציו בן חורין – כלי חרס מציל)

ד. ע' קידושין שילהי נד: שמס' עדיות קרי בחירתא.

ב'	רבי חנינא סגן הכהנים	<ul style="list-style-type: none"> • ד' דברים של רבי חנינא סגן הכהנים (מוסיפין טמאה על טמאתו - עור יוצא לבית השרפה - מלוה כותב שטר חוב - מחט שנמצאת בבשר) • ג' של רבי ישמעאל (חיבור ביצה - קמה מצילה - כלאים בגנה קטנה) • ג' של רבי יהושע בן מתיא (המפיס מרסא בשבת - הצד נחש - לפסין אירוניות) • עוד ג' של רבי ישמעאל (השום והבסר והמלילות) • ג' שאמרו לפני רבי עקיבא (עיר של זהב - מפריחי יונים - השרץ בפי חלדה) • ג' של רבי עקיבא (סנדל של סידים - שירי תנור - כסא) • האב זוכה לבן • ה' דברים של שנים עשר חדש
ג'	כל המטמאין	<ul style="list-style-type: none"> • דינים דרבי דוסא בן הרכינס (כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסן - אכל פרוד - מחללין מעשר שני על אסימון - מטבילין ידים לחטאת - מעי אבטיח - חמש רחלות - כל החוצלות טמאות - כל הקליעות טהורות - טמאת קלע - השבויה אוכלת בתרומה) • ארבעה ספקות רבי יהושע מטמא • שלשה דברים רבי צדוק מטמא • ארבעה דברים רבן גמליאל מטמא • שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי בית שמאי • אף הוא אמר שלשה דברים להקל • שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר

ד'	אלו דברים	<p>אלו דברים מקלי בית שמאי ומחמרי בית הלל (ביצה שנולדה ביום טוב - שאור בכזית וחמץ בככותבת - בהמה שנולדה ביום טוב - השוחט חיה ועוף ביום טוב - הבקר לעניינים הבקר - כל עמרי השדה של קב קב - העמר שהוא סמוך לגפה - כרם רבעי - חבית של זיתים מגלגלים - הסך בשמן טהור ונטמא - האשה מתקדשת בדינר - גט ישן - המגרש את אשתו ולנה ענו בפנדקי - צרת ערוה - שלשה אחים נשואים - המדיר את אשתו מתה"מ - המפלת לאור שמונים ואחד - סדין בציצית - כלכלת השבת - מי שנדר נזירות ואחר כך בא לארץ - מי שהיו שתי כתי עדים מעידות אותו - אדם שהוא נתון תחת הסדק)</p>
ה'	רבי יהודה	<ul style="list-style-type: none"> • רבי יהודה אומר ששה דברים מקלי ב"ש ומחמרי ב"ה • רבי יוסי אומר ששה דברים מקלי ב"ש ומחמרי ב"ה • רבי ישמעאל אומר שלשה דברים מקלי ב"ש ומחמרי ב"ה • רבי אליעזר אומר שני דברים מקלי ב"ש ומחמרי ב"ה • עקביא בן מהללאל העיד ארבעה דברים (שער הפקדה - דם הירוק - שער בכור בעל מום - אין משקין לא את הגיורת ולא את המשחררת) • מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך
ו'	רבי יהודה	<ul style="list-style-type: none"> • רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים • העיד רבי יהושע ורבי נחוניא בן אלינתן איש כפר הבבלי על אבר מן המת • כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי

ז'	העיד רבי יהושע	<ul style="list-style-type: none"> • העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת • העיד רבי צדוק (ציר חגבים - זוחלין שרבו על הנוטפים - זוחלין שקלחן בעלה) • העיד רבי יהושע ורבי יקים איש הדר על קלל של חטאת • העיד רבי פפיס על מי שנזר שתי נזירות • העיד רבי יהושע ורבי פפיס (ולד של שלמים - ארוכות של נחתומים - תנור שחתכו חליות - מעברין את השנה בכל אדר - מעברים את השנה על תנאי) • העיד מנחם בן סגנאי על מוסף היורה • העיד רבי נחוניא בן גדגדא (החרשת - קטנה בת ישראל שנשאת לכהן - המריש הגזול - החטאת הגזולה)
ח'	העיד רבי יהושע	<ul style="list-style-type: none"> • העיד רבי יהושע בן בתירא (דס נבלות - אפר חטאת) • העיד רבי יהודה בן בבא ורבי יהודה הכהן • העיד רבי יוסי הכהן ורבי זכריה בן הקצב • העיד רבי יהושע ורבי יהודה בן בתירא • העיד רבי יוסי בן יועזר איש צרדה • העיד רבי עקיבא משום נחמיה איש בית דלי • העיד רבי יהושע • כשהיו בונים בהיכל - מקריבין אף על פי שאין בית • אליהו בא והשיב לב אבות על בנים

עבודה זרה

פרק	נושאים
א' לפני אידיהן	לפני אידיהן של גוים – אלו אידיהן של גוים – עיר שיש בה ע"ז – אלו דברים אסורים למכור לגוים (פירות – תרנגול – בהמה) – מה בונים עמהם ומה אין – אין עושין תכשיטין לע"ז – מכירה ושכירות קרקע לגוי
ב' אין מעמידין	יחוד עם גוי – לא תילד את הנכרית – האם מתרפאין ומסתפרין מהן – דברים של איסור הנאה – מפני מה אסרו גבינות של גוים – דברים אסורין ואין אסורן אסור הנאה – דברים מתרים באכילה
ג' כל הצלמים	איסור צלמים וכליהם – מרחץ של אפרודיטי – הרים וגבעות – אשרה – בית סמוך לבית ע"ז – שלשה בתין הן – שלשה בתים אבנים ואשרות הן – צל אשרה – איסור תוצאי אשרה – ביטול אשרה
ד' רבי ישמעאל	מרקוליס – גנה ומרחץ של ע"ז – ביטול ע"ז – שאלו את הזקנים ברומי – יין נסך (גת בעוטה – האם דורכין ובוצרין עם גוי ושראל העושה בטמאה – גוי בצד הבור – המטהר יינו של נכרי)
ה' השוכר את הפועל	יין נסך (מלאכה עם י"נ – י"נ שנפל על פירות – המניח נכרי עם יינו – בלשת גוים – משא ומתן עם י"נ) – אלו אסורין ואוסרין בכל שהן (י"נ ע"ז וכו') – י"נ שנפל לבור – גת שזפתה גוי – הלוקח כלי מגוי

אבות

פרק	נושאים
א' משה קבל תורה מסיני	מסורת התורה – מה שהיה מרגלא בפומיה תמיד של תנאים קדומים
ב' רבי אומר	מה שהיה מרגלא בפומיה תמיד של עוד תנאים – תלמידי רבן יוחנן בן זכאי
ג' עקביא בן מהללאל	מה שהיה מרגלא בפומיה תמיד של עוד תנאים
ד' בן זומא	מה שהיה מרגלא בפומיה תמיד של עוד תנאים
ה' בעשרה מאמרות	ענינים של עשרה (עשרה מאמרות - עשרה דורות - עשרה נסיונות - עשרה נסים במצרים על הים ובבית המקדש - עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות) - ענינים של שבעה (גולם וחכם - מיני פרעניות) - עוד פרעניות - סוגים של ארבע מידות - אהבה ומחלוקת - המזכה את הרבים - תלמידיו של אברהם אבינו - יהודה בן תימא בן בג בג ובן הא הא
ו' קנין תורה ^ה	כל העוסק בתורה לשמה - בת קול - הלומד מחברו - דרכה של תורה - אל תבקש גדלה - ארבעים ושמונה דברים - גדולה תורה - שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים - איני דר אלא במקום תורה - חמשה קנינים - כל מה שברא הקדוש ברוך הוא

הוריות

פרק	נושאים
א' הורו בית דין	הורו ב"ד ותלה היחיד בהם – הורו וחזרו בהם – הורו לעקור את כל הגוף – עד שיהו כלם ראויים להוראה – קרבנות ב"ד וקהל
ב' הורה כהן משיח	הורה כהן משיח – העלם דבר ושגגת המעשה – דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת – עבירות שאין חיבין עליהם – קרבן יחיד נשיא ומשיח
ג' כהן משיח שחטא	כהן משיח ונשיא שחטאו לפני ואחרי גדולתם – איזהו המשיח – כ"ג בפרימה והקרבת אונן – כל התדיר מחבירו וכל המקדש מחבירו

סדר קדשים

זבחים

פרק		נושאים
א'	כל הזבחים	זבחים שנזבחו שלא לשמן (אלו כשרים ואלו פסולים) – קבלה הולכה וזריקה שלא לשמן
ב'	כל הזבחים שקבלו דמן	פסולים בעבודת הדם – מחשבת חוץ ממקומו וחוץ מזמנו – קרב המתיר כמצותו – הצטרפות מחשבת זמן ומקום
ג'	כל הפסולים	פסולים ששחטו וקבלו דם – פסולים בעבודת הדם – דבר שדרכו לאכול או להקטיר – עוד פסולי מחשבה
ד'	בית שמאי	הנותן רק מתנה א' או ב' – דברים שאין בהם פיגול ושיש בהם פיגול – לשם ששה דברים הזבח נזבח
ה'	איזהו מקומן	מקום עבודה ואכילה של קדשי קדשים וקדשים קלים (פר ושעיר של יום הכיפורים – פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים – חטאות הציבור והיחיד – העולה – זבחי שלמי צבור ואשמות – התודה ואיל נזיר – שלמים – הבכור והמעשר והפסח)
ו'	קדשי קדשים	שחיטה בראש המזבח – מקום קמיצה – עבודת חטאת העוף ועולת העוף – מחשבת שלא לשמה זמן ומקום של עופות
ז'	חטאת העוף	שינוי בשם מעשה ומקום של עופות – איזה פסולים מטמאים בבית הבליעה

ח'	כל הזבחים'	קדשים שנתערבו (זבחים - חתיכות - אברין - דם) - חטאת שקבל דמה בשני כוסות
ט'	המזבח מקדש	המזבח מקדש את הראוי לו - אלו אם עלו לא ירדו - אלו לא היה פסולן בקודש - אלו עם עלו ירדו - וכולם שפקעו מעל המזבח לא יחזיר - הכבש והכלים מקדשים
י'	כל התדיר	התדיר והמקודש מחבירו (תמידים ומוספין - חטאת עולה אשם תודה שלמים בכור ומעשר - עופות ומנחות) - קדימה באכילה - שינוי באכילה - חילוק שמן - שריפת שמן - נדבת שמן
י"א	דם חטאת	דם חטאת שנתז על הבגד מתי טעון כיבוס (איזה חטאת - איזה דם - איזה בגד) - איז כלי טעון שבירה מריקה ושטיפה - בגד שיצא חוץ לקלעים - כלי שיצא חוץ לקלעים - בליעת טעם של קדשים - הלכות מריקה ושטיפה
י"ב	טבול יום	מי חולק בבשר ובעורות - איזה עורות לבעלים ואיזה לכהנים - מקום שריפת הנשרפים - הנשרפים מטאמין בגדים
י"ג	השוחט והמעלה	השוחט והמעלה בחוץ - טמא שאכל קודש - איזה שחיטה ועליה - איזה קרבן ומנחה - זריקה בחוץ - מליקה ושחיטה בעוף - דם חטאת בפנים ובחוץ
י"ד	פרת חטאת	על איזה הקרבה בחוץ פטור (פרת חטאת - שעיר המשתלח - אינו ראוי - בעל מום - מחוסר זמן - עבר זמנן - גמר עבודה) - היתר במות (משכן - גלגל - שילה - נוב וגבעון - ירושלים) - עשה ולא תעשה דבמות - מה קרבין במשכן ובבמות

ו. פרק ח' דזבחים גם נקרא פרק התערובות ע' מכילתין יב. תד"ה ושמע מינה וגם כו: תד"ה ואי שלא במקומו כמקומו דמו ועוד מקומות.

מנחות

פרק		נושאים
א'	כל המנחות	מנחות שנקמצו שלא לשמן (איזה כשרות ואיזה פסולות) – פסולים בעבודת הקמיצה – ריבה וחסר שמן ולבונה – מחשבת זמן ומקום – קרב המתיר כמצותו
ב'	הקומץ את המנחה'	מחשבה בלבונה – פסול באחד מב' חלות או ב' סדרים – פיגול בתודה ולחמה או כבשים ולחם או זבח ונסכין – עד שיפגל את כל המתיר
ג'	הקומץ רבה	עוד פסולי מחשבה – לא יצק בלל וכו' – קמצים ומנחות שנתערבו – הציץ מרצה – שירי מנחה והקומץ – מעוטו מעכב את רבו – מעכבין זה את זה (קדשים – לולב – מנורה – מזוזה – תפילין – ציצית)
ד'	התכלת	אינן מעכבין זה את זה (ציצית – תפילין – סלת שמן ויין – מתנות – פרים אילים כבשים ולחם – תמידין ומוספין – קטרת) – מחנכין את המזבח – חבתי כהן גדול
ה'	כל המנחות באות מצה"	מצה וחמץ במנחות – איך מחמיצין – לאו דלא תעשה חמץ – איזה טעון שמן ולבונה – איזה טעון הגשה ותנופה – שלשה מינים ושלוש מצות – חמש מיני מנחות
ו'	אלו מנחות נקמצות	אלו מנחות נקמצות – מה לכהנים ומה למזבח – מתנות שמן בלילה פתיתה שיפה ובעיטה – עשר או שתים עשרה – ניפוי

ז. תוס' בכמו מקומות כמו בזבחים יג: ומג. ד"ה כותבים הקומץ זוטא והקומץ רבה לגבי פרק ב' וג' כאן.

ח. תוס' במכות יח: ד"ה ומאן תנא מכנה פרק ה' דמנחות פרק חרש.

ז'	התודה היתה באה	כמה סלת בתודה מילואים ונזירות - מתי קדש הלחם - נפסל הזבח - מחולין או מעשר
ח'	כל קרבנות הצבור	מארץ ישראל או מחו"ל - מחדש או ישן - מקומות מובחרים - שלשה זיתים - איזה יין כשר למזבח
ט'	שתי מידות	מספר מידות הלח והיבש במקדש ושימושן - האם מערבין נסכים - אם המידות קדש - איזה קרבן טעון נסכים וסמיכה - הלכות סמיכה - מה בין סמיכה לתנופה
י'	רבי ישמעאל	העומר (כמה סאין - מגלות וקופות - מן הקרוב - עסק הקצירה - עבודה בבהמ"ק) - היתר חדש במדינה ובמקדש - היתר ביכורים - ה' מיני דגן - קציר המותר לפני העומר - מצות העומר לבא מן הקמה והלח ונקצר בלילה
י"א	שתי הלחם	לישה ואפיה של שתי הלחם לחם הפנים וחבתי כ"ג - מה דוחה שבת - צורת ב' הלחם ולחה"פ - צורת השלחן והלחם עליו - שני שלחנות באולם - מצות סידור הלחם - חילוק הלחם - בדיעבד בסידור והקטרת הלבונה - לכמה ימים נאכל ב' הלחם ולחה"פ - האם דוחה שבת וי"ט
י"ב	המנחות והנסכים	פדיון מנחות נסכים עופות וכו' - נדר ונדבה של מנחות (איזה סוג - כמה כלים - איזה סלת - שמן ולבונה) - מנחה של ששים עשרון - נדבת יין ושמן - שותפות בנדבה

י"ג	הרי עלי עשרון	הנודר מנחה ושכח מה נדר - כמות של הרי עלי עצים לבונה זהב וכו' - הנודר קרבן בהמה ושכח מה נדר - שור ונסכיו במנה - שור זה עולה ונסתאב - בית חוניו - שיכוון אדם את דעתו לשמים
-----	------------------	---

חולין

פרק	נושאים
א' הכל שוחטין	מי כשר לשחוט - במה שוחטין - איפה שוחטין - הכשר בזה פסול בזה (שחיטה ומליקה - עופות - פרה - כהנים ולוים - כלים - שקדים) - דברים אם שתי הנהגות (תמד - אחים - מכר וקנס - מאון וחליצה - תקיעה והבדלה)
ב' השוחט אחד בעוף	איך שוחטין (סימנים - שנים כאחד - התיז את הראש - נפלה ושחטה - שהיה) - מה טרפה ונבילה - השוחט ולא יצא דם - פירכוס - השוחט לנכרי לשם הרים לשם גבעות וכו' - השוחט לתוך ימים נהרות כלים וכו' - השוחט לשם קרבן
ג' אלו טרפות	אלו טרפות בבמה ואלו כשרות - אלו טרפות בעוף ואלו כשרות - סימני בהמה חיה עוף חגבים ודגים
ד' בהמה המקשה	היתר אכילת עובר שנשחטה אמו - דין בכורה וטומאה בעובר בהמה - טומאה של עובר אשה - אבר עובר שנחתך - עוד בהיתר אכילת עובר שנשחטה אמו - טריפות ברגל בהמה - השוחט את הבהמה ונמצא בה שלא
ה' אותו ואת בנו	אותו ואת בנו (במי נוהג - חולין וקדשים בפנים ובחוץ - טריפה שור הנסקל וכו' - הנוחר והמעקר - שנים שלקחו פרה ובנה - שחט אותה ואת שני בניה - ארבע פרקים בשנה - משחיטין את הטבח בע"כ - היום הולך אחר הלילה)
ו' כסוי הדם	כסוי הדם (במי נוהג - בי"ט - טרפה וקדשים וכו' - הנוקר והמעקר - חרש שוטה וקטן - מאה חיות ומאו עופות - כסהו ונתגלה - דם שנתערב - דם הנתז ושעל הסכין - במה מכסין)

ז'	גיד הנשה	גיד הנשה (במי נוהג - ירך ימין ושמאל - שליל - נאמנות הטבחין - השולח ירך - הנוטל גיד הנשה - האוכל מגה"נ - נתינת טעם של גה"נ - בטהורה ובטמאה)
ח'	כל הבשר	בשר בחלב (בישול - העלאה לשלחן - עוף בחלב - במטפחת - שני אכסנאין - נותן טעם - כחל - בהמה טהורה וטמאה - חיה ועוף - קיבת נכרי ושל נבלה - כשרה שינקה מן הטרפה) - חומר בחלב מבדס
י'	העור והרוטב	צירוף בטומאת אכלים וטומאת נבילות - אלו שעורותיהן כבשרן - חיבור עור המופשט - עור שיש עליו בשר - קולית המת וקולית המקדשים - ביצת השרץ - עכבר שחציו בשר וחציו אדמה - האבר והבשר המדלדלן בבהמה ובאדם
י'	הזרוע הלחיים	במי נוהג זרוע לחיים וקבה - קדשים שקדם מום להקדשן - בבור שנתערב - השוחט לכהן ונכרי - פרת גר שנתגייר - איזהו הזרוע ולחי
י"א	ראשית הגז	ראשית הגז (במי נוהג - כמה מרובה - כמה נותנין לו - צבעו או לבנו - הלוקח גז צאנו של חבירו)
י"ב	שלוח הקן	שלוח הקן (במי נוהג - רובצת - איזה אפרוחים וביצים - שלחה וחזרה - הנוטל אם על הבנים)

בכורות

פרק	נושאים
א' הלוקח עבר חמורו	הפטור מבכור חמור (הלוקח מנכרי וכו' - כהנים ולוים - פרה שילדה כמין חמור - היוצא מהטמא טמא) - חמור שילדה שני זכרים וכו' - במה פודים - המפריש פדיון פטר חמור ומת - מת פטר חמור - מצות פדיה קודמת למצות עריפה - (יעידה - יבוס - גאלה באדון)
ב' הלוקח עבר פרתו	הפטור מבכור בהמה טהורה (הלוקח מנכרי וכו' - בעל מום חייב - פסולי המקדשים - המקבל צאן ברזל מן הנכרי - רחל שילדה כמין עז) - ספק בכור (יצאו שני ראשים כאחד - שנים שילדו ביחד) - יוצא דופן
ג' הלוקח בהמה	בהמה שלא ידוע אם בכרה - בהמה מניקה - השוחט את הבכור - שער בכור
ד' עד כמה	עד כמה זמן ישראל חיבים להטפל בבכור - השוחט הבכור ומראה את מומו - הדיוט וממחה שטעו בדין - הנוטל שכר לדון - החשוד על הבכורות - החשוד על השביעית ועל המעשרות
ה' כל פסולי המוקדשים	איסור בזיון פסולי המוקדשים - אכילת בכור - הקזת דמו - הצורם באזן הבכור - מומין הראוין לבא ביד אדם - המוכר בשר איסור
ו' על אלו מומין	מומי בכור (אזן - ריס של עין - חוטם - ערוה - זנב - ביצים - רגלים - שבר - שלש של אילא - לחי - אזן - זנב - רבי חנינא בן אנטיגנוס) - אלו שאין שוחטין עליהן

ז'	מומין אלו	מומים הפוסלים בכהנים (ראש - שער - חוטם -עיניים - אזן - פה - חזה - בטן - נכפה - רוח קצרית - ערוה - רגלים - אצבעות - גוף) - מומים הכשרים באדם ופסולין בבהמה
ח'	יש בכור	כבור לנחלה ובכור לכהן - פדיון ספק בכור - איזה חמם שלעים - לא בעבדים שטרות וכו' - הבכור נוטל פי שנים - אלו שאינן חוזרין ביובל
ט'	מעשר בהמה	מעשר בהמה (במי נוהג - צירוף בהמות - מי פטור - מי נכנס לדיר להתעשר - שלש גרנות - כיצד מעשרין - יצאו שנים כאחד)

ערכין

פרק		נושאים
א'	הכל מעריכין	מי מעריך נערך נודר ונדר - האשה שהיא יוצאת להרג
ב'	אין בעריכין ^ט	אין פחות ולא יותר (כסף ערכין - נדה - נגעים - חדשים המעברים - שתי הלחם ולחם הפנים - מילה - תקיעות במקדש - נבלין - חליל - טלאים המבקרין - חצוצרות - כנורות - לויים)
ג'	יש בעריכין	יש להקל ולהחמיר (עריכין - שדה אחוזה - שור המועד - אונס ומפתה - מוציא שם רע)
ד'	השג יד	השג יד בנודר - (בקרבנות אינו כן) - שנים בנדר - ערכים בנערך - ערך בזמן הערך - דין יום שלושים ושנת ששים וכו'
ה'	האומר משקלי עלי	האומר משקלי עלי - משקל ידי עלי - דמי ידי עלי - ערכי עלי ומת - ערך ידי ורגלי וכו' - חצי ערכי - ערכו של פלוני - שור זה עולה ובית זה קרבן - חיבי ערכים ממשכנין אותן - (גטי נשים)
ו'	שום היתומים	שום היתומים והקדש - המקדיש את נכסיו והיתה עליו כתובה או חוב - מה משיירין למי שממשכנין לו (מזון - כסות - כלי אומנות - לא כסות משפחתו) - אין להקדש אלא מקומו ושעתו

ז'	אין מקדישין	שדה אחוזה בזמן שיובל נוהג (מתי מקדישין וגאלין – בכמה גאלין – איך מודדים – מי מוסיף חמש – גאלה והגיע יובל – הגיע יובל ולא נגאלה – הלוקח שדה מאביו) – שדה מקנה
ח'	המקדיש את שדהו	המקדיש שדה אחוזה בזמן שאין יובל נוהג (פותרים בבעלים – חמש – ממשכנין החוזר בו – זכות בעלים ואחר) – המחרים (מה מוחרס ומה לא – חרמי כהנים – סתם חרמים – מחרים אדם את קדשיו)
ט'	המוכר שדהו	מכירה וגאולה של שדה אחוזה בזמן שיובל נוהג (שתי שנים – מכר הראשין לשני – רחוק וקרוב וכו') – בתי ערי חומה (מכירה וגאולה – חליטה – איזה בית – איזה עיר) – בית החצרים – ערי הלויים

תמורה

פרק	נושאים
א' הכל ממירין	מי ממיר ואיזה קרבן - בקר וצאן תמימים ובעלי מומין אברים ועברים וכו' - (מדמע - מחמץ - מים שאובים - מי חטאת - בית הפרס - תרומה) - הממיר תמורה וולד - עופות ומנחות - צבור ושותפים - קרבנות בדק הבית
ב' יש בקרבנות	מה בין קרבן יחיד לקרבן צבור - מה בין קדשים לתמורה
ג' אלו קדשים	אלו קדשים שולדותיהן ותמורותיהן כיוצא בהן - המפריש נקבה לעולה ואשם - תמורת אשם - אשם שמתו בעליו - מה בין נדבה לעולה - תמורה וולד הבכור והמעשר - מה בין הבכור והמעשר לבין כל הקדשים
ד' ולד חטאת	חטאות שדינן למות - חטאת ומעות שנאבדו ונמצאו - חטאת שהוממה
ה' כיצד מערימין	כיצד מערימין על הבכור - האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים - הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים - לשונות של תמורה - האומר בהמה טמאה לעולה
ו' כל האסורין	כל האסורין על גבי המזבח אוסרים כל שהן - איזה הוא מקצה - איזהו אתנן - איזה הוא מחיר כלב - נתן לה כסף יין וכו' - היתר ולד של בהמה אסורה - קדשים שנטרפו
ז' יש בקדשי מזבח	מה בין קדשי מזבח לקדשי בדק הבית - משנין ומקדישין קדשים - אלו הן הנקברים - אלו הן הנשרפים

כריתות

פרק	נושאים
א' שלושים ושש	שלושים ושש כריתות בתורה – מה ענשם – אלו מביאות קרבן ונאכל – אלו מביאות ואינו נאכל – אלו שאינן מביאות – המפלת לאור שמונים ואחד – האשה שיש עליה חמשה זיבות או לידות ספיקות או ודאות
ב' ארבעה מחוסרי כפרה'	אלו הן מחוסרי כפרה – אלו מביאין על הזדון כשגגה – אלו מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה – אלו מביאין קרבן עולה ויורד – מה בין השפחה לבין כל העריות – איזה היא שפחה חרופה – דין קטן ישן שוגג ומזיד בעריות
ג' אמרו לו	אמרו לו אכלת חלב – צירוף חלב דם נותר וכו' – כמה ישהה האוכלן – אכילה שחייב עליה ארבע חטאות – ביאה שחייב עליה שש חטאות – שאלות ר' עקיבא (ביאה – אבר המדלדל – השוחט חמשה זבחים – העושה מלאכות הרבה)
ד' ספק אכל חלב	ספק אכל חלב – אכל חלב וחלב – אכל חלב דם נותר וכו' – ספק עשה מלאכה
ה' דם שחיטה	האוכל דם – ספק מעילה – חטאת העוף ספק – שתי חתיכות של חולין קדש חלב וכו' ואכל אחד מהן או שתיהן
ו' המביא אשם	המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא – אשם ודאי שור הנסקל ועגלה ערופה ונודע כנ"ל – אשם חסידים – חייבי קרבן שעבר עליהן יה"כ – המפריש מעות לאשם ומעל בהן – המפריש חטאתו ומת – שינוי במעות קרבן – כבשים קודמין לעזים וכו' – האב קודם לאם וכו'

מעילה

פרק	נושאים
א' קדשי קדשים	שינוי שלא מוציא מידי מעילה – שעת היתר לכהנים – בשר ואימורים שיצאו לפני זריקת דמים – מעשה דמים להקל ולהחמיר
ב' חטאת הועף	קדושת פה למעילה והכשר להפסל ומעשה דמים לחייב (חטאת העוף – עולת הועף – פרים הנשרפין – העולה – חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור – שתי הלחם – לחם הפנים – המנחות – הקומץ הלבונה וכו' – כל שיש לו מתירין)
ג' ולד חטאת	חטאות שדינן למות – מעילה של ענינים שונים (המפריש מעות לנזירותו – דם – נסכים – דשון מזבח הפנימי והמנורה – תורין ובני יונה – חלב וביצי המוקדשים – בור אשפה שובך וכו' – ולד מוקדשים – שרשי אילן מעין מים וכו')
ד' קדשי המזבח	צירוף איסורין (קדשים – תרומה – פיגול ונותר – שרץ נבלה ובשר המת – אוכלים – ערלה וכלאי הכרם – כלאי בגד)
ה' הנהנה שוה פרוטה ^{יא}	הנאה ופגם – מועל אחר מועל – גזבר שנטל אבן – אכילתו ואכילת חבירו
ו' השליח שעשה	שליחות במעילה (מי מעל – חרש שוטה וקטן – חצי פרוטה – אתרוג וחלוק) – המפקיד מעות אצל השלחני – פרוטה שנפלה לכיס

יא. בגמ' הגרסה הנהנה מן ההקדש ותוס' ב"ק סט: ד"ה מרא הדרא בעיניה וידיע פחתיה כותבים פרק הנהנה.

תמיד

פרק	נושאים
א' בשלשה מקומות	שמירת לילה - לילה של בית אב העובד - בדיקת העזרה - תרומת הדשן
ב' ראוהו אחיו	הכנת המזבח והמערכות
ג' אמר להם הממנה	פיס - הכנת התמיד - פתיחת שער הגדול - התחלת דשון מזבח הפנימי - הטבת שתי נרות
ד' לא היו כופתים	שחיטת התמיד - מתנת דמו - הפשט ונתוח - העלאה לחצי המזבח
ה' אמר להם הממנה	קריאת שמע - חדשים לקטרת - התחלת עבודת הקטרת
ו' החלו עולים	גמר דשון מזבח הפנימי והמנורה - גמר עבודת הקטורת
ז' בזמן שכהן גדול	בזמן שכהן גדול נכנס להשתחוות - ברכת כהנים - בזמן שכהן גדול רוצה להקטיר - הקטרת התמיד - שיר של יום

מדות

פרק		נושאים
א'	בשלשה מקומות	שמירת לילה - שערי הר הבית ועזרה - בית המוקד - מפתחות
ב'	הר הבית	הר הבית - הנכנסים להר הבית - סורג - החיל - עזרת הנשים - עזרת ישראל - העזרה
ג'	המזבח	המזבח - ירידה לשית - כבש - אבני הכבש והמזבח - טבעות - הכיור - מעלות האולם - האולם
ד'	פתחו של היכל	פתחו של היכל - דלתות - שלושים ושמונה תאים - מסיבה - לולין - ההיכל
ה'	כל העזרה	העזרה (צורתה - לשכותיה)

קנים

פרק		נושאים
א'	חטאת העוף	מקום עבודת עולה וחטאת - איזה נדר ונדבה - קנים שנתערבו מה דינן לכתחילה - שתי נשים שלקחו קניהן בערוב
ב'	קן סתומה	גוזל שפרח מקן סתומה או מפורשת
ג'	במה דברים אמורים	קנים שנתערבו מה דינן בדיעבד - האישה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר - קולו אחד ושבעה - בישישים חכמה

סדר טהרות

כלים

פרק	נושאים
א' אבות הטומאות	אבות הטומאות – עשר קדושות הן – עשר טומאות פורשות מן האדם –
ב' כלי עץ	הבדלים בין כלי עץ עור עצם וזכוכית לבין כלי חרס ונתר – שיעור כ"ח – הטהורין שבכ"ח – כ"ח שלפעמים טהורים ולפעמים טמאים – הטמאין שבכ"ח – (כלים בתול כלי – חולקין את עביו)
ג' שיעור כלי חרס	שיעור כ"ח לטהר – כ"ח שנשבר ונתקן – חיבור לכ"ח (טפילה וזפת וכו')
ד' החרס	גסטרא – (אוזן – חידוד – מגע ומשא) – כ"ח שיש לו ג' שפיות – כ"ח מאימתי מקבלין טומאה
ה' תנור	שיעור תנור כירה וכופח – איזהו גמר מלאכתן – האבן היוצא מן התנור – עטרת כירה וטירת תנור – הסק ראשון – מוסף התנור – עפר בתנור – הסק ראשון – כיצד מטהרין תנור – לימודין – תנור של עכנאי ודינאי – תנור וכירה של אבן ושל מתכת
ו' העושה שלשה פטוטים	העושה כירה מפטוטים מסמרים ואבנים – כירת הנזירים והטבחים – העושה כירים מג' וד' אבנים
ז' הקלתות	הקלתות של בעלי בתים – דכון – כירה שנחלקה – חצר הכירה – פטוטי כירה

ח'	התנור שחצו	תנור שחצו - סרידה על פי התנור - חבית למטה מנחותו של תנור - קדרה בתנור - תרנגול שבלע את השרץ - שרץ בתנור - בית שאור בתנור - שרץ בעין של תנור או במקום הנחת העצים וכו' - תנור בחפירה - המכניס ראש ויד לתנור - חלב ודם בתנור
ט'	מחט	מחט וטבעת בתנור - חבית מוקף צ"פ באהל המת - שרץ ומחט למטה מנחותו של תנור - משקה בלוע שנפל לתנור - טהרה בלוע - סדק בצ"פ - בתנור ומגופת החבית וחצבים גדולים שנקבו
י'	אלו כלים	אלו כלים מצילים בצ"פ - על מה מצילים - במה מקיפים - מגופת המחולחלת - בית אצבע שוקע - הכדור והפקעת של גמי - חבית שנתקלפה - חבית שנקבה - תנור ישן וחדש וסרידה - לפסין זו בתוך זו
י"א	כלי מתכות	כללי כלי מתכות - כ"מ שיש לו שם בפני עצמו - העושה כלים מן העשת וכו' - ברזל טמא שבללו עם ברזל וטהור - פירוט כ"מ שונים
י"ב	טבעת אדם	פירוט כלים שונים (איתא בהלכתא גבירתא כללא שיש בפירקין ו' סיבות שפשוטי כ"מ אינם מקבלים טומאה והם: תשמישי בהמה וכלים - מחובר לקרקע - מחובר לדבר שאמק"ט - מחובר לגולמי כלים - אין לו שם פרטי - עשוי לסימן ולא לתשמיש)
י"ג	הסיף	כ"מ שנחסר נחלק או נשבר - עץ המשמש את המתכת והמתכת המשמשת את העץ
י"ד	כלי מתכות	שיעור כ"מ - מתכת ועץ המשמש זה לזה - הטמאין והטהורין שבעגלה - סיף - מראה - כיצד מטהרים כ"מ - מפתח של ארכובה מסננת ואפרכס

ט"ו	כלי עץ	כללי כלי עץ – פרטי כלי עץ שונים – כלל תלויים – העשוי לקבלה טמא – עוד פרטי כלים (ומשקים וספרים)
ט"ז	כל כלי עץ	כלי עץ שנחלק לשנים – כל עץ מאימתי מקבלין טומאה – כל עור מאימתי מקבלין טומאה – פרטי כל עץ שונים – כלי ארעי – פרטי כלי עור שונים – כלל של משמשי משמשיו של אדם – פרטי תיקים – כלל של תיק
י"ז	כל כלי בעלי בתים	שיעור נקב לטהר כלים – הרמונים שאמרו – שיעור נקב לטהר כלים קטנים – הרמון שאמרו כביצה שאמרו וכו' – יש שאמרו במדה דקה או לפי מה שהוא אדם או במדה גסה – כל שבים טהור – כל כלי קיבול טמא (כלי גנבים – פרטי כלי עץ)
י"ח	השידה	השידה (כיצד נמדדת – מה מחובר לה – שנטלה רגלה) – המטה (טומאת חלקיה – מטה טמאה מדרס ונטלה קצרה או ארוכה – תיקן ארוכה – כרע טמאה שחברה למטה) – (תפלה שנטמאה) – מטה שנחלקה – מטמאה ומטהרת אברים
י"ט	המרפק את המטה	חבל ומזרן של מטה (מאימתי הוא חיביר למטה – שיעור – נשא עליו הזב – מטה טמאה ומזרן טהור – מטה ומזרן ונגע בהן המת) – תיבה ותורמל ומשפלת שנפחתו
כ'	הכרים והכסתות	הכרים והכסתות וכו' שנפחתו – שירי כלי עץ – חיבור בשעת מלאכה – כסא מחובר או עשוי בכלי – כופת ומפץ שקבען בבנין – קערה וסדין שקבען ובטלן – טומאת מחצלת
כ"א	הנוגע בכובד העליון	חיבורי טומאה של כלי אורג צמד בקר וכו'

כ"ב	השלחן והדלפקי	שלחן שנפחת או שנטלה רגלו - ספסל ושרשרף - כסא (שנטלו חפוייו - שקבעו בעריבה - שנטל חיפיו) - עשיה וביטול כלים מטומאת מדרס - קנקילין
כ"ג	הכדור	חיבורי פנים וחוץ של כדור ואמום וכו' - אלו טמאים משום מרכב - מה בין מרכב למושב - תפית של חמור - מטה וכסא של מת וכלה וכו' - חרם ומצודות וכו'
כ"ד	שלשה תריסין	רשימה של כלים הטמאים מדרס טמא מת או טהורים - טליה של קופה ומיחם
כ"ה	כל הכלים	אחורים ותוך (פרטי כלים - הרבע וחצי הרבע - כני כלים והגניהם וכו' - בית צביעה - כלי קדש) - מחשבה ומעשה
כ"ו	סנדל עמקי	אלו שמטמאין ומטהרין שלו באומן - פרטי כלי עור שונים - סנדל שנפסקה ותקנה - חמתות צרורות - אלו עורות טמאים מדרס - מחשבה ומלאכה
כ"ז	הבגד	הבגד והשק וכו' (כמה שמות - שיעור - חיבור זה לזה - המקצע מכולם טפח על טפח) - בלויי נפה וכברה - אלו נמדדין כפולין - בגד ג' על ג' שנטמא והשלים ונטל חוט - סדין שעשאו וילון - ג' על ג' (שנחלק - באשפות ובבית - שנקרע - שנמהה - שהושלכה באשפות
כ"ח	שלש על שלש	ביטול בגד של ג' על ג' (כדור - לפוק בו את המרחץ - אספלנית ומלוגמא) - מטפחות ספרים - שינוי ממשוט לקיבול ולהפך - מטלית שטליה על הקופה וכו' - ג' על ג' מכונת - חיבור ג' על ג' לבגד - בגדי עניים - פרטי בגדים שונים
כ"ט	נומי הסדין	שיעור נימין - חיבור כסתות וכו' - שיעורי חוטים וכלים שונים

ל'	כלי זכוכית	כללי כלי זכוכית – פרטי כלי זכוכית שונים – אשריך כלים
----	------------	--

אהלות

פרק		נושאים
א'	שנים טמאים במת	פ"ב מ"ג וד' טמאים במת – אדם וכלים מטמאין במת – אדם ובגדים מטמאים בזב – אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו – האברין אין להן שיעור – רמ"ח אברים באדם
ב'	אלו מטמאים באהל	אלו מטמאין באהל – אלו מטמאין במגע ובמשא – הגולל והדופק – אלו שאם חסרו טהורין – השדרה ורביעית דם וכו' משני מתים – עצם שנחלק ועצמות שנדקדקו
ג'	כל המטמאין באהל	מטמאי אהל שנחלק (צירוף כחצי זית עם כחצי זית – רקב שנתפזר – דם שנבלע או נשפך) – כל שבמת טמא – חיביר אדם – איזהו דם תבוסה – פתחו של כזית ומת – ביב תחת הבית – אהל שאינו עשוי בידי אדם
ד'	מגדל	מגדל בחצר ובבית
ה'	תנור	האהילו על עינו של תנור – ארובה שבין בית לעליה – מצילין עם דפנות אהלים (בור ודות שבבית עם כיסוי – כיצד מצילין בחוץ)
ו'	אדם וכלים	אדם וכלים נעשין אהל – כותל ידון מחצה למחצה (כותל המשמש את הבית – כותל בין שני בתים – מעזיבה וקורות שבין הבית לעליה – בית המשמש את הכותל) – עמוד ופרח – פרדסקים
ז'	הטומאה בכותל	טומאה בכותל – ונפש אטומה – כל שיפועי אהל – כאהל – המת בבית ובו פתחים הרבה – האשה שהיא מקשה לילד (הוציאה מבית לבית – יצא אחד מת ואחד חי – מחתכין את הולד)

ח'	יש מביאין	אלו מביאין או חוצצין – שתי חביות ובהן כשני חצאי זיתים
ט'	כורת	כורת בכל המצבים – ארון של מת – חבית שהיא אהל
י'	ארובה	ארובה שהיא בתוך הבית (פותח טפח – ארובות זו על גב זו – קדרה תחתיה) – קדרה באסקופה או משקוף
י"א	הבית שנסדק	סדק בגג – סגוס עבה קפולין – אדם חלל הוא – כלב שאכל בשר המת ומת – החדות שבבית ומנורה בתוכו
י"ב	נסר	נסר על גבי תנור – הבטח – סנדל של עריסה – קורות הבית שהן אהל – עמוד מוטל לאויר – כזית מן המת מודבק לאסקופה או משקוף
י"ג	העושה מאור	שיעור חור וחלון להביא ולהוציא הטומאה – אלו ממעטין את הטפח – אלו שאינן ממעטים
י"ד	הזיז	הזיז והגזרה וכו' מביאין את הטומאה – שני זיזין זה על גבי זה
ט"ו	סגוס עבה	מתי סגוס וכופת וכו' מביאין את הטומאה – טלבויות של שיש ושל עץ – חביות שהן אהל – בית שחצו בנסרים או ביריעות – בית שהוא מלא תבן עפר או צרורות – חצר הקבר – גולל (קורה – חבית מלאה משקים – בהמה) – הנוגע במת ונוגע בכלים – שני בתים ובהן כשני חצאי זיתים
ט"ז	כל המטלטלין	כיצד מטלטלין מביאין טומאה – תלוליות – המוציא מת בתחילה (מצא אחת ושנים – תבוסתו – מצא שלש – הדובק – מתי המלקט עצם אצם טהור)

י"ז	החורש את הקבר	בית הפרס (גודל - בה"פ עושה בה"פ - החורש מלטימא וכו' - שדה בה"פ על גבי טהורה - בנה בה בית ועליה - כחותם המרצופים)
י"ח	כיצד בוצרים	כיצד בוצרים בה"פ - שלשה בית פרסות הן - מתי בודקין בה"פ - כיצד הוא בודק - כיצד מטהרין בה"פ - המהלך בבה"פ - הקונה שדה בסוריא - מדורות הגוים (כמה ישהא בתוכן - את מה הם בודקים - מקומות שאין בהם משום מדור גוים)

נגעים

פרק		נושאים
א'	מראות נגעים	מראות נגעים שנים שהן ארבעה - פתוך - מצטרפין זה עם זה - מראות נגעים ששה עשר וכו' - מתי רואים את הנגעים (איזה יום - להקל ולהחמיר)
ב'	בהרת עזה	כיצד רואים נגעים בבשר - מתי ביום רואים - לכל מראה עיני הכהן - כיצד ריאת הנגע - מוץ מנגעי עצמו - (נדרים - בכורות)
ג'	הכל מטמאין בנגעים	הכל מטמאין בנגעים - הכל כשרים לראות את הנגעים - אין רואים שני נגעים כאחד - חתן שנראה בו נגע - עור הבשר מטמא בשני שבועות ובשלשה סימנין - כמה שבועות וסימנים של שחין ומכוה נתקין קרחת וגבחת בגדים ובתים
ד'	יש בשער לבן	מה בין שער לבן לבין פשיון - מה בין מחיה לבין פשיון - מה בין שער לבן לבין מחיה - שתי שערות עקרון משחיר וראשן מלבין - כמה יהא בלבנונית - בהרת כגריס (חוט יוצא ממנה - יש בה מחיה ושער לבן - בה מחיה ופשיון - היתה עזה ונעשית כהה - כנסה ופשתה - פשתה והלך מן האום - וכו')
ה'	כל ספק נגעים	כל ספק נגעים טהור - החליטו בסימן הלך וחזר - שער פקודה - ספק נגעים בתחילה ומשנזקק לטומאה
ו'	גופה של בהרת	גודל של בהרת - בהרת ובה מחיה ורבתה או נתמעטה - בהרת מוקפת מחיה מוקפת בהרת - ראשי אברין שאינן מטמאין משום מחיה - אלו מקומות באדם שאינן מטמאין בבהרת

ז'	אלו בהרות טהורות – נשתנו מראיהן – בהרת ואין בה כלום – התולש סימני טומאה – הקוצץ בהרת	אלו בהרות טהורות
ח'	הפורח מן הטמא – בהרת עם סימן טומאה ופרח – פריחת ראשי אברים – מה מעכב את הפריחה – שתי בהרות ופרחה מזו לזו – שתי חצאי גריס נראים כאחד – פרחה בכולו אבל לא בבוהק – הבא כולו לבן – יש מראה נגעו לכהן ונשכר ומפסיד	הפורח מן הטמא
ט'	השחין ומכוה (מטמאין בשבוע אחד ובשני סימנים – איזה הוא השחין והמכוה – אין מצטרפין זה עם זה – מורדין – עשו קרום – חיו) – בהרת בשחין בכף היד	השחין והמכוה
י'	הנתקים מטמאין בשני שבועות ובשני סימנים – שער צהוב דק – הצומח מציל והמשואר מציל – שער צהוב שקדם את הנתק – כיצד מגלחין את הנתק – החליטו בסימן הלך וחזר – שני נתקים זה בצד זה – שני נתקים זה לפניו מזה – נתק שטהר שעה אחת – נתק ונתק כל ראשו – הראוש והזקן – הקרחת והגבחת	הנתקים
י"א	כל הבגדים מטמאין בנגעים – צמר גמלים ורחלים – העורות והבגדים והבתים הצבועים – השתי והערב – ירקרק ואדמדם – סדר נגעי בגדים (הסגר – שריפה – קריעת מטלית – חזר הנגע) – קיטא שיש בה פספסים – השתי והערב (מטמאים בנגעים מיד – כמה יהא בפקעת – היתה פסיקות – חיבור) – סדין ונימין – כל הראוי לטמא מת מטמא בנגעים – בגד המוסגר שנתערב	כל הבגדים
י"ב	כל הבתים מטמאין בנגעים – עד שיהא בו אבנים ועצים ועפר – כמה אבנים ועצים ועפר – כיצד ראית הבית (כנגע נראה לי בבית – פינאי – הסגר – חליצה – טיחה – קיצוע – נתיצה – חזר – פשיון)	כל הבתים

י"ג	עשרה בתים	עשרה בתים הן - האבן שבזוית - עליה על גביו - טומאת בית המנוגע (נגיע - ביאה - הבונה מן המוסגר - בית המסך עליו) - הטמא והטהור תחת האילן - הכניס ראשו ורובו - הנכנס עם כליו - מצורע שנכנס לבית ולבית הכנסת
י"ד	כיצד מטהרין	כיצד מטהרין את המצורע (כלי חרס על מים - ציפורים - עץ ארז וכו' - הזיה - שילוח ציפור - גילוח - יום השביעי - (שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה) - שתי ציפורים שוות - מצות עץ ארז - ביום השמיני מביא שלש בהמות - מתן דם - לג השמן) - מצורע עני ועשיר - שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהם

פרה

פרק	נושאים
א' רבי אליעזר	לשון עגלה ופרה וכו' - קרבן בן שנה שלושים יום ושמונת ימים
ב' רבי אליעזר	כשרות פרה (מעוברת - ממי נלקח - קרנים טלפים וכו' שחורים - ננסת - יבלת - יוצא דופן - עבודה הפוסלת - שער שחור)
ג' שבעת ימים	מפרישין כהן השורף - חצרות בירושלים עם תינוקות - מילוי המים - קידוש - חטאת על גבי חטאת - לא מצאו משבע עושין משש - כבש להר המשחה - יציאת פרה - מטמאים את הכהן - שחט בימינו - הזית שבע - הצית את האש - עץ ארז וכו' - כברת ואסיפת אפר - שלשה חלקים
ד' פרת חטאת	פסולים בפרה (שלא לשמה - לא רחוך ידיים ורגלים וכו' - חוץ מגתה - הזיה פסולה - שרפה שלא בעצים - מחשבה פסולה) - כל העסוקין מטמאין בגדים - מעילה וכו' עד שתעשה אפר
ה' המביא כל חרס	המביא כל חרס - המטביל כלים וקרויה - שפופרת שחתכה לחטאת - הכל כשרים לקדש - בכל הכלים מקדשים - השוקת שבסלע - שתי שקתות שבאבן אחת - שתי אבנים שעשאן שוקת
ו' המקדש	הלכות קידוש (נתינת אפר - מלאכה - אפר שנגע במים - טפי או ספוג בתוך השוקת) - הוייתן על ידי טהרה - המפנה את המעין

ז'	חמש שמלאו	חמש שמלאו ה' חביות - הממלא ועושה מלאכה - המקדש ועושה מלאכה - קדש לי ואקדש לך - שמירה - המוליד והמכנן אל החבל - המצניע את החבית - הורה הוראה והרג נחש וכו' - המוסר מימיו לטמא - נטל זה לזה קוצו - הפורץ על מנת לגדור וכו'
ח'	שנים שהיו	שמירה ומלאכה של אחד מתוך שנים - מטמאין לא טמאוני ואתה טמאתני (משקין - פרים ושעירים - נבלת העוף הטהור - משקה - כל הפוסל את התרומה) - (כל הימים כמקוה) - המים המוכים המכזבים מי קרמיון וכו'
ט'	צלוחית שנפל	מי חטאת שנפל בהן דבר - שתה מהן בהמה וכו' - החושב עליהן לשתות - מי חטאת שנפסלו - לא יעבירם בנהר ובספינה - אפר שנתערב - מי חטאת שנפסלו - אפר שנתנו על גב מים שאינן ראויין
י'	כל הראוי	מדף לחטאת - טהור שנגע במדף או אוכל וכו' - מתי נטמאה קלל של חטאת - הטהור שנגע בתנור וכו' - לגין שנגע בלגין - שניהם בשתי ידיו
י"א	צלוחית שהניחה	צלוחית שהניחה - ספק טומאה בחטאת - דבלה שנפלה לתוך מי חטאת - כל הטעון ביאת מים - מצות אזור (איזה אזור - לקטו לעצים או לאכלין - שלשה קלחים)
י"ב	האזור הקצר	טבילה באזור - הזיה מן האזור - שיעור הזיה - כוונת הזיה - המזה מחלון של רבים - שיעור הזיה - המזה באזור טמא - נטמאו ידיו או לגין - חיבור לטומאה ולהזיה - הכל כשרים להזות - הזיה וטבילה בלילה

טהרות

פרק		נושאים
א'	שלשה עשר דבר	שלשה עשר דבר בנבלת העוף הטהור – נבלת העוף הטמא – טומאת בהמה טהורה וטמאה – צירוף אוכל טמא אב וולד – חיבור של מקרצות – ככרות הקודש וגומותיהם
ב'	האשה	טומאת ידיים באוכלים – האוכל אוכל ראשון וכו' – ראשון ושני וכו' בחולין ותרומה וכו' – חולין שנעשו על גב קודש
ג'	הרוטב והגריסים	משקים שנקרשו – טפה שיצאה מכביצה מכון – כביצה וכזית שנתמעטו ונתפחו – כל הטומאות כשעת מציאתן – ספק טומאה של חרש שוטה קטן ובעל חי
ד'	הזורק טומאה	הזורק טומאה – השרץ בפי החולדה וכזית מן המת בפי העורב – הממלא בעשרה דליים – על ששה ספקות שורפין את התרומה – שני רוקין – אלו ספקות שטהרו חכמים (מים שאובים – טומאה צפה על פני המים – משקין – ידיים – רשות הרבים – דברי סופרים – החולין – שרצים – נגעים – נזירות – בכורות – קרבנות)
ה'	הרשץ והצפרדע	כללי ספק טומאה – השרץ והצפרדע – שני שבילין – השרץ והצפרדע – שני שבילין – שני ככרים – ספק טומאת מדרס ונגיע ברה"ר – שוטה אחת בעיר – דרסה אשה על בגדיו – עדות שנטמא
ו'	מקום שהיה	רה"י ונעשה רה"ר – המסוכן שהוציאוהו מרשות לרשות – ארבעה ספקות רבי יהושע מטמא וחכמים מטהרין – מה נחשב רה"י (אילן – ספק באיה וספק מגע – בקעה) – איזו היא רה"ר – רה"י לשבת ורה"ר לטומאה

ז'	הקדר	טומאת עם הארץ (המניח כלים ברה"ר - המוסר מפתחו לע"ה - ע"ה בביתו - אומנים בביתו - אשת ע"ה בביתה - ע"ה בביתו לשמרו - הגבאים שנכנסו לבית - הגנבים שנכנסו לבית - המניח את כליו בחלון של אודיאריין) - המניח את כליו מגת זו לגת הבאה - הטהור שהסיע את לבו - עני ועניה ע"ה
ח'	הדר	כלים בחצר עם ע"ה - המפקיד כלים אצל ע"ה - כלים ברה"ר וברה"י - המניח את ביתו פתוח - אשת ע"ה שנכנסה לבית - כלל דטומאת אוכלין - אחורי כלים - צירוף אוכלין - חיבור נצוק קטפרס וכו'
ט'	זיתים	זיתים מאימתי מקבלין טומאה (זיעה - גמר מלאכה - שייר קופה אחת - המניח זיתים בכותש - הפוצע זיתים - המניח זיתים בגג) - רצה ליטול מהן בד אחד - השרץ שנמצא ברחים או על גבי פרודים וכו'
י'	הנועל בת הבד	המטהר ע"ה לעשות מלאכה (כלים טמאין מדרס - משקין טמאין - נמצא טומאה לפנייהם - הכנסתם למערה) - ענבים בסלים ובמשטח וכו' - המדבר על שפת הבור - הזולף את הבור ונמצא שרץ - בין העגולים לזגין וכו' - כלי בית הבד והגת

מקואות

פרק		נושאים
א'	שש מעלות	שש מעלות במקואות (מי גבאים מי בורות וכו' - (מאימתי טהרתן) - מי תמציות שלא פסקו - מקוה שיש בו ארבעים סאה - מעין שמימיו מועטין וכו' - מים מוכין - מים חיים)
ב'	הטמא שירד	ספק במקוה (ספק טבל או לא - ספק אם יש בו מ' סאה - ספק מים שאובין) - רביעית מים שאובין - שלשה לוגין מים שאובין - קנקנים ועציץ שנתמלאו מים - טיט במקוה
ג'	רבי יוסי	צירוף וחילוק שלשה לוגין שנפלו - כיצד מכשירין מקוה שנפלו לה ג' לוגין - ג' לוגין מכלים הרבה - (תשעה קבין מכלים הרבה)
ד'	המניח כלים	איזה כלים פוסלים מים למקוה - מים שאובין ומי גשמים שנתערבו - השוקת שבסלע
ה'	מעין	מעין (שהעבירו על גבי כלים או ברכה - המשוך כנדל) - כל הימים כמקוה - הזוחלין והנוטפים - גל שנתלש - כל מקום שיש בו מ' סאה - חרדלית
ו'	כל המעורב למקוה	כל המעורב למקוה כמקוה (חורי וסדקי המערה - עוקת המערה - דלי מלא כלים - שלשה מקואות של עשרים סאה - (ספוג ודלי שנפלו למקוה) - השידה והתיבה שבים - גסטרא שבמקוה) - מעין היוצא מין התנור - ערוב מקואות - כיצד מטהרים את המקואות - כותל שבין שתי מקואות - אביק ואמבטי שבמרחץ - המטהרת שבמרחץ

ז'	יש מעלין	מה משלים ומה פוסל את מקוה - שיניו מראה - מראה של ג' שנפלו - מקוה מצומצם וטבלו שנים זה אחר זה - טבילת מטה ומחט
ח'	ארץ ישראל	מקואות בארץ ישראל ובחו"ל - בעל קרי (אלו ב"ק שהם צריכין טבילה - הפולטת ביום שלישי - נכרית שפלטה - הטלת מים) - נדה שטבלה עם מעות בפיה - האוחז באדם ובכלים ומטבילן - בית הסתרים
ט'	אלו חוצצין	אלו חוצצין באדם ואלו שאין חוצצין - אלו חוצצין בכלים בבגדים - כלל של המקפיד עליו
י'	כל ידות הכלים	ביאת מים בכלים (ידות - כלי קיבול - הכר והכסת - אלו שאינם צריכים שיבאו בהם המים - אלו שהם צריכים שיבאו בהם המים - ידות ארוכין) - השקה של מים - חציצה של משקין - אוכלים ומשקים שפוסלים את הגויה - טומאה בלועה וטהרה בלועה - חץ תחוב באדם

נדה

פרק		נושאים
א'	שמאי	נשים שדיין שעתן - כיצד דיה שעתה - ארבע נשים דיין שעתן - במה אמרו דיה שעתה - צריכה להיות בודקת
ב'	כל היד	המרבה לבדוק - החרשת והשוטה וכו' - שני עדים - כל הנשים בחזקת טהרה - משל משלו חכמים באשה - חמשה דמים טמאים
ג'	המפלת	המפלת חתיכה קליפה וכו' - המפלת ואין ידוע מה הוא - המפלת ליום ארבעים ואחד
ד'	בנות כותים	בנות כותים וצדוקים - דם נכרית ויולדת וכו' - המקשה נדה - המקשה בתוך שמונים של נקבה - כל אחר עשר יום בחזקת טהרה - הגיע שעת וסתה
ה'	יוצא דופן	יוצא דופן - כיצד טומאת דם וקרי - תינוקת בת יום אחד ושלוש שנים - בן תשע שנים - בת י"א שנה ובן י"ב שנה - משל משלו חכמים באשה - איזהו סימניה - אילונית וסריס
ו'	בא סימן	ביאת סמנים - (ענינים עם שתי אופנים מכלי חרס וכו' עד ברכות) - בן ובת שהביא שתי שערות - שתי שערות האמורות - הרואה כתם - הרואה בין השמשות
ז'	דם הנדה	מה מטמא לח ויבש - השרץ שנמצא - הכתמים הנמצאים - נאמנות של כותים
ח'	הרואה כתם	הרואה כתם - תולים כתמים - עד תחת הכר

ט'	האשה	דם שנמצא בספל – נמצא כתם וספק ממי – (גל טמא שנתערב) – שבעה סמנין – אלו הן הוסתות – חשש וסתות – נשים בבתוליהם כפנים
י'	תינוקת	תינוקת שנסת – בדיקת נדה זב וזבה – הזב והזבה וכו' שמתו – היושבת על טוהר – הרואה יום אחד עשר או בתוך י"א

מכשירין

פרק	נושאים
א' כל משקה	משקה לרצון בכי יתן (המעריד את האילן – הנוער אגודה של ירק – המעלה שק מן המים – הממחק את הכרישה – הנופח בעדשים – האוכל שומשמין באצבעו – הטומן פירות – הנותן פירות בנהר)
ב' זעת בתים	זעת בתים בורות וכו' – מחצה למחצה (שתי ברכות – ברזל טמא – גסטריות – מי שפיכות – הטורף את גגו – עיר של ישראל ונכרים (מרחץ – ירק – תינוק מושלך – מציאה – מצא פת או בשר) – המוצא פירות בדרך – אוצר – פירות שניה ושלישית וכו')
ג' שק	שק וחבית ששאבו מים – פת חמה ששאבה – המרבץ את ביתו – המטמן פירות – ירד גשמים על פירות – שק שנפל למים – המוריד גלגלים ובהמה למים
ד' השוחה	השוחה לשתות – מי שירדו עליו גשמים – הכופה קערה על הכותל – חבית ועריבה שירד הדלף לתוכן – המטביל כלים – פירות או כלי עם משקין בתוך המים – הממלא בקילון – משקים בלועים
ה' מי שטבל	מתי טהרו שניים את הראשונים – השט על פני המים – פירות שירד הדלף לתוכן – המודד את הבור – החובט את השלח – המים העולים בספינה וכו' – המוציא מסמר – קסיא של שלחנות – כל הנצוק טהור – האשה המגיסה בקדרה – השוקל ענבים

ו'	המעלה	פירות בגג וירד עלהים טל או המתינו - פירות ביצים ודגים בשוק - שבעה משקין הן - תולדותיהן - אלו מטמאין ומכשירין - אלו לא מטמאין ולא מכשירין - חלב אשה ובהמה
----	-------	---

זבים

פרק		נושאים
א'	הרואה	הרואה זוב (ריאה אחת - אחת מרובה כשתים - ראה קרי - ראה שלש - אחת והפסיק - אחת מרובה כשלש - אחת מרובה כשתים - בין השמשות)
ב'	הכל מטמאין	הכל מטמאין בזיבה - בשבעה דרכים בודקין את הזב - הרואה קרי - הרואה דם - (המכה את עבדו - כלב שאכל בשר המת) - הזב מטמא את המשכב
ג'	הזב והטהור	טומאת משכב (הזב והטהור שישבו בספינה וכו' - עלו באילן וכו' - מגיפין ומעלין מן הבור וכו' - ספינה גדולה וכו' - המכה את חברו)
ד'	רבי יהושע	טומאת משכב (הטמאה והטהורה שישבו במטה או בספינה וכו' - זב שהקיש על כצוצרא ומריש וכו' - זב שהיה מוטל על חמשה ספסלים או ששה כסאות - עשר טליות זו על גב זו - הזב בכף מאזנים - חומר בזב ובמת - טליות תחת המטה והבהמה - ישב על קורות בית הבד)
ה'	הנוגע בזב	נגיע היסט ומשא של זב - משא נבילה ומת - מקצת טמא על הטהור ועל המשכב וכו' - הנוגע בזב וכו' ובזבו וכו' - הנושא את המרכב - (הנושא את הנבילה - האוכל מנבלת עוף טהור - הנוגע בשרץ וכו' - בעל קרי ובוועל נדה - אלו פוסלים את התרומה)

טבול יום

פרק	נושאים
א' המכנס חלות	חיבור אוכלים בטבול יום (חלות וכו' - קולית של מים וכו' - מסמר וגרגר מלח וכו' בככר - השעורה והכוסמת וכו')
ב' משקה טבול יום	משקה ט"י - ט"י שנגע (במשקים - באוכלין של תרומה - בבשר הקדש - באוכלין של תרומה - בחבית בבור - בנקב בחבית - בקלוח) - בעבוע שבחבית
ג' כל ידות האוכלים	חיבור אוכלים בט"י (ידות האוכלים - ביצה - עסה ושאור - עסה ומי פירות - ירק בשמן) - הכשר של בכי יתן של ט"י
ד' אוכל מעשר	ט"י עושה שלישי ושלישי טהור לחולין - כלי ט"י והאומר משתחשך - (חילול מעשר שני - כתבו גט לאשתי - כלים שנשברו) - (התורם את הבור)

ידיים

פרק	נושאים
א' מי רביעית	מי רביעית נותנין לידיים – בכל הכלים נותנין לידיים – איזה מים נותנין (שנפסלו משתית הבהמה – נפל לתוכן דיו וכו' – הדיח בהם את הכלים – מי תשמיש של נחתום) – הכל כשרים ליתן לידיים
ב' נטל לידו אחת	שטיפה אחת – טומאת המים – חציצה – עד הפרק – נטל לידו אחת – נוטלין ד' וה' זה בצד זה – ספק הידיים
ג' המכניס ידיו	מה מטמא את הידיים (בית המנוגע – בל המטמא בגדים בשעת מגעו – אוכלין ומשקים – ולד ואב הטומאה – כל הפוסל את התרומה – כתבי קודש – תפילין – כתבי קודש – שיר השירים וקהלת)
ד' בו ביום	בו ביום נמנו וגמרו (ערבת הרגלים – זבחים שנזבחו שלא לשמן – עמון ומואב בשביעית – לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה') – תרגום מטמא את הידיים – צדוקים קובלין (כתבי קודש מטמאין את הידיים – טהרת נצוק – שור וחמור שהזיקו – המושל עם משה בגט)

עוקצין

פרק	נושאים
א' כל שהוא יד	יד ושומר (טומאה וצירוף - שרשי השום והבצלים וכו' - יד הפרכיל וזנב של אשכול וכו' - הנקצרים - אלו לא מטמאין ולא מצטרפין - ידות האוכלין שבססן - יד שרקנה - עוקצי תאנים וכו')
ב' זיתים שכבשן	עלי זיתים וכשות של קישות - גלעינין - עצם שיש עליו בשר - רימון ואבטיח - קליפות - חיבור אוכל שנחתך - קליפת ביצה וכו' - (שלל הכובסין) - עלי ירקות - צירוף חלל - (בשר שנתפח) - עציץ (מה שיצא חוץ לעציץ - כלי גללים - עציץ נקוב)
ג' יש צריכין הכשר	הכשר ומחשבה (אוכלים - החותך מן האדם ומן הבהמה וכו' - חלב וירקות שדה - נבלת בהמה ועוף) - מה נחשב אוכל (השבת ולולבי זרדים וכו' - דגים - פרי ותבואה המחובר במקצת - חלב - דגים וחגבים טמאים) - כוורת דבורים - חלות דבש - להנחיל אוהבי יש - כלי מחזיק ברכה